

SÁMEDIGGI

Sámedikki 2024 jahkedieđáhus
Mearriduvvon 12.03.2025
Áššis 005/25

1	Oassi Jodiheaddji muitala	5
2.	oassi - Oahpásnuvvat doaimmain ja váldologuiguin	7
3.	Oassi - Jagi doaimmat ja bohtosat	18
1	Giella	26
1.1	Áŋgiruššansuorggit - Giella	27
1.2	Sámegielaide geavaheapmi	28
1.3	Sámegielaide ovdánahttin	29
1.4	NAČ 2016:18 Váibmogiella čuovvleapmi	35
2	Bajásšaddan, oahpahuš, alit oahppu ja dutkan	37
2.1	Áŋgiruššansuorggit – Bajásšaddan, oahpahuš, alitoahppu ja dutkan	38
2.2	Váldi, ovddasvástádus ja rollat mánáidgárddiin	39
2.3	Nuvtta sámegielaht mánáidgárddit	40
2.4	Sámegielaht mánáht otná servodagas	43
2.5	Árbedieđut ođđa áiggis	46
2.6	Máhttu ja gelbbolašvuhta leat vuodđun boahhteáiggi mánáidgárddiide	48
2.7	Sámi sisdoalu skuvllas	48
2.8	Psykososiála oahppanbiras	52
2.9	Oahppuneavvut	54
2.10	Váldi, ovddasvástádus ja rollat alit oahpuš ja dutkamis	57
2.11	Oahppo- ja dutkanfálaldat	57
2.12	Rekrutteren	58
3	Areálat, biras ja dálkkádat	62
3.1	Áŋgiruššansuorggit – Areálat, biras ja dálkkádat	62
3.2	Areálahálddašeapmi	63
3.3	Luondduresurssat	67
3.4	Luondduválljodat	67
3.5	Čoahkketabealla – Luondduválljodat	67
4	Ealáhusat	69
4.1	Áŋgiruššansuorggit – Ealáhusat	70
4.2	Vuodđoealáhusat	71
4.3	Máŋggabealat ealáhusat	78
4.4	Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš	80
4.5	Duodji	82
4.6	Ealáhusovddideami doarjaga doaibmaguovlu (SED-guovlu)	88
5	Kultuvra	89

5.1	Áŋgirusšansuorggit - Kultuvra	90
5.2	Sámi dáidaga ja kultuvrra láhčima, ovttasbarggu ja eavttuid ovddideapmi	90
5.3	Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda	91
5.4	Sámi kulturásahusat sámi kultuvrra gaskkustan- ja vásihanarenan	93
5.5	Sámi girjjálašvuohta	99
5.6	Sámi mediat	102
5.7	Sámi valášttallan	103
6	Kulturmuitosuodjalus	105
6.1	Áŋgirusšansuorggit – Kulturmuitosuodjaleapmi	105
6.2	Kulturmuittuid hálddašeapmi	106
6.3	Sámi kulturmuitosuodjalusa rámmaeavttut	111
6.4	Sámi kulturárbbi heiveheapmi ja gaskkusteapmi	111
6.5	Sámi huksen- ja fanasárbbi gaskkusteapmi	113
6.6	Sámi bázahusaid hálddašeapmi	114
7	Dearvvašvuohta, sosiála ja mánáidsuodjalus	116
7.1	Áŋgirusšansuorggit – Dearvvašvuohta, fuolahus ja mánáidsuodjalus	116
7.2	Spesialistadearvvašvuođa bálvalusat	117
7.3	Dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalusa	117
7.4	Álbmotdearvvašvuohta	120
7.5	Ovtaárvosaš mánáidsuodjaleapmi	121
7.6	Sosiála dilli ja čálgo bálvalusat	122
8	Álgoálbmogiid vuoigatvuođat, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvu	123
8.1	Áŋgirusšansuorggit - álgoálbmotvuoigatvuođat, riikkaidgaskasaš ovttasbargu ja dásseárvu	123
8.2	Sámi ovttasbargu	124
8.3	Davviguovllut	127
8.4	Álgoálbmotvuoigatvuođat	127
8.5	Dásseárvu ja solidaritehta	131
8.6	Dásseárvu	131
9	Ovttasbargošiehtadusat	134
9.2	Regionála ovttasbargu	135
9.3	Interreg	136
10	Eará doaibmabijut	138

10.1	Čoahkketabealla – Eará doaibmabijut	138
10.2	Politihkalaš dási doaibmagolut	140
11	Dievasčoahkkin	141
11.1	Čoahkketabealla parlameanta	141
11.2	Doaibmagolu parlameanta	141
12	Sámediggeráđđi	147
12.2	Sámediggeráđđi	147
13	Sámedikki hálddahu	150
13.1	Čoahkketabealla – Sámedikki hálddahu	150
13.2	Doaibmagolut – Sámedikki hálddahu	150
4. oassi	- Doaimma stivren ja dárkkisteapmi	152
5. oassi	- Boahtteáiggi vejolašvuodaid árvvoštallan	164
6. oassi	- Jahkerekhetdoallu	167
	Mearkkašupmi	185

1 Oassi Jodiheadji muitala

Skábmamánu 12. beaivvi 2024 ánu Stuoradiggi ándagassii dáruiduhttinpolitihka ovddas mii mánggaid jagiid doaimmahuvvui sámiid, kvenaid/norggasuopmelaččaid ja vuovdesuopmelaččaid vuostá. Ándagassii bivdin lei historjjálaš ja hui mávssolaš midjiide sámiide, ja dat lei álgu boahttevaš dehálaš bargui soabadeami guvlui. Dáruiduhttinpolitihka lea dagahan čiekŋalis háviid maid ferte dikšut. Danne Sámediggi áigu leat aktiivvalaš ja guovddáš rollas njulgenbarggus ja boahttevaš seanadanpolitihka ovddideamis.

Báikegottiin mat garrasit leat dáruiduhttojuvvon, bargá Sámediggi árrjalaččat nannet sámi birrasiid gos dáruiduhttin lea dagahan giela ja kultuvrra ovdii. Mii galgat doarjut ja suodjalit servodagaid mat ollu leat šaddan gierdat buolvvaid čađa. Konkrehta doaibmabijuiguin mii áigut veahkehit servodagaid ealáskahttit daid maid leat massán – giela, árbevieruid ja searvevuoda.

Illudahtta go nu oallugat váldet ruovttoluotta kultuvrra ja giela, ja dan láhkai árrjalaččat leat mielde hukseme sámi servodaga. Válgajienastuslohku stuorru, mii lea buorre mearka sámiid ángirvuodas. Go vaikko dál leat čuovgadet áiggít vuordimis, de dárbbášuvvojit buohkaid searat bargat seavdnjadasa vuostá mii áitá.

Mis lea rahčamuš vuordimis ja mii eat suite das vuoittáhallat. Miehtá máilmmi oaidnit movt vuovddit billahuvvet, jogat nuoskkiduvvojit ja eallit šaddet báhtarit iežaset ruovttuin – eai fal luonddu iežas fámuide geažil, muhto olbmuid geažil. Luondu lea deattu vuolde ja álgoálbmogiidda dat čuohcá vel dan láhkai ahte min kultuvra, identitehta ja eallinvuohki fallehuvvojit – eallinvuohki man vuodđun lea buolvvas bulvii leamaš luonddu dássetvuoda bisuheapmi.

Muolkkuid elektrifiseren ja Finnmárkku elfápmolokten leat stuorámuš ovttaskas falleheamit sámi kulturdoaimmaheami vuostá. Ráđđehus mearridii áššis beroškeahtta váikkuhusain min kultuvrii ja ráđđádalakeahtta Sámedikkiin. Danne lea Sámediggi mearridan vuolgahit ášši stáhta vuostá Muolkkuid elektrifiserema dihte.

Ellinor Utsi gii gullá Čorgaš orohakkii, dáistala čieža bieggafápmoprošeavtta vuostá iežaset orohagas. Go son dadjá iežas dál massán oasi iežas eallimis, de son muittuha midjiide mas lea sáhka – ii dušše sutnje, muhto buohkaide midjiide geat rahčat vuoigatvuodaid ovddas sealluhit iežamet kultuvrra ja gullevašvuoda lundui.

Sisabahkkemat dagahit guolásteami, bivdima ja meahcásteami ovdii guovlluin gos mearrasámit ja riddoguovvluid olbmot juo leat vásihan ahte stuora industrijaprošeavttat dávjá badjelgehččet sin vuoigatvuodaid ja beroštumiid. Diekkár áššit váikkuhit olbmuid luohttevašvuhtii.

Riddoguovlluin lea heahtedilli. Unnán guolli sáhtta dagahit ássama ja guolástussii rekrutterema ovdii. Liikká mii oaidnit optimismma. Ollugat ohcet doarjaga fatnasiid oastimii min mariidnaealáhusaid doarjjaortnegis. Sámediggi čuollá riddofatnasiid beali, ja bargá dan ala ahte mearrafatnasiid bivdoearit ođđasis juhkkojuvvojit vuoiggalaš vuogi mielde.

Seammás maiddái unnu luossamáddodat. Sámediggi lágidii luossaálgoálbmogiidda riikkaidgaskasaš čoahkkaneami Kárášjogas mannan čavčča. Doppe digaštalaime eará luossaálgoálbmogiiguin hástalusaid atlántalaš luosa dáfus. Čoahkkaneami boadus lei dehálaš julggaštus mii galgá doaibmat bagadussan boahttevaš mearridanproseassain. Das daddjojuvvo ahte luossaálgoálbmogiin lea ovddasvástádus doalahit min oktavuoda lussii ja dan eallinbirrasii, ja Sámediggi lei vuosttaš álgoálbmotparlameanta mii guorrasii julggaštussii. Luossakultuvrra bisuheami dihte mii fertet ángirit bargat dan ovddas ahte máhttu fievririduvvo boahttevaš bulvii.

Jagis 2024 lei Bådåddjo Eurohpá kulturoaivegávpot ja mun lean rámis go Sámedikkis lea leamaš lagas ovtasbargu Bodø2024:in. Dat lea leamaš dehálaš arena sámi dáiddáriidda ja kulturbargiide. Sámi dáidagis ja kultuvrras lea dál máilmmiviidosaš lávdi, ja dat leat vuolgahan digaštallamiid mat sihke váikkuhit ja suhtadit.

Bådåddjos dat maiddái lágidedje Conifa Women´s World Cup measttirgilvvuid, mat čohkkejit nissonjoavkkuid mat eai leat mielde FIFA:s. Mii sávvat lihku Sámi nissonriikkajovkui mii vuittii ja šattai máilmmimeasttirin.

Spábbačiekčan ja faláštan leat dehálaš gávnnadandoaimmat sámiide. Sámediggi lea dorjon Finnmárkku spábbačiekčanbiirre prošeavtta MII-MET-VI, man ulbmil lea eastadit rasismma, vealaheami ja vaššiságaid.

Biire čielgasit čájeha ahte diekkár dagut leat áibbas dohkketmeahtumat, ja dan sáhtášedje earát nai čuovvolit.

Mii diehtit ahte sámit cialahuvvojit maiddá eará báikkiin go spábbačiekčanšiljus. Danne fállá Sámediggi ovttas Politijadirektoráhtain rávvagiid siiddus www.samehets.no. Siiddus leat dieđut movt sámiid cialaheami sáhtá dieđhit ja váidit. Beroškeahhtá orožat go báikkiin gos leat unnán dahje ollu sámit, de galgá juohkehaš dovdat ahte lea oadjebas ja dohkkehuvvon iežas báikkálaš birrasis.

Danne lei illudahtti go nu oallugat ohce Sámedikkis doarjaga givssideami ja sámiid cialaheami eastadanprošeavttaide.

Lea movttiidahtti oaidnit politihkalaš mearrádusaid konkrehta bohtosiid.

Illudan maiddá go sámi mátkkoštanealáhusat ovdánit kulturgaskkusteadjin, ja Sámediggi lea ovttas ráđđehusain vuolgahan geaidnokártta sámi ealáhusdoaimmaid várás. Dat lea reaidu mii galgá nannet čeahpes ealáhusdoaimmaheddjiid ovdánanvejolašvuodaid Sámis.

Jagis 2024 almmuhii KS raportta sámi hálddašanguovlluid suohkaniid lassigoluin mat leat mávssekeahhtá. Dat fuolastuhtá min, danne go sámi suohkanat leat dehálaččat sámiid bálvalusfálaldagaide dain suohkaniin. Ráđđehus lea lohpidan ovddidit dan boahhtevaš stuoradiggedieđáhusas, ja dan mii čuovvolit sihkkarastin dihte ahte juoga dahkkojuvvo.

Mis Sámis ledje maiddá mánggat olahusat jagis 2024 maidda sáhttit geahččat ruovttoluotta.

Čoarvemátta rahppojuvvui – mii lea erenoamáš visti gos Sámi Našunálateáhter Beaivváš ja Sámi joatkkaskuvla ja boazodoalloskuvla leat. Dat lea áidna teáhter máilmmis mas lea sierra njuovahat ja áidna skuvla máilmmis mas lea sierra teáhter. Visti lea dakkár mii sihke ligge ja hástala min – ruoktu gos min historjá hábmejuvvo ja gos mii sáhttit sihke jurddašit ja defineret geat mii leat.

Maiddá Romssas lea ođđa olahus go geassemánus beasaimet ávvudit Romssa Sámi viesu rahpama.

Loahpas jagi bohte maiddá dat buorit ođđasat ahte Sámediggi oazžu 50 miljovna ruvno lasi 2025 stáhtabušehtas. Dat ruhta gal eahpitkeahhtá lea oba ávkkálaš sámi servodaga ovdánahttimis ja njulgenbargguin.

Sámediggi galgá álo leat dehálaš reaidu servodaga ovdánahttimis ja doarjjan sámi ásahusaide ja deaivvadanbáikkiide, muhto viššalis ánggirdeddjiid ja vehkiid haga ii livččii dat bargu vejolaš. Sámi álbmogis lea jodihanfápmu – juohke okta dis dahká uhcibuš ja stuorábuš válljejumiid mat sihkkarastet ahte sámi gielat ja kultuvra seilot. Mii dárbbášit du guhte orut gávpogis – guhte orut gilis – olles sámi servodaga, mielde jovkui.

Boahtteáigi lea min.

Karášjohka, guovvamánu 10. beaivi 2025

Silje Katrine Muotka
Sámedikki presideanta

2. oassi - Oahpásnuvvat doaimmain ja váldologuiguin

Gonagaslaš Majestehta Gonagas Olav V rabai vuosttaš Sámedikki golggotmánu 9. beaivvi 1989.

Sámediggi lea sámii álbmoga parlameanta. Dan leat sápmelaččat válljen ja dat lea sápmelaččaid váste. Sámediggi mearrida iešheanaláš árvvoštallama vuodul buot surggiin maid diggi árvvoštallá guoskat sámii beroštumiide. Sámedikki bargu lea oažžut sámii vuoigatvuodaid dohkkehuvvot ja nannejuvvot gáhtten ja nannen dihte sámii kultuvrra, giela, servodateallima ja sámii árbevieruid. Sámediggi galgá nannet sámiiid politihkalaš sajádaga ja ovddidit sámiiid beroštusaid ja váikkuhit dasa ahte sámiiid álbmot oažžu dásseárvosaš ja vuoigatlaš meannudeami. Dasa lassin Sámedikkis leat ollu iešguđetlágan hálddašanbarggut.

Sámediggi lea ovddasteaddji demokrátalaš reaidu sámii iešmearrideami várás, stáhta eiseváldiid konsultašuvnavuostebealli láhkaproseassaid ja almmolaš rievttálaš mearrádusaid olis mat gusket sámiiid beroštumiide. Sámediggi bidjá politihkalaš eavttuid sámedikihkkii maid Norgga eiseváldiid fievrridit.

Sámediggi lea sámiiid jietnaguoddi sihke riikka ja riikkaidgaskasaš dásis. Dat mearkkaša ahte Sámediggi árrjalaččat goziha ahte Norgga eiseváldiid čuoovvilit iežaset álbmot- ja olmmošriehttálaš geatnegasvuodaid sámiiid hárrái álgoálbmogin álbmotriehtti vuodul. Sámedikki mielas maiddái lea dehálaš váikkuhit dasa ahte Norgga eiseváldiid váldet lágaide ja geavatláš politihkkii, mii váikkuha sámiiid árgabeaivái, mielde daid vuoigatvuodaid mat lea ON julggaštusas álgoálbmogiid vuoigatvuodaid birra.

Sámediggi galgá váikkuhit ávkkálaš ja dárbbalaš bálvalusaid ja fálddagaid ovdánahttimii sámiiid álbmogii. Sámediggi jođihuvvo parlamentáralaš prinsihpa vuodul, mas ráđđejeaddji sámediggeráđi doaibma lea vuodduuvvon dievasčoahkkima luohhtámuššii. Sámedikki dievasčoahkkin lea Sámedikki bajimus orgána ja váldi. Diggi heiveha iežas doaimma Lága vuodul Sámedikki ja eará sámiiid riektediliid birra (Sámeláhka). Sámedikki dievasčoahkkin mearrida dikki bargoortnega, oktan njuolggadusaiguin buot Sámedikki eará doaimmaid várás. Lávdegodde- ja dievasčoahkkimat dollojuvvojit njelljii jahkáii.

Sámediggeválgga lágiduvvo juohke njealljái jagi seamma beaivvi go stuorradiggeválgga. Sámediggi lea sámediggeválgga bajimus válgaeiseváldi. 7 válgabiire gokčet olles riikka, juohke válgabiire oažžu mandáhtaid biirre jienastuslogu sturrodaga vuodul.

Oktiibuot válljejuvvojit 39 áirasa olles riikkas.

Sámedikki politihkalaš organiseren.

Dievasčoahkkinjođihangottis leat vihtta miellahttu mat váll jejuvvojit gorrelohkoprinssiikka bokte Sámediggeáirasiiguin.

Njukčamánu 2023 válljejuvvui ođđa dievasčoahkkinjođihangoddi:

Tom Sottinen (BB),
dievasčoahkkinjođiheaddji

Tor Gunnar Nystad (NSR), nubbi jođiheaddji

Kristin Sara (NSR)

Sara Katrine Aleksandersen (NSR)

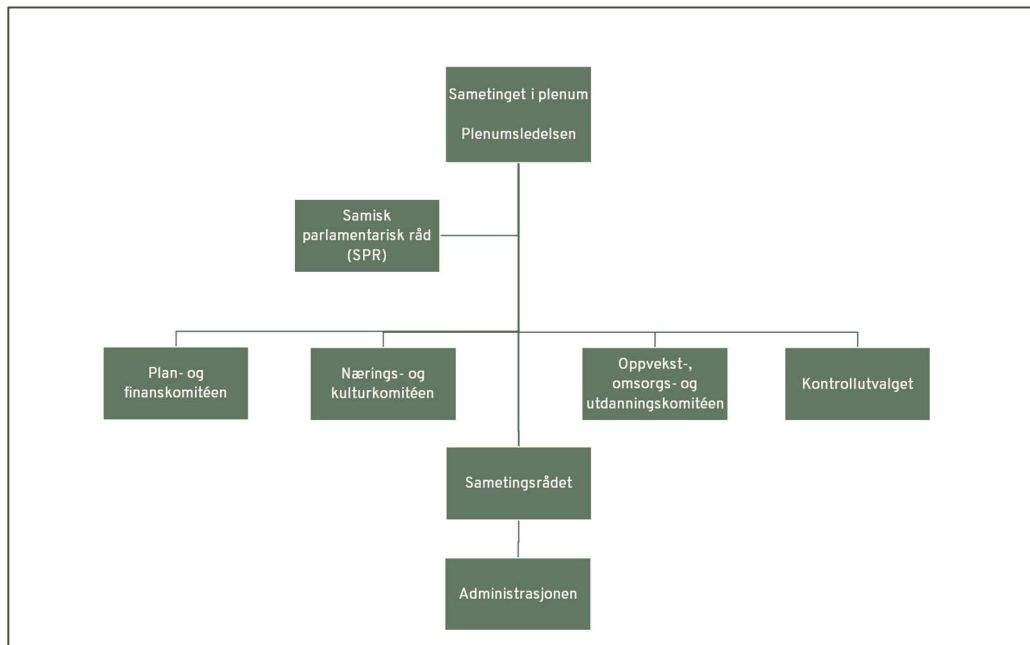
Jon Are Gaski (Bellodatsorjjasmeahtun
áirras)

Dievasčoahkkinjođihangotti bargu lea gohččut Sámedikki lávdegodde- ja dievasčoahkkimiidda ja jođihit dievasčoahkkimiid Sámedikki čoahkkinortnega njuolggadusaid mielde. Dása gullá maid virgelohpeohkamiid meannudeapmi, ja dárbbalaš mearrádusaid dahkan jearaldagain mat gusket Sámedikki áššeráhkaneapmái ja regulatiivva ja njuolggadusaid dulkomii. Dievasčoahkkinjođihangoddi ovddida evttohusa dievasčoahkkimii Sámedikki áššemeannudeami njuolggadusaid oktavuodas ja Sámedikki politihkkáriid buhtadusaid oktavuodas. Dievasčoahkkinjođihangoddi galgá Sámedikki dievasčoahkkima bealis fuolahit

ovddastandoaimmaid, vejolaččat nammadit earáid dakkár doaimmaide, ja nammadit Sámedikki oassálastiid čoahkkimiidda, konferánssaide ja nu ain.

Dasa lassin lea dievasčoahkkinjodihangotti bargu hálddašit Sámedikki jienastuslogu ja Sámedikki válgga.

Buot Sámedikki áirasat leat ovttadan golmma lávdegotti lahtut mat meannudit áššiid ja ovddidit evttohusaid Sámedikki dievasčoahkkimii.

Sámedikki organiseren

Fágalávdegottit leat ásahuvvon dainna áigumušain ahte ávkástallat buot dainna sámepolitihkalaš máhtuin mii lea Sámedikki áirasiin, seammás go láhččojuvvo dasa ahte áirasat besset buorebut searvat daid áššiid ráhkaneapmái, maid Sámedikki dievasčoahkkin galgá meannudit. Sámediggeráđi, vejolaččat dievasčoahkkinjodihangotti, evttohusa vuodul lávdegottit ovddidit evttohusa dievasčoahkkimii dain áššiin maid dievasčoahkkinjodihangoddi sádde lávdegottiide.

Dievasčoahkkimiid lávejit golbma fásta dulkka dulkot dáro- (ruoŋa-), davvisáme-, julevsáme ja lullisámegiela/-gillii, dan mielde guđe giela sárdnestuolus hupmet. Fágalávdegottiid čoahkkimiid leat dulkon sámegiela dárogillii, okta dulka juohke lávdegottis.

Plána- ja finánsalávdegottis leat dát áirasat:

Namma	Bellodat
Jodiheaddji Tor Gunnar Nystad	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Nubbijodiheaddji Toril Bakken Kåven *	Nordkalottfolket
Lahttu Beaska Niillas	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Kristin Sara	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Piera Heaika Muotka **	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Per Johnny Sara	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Eirik Larsen	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Knut Einar Kristiansen ***	Nordkalottfolket
Lahttu Øyvind Lindbäck	Nordkalottfolket
Lahttu Ronny Wilhelmsen	Bargiidbellodat
Lahttu Arild Pettersen Inga	Bargiidbellodat
Lahttu Per Mathis Oskal	Bargiidbellodat
Lahttu Viggo Myhre ****	Guovddášbellodat

* Elisabeth Erke luobai Plána- ja finánsalávdegotti lahttun go nammaduvvui sámediggeráddin borgemánus 2024. Toril Bakken Kåven lea dál nubbijodiheaddji.

** Lisa Marit Pentha-Stavsøien sirdii Plána- ja finánsalávdegottis Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahušlávdegoddái, ja su sadjái Plána- ja finánsalávdegoddái bođii Piera Heaika Muotka.

*** Vibeke Larsen sirdii Plána- ja finánsalávdegottis Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahušlávdegoddái, ja su sadjái Plána- ja finánsalávdegoddái bođii Knut Einar Kristiansen.

**** Elisabeth Erke sadjái Plána- ja finánsalávdegotti lahttun bođii Cecilie Hansen. Cecilie Hansen luvvejuvvui doaimmas juovlamánus, ja su sadjái Plána ja finánsalávdegotti lahttun bođii Viggo Myhre.

Ealáhus- ja kulturlávdegottis leat dát áirasat:

Namma	Bellodat
Jodiheaddji Mathis Nilsen Eira	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Nubbijodiheaddji Arthur Tørfoss	Ovddádusbellodat
Lahttu Henrik Olsen	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Sara Katrine Aleksandersen	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Helen Storelv Rabone	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Svein Oddvar Leiros	Guovddášbellodat
Lahttu Berit Marie P. E. Eira *	Ávjovári Johttisápmelaččaid listu
Lahttu Ulf Tore Johansen	Nordkalottfolket
Lahttu Gry Hege Warth	Nordkalottfolket
Lahttu Ingvild M. L. Halvorsen	Nordkalottfolket
Lahttu Jørn Are Gaski	Bellodatsorjjasmeahttun
Lahttu John Kappfjell	Bargiidbellodat

* John Mathis Utsi luobai Ealáhus- ja kulturlávdegotti fásta lahttun go Berit Marie P. E. Eira álggii fas lahttun go luobai Sámedikki ráđđelahttun.

Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahuslávdegottis leat dát áirasat:

Namma	Bellodat
Jodiheaddji Ann-Britt Eira Sara	Bargiidbellodat
Nubbijodiheaddji Mathias Eilert Olsen *	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Lisa Marit Pentha-Stavsøien	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Aili Guttorm	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Jovna Vars Smuk	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Vidar Andersen	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Sandra Andersen Eira **	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Hans Ole Eira ***	Guovddášbellodat
Lahttu Kjetil Romsdal	Nordkalottfolket
Lahttu Knut Hærulf Wingstad ****	Nordkalottfolket
Lahttu Vibeke Larsen *****	Nordkalottfolket
Lahttu Tom Sottinen	Bargiidbellodat
Lahttu Ann-Elise Finbog	Sámeálbmot Bellodat

* Piera Heaika Muotka sirdii Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahuslávdegottis Plána- ja finánsalávdegoddái. Su sadjái Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahuslávdegotti fásta lahttun bodii Lisa Marit Pentha-Stavsøien. Mathias Eilert Olsen lea dál lávdegotti nubbijodiheaddji. Mathias Eilert Olsen lea Mikkel Eskil Mikkelsena várrelahttu, geas lea virgelohpi Sámedikkis jagi 2024 lohppii.

** Maren Benedicte Nystad Storslett luobai Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahuslávdegotti lahttun go nammaduvvui Sámedikki ráđđelahttun skábmamánus. Su sadjái bodii Sandra Andersen Eira.

*** Kirsten Inger Anti luobai Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahuslávdegotti fásta lahttun ja su sadjái bodii Hans Ole Eira.

**** Sylvi Pedersen Vatne luvvejuvvui iežas doaimmas čakčamánus ja son luobai Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahuslávdegotti lahttun, su sadjái bodii Knut Hærulf Wingstad.

***** Knut Einar Kristiansen sirdii Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahuslávdegottis Plána- ja finánsalávdegoddái, ja su sadjái bodii Vibeke Larsen..

Sámediggeráđđi

Sámediggeráđđi doaibmá Sámedikki «ráđđehussan» ja doaimmaha beaivválaš politihkalaš doaimma. Sámediggeráđis leat dát áirasaš:

Namma	Bellodat
Presideanta Silje Karine Muotka	Norgga Sámiid Riikasearvi
Ráđđelahttu Runar Myrnes Balto	Norgga Sámiid Riikasearvi
Ráđđelahttu Maren Benedicte Nystad Storslett*	Norgga Sámiid Riikasearvi
Ráđđelahttu Maja Kristine Jåma	Norgga Sámiid Riikasearvi
Ráđđelahttu Elisabeth Erke**	Guovddášbellodat

** Mikkel Eskil Mikkelsen geassádii Sámedikki ráđđelahttun skábmamánuš, ja Maren Benedicte Nystad Storslett nammaduvvui ođđa ráđđelahttun.

** Berit Marie P. E. Eira luobai Sámedikki ráđđelahttun borgemánuš ja Elisabeth Erke nammaduvvui ođđa ráđđelahttun.

Sámediggeráđis leat dát golbma politihkalaš ráđđeaddi:

Namma	Bellodat
Anne Henriette Nilut	Norgga Sámiid Riikasearvi
Nils Ante Eira	Guovddášbellodat
Sandra Márjá West	Norgga Sámiid Riikasearvi

Váiddalávdegoddi doarjjaáššiid várás

Sámedikki váiddalávdegoddi galgá meannudit váiddaáššiid go ovttaskasmearrádusat leat guoddaluvvon hálddašanlága njuolggadusaid mielde. Sámedikki dievasčoahkkin nammada váiddalávdegotti mas leat 3 lahtu ja guokte várrelahtu. Lahtut eai dárbbat leat Sámedikki dievasčoahkkimii välljejuvvon. Váiddalávdegottis áigodagas 2021–2025 leat:

Lahtut	Várrelahtut
Kirsti Guvsám	Heaika Hætta
Lars Filip Paulsen	Ingvild Heimstad Iversen
Hagbart Grønmo	

Sámedikki hálddahus

Sámedikki kánturstruktuvra lea geográfalaččat lávdaduvvon 9 iešguđetge báikái. Sámedikki parlameantavisti ja váldohálddahus lea Kárášjogas. Kantuvrrat leat ásahuvvon deaŋalaš sámi guovlluide gos dat eanaš báikkiin juogadit lanjaid eará sámi ásahusaiguin. Dat addá sihke buriid fágabirrasiid ja deaŋalaš gealbobargosajiid smávva bargomárkaniin. Dasa lassin váikkuha lávdaduvvon kánturstruktuvra dasa ahte lea álkít fidnet bargiid ja dasa ahte bargit loktet bures go besset välljet bargosaji.

Sámedikki hálddáhushaš organiseren.

Sámedikki hálddahus lea okta stába ja gávccii ossodaga. Ossodagat leat juhkkjuvvon iešguđet fágajuhkosiidda. Hálddahusa bajimus jodiheaddji lea direktivra Inger Marit Eira-Åhrén, gii lea virgáduvvon Sámedikki direktivran áigodahkii 01.09.2020–31.08.2026.

Muđui leat jođihangottis 31.12.2024 dát ossodatdirektevrrat:

Namma	Ossodat
Rávdná Buljo Gaup	Politiikkalaš čállingoddi ossodaga direktetra
Lisbeth Eira	Bajásšaddan- ja oahpahusossodaga direktetra
Magne Svineng	Eáhus-, kultur- ja dearvvašvuodáossodaga direktetra
Risten Turi Aleksandersen	Giellaossodaga direktetra
Sten Olav Heahhta*	Kulturmuito-, areála- ja birasossodagadirektetra
Hege Fjellheim	Vuoigatvuodá- ja riikkaidgaskasašossodaga direktetra
Tommy Somby	Hálddahuossodaga direktetra
Inger Elin Utsi**	Gulahallanstába direktetra

* Sten Olav Heahhta lei gaskaboddosaččat virggis jagis 2024.

** Inger Elin Utsi virgáduvvui direktetran jagis 2024.

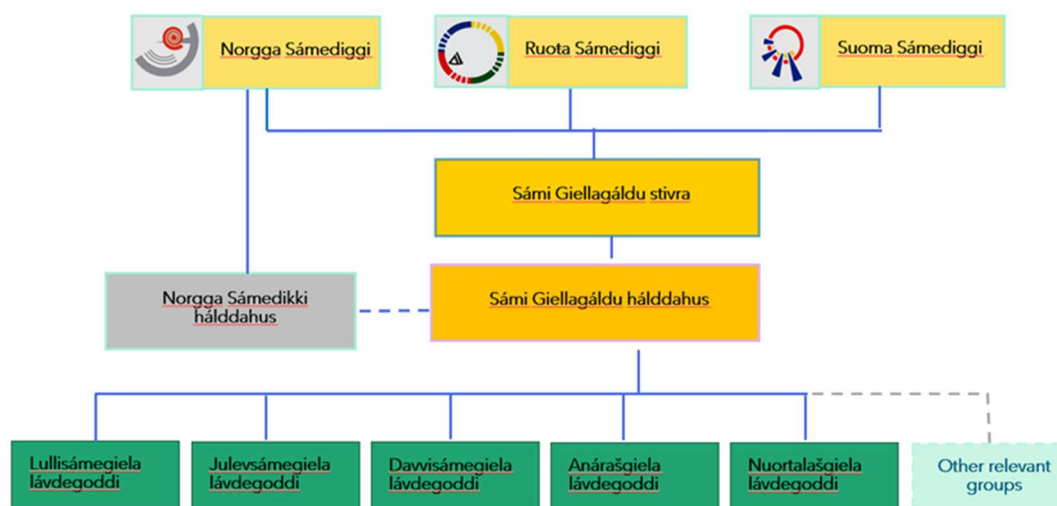
Sámi Giellagáldu

Direktetra Mika Saijets jođiha Sámi Giellagáldu hálddahušlaččat ja fágalaččat. Direktetrras lea ovddasvástádus Sámi Giellagáldu siskkáldas organiseremis daid rámmaid siskkobeale maid Sámedikkis ja Sámi Giellagáldu stivra mearridit.

Sámi Giellagáldus lea hálddahuš mii doaibmá Norggas, Ruoŋas ja Suomas ja leat bargit buot golmma riikkas. Sámi Giellagáldu doaibmá hálddahušlaččat Norgga Sámedikki oktavuodas ja orgána váldokantuvra lea Kárášjogas, Norggas. Norgga beale Sámedikkis lea bajimuš bargoadiovdasvástádus Sámi giellagáldui. Hálddahuš resurssaide leat rehkenastojuvvon 12 virggi. Sámi Giellagáldus leat 2024:s oktiibuot 13 bargi, njeallje Ruoŋas, golbma Suomas ja guhtta Norggas.

(Gč. Sámi Giellagáldu birra maddái 3. oasis kap 8.2.2.)

Sámi Giellagáldu organisašuvdnakárta:

Sámi giellagáldu lea jagis 2024 ásahan sierra Bihtánsámi giellalávdegotti.

Namma	
Mika Saijets	Direktør Sámi Giellagáldu

Sámedikki hálddahusa jahkedoaimmat

Jahkedoaimmat DFØ dieđuid mielde*	Bissovaš bargit**
140,8	153

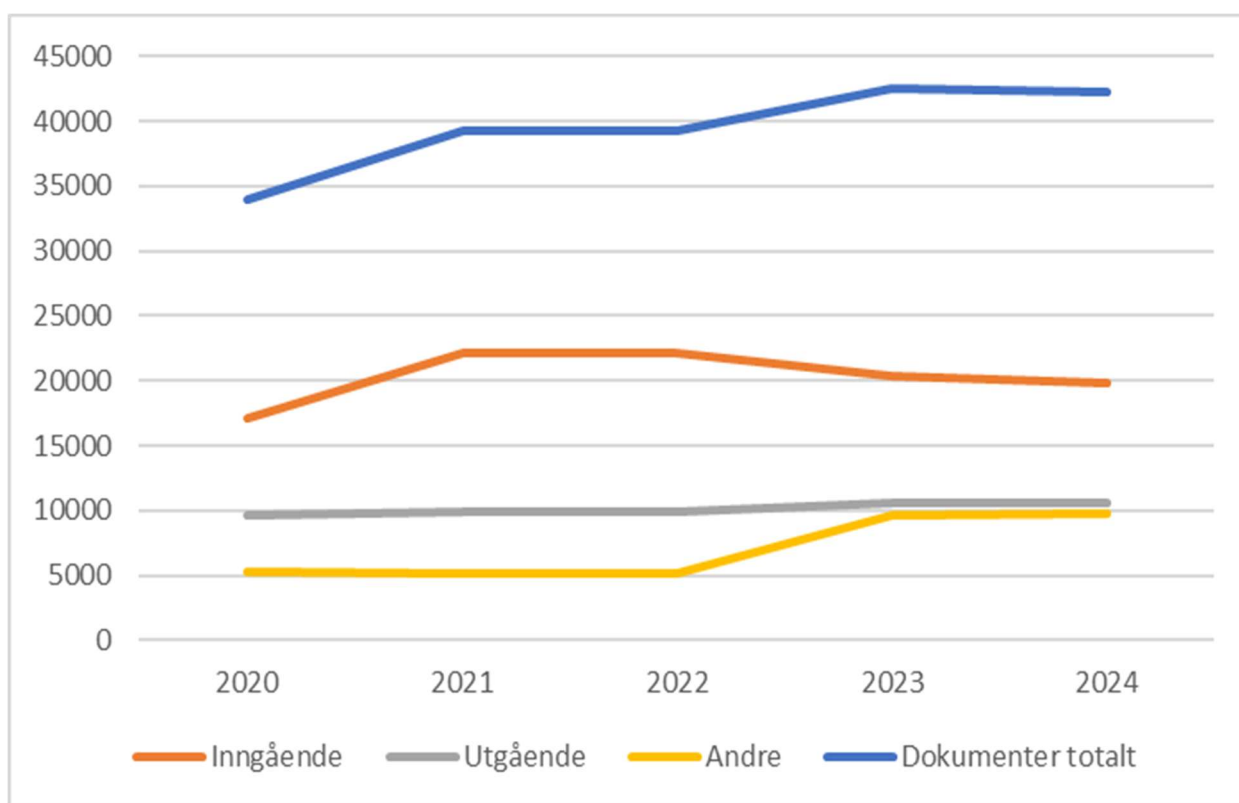
*Netto mannu maŋŋel jávkamiid ja permišuvnnaid

**Virggiid lohku

Juolludusreivve mielde galget SSB logut bargošiehtadusaid várás geavahuvvot.

Dokumeantta statistihkka

Dokumeanttat registrerejuvvon Sámedikki arkiivavuogádahkii jagi 2015 rájes 2024 rádjái.

Govus 1: Dokumeanttat registrerejuvvon arkiivavuogádahkii ja gulahallan čálašemiid (korrespondanse) bokte.

Neahttasiidostatistihkka Sámedikkis

Neahttasiidostatistihkka 2024

2024 lei vuosttaš jahki go mis lei ođđa Google Analytics 4 reaidu miehtá jagi. Dan mihttemiid ii sáhte buohtastahttit Google Analytics ovddit veršuvnna mihttemiiguin, go dat eai mihtte seamma láhkai. Danne leat dušše jagi 2024 logut mielde statistihkas, eai ovddit jagiid logut.

Jagis 2024 čájehuvvui neahttasiidu 693 185 geardde (page_view, juohke háve go siidu rahppojuvvo dahje go aktiiva neahttasiidu rievdata neahttaloganlogga).

Mii oaidnit ahte sámi álbmotbeaivvi oktavuodas rahppojuvvo neahttasiidu mihá dávjjit go dábálaččat. Guovvamánu 6. beaivvi čájehuvvui neahttasiidu 13 848 háve, mii lea 303,5 % lassáneapmi. Eará beaivvit go neahttasiiddus leat ollu galledeamit leamaš leat njukčamánu 6. beaivi, skábmamánu 6. beaivi ja juovlamánu 9. beaivi. Njukčamánu 6. beaivi lei gaskavahkku dievasčoahkkinvahkus, dan beaivvi go Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raporta meannuduvvui. Skábmamánu 6. beaivi ges lei dat beaivi go nammaduvvui ođđa ráđđelahttu, Maren B. N. Storslett. Juovlamánu 9. beaivi lei mánnodatbeaivi juovlamánu dievasčoahkkinvahku manjel.

Govus 2: Siiddu čájehemiid bajilgovva 2024:s.

Siiddut mat eanemusat leat čájehuvvon:

☐	Sidetittel og skjermklasse ▾ +		↓ Visninger
☐	Totalt		693 185 100 % av summen 1
☒	1	Sametinget	134 720
	2	(not set)	29 103
☐	3	Sámediggi	22 029
☐	4	Stipend og tilskudd - Sametinget	21 413
☐	5	Nasjonaldag og nasjonale symboler - Sametinget	20 923
☐	6	Kalender - Sametinget	17 960
☐	7	Om Sametinget - Sametinget	16 206
☐	8	Innføring i Sametingets valgmanntall - Sametinget	14 962
☐	9	Oversikt over tilskuddsordninger - Sametinget	12 363
☐	10	Søk - Sametinget	10 694

Galle dáhpáhusa 2024 (Dáhpáhussan meroštallojuvvo dihto oktavuotta (dár. interaksjon) mii geavaheaddjis lea neahttasiidduin, ovdamearkka dihte ahte lea video geahččan, liŋkkaide deaddilan, dahje sáhttet maid leat sirdindáhpáhusat (dár. transaksjoner)	1 128 135
Galle geavaheaddji oktiibuot (Galle iešguđet geavaheaddji leat fievrridan neahttaloggii dáhpáhusa.)	160 501
Galle dáhpáhusa juohke aktiiva geavaheaddji nammii (Dáhpáhusaid, maid geavaheaddjit leat vuolgahan, gaskamearálaš lohku.)	7,07

Sánit mat eanemusat leat ohccojuvvon dábálaš ohcanvuogádagas, jagis 2024

Ohcansátni	Gallii ohccojuvvon
Ohcamat oktiibuot	15804
Tilskudd -	271
Budsjett-	246
Fosen-	231
Budsjett 2024-	194
Prosjekt-	160
Postliste-	143
Nyheter-	110
Plenum-	87
Ansatte-	84
Logo-	76

Ohcamat goanstajierbmevuđot ohcanvuogádagas

Goanstajierbmevuđot ohcanvuogádagas leat leamaš 762 ohcama neahttasiiddus dan rájes go reaidu almmuhuvvui juovlamánu 11. beaivvi. Mis lea dál guovtti mánu nuvtá geahččalanáigi goanstajierbmevuđot ohcanvuogádagain.

Dan sadjái go dušše ohcat ovttaskas sániid, omd. «Mánáidgárdi», sáhttet geavaheaddjit dál jearrat jearaldagaid ja oázžut dárkilis čoačkáigeasu buot ohcanbohtosiin

Čoavddalogut

Čoavddalogut 2022-2024	2022	2023	2024
Juolluduvvon oktiibuot	577 684 000	618 621 000	669 941 000
Váikkuhangaskaoamit oktiibuot	401 921 295	418 457 806	464 554 444
-Váikkuhangaskaomiid oassi buot juolludemiin	69,57 %	67,64 %	69,34 %

Čoavddalogut 2022-2024	2022	2023	2024
Politihkalaš ja hálddahaslaš dási doaibmagolut	183 790 316	191 219 401	207 452 863
Politihkalaš dási doaibmagolut	6,68 %	6,50 %	6,44 %
Hálddahaslaš dási doaibmagolut	25,14 %	24,44 %	24,42 %
Hálddahusa bálkáoassi hálddahusa doaibmagoluid ektui *	63,9 %	64 %	62,2 %

Volumalogut 2023-2024	2023	2024
Galle váidaga váiddalávdegoddi lea meannudan	17	17

* Bálkáoassi lea vižžojuvvon raporttas ekonomiijavuogádagas. Go mannan jagi ledje ollu vakánssat, de lea bálkáoassi veahá unnit jagis 2024 go 2023:s.

3. Oassi - Jagi doaimmat ja bohtosat

Váikkuhangaskaoamit, doaibma politihkalaš ja hálddahusa dásis reviderejuvvon bušeahta ektui

Váldotabealla:

	Rehketdoallu	Rev.budš. 2024	Erohus	% erohus
Doaibmaboađut				
Departemeanttaid juolludusat	669 941 000	669 941 000	0	0,0 %
Submi doaibmaboađut	669 941 000	669 941 000	0	0,0 %
Doaibmagolut				
Politiikalaš dási doaibma	43 283 863	41 387 717	-1 896 147	-4,58 %
Hálddahuslaš dási golut	164 169 000	162 844 000	-1 325 000	-0,81 %
Submi doaidmagolut	207 452 863	204 231 716	-3 221 147	-1,58 %
Doaibmaboađus	462 488 137	465 709 284	-3 221 147	-0,69 %
Ekonomalaš vaikkuhangaskaoamit				
Njuolggođorjja	300 593 000	303 453 000	2 860 000	0,94 %
Ohcanvuđot doarjja	115 015 794	113 186 000	-1 829 794	-1,62 %
Šiehtadus	27 613 032	33 524 000	5 910 968	17,63 %
Prošeakta	17 961 199	22 459 000	4 497 801	20,03 %
Konferánsa ja árvvoštallan	3 371 420	3 100 000	-271 420	-8,76 %
Submi doaibmabijut	464 554 444	475 722 000	11 167 555	2,35 %
Boađus	-2 066 308	-10 012 716	7 946 408	-79,36 %
Jahkebohtosa geavaheapmi				
Eará iežas kapitálie	2 066 308			
Submi geavaheapmi	0			

Sámedikki hálddahusas lea buolvamolsun, go penšuneremat sakka lassánedje jagis 2024. Muhtun virggit doalahuvvojedje deavddekeahhtá ođđasisorganiserema proseassa olis, man ulbmil lei nannet

organisašuvnna vai buorebut sáhttá dustet dan mii sámi servodagas dáhpáhuvvá ja sámi servodaga vuordámušaid Sámediggái ovddas guvlui.

Juolludusat departemeanttain

Departemeanttaid juolludeamit leat ná:

	Rehketdoallu	Rev.budš. 2024	Erohus	%
Gielda- ja guovlodepartemeanta - GGD	661 721 000	661 721 000	0	0,0 %
Máhttodepartemeanta - MD	6 000 000	6 000 000	0	0,0 %
Kultur- ja dásseárvodepartemeanta - KDD	2 220 000	2 220 000	0	0,0 %
Submi	669 941 000	669 941 000	0	0,0 %

2024 váikkuhangaskaoapmereketdoallu

	Rehketdoallu	Rev.budš. 2024	Erohus	%
Giella	119 809 464	120 372 000	562 536	0,5 %
Máhttu	62 209 700	68 950 000	6 740 301	9,8 %
Areála ja biras	5 189 800	4 706 000	-483 800	-10,3 %
Ealáhus	36 741 769	41 421 000	4 679 231	11,3 %
Kultuvra	204 065 027	201 028 000	-3 037 027	-1,5 %
Kulturmuutosuodjalus	3 188 436	5 300 000	2 111 564	39,8 %
Dearvvašvuohta ja sosiála	5 774 750	4 325 000	-1 449 750	-33,5 %
Álgoálbmogiid vuoigatvuodát ja riikkaisgaskasa	11 466 804	13 047 000	1 580 196	12,1 %
Ovttasbargošiehtadusat	2 885 700	3 350 000	464 300	13,9 %
Eará doaibmabijut	13 222 995	13 223 000	5	0,0 %
Submi	464 554 444	475 722 000	11 167 556	2,3 %

Oktiibuot čájeha 2024 váikkuhangaskaoapmereketdoallu 11 167 556 ruvnno badjebáhcaga. Badjebáza lea vuosttažettiin iežas proševttaid badjebáza ja ohcanvuđot doarjagiid ruovttoluotta geassin.

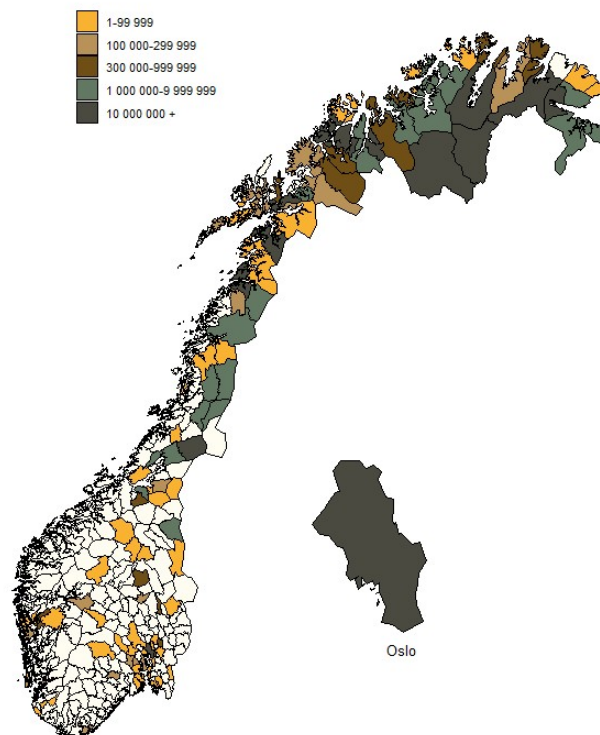
Sámediggeráđđi juohká ohcanvuđot váikkuhangaskaomiid Sámedikki bušeahta siskkobealde, earret váikkuhangaskaomiid mat leat biddjojuvvon dievasčoahkkinjodihangoddi geavahussii.

Jagis 2024 leat ođđasisjuohkima fápmudusain gokčan dihto doarjjapoasttaid vuolláibáhcaga eará doarjjapoasttaid ruđain main lei badjebáza. Dievasčoahkkinii lea diedihuvvon dan birra rádi diedáhusa bokte juovlamánus 2024.

Ruhta lea sirdojuvvon mánggaide ohcanvuđot ortnegiidda, earret eará giellaprošeavttaid, stipeanddaid, mánáidgárdiid, mariidnaealáhusaid, juohkelágan ealáhusaid, kulturdoaimmaid ja ášahusovddideami ortnegiidda ja doarjjaortnegii sámi areála- ja resursavuoigatvuđat.

Sámediggi addá ollu ášahusaide ja organisašuvnnaide njuolggodoarjaga juohke jagi. Doarjagiid vuostáiváldit galget jahkásaččat raporteret jagi doaimmain ovdal juovlamánu 15. beaivvi. Sámediggi liikká lea oaidnán ahte mánga njuolggodoarjjavuostáiváldi eai raportere mearriduvvon áigemearrái. Dain oktavuodain go raporttat eai sáddejuvvo, sáhhtá doarjjaoažžu šaddat máksit ruovttoluotta doarjaga dahje doarjja sáhhtá unniduvvot.

Kárta váikkuhangaskaomiid juohkimis – njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat.

Govus 3: Njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat

Doarjja registrerejuvvo dan suohkanii gos organisašuvnna lea váldokantuvra. Mángga ášahusain lea doaibmaguovlu mángga suohkanin, ja kárta ii čájjet dan dimenšuvnna.

Bajilgovva válljejuvvon konsultašuvnnain stáhta eiseválddiiguin 2024:s

Ášši	Dáhton	Konsultašuvdnabealli	Stáhtus	Boađus
Giella				
Konsultašuvdna sámelága giellanjuolggadusaid láhkaásahusaid gulaskuddannotáhta árvalusa birra	Digitálalaččat 08.5.2024	KDD	Loahpahuvvon	Ovttamielalašvuohta gulaskuddannotáhta árvalusa birra
Oahpahus				
Konsultašuvdna dálkkádaga ja birrasa, buresveadjima ja oahpahusa, ja dearvvašvuođa portfoliostivrraid miellahttočoahkkádusa id birra	Digitálalaččat	Dutkanráđđi	Loahpahuvvon	Ovttamielalašvuohta
Konsultašuvdna Dutkanráđi strategiija birra	Digitálalaččat	Dutkanráđđi	Loahpahuvvon	Sohppojuvvui ahte Dutkanráđi válđostrategiija ulbmil galgá leat čuovvuliit Stuoradikki ja Sámedikki Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta meannudemiid.
Konsultašuvdna juolludusreivviid birra mat mannet Sámi allaskuvlii, Norgga árktaš universitehtii ja Nuortta universitehtii.	Digitálalaččat	Máhttodepartemeantta	Loahpahuvvon	Ovttamielalašvuohta
Areála ja biras				
Konsultašuvdna NVE árvalusa birra Energijadepartementii eavttuid revišuvnna birra Guolášjoga reguleremii	Digitálalaččat 12.2.2024 (hálddahusdásis)	NVE	Loahpahuvvon.	li lean ovttamielalašvuohta árvalusa hárrái. Meannudeapmi sirdojuvvo ED:i ja Sámediggi lea bivdán konsultašuvnna ED:in.
Álgokonsultašuvdna láhkaásahusa Forskriftom	Digitálalaččat 6.6.2024	KLD/ KDD	Jođus.	Proseassa joatkašuvvá.

Äšši	Dáhton	Konsultašuvdnabealli	Stáhtus	Boađus
konsekvensutredning revisuvna birra	(hálddahu- dásis)			
Konsultašuvdna stáhta plánanjuolggadusaid birra areálageavaheami ja johtaleami várás ja stáhta plánanjuolggadusaid birra dálkkádaga ja energijja várás	Hálddahu- dásis s 9.9.2024 ja politiikkaččat 14.11.2024 (digitálaččat)	KDD	Loahpahuv- vo n.	li ovttamielalašvuohta.
Konsultašuvdna Davvi- Norgga mariidnasuodjalusa bargolávdegotti čoahkkádusa birra	Digitálaččat 6.11.2024 (hálddahu- dásis)	Birasdirektoráhta	Loahpa- huvvon.	Sohppojuvvui heaittihit Davvi- Norgga oktasaš bargolávdegotti ja ášahit báikkálaš bargolávdegottiid dan golmma eará mearraguovllu várás mat leat suodjalusplánas.
Konsultašuvdna vuovdesuodjalanášši birra Trøndelágas.	Digitálaččat 13.11.2024 (hálddahu- dásis)	KLD	Jođus	Vuovdesuodjalan- guovllut maid hárrái ledje váttisvuođat válđojuvvojedje eret gonagaslaš resolušuvna árvalusas ja daid hárrái joatká proseassa Sámedikki ja KLD gaskkas.
Konsultašuvnnat Energijjalága rievdadeami birra (áššiid jođánit loahpahit / tidlig saksavslutning)	Digitálaččat 1.10.2024 ja e- poastta bokte 18.11.– 20.12.2024 (hálddahu- dásis)	ED	Loahpa- huvvon.	li lean ovttamielalašvuohta láhkaproposišuvna ja ovdabargguid loahpalaš sátnádeami hárrái.
Konsultašuvdnačoahkk in – divrras luonddu seailuheapmi – álbmotmeahcci	Fysalaččat 4.1.2024 (hálddahu- dásis)	Trøndelag stáhtahálddašeadji	Jođus.	Ovttamielalašvuohta proseassa joatkima birra.
Ođđa fuođđoláhka	Digitálaččat 11.01.2024, fysalaččat 31.10.2024, digitálaččat 06.12 ja digitálaččat 19.12 (hálddahu- dásis)	LMD/KLD	Loahpa-huvvon.	Ovttamielalašvuohta dihto eavttuiguin.
Čoahkkimat ođđa Stuoradiggediedáhusa birra	Digitálaččat 13.08.2024, 27.08.2024 (hálddahu- dásis ja	KLD	Loahpa-huvvon.	li ovttamielalašvuohta.

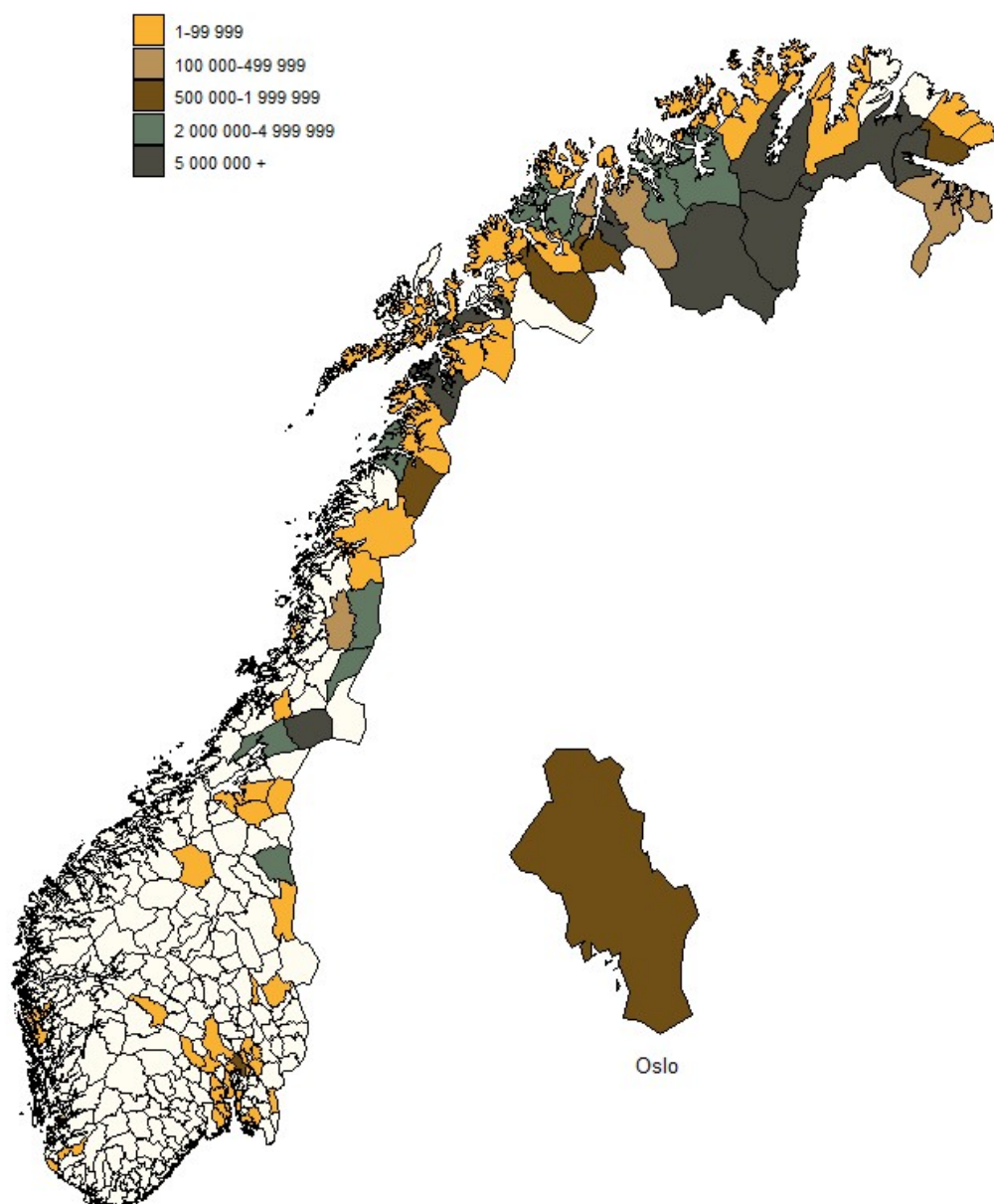
Ässi	Dáhton	Konsultašuvdnabealli	Stáhtus	Boađus
Luonddušiehtadusa čuovvoleamis	29.08.2024 (politihkalaččat)			
Konsultašuvnnat Sámedikki vuostealkámuša birra Nord Gondol regulerenplánii	Álggahuvvui digitálalaččat 23.08.2024 (hálddahušdásis)	KDD	Jođus	. Proseassa joatkašuvvá.
Konsultašuvdna ođđa mohtorjohtolatlága birra	Álggahuvvui digitálalaččat 9.10.2024 (hálddahušdásis)	KLD	Jođus	Proseassa joatkašuvvá.
Ealáhus				
Konsultašuvnnat ođđa boazodoallolága birra	Digitálalaš ja fysalaš konsul- tašuvnnat miehtá jagi 2024.	LMD	Loahpa- huvvon	Sohpe ođđa boazodoallo- lálkaárvalusa. Meannuduvvo Sámedikki dievasčoahkkimis njukčamánu ja Stueradikkis gidđasešuvvna.
Doaibmabidjopáhkka boazodoalu ja energiija várás.	Njeallje čoahkkima. 29.04.2024 03.05.2024 21.05.2024 03.06.2024	KLD	Geargan.	Ollásit dahje muhtun muddui soahpan 23 doaibmabiju. Oktii buot leat 27 doaibmabiju, ja njealli doaibmabiju hárrái ii leat ovttamielalášvuohta.
Doaibmabidjopáhkka boazodoalu ja energiija várás. Bern- konvenšuvvna juridihkalaš árvvoštallan ja álbmotrievttálaš geatnegasvuođat.	19.09.2024	KLD ja KDD.	Geargan.	Ovttamielalášvuohta.
Ođđa lálkaásahus doarjaga birra boraspirevaháiid eastadandoaimmaide ja riidováidudeaddji doaimmaide (FKT- lálkaásahus).	20.09.2024	KLD	Geargan.	Ovttamielalášvuohta.
Kulturmuittut				
Eanandoalu kulturbirrasiid suodjalanstrategiija	11.04.24	Riikaantikvára	Joatka-šuvvá	Sámediggi čujuhii ahte strategiijas lea dárbu buorebut oainnusmahttit boazodoalu kulturmuittuid ja dološ bivdokultuvrra. Riikaantikvára válddii dan diehtun.

Ässi	Dáhton	Konsultašuvdnabealli	Stáhtus	Boađus
				Lágiduvvojit eambbo konsultašuvnnat
Riikaantikvára giehtaduodjestrategiija	12.04.24	Riikaantikvára	Loahpahuvvon	Sámediggi čujuhii dasa man dehálaš lea ahte sámi árbevirolaš máhttu fievrriiduvvo viidáseappot. Dan válde diehtun.
Eanandoalu kulturmuittuid suodjalanstrategiija:	21.08.24	Riikaantikvára	Loahpahuvvon	Sámediggi lea dan mannel joatkán konsultašuvnnaid suodjalanstrategiija birra Dálkkádat- ja birasdepartemeanttain
Eanandoalu kulturmuittuid ja riddoguovlluid kulturbirrašiid suodjalanstrategiija	30.10.24	Dálkkádat- ja birasdepartemeanta	Loahpahuvvon	Boađus: Álgobmogat ja nationála unnitlogut leat čađačuovvu áŋgiruššansuorggit strategiijain ja boazodoalloguovlluid kulturbirrasat leat sierra oassesuorgi eanandoalu suodjalanstrategiijas. Sámediggi guorrasa strategiijaide.
Álgobmogiid vuoigatvuodát, riikkaisgaskasaš bargu ja dásseárvu				
Ráđđehusa doaibmaplána sámiid cielaheami ja vealaheami vuostá	08.10.24 01.11.24 19.11.24 22.11.24	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	Loahpahuvvon.	Soahpan ođđa doaibmaplána sámiid cielaheami ja vealaheami vuostá

1 Giella

Servodatmihttu:

- Sámegielat leat lunddolaš, servodatguoddi ja ealli gielat.

Govus 1 Movt njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat giellakapihttalis leat juhkkjuvvon geográfalaččat.

Sámediggi lea jagis 2024 čađahan ollu doaimmaid sámegielaid geavaheami nannema ja ovddideami várás. Okta deháleamos rievdadusain leat sámelága ođđa giellanjuolggadusat mat gustogohte ođđajagimánu 1. beaivvi 2024. Rievdadusat mielddisbuktet ahte Sámedikkis lea váldi mearridit láhkaásahusaid guovttegielatvuodadoarjaga birra. Daiguin leat bargan jagis 2024 ja dat ovddiduvvojit gulaskuddamii jagi 2025 álggus.

Sámegielaid hálddašanguovllu suohkanat leat raporterren mánggaid doaimmaid birra main leat oainnusmahtán sámegielaid, maddái galbema, neahttsiidduid, almmolaš duodaštusaid birra sámegillii, ja

vel giellakurssaid birra bargiide. Ovdamearkka dihte lea Hábmara suohkan oaidnán positiivlaš ovdáneami sámegiela mánáid ja nuoraid gaskkas, ja dat čájeha ahte gielladoaimmat váikkuhit dan láhkai go lea jurddašuvvon. Viejega AS ja Ájluovta Skåvllá álggaheami leat leamaš dehálaččat giela ovddideapmái mánáidgárde- ja skuvlabirrasiin. Deanu gielddas ges lea gielddastivra mearridan bajit giellaplána, ja oassi gieldda almmolaš čoahkkimiin dulkojuvvojit sámegillii. Fylkkasuohkandásis lea ges Romssa fylkkasuohkan jorgalan 80–85 % neahttasiiddus sámegillii. Finnmarkku fylkkasuohkan lea čađahan gielladoaimmaid nugo čállidturneaid ja eará girjerádjui guoskevaš doaimmaid. Nordlándda fylkkasuohkan lea bargan kampánnjain «Hele Nordland snakker» ja maiddá iešguđet gielladoaimmaiguin dihtorvuogádagain. Trøndelag fylkkasuohkan lea rievddadan sámi ráđi sámi lávdegoddin ja raportere buriid máhcahemiid guovttegielatvuoda doaimmain. Vaikko leat hástalusat resurssaid dáfus ja go váilot gelbbolaš bargit, de čájehit raporttat ahte doaibmajut leat bures váikkuhan sámegiela geavaheapmái ja oainnusmahttimii. Sámediggi áigu ain bargat sámegielaidda nannemiin ja ovddidemiin iešguđet doaimmaid bokte ja ovtas suohkaniiguin ja fylkkasuohkaniiguin.

Sámi giellaguovddážat dieđihit ahte sin fáldagaide lassána beroštupmi, ja dollet kurssaid ja doaimmaid vaikko bušeahtta lea gárži. Sámediggi lágida juohke jagi giellaguovddášdeavvadeami vásáhusaid ja jurdagiid juogadeami várás ja maiddá ovddidan dihte giellaguovddážiid. Sámediggi lea mearridan odđa giellaguovddášstrategiija giellaguovddážiid nannema ja daid rolla čielggadeami dihte. Strategiija deattuha sámegielaidda seailuheami ja ovddideami, ja maiddá sámegiela oahpahusa fállama. Sámediggi lea gulahallan Integrerings- og mangfoldsdirektoratetiin (IMDi) sámegillii dulkoma dárbbuid birra, ja dat lea addán buoret ipmárdusa hástalusain mat gusket dulkomii.

Giellavahkku lea jahkásaš dáhpháhus ja jagis 2024 ledje birrasii 200 lágideami giellavahku olis, ja dasa serve ollu iešguđet aktevrrat, mii veahkeha oainnusmahttit ja lasihit sámegielaidda geavaheami.

1.1 Áŋgiruššansuorggit - Giella

- Sámegielaid geavaheapmi.
- Sámegielaid ovdánahttin.
- NAČ 2016:18 Váibmogiella čuovvleapmi

1.1.1 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – giella

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
Sámegielaidda geavaheapmi	51 614 000	51 704 000	90 000
Sámegielaidda ovdánahttin	67 494 857	65 068 000	-2 426 857
NAČ 2016:18 Váibmogiella čuovvleapmi	700 607	3 600 000	2 899 393
Submi	119 809 464	120 372 000	562 536

1.2 Sámegielaid geavaheapmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sii geat ássat sámegiela hálddašan guovllus galget beassat geavahit sámegiela go gulahallet almmolaš ásaheapmi.

1.2.1 Čoahkketabealla - sámegielaid geavaheapmi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
Guovttegielatvuodadoarjja suohkaniidda - njuolggodorajja	47 269 000	47 359 000	90 000
Guovttegielatvuodadoarjja fylkkasuohkaniidda vuodđodoarjja - njuolggodorajja	4 345 000	4 345 000	0
Submi	51 614 000	51 704 000	90 000

Sámelága goalmát kapihttala giellanjuolggadusaid rievdadusat gustogohte ođđajagimánu 1. beaivvi 2024. Sámelága rievdadusat mieldebuhttet ahte Sámedikkis lea váldi mearridit earret eará lánkaásahusaid guovttegielatvuodadoarjaga birra. Sámediggi lea jagis 2024 bargan lánkaásahusain. Lánkaásahus sáddejuvvo gulaskuddamii jagi 2025 álggus.

Suohkansektora organisašuvdna KS lágidii jagis 2024 iskkadeami liigegoluin mat čatnasit sámegielaid hálddašanguovllu guovttegielatvuhtii, sihke oahpahusa olis ja geatnegasvuodaid olis mat suohkaniin leat go gullet sámegielaid hálddašanguvlui. Raporta čájeha ahte suohkaniid liigegolut eai gokčojuvvo ollásit. Raporta ii earut daid goluid gaskkas mat gusket oahpahussii ja mat suohkaniin leat go gullet sámegielaid hálddašanguvlui. Sámediggi mielas leat raportta gávdnosat dehálaččat, muhto go váilu čielga earuheapmi, de lea leamaš hástalusat atnit raportta bohtosiid ođđa doarjjamodealla hábmenbarggus, mii heive sámelága ođđa giellanjuolggadusaide.

1.2.2 Guovttegielatvuodadoarjja suohkaniidda - njuolggodorajja

Doarjjaortnega mihttomearri – Guovttegielatvuodadoarjja suohkaniidda:

- Suohkanat bálvalit sámegillii ja čalmmustahttet sámegiela.

Guovttegielatvuodadoarjagii gullá vuodđo- ja bálvalanoassi ja vel giellaovddidanoassi. Suohkanat raporterejit iešguđet doaimmaid birra maiguin oainnusmahttet sámegiela, earret eará galbema, neahttasiidduid ja almmolaš duodastusaid birra sámegillii. Ollu suohkanat maiddá leat fállan giellakursaid bargiide.

Ain leat stuora hástalusat go váilot gelbbolaš sámegielat bargitresurssat, go leat stuora golut guovttegielatvuoda olis, ja teknologalaš váttisvuodát sámegiela sajáiduhttimiin digitála vuogádagaide.

Ođđajagimánu 2024 rájes gáibiduvvo suohkaniin, mat sámelága giellanjuolggadusaid mielde gullet giellaovdánahttima kategorijai, ahte dat siskkáldasat meannudit áššiid sámegillii. Suohkanat eai leat ožžon buhtadusa dan gáibádusa ovddas. Sámediggi lea mángii ovddidan Gielda- ja guovlodepartementii ahte lea dárbu nannet ortnega, muhto dasa ii leat dássáži ožžon miediheami.

Liikká muhtun suohkanat, nugo Hábmra suohkan, leat diedihán positiivvalaš ovdáneami sámegielat ja mánáid nuoraid gaskkas, mii bures sáhtá čájehit ahte gielladoaimmat leat váikkuhan dan lánkai go lea jurddašuvvon. Erenoamáš buorre lea go oahpahus gievrras giellamodeallaid vuodul lea deattuhuvvon, mii lea dehálaš giela ovddideapmái guoddevaš vuogi mielde. Viejega AS ja Ájluovta Skåvllå álggaheamit orrot leame dehálaččat giela ovddideapmái mánáidgárde- ja skuvlabirrasiin.

Deanu gielddas lea gielddastivra mearridan bajit giellaplána. Buot gielddastivrra čoahkkimat ja vuolitlávdegottiid čoahkkimat dulkojuvvojit jus lea dárbu dasa. Oassi gielddastivrra áššebáhpriin leat sámegillii. Oassi gieldda almmolaš čoahkkimiin dulkojuvvojit sámegillii.

1.2.3 Guovttegielalašvuodadoarjja fylkkagielddaide - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Guovttegielatvuodadoarjja fylkkasuohkaniidda:

- Fylkasuohkanat bálvalit sámegillii ja čalmmustahttet sámegiela.

Čuovvovaš fylkkasuohkanat ožžo jagis 2024 njuolggodoarjaga guovttegielatvuhtii: Romssa ja Finnmarkku fylkkasuohkan, Nordlándda fylkkasuohkan ja Tröndelagen fylhkentjielte.

Fylkkasuohkanat leat raporterena ahte doarjaga dihte leat sáhtán lágidit giellakurssaid bargiide, Sámi giellavahku ja doarjut kulturdoaimmaid, juohkit stipeandaid ja jorgalahttit ja dulkot sámegielaide. Fylkkasuohkanat raporterejit ahte doarjja lea veahkehan eambo oainnusmahttit sámegielaide ja sámi kultuvrra. 01.2024 rájes juhkkajuvvui Romssa ja Finnmarkku fylkkasuohkan guovtti fylkkasuohkanii. Sámediggi ii ožžon liigeruđa Stuoradikkis goluid gokčamii Romssa ja Finnmarkku juohkima oktavuodas. Danne juogadii Romssa ja Finnmarkku fylkkasuohkan dan submi mii meroštallannjuolggadusa vuodul lei rehkenastojuvvon golmmai fylkkasuohkaniin

Romssa

Romssa fylkkasuohkan lea ánggirit čalmmustahtán sámegiela sihke digitála lávddiin ja fysalaččat, ja lea jagis 2024 vuoruhán jorgalit iežaset neahttasiidduid ja Romssa fylkkajohtolaga bileahttačovdosa sámegillii. Jagi 2024 loahpas lea 80–85 % neahttasiidduin jorgaluvvon sámegillii.

Finnmarkku

Ovdamearkka dihte leat jorgaluvvon čállosat bátnedearvvašvuoda birra, ja maiddá galbbat ja logot sihke ođđa ja boares fylkkasuohkanlaš ásašusain. Finnmarkku fylkkasuohkan dasto lea joatkán čalmmustahtima earret eará nu ahte lea lágidan guokte čáliliidturnea Finnmarkkus Giellavahku oktavuodas, ja báikkálaš girjerádjui guoskevaš gielladoaimmaid mánáide ja nuoraide.

Nordlándda

Nordlándda fylkkasuohkan lea ánggirusšán iešguđet gielladoaimmaiguin jagis 2024. Fylkkasuohkan lea bargan kampánjain “Hele Nordland snakker”, man fáddá lea Nordlándda sámi báikenamat, ja mii galgá čájehit viđa iešguđet sámi giellaguovllu báikenamaid fylkkas. Dat almmuhuvvo guovvamánu 6. beaivvi 2025. Fylkkasuohkan maiddá lea álggahan giellakurssaid, -doaimmaid ja -strategiijaid. Siskkáldasat fylkkasuohkan lea čuovvulan hálldahusbargguid nu ahte lea geahčadan bargovugiid ja bargan gelbbolašvuoda buoridemiin.

Trøndelag

Trøndelag fylkkasuohkan lea rievvdan sámi ráđi sámi lávdegoddin. Dat rievdadus lea dahkan ahte lávdegotti jodiheaddji jámma doallá sáhkavuoruid fylkkadikkis, ja dat lea veahkehan buoridit fylkkapolitihkkáriid máhtu ja dieđu sámi diliid birra, ja maiddá dahkan ahte sápmelašvuhta lea eambo oidnosis.

Trøndelag fylkkasuohkan dasto raportere ahte leat ožžon buriid máhcahagaid manjelgo fylkkasuohkan jorgalahtii teavsttaid sámegillii dihtorvuogádagain maid bargit ja oahppit atnet, ja maiddá leat dál sis bussekoarttat maid teavsttat leat guovtti gillii buot vuosttaš luohká ohppiide ja buot ohppiide hálldášansuohkaniin. Fylkkasuohkan lea álggahan proseassa oážžut bussevuordinvisttážiidda teavsttaid guovtti gillii dain suohkaniin main leat sámi suohkannamat.

1.3 Sámegielaid ovdánahttin

Ánggirusšansuorggi mihttomearri:

- Álbmot sámasta, oahppá ja ovdánahtta sámegielaide.

Sámediggi lea jagis 2024 mearridan ođđa giellaguovddášstrategiija. Strategiija ulbmil lea nannet giellaguovddážiid ja čielggadit daid rolla. Sámediggi lea definieren ahte giellaguovddážiin lea čuovvovaš servodatdoaimma: Sámi giellaguovddážiid servodatdoaimma lea seailluhit ja ovddidit sámegielaide ja bargat dan ovdi ahte eanet olbmot sihke ohppet ja geavahit sámegiela. Giellaguovddážiid doaimma lea mielde ollašuhttimin Sámedikki giellapolitihka.

Sámediggi háliida strategiija bokte nannet ja ovddidit sámegielaid nu ahte fuolaha ahte sámi giellaguovddážiin leat buorit rámmaeavttut ja resurssat. Strategiija deattuha sámi identitehta ja kultuvrra nannema, sámegielaid ovddideami ja sámi giellaoahpahusa fállama. Strategiija ángiruššansuorggit leat;

- giellaguovddážiid servodatdoaimma
- giellaguovddážiid ruhtadeapmi
- fágalaš ovdáneapmi ja gelbbolašvuodálokten
- giellaguovddážiid organiseren
- geavaheddjiid dárbbut
- doaimmaguovllu viiddideapmi
- ođđa giellaguovddážiid ásaheapmi

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) lea bajimus fágaeiseváldi dulkoma várás Norggas. Sámediggi lea gulahallan IMDi:in Sámedikki dulkondárbbuin, sámegielat dulkaid fidnemis, dulkoma kvalitehtas ja organisatoralaš ja tehnikkalaš čovdosiin. Gulahallama boadus lea dál vuos ahte IMDi dál diehtá eambbo sámi servodaga hástalusain dulkoma dáfus, ja IMDi atná dan muittus iežas barggus suorggi fágaeiseváldin.

Sámi báikenamat leat suddjejuvvon báikenammalágas (Lov om stadnamn), seamma ládje go buot eará báikenamat Norggas. Sámi nammanevvohat fállá buriid fágalaš arenaid báikenammaáššiid sihkkaris čuovvuleapmái báikenammalága ja dan lálkaásahusa vuodul. Sámi nammanevvohat maiddá atná olggobeale fagaolbmuid fágalaš doarjjan báikenammabargguin.

Ráđđehus lea vuolggahan báikenammalága lálkaásahusa rievadanbarggu mii galgá dahkat ahte lálkaásahus fátmasta ubmi- ja bihtánsámegiela. Sámediggi lea jagis 2024 gulahallan Kulturdepartemeanttain áššis. Sámediggi lea ovddidan ahte lea dárba sámi báikenamaid ja sámi čujuhuseapmáid galbaortnega rievdatit lálkaásahusas vai mearrádusat heivejit sámelága giellanjuolggadusaid rievadusaide, mat gustogohte 1.1.2024. Sámedikkis leat leamaš čoahkkimat ubmisámi ja bihtánsámi guovlluin lálkaásahusaid rievadusaid birra, ja doppe dat birrasat ovddidedje cealkámušaid. Sámi nammanevvohat lea bargan báikenammalága lálkaásahusa rievadanevttohusain

1.3.1 Čoahkketabealla - sámegielaid ovdánahttin

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
Suohkaniid giellaovdánahttinbargu - njuolggodorajja	16 412 000	16 412 000	0
Fylkkasuohkaniidda giellaovdánahttinbargu - njuolggodorajja	1 596 000	1 596 000	0
Sámi giellavuovddážit - njuolggodorajja	35 660 000	35 660 000	0
14501 Giellaguovddážiid deaivvadeapmi - konferánša	273 207	100 000	-173 207
12101 Stipeanda joatkkaskuvllaohppiide	3 702 000	3 500 000	-202 000
12102 Giellastipeanda alit oahpu - ohcanvuodot doarjja	855 000	400 000	-455 000
12001 Giellaprošeavttat - ohcanvuodot doarjja (loahpahii ortnega)	-12 550	0	12 550
12010 Dokumenterendoaimmat - ohcanvuodot doarjja	408 000	1 200 000	792 000
12020 Sámi giellavahkku doaimmat - ohcanvuodot doarjja	718 639	900 000	181 361
12030 Giellaovdiddandoaimmat - ohcanvuodot doarjja	4 978 400	3 300 000	-1 678 400
12040 Sierra gielladoaimmat lulli-, ubmi-, bihtán-, julev-, nuortalaš ja márkosámi guovlluide - ohcanvuodot doarjja	2 904 161	2 000 000	-904 161
Submi	67 494 857	65 068 000	-2 426 857

1.3.2 Suohkaniid giellaovdánahttinbarggu - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Suohkaniid giellaovdánahttinbarggu:

- Gielladoaimmaid bokte suohkanat láhččet diliid nu ahte eambbo ássit, erenoamážit sámegiela mánát ja nuorat, besset atnit sámegielaide.

Sámegiela hálddašanguovllu suohkanat ožžot guovttegielatvuodadoarjaga ja giellaovdánahttinbarggu. Giellaovdánahttinbarggu galgá suohkaniid 3-jagi giellaplánaid vuodul geavahuvvot nannet sámegiela dili mánáidgárdiin ja skuvllain. Doarjja ii galgga mannat suohkana lágas geatnegahttojuvvon doaimmaide, muhto liigedoaimmaide suohkana sámá mánáid sámegielaide nannemii ja ovddideapmái.

Sámegiela hálddašanguovllu suohkaniin leat gielladoaimmat mánáide, nuoraide ja vuorasolbmuide. Mánát ja nuorat besset searvat iešguđet gielladoaimmaide, sihke astoáiggis ja skuvlaáiggis. Vaikko doaimmat lágduvvojit skuvlaáiggis, de dat eai leat doaimmat maid skuvlaeáiggi lea geatnegahttojuvvon lágdit lága vuodul.

Suohkanat raporterejit ahte giellaovdánahttinbarggu dahká ahte mánát, nuorat ja vuorasolbmot besset searvat iešguđet sámá doaimmaide. Ruđa haga suohkaniid livččii váttis čadahit plánejuvvon sámá doaimmaid ja aktivitehtaid dan dásis mii dain dál lea. Seammás váilot muhtun suohkaniin fágaolbmot guđet sáhttet čadahit buot plánejuvvon doaimmaid. Dat maiddái oidno das go muhtun suohkanat eai nagot atnit buot ruđa maid ožžot juohke jagi, ja dan dihte sirdet ruđa nuppe jahkái. Sámediggi oaidná ahte bargiid váilun lea hástalus maid suohkanat eai sáhte čavdit okto. Gelbbolaš bargiid váiluma hástalus fertet čavdit ovttrasráđiid guovddáš eiseválddiiguin, oahppoásahusaiguin ja suohkaniiguin.

1.3.3 Fylkasuohkaniid giellaovdánahttinbarggu - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi giellaguovddášat, vuodđodoarjja:

- Fylkasuohkanat nannejit ja ovddidit sámegiela gielladoaimmaid bokte.

Sámegiela hálddašanguovllu fylkasuohkanat ožžot guovttegielatvuodadoarjaga ja giellaovdánahttinbarggu. Giellaovdánahttinbarggu galget atnit liigedoaimmaide sámegielaide nannemii ja ovddideapmái.

1.3.4 Sámi giellaguovddášat, vuodđodoarjja - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi giellaguovddášat, vuodđodoarjja:

- Sámi giellaguovddášat oainnusmahttet sámá identitehta ja kultuvrra, ovddidit sámegielaide ja doaimmahit sámá giellaoahpahusa gielladoaimmaid bokte.

Sámediggi juolluda njuolggodoarjaga čuovvovaš giellaguovddášiid: Sámi giella- ja kulturguovddáš, Giellasiida – Sámi giellaguovddáš, Árran Julevsáme guovdásj, Várdobáiki sámá guovddáš, Bárru giellabáiki, Isak Saba guovddáš, Deanu giellagáddi – Sámi ealáhus- ja guorahallanguovddáš (SEG), Gáisi Giellaguovddáš, Aajege - saemien gíele- jii maahtoejarnge, Lávgu AS (Álttá Sámi Giellaguovddáš), Ástávuona giellagoahtie, Gíelem nastedh, Gíeleaernie, Omasvuona giellaguovddáš, Giellagiisá, Sámi viessu Oslo, Návuona giellaguovddáš, Stoarmmo Sáme guovdásj ja Saemien gíele- jii kultuvrejarnge - Sijti Jarnge.

Sámediggi mearridii jagis 2024 ođđa giellaguovddášstrategiija – Ovtas ovddosguvlui. Strategiija ulbmil lea nannet giellaguovddášiid ja čielggasmahttit daid rolla. Strategiija deattuha sámegielaide gáhttema ja ovddideami, ja sámegielloahpahusa fáldaga.

Sámedikki reviderejuvvon bušeahas ožžo Lávgu AS ja Návuona giellaguovddáš liige ruđa mearrasámi giella- ja kulturbargguide. Lea virgáduvvon prošeaktabargi. Dasa lassin oaččui Stoarmmo sámá guovdásj 800 000 ruvno bihtánsámi giella- ja kulturbargguide várás. Stoarmmo bargá eará aktevrraiguin nihtánsámi guovllus ruđa geavaheami plánema oktavuodas.

Sámediggi attii jagis 2024 100 000 ruvno doarjaga Stoarmmo sámá guovdásjii Sámi giellavahku 2024 váldodoaluid plánemii ja lágideapmái. Sámi giellavahku rahppojuvvui golggotmánu 21. beaivvi Stoarmmo sámá guovdásjis.

1.3.5 Sámi giellaguovddážat, aktiviteahtttadoarjja - njuolggodoarjja

Aktivitehtadoarjagat leat juogaduvvon aktivitehtaplánaid vuodul maid guhtege giellaguovddáš lea sádden.

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi giellaguovddážat, aktivitehtadoarjja:

- Sámi giellaguovddážat oainnusmahttet sámi identitehta ja kultuvrra, ovddidit sámegielaid ja doaimmahit sámi giellaoahpahusa gielladoaimmaid bokte.

Giellaguovddážiid doarjagis vuoruhuvvo báikkálaš giellakurssaid ja giellaarenaid lágideapmi. Sápmelaččat galget sáhttit searvat doaimmaide main ohppet sámegiela ja main ohppet geavahit sámegiela árrjalaččat buot servodatsurggiin. Giellaguovddážiin eai leat seamma mađe jahkásaš doaimmat. Aktivitehtaruhta lea juogaduvvon jagi 2024 aktivitehtaplánaid vuodul maid guhtege giellaguovddáš lea sádden, gulahallančoaikkimiid vuodul giellaguovddážiiguin jagi doaimmaid birra, ja mannan jagi raporttaid geahčadeami vuodul.

Sámi giellaguovddážat leat Sámedikki deháleamos ovtasbargoguoimmit giellaloktenbargguin, ja Sámi giellavahku lágideamis.

Giellaguovddážat diedihit ahte sis leat gáržžes bušeahtat, muhto ahte liikká nagodit fállat kurssaid, doaimmaid ja veahkehit ealáskahttit sámegielaid. Giellaguovddážat maid diedihit ahte sin fálladagaide lassána beroštupmi dadistaga.

1.3.6 Giellaguovddážiid deaivvadeapmi - konferánssa

Sámediggi lágida okte jagis giellaguovddášdeaivvadeami ovtas giellaguovddážiiguin buot sámi giellaguovddážiidda. Deaivvadeami ulbmil lea juogadit vásáhusaid ja jurdagiid, juogadit gelbbolašvuoda ja viidáseappot ovdánahttit giellaguovddážiid.

Sámediggi lea ovtas Stoarmmo sáme guovdásjiin lágidan giellaguovddášdeaivvadeami Bådåddjoseasemánu 3.–4. beivviid 2024. Sámi giellaguovddážiid bealis dasa serve 37 oasseváldi.

Konferánssa fáttát ledje; hástalusat dan olis go áigu váldit ruovttoluotta eatnigiela maid lea massán, sámástišgoahtit rávesolmmožin, movt lihkostuvvat giellaoahpahusain, duohtavuoda- ja seanadankommišuvvna raportta čuovvuleapmi.

Fágalaš logaldallamat, joavkobarggut oktasaš hástalusaid birra, ja ideaid ja jurdagiid juogadeapmi, ja maidái sosiála doaimmat, dahket ahte sámi giellaguovddážiid bargiid besset oahpásnuvvat nubbi nubbái ja čatnat oktavuodaid. Konferánssa evalueren čájehii ahte oasseváldiid mielas giellaguovddášdeaivvadeapmi lea dehálaš sadii ovtasbargui ja vásáhusaid juogadeapmái.

1.3.7 Stipeanda joatkkaskuvllaohppiide - ohcanvuodot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
12101 Stipeanda joatkkaskuvllaohppiide	3 702 000	3 500 000	-202 000
Submi	3 702 000	3 500 000	-202 000

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
605	605	0	0

Doarjjaortnega mihttomearri – Stipeanda joatkkaskuvllaohppiide geain sámegiella lea fágan joatkkaskuvllas:

- Joatkkaskuvllain ohppiin lea sámegiella fágasuorggis.

Movttiidahttin dihtii nuoraid válljet sámegiella fágan joatkkaskuvllas, juolluda Sámediggi stipeandda ohppiide geain lea sámegiella fágasuorggis. Oahppit geat válljejit sámegiella vuosttašgiellan vuoruhuvvojit bajimussii.

1.3.8 Giellastipeanda alit oahpu - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boadus. rev. budš. ektui
12102 Giellastipeanda alit oahpu - ohcanvuđot doarjja	855 000	400 000	400 000	-455 000
Submi	855 000	400 000	400 000	-455 000

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
12102 Giellastipeanda alit oahpu - ohcanvuđot doarjja	885 000	30 000	855 000
Submi	885 000	30 000	855 000

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
91	86	4	1

Doarjjaortnega mihttomearri – Giellastipeanda alitohppui:

- Studeanttat válljejit alit oahpu iešguđetge sámegielain.

Oččodan dihte eambbo sámegielat fágabargiid lulli-, julev- ja márkosámi guovlluin, juolluda Sámediggi stipeandda studeanttaide geat váldet alitoahpu lulli- dahje julevsámegielas, ja márkosámi guovllu studeanttaide geat váldet alitoahpu sámegielas. Jagi 2024 rájes maiddái lea addojuvvon stipeanda studeanttaide geat lohket nuortalašgiela Oulu universitehtas, ja dat čatnasa Sámedikki áigumuššii doarjut nuortalašgiela revitaliserema Norgga beale.

1.3.9 Dokumenterendoaimmat - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boadus. rev. budš. ektui
12010 Dokumenterendoaimmat - ohcanvuđot doarjja	408 000	1 200 000	1 200 000	792 000
Submi	408 000	1 200 000	1 200 000	792 000

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
12010 Dokumenterendoaimmat - ohcanvuđot doarjja	408 000	0	408 000
Submi	408 000	0	408 000

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
7	3	3	1

Doarjjaortnega mihttomearri – Dokumenterendoaimmat:

- Organisašuvnnat čohkkejit ja almmuhit báikenamaid, sániid ja árbevirolaš dieđuid.

1.3.10 Sámi giellavahkku doaimmat - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
12020 Sámi giellavahkku doaimmat - ohcanvuđot doarjja	718 639	900 000	900 000	181 361
Submi	718 639	900 000	900 000	181 361

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
12020 Sámi giellavahkku doaimmat - ohcanvuđot doarjja	879 914	161 275	718 639
Submi	879 914	161 275	718 639

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
33	32	1	0

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi giellavahkkodoaimmat:

- Giellaberošteaddjit čalmmustit ja nannejit sámegeiela geavaheami Sámi giellavahku áigge.

1.3.11 Giellaovddidandoaimmat – ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
12030 Giellaovddidandoaimmat - ohcanvuđot doarjja	4 978 400	3 300 000	2 800 000	-1 678 400
Submi	4 978 400	3 300 000	2 800 000	-1 678 400

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
12030 Giellaovddidandoaimmat - ohcanvuđot doarjja	5 000 900	22 500	4 978 400
Submi	5 000 900	22 500	4 978 400

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
38	22	16	0

Doarjjaortnega mihttomearri – Giellaovddidandoaimmat:

- Organisašuvnnat ovddidit ja oahpahit sámegeielaid.

Čuovvovaš doarjagat leat juolluduvvon giellaguovddážiid ásaheapmái jagis 2024: Málattuomi suohkanis leat dál goalmát jagi ásaheapmá. Ivgu suohkan, Hámmerfeasta suohkan ja Sáltto bidumsáme guovttát leat ohcan doarjaga vuosttaš álggahanjahkái, ja álggahit giellaguovddážiid jagis 2025.

1.3.12 Sierra gielladoaimmat lulli-, ubmi-, bihtán-, julev-, nuortalaš ja márkosámi guovlluide - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Sierra gielladoaimmat lulli-, ubmi-, bihtán-, 12040 julev-, nuortalaš ja márkosámi guovlluide - ohcanvuđot doarjja	2 904 161	2 000 000	1 200 000	-904 161
Submi	2 904 161	2 000 000	1 200 000	-904 161

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
Sierra gielladoaimmat lulli-, ubmi-, bihtán-, 12040 julev-, nuortalaš ja márkosámi guovlluide - ohcanvuđot doarjja	3 113 000	208 839	2 904 161
Submi	3 113 000	208 839	2 904 161

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
15	12	3	0

Doarjjaortnega mihttomearri – Sierra gielladoaimmat lulli-, ubmi-, bihtán-, julev-, nuortalaš- ja márkosámi guovlluide:

- Giellaguovddážat ja organisašuvnnat nannejit lulli-, ubmi-, bihtán-, julev-, nuortalaš- ja márkosámegiela.

1.4 NAČ 2016:18 Váibmogiella čuovvoleapmi

1.4.1 Čoahkketabealla – NAČ 2016:18 Váibmogiella čuovvoleapmi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Giellabálgát - nationála lohkan- ja čállin 13701 strategijja - njuolggodoarjja Sámi Lohkanguovddažii	0	2 400 000	2 400 000
13704 Sámi giellavahkku - prošeakta	681 944	800 000	118 056
13710 Sierra rekrutterendoaimmabijut mátta- ja julevsámegiela - prošeakta	18 663	400 000	381 337
Submi	700 607	3 600 000	2 899 393

Sámediggi mearridii Sámedikki strategijaid sámegielaid várás juovlamánu 2018 - Giellalokten (060/18). Dat strategijja lea Sámedikki ollislaš čuovvoleapmi NAČ 2016: 18 Váibmogiela. Giellaloktemis leat sihke doaibmaevttohusat mat leat vižžon Váibmogiela, ja doaimmat mat lunddolaččat gullet Váibmogiela evttohusaide.

1.4.2 Giellafálaldat mánáide ja nuoraide

Giellabálgát - nationála lohkan- ja čállinstrategiija - njuolggodoarjja Sámi lohkanguovddášii

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Mánáin ja nuorain lea buorre lohkan- ja čállingelbbolašvuohta sámegeiela.

Sámi lohkanguovddáš lea gohččojuvvon atnit nationála strategiija giellabálgát vuodđun go hábmejit, heivehit ja jorgalit materiála sámegeielaide. Ráđđehus lea ráhkadan ja čadahán nationála lohkan- ja čállinstrategiija – Giellabálgát 2016-2019. Strategiija ulbmil lei nannet mánáidgárddiid giellabirrasa, oktavuoda mánáidgárddi ja skuvlla giellabarggu gaskka, oahpaheddjiid giella-, lohkan- ja čállingelbbolašvuođa, johtileappot fuomášit giellaváttisvuođaid, unnidit ohppiid meari geain leat fuones lohkan- ja čállingálggat, ja lasihit ohppiid meari geain leat hui buorit lohkan- ja čállingálggat.

Dan geažil go barggut maŋjonede, de sohpe Sámi lohkanguovddáš ja Sámediggi ahte Sámediggi geassá ruovttoluotta jagi 2024 juolludusa. Prošeakta dattege ii leat loahpahuvvon ja joatkašuvvá jagis 2025 Sámedikki doarjagiin.

1.4.3 Oainnusmahttin ja ovttasbargu

Sámi giellavahku – prosjekt

Prošeavtta mihttomearri:

- Sámegeiela oidnojit ja gullojit báikkálaččat, regionála ja nationála dásis Sámi giellavahkus.

Giellavahku 2024 lágiduvvui 43. vahkus. Almmolaš rahpan lei Bådåddjos, mánnodaga golggotmánu 21. beaivvi. Stoarmmo sáme guovdásj lágidii rahpandoaluid.

Giellavahku stuorru ja lea somá oaidnit go aktevrrat, organisašuvnnat, fitnodagat, searvvit ja priváhta olbmot áŋgiruššet sámegeielaide loktema ja oainnusmahttima ovddas. Giellavahku neahttsiidui ledje almmuhuvvon birrasii 200 lágideami miehtá Sámi. Sámediggi sáddii plakáhtaid giellaguovddášiid, sámegeiela hálddašanguovllu suohkaniidda ja Gielda- ja guovlodepartementii. Giellaguovddášat leat deattuhan sihke sámegeielaide ja Giellavahku iežaset báikkálaš guovlluin. Dain leat leamaš iešguđetlágan miellagiddevaš ja buorit prográmmat.

Sámediggi lea ávžžuhan stuora fitnodagaid searvat Giellavahkkui sámegeielaide loktema dihte. Earret eará lea AVINOR áŋgiruššan Giellavahkus. AVINORas ledje «jođánis kurssat» (dár. krasjkurs) julev-, lulli- ja davvisámegeielaš searpmain muhtun girdišiljuin ja togain miehtá vahku.

Sosiála mediain leat oidnon ollu lágideamit ja doaimmat sihke Norgga, Suoma ja Ruota beale. Earret eará leat Redd Barna Region Nord, Gielda- ja guovlodepartemeanta, Kultur- ja dásseárvodepartemeanta, Sápmi Film, Trøndelag fylkkasuokkan, Sievju álbmotmeahcci, Ávvir ja NRK Sápmi sosiála mediain čájehan iežaset doaimmaid/lágideamiid/bargguid.

1.4.4 Rekrutteren ja gelbbolašvuođa buorideapmi

Sierra rekrutterendoaimbajut mátta- ja julevsámegeielaš - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

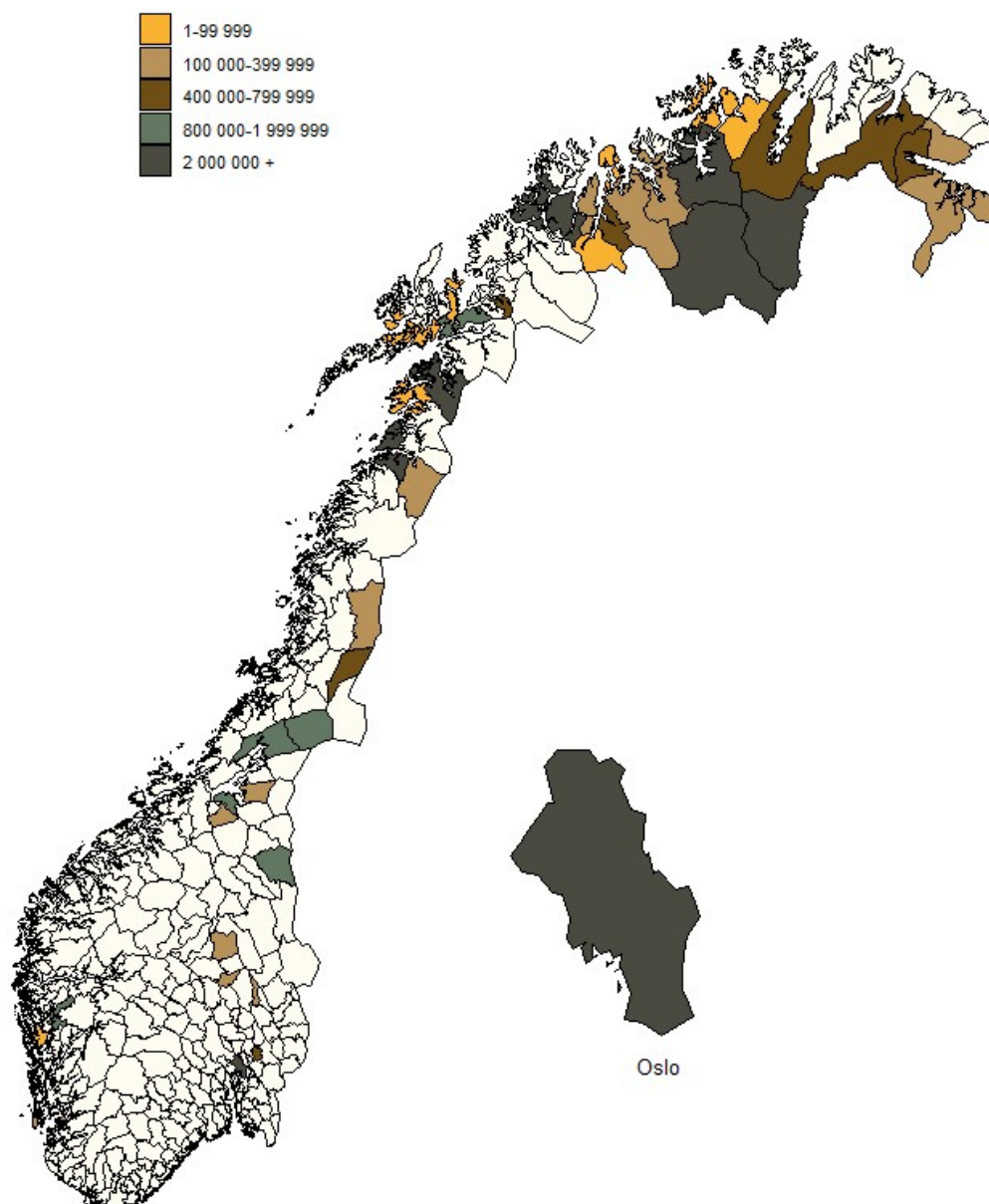
- Gávdno fierpmádat lullisámi ja julevsámi giellabargiide ja pedagogaide.

Prošeakta ii čadahuvvon jagis 2024.

2 Bajásšaddan, oahpahus, alit oahppu ja dutkan

Servodatmihttu:

- Sámi servodagas lea máhttu, gelbbolašvuohta ja gálggat maiguin suodjala, sihkkarastá ja ovdánahtta sámi giela, kultuvrra ja servodateallima.

Govus 2 Movt njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat bajásšaddama, oahpahusa, alitoahpu ja dutkama kapihttalis leat juhkkjuvvon geográfalaččat.

Sámediggi lea bargan sámi sisdoalu nannema ovdii gulahallama ja konsulteremiid bokte relevánta eiseválddiiguin mánáidgárdesuorggis, ja lea várrejuvvon ruhta áššedovdijovkui mii galgá árvalit doaibmabijuid sámi mánáid mánáidgárdefálaldaga buorideapmái. Sámediggi maiddái lea viiddidan nuvttá sámegiel mánáidgárdeortnega mii gokčá váhnenmávssu, ja fállá mánáidgárddiide gelbbolašvuodaloktema ja

kvalitehtaovdánahttima. Mánáidgárddit raporterejit ahte lea hástalus oažžut sámegiela bargiid, ja ahte lea hui dárbblaš ahte gávdnojit heivehuvvon giellakursat ja bagadallamat. Dan dárbbu dustema dihte lea Sámediggi lágidan fágaseminára mánáidgárddiide mat leat mielde ortnegis, mas gelbbolašvuodálokten ja kvalitehtaovdánahttin deattuhuvvojedje.

Skuvlasuorggis Sámedikkis lea leamaš guovddázis fuolahit ohppiide oahpahusa sámegiela ja sámegillii, mas lea buorre kvalitehta. Eksámenortnet ja oahppoplánat leat ođasmahttojuvvon, ja maidái stuoradiggedieđáhusat ja strategijat sámegiela oahpahusa buorideami várás leat čuovvoluvvon. Gáiddusoahpahus lea ain dehálaš gaskaoapmi mainna sihkkarastá ahte sámi oahppit ožžot sámegiela oahpahusa, beroškeahhtá gos orrot. Sámediggilea lágidan pedagogalaš fágabeivviid ja dorjon prošeavttaid mat ovddidit árbevirolaš máhtu vuodđooahpahusas.

Alitoahpu ja dutkama olis Sámedikkis leat leamaš mánja čoahkkima Máhtdepartemeanttain ja Dutkanrádiin sihkkarastin dihte duohta válddi sámi alitoahpus ja dutkamis. Lea sohppojuvvon ahte Dutkanrádi váldostrategiija galgá čuovvolit Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta. Sámediggi maidái lea bargan sámegiela studeantaid rekrutteremiin mánáidgárde- ja oahpaheaddjeoahpuide, ja eará oahpuide mat vástidit sámi servodaga gelbbolašvuodádrábuide.

Sámedikkis lea ovddasvástádus sámi oahpponeavvuid ovdánahttimis ja lea mearridan ođđa strategiiaplána sámegiela oahpponeavvuid ráhkadeapmái 2025–2028. Lea lágiduvvon ohcciidseminára oahpponeavvuid ja pedagogalaš ávdnasiid buvttadeddjiide, ja leat dahkkojuvvon rámmašiehtadusat oahpponeavvuid lágideddjiiguin sihkkarastin dihte ahte sámi oahpponeavvut leat olámuttos.

2.1 Áŋgiruššansuorggit – Bajásšaddan, oahpahus, alitoahpu ja dutkan

Sámedikki áŋgiruššansuorggit bajásšaddamis, oahpahusas, oahpus ja dutkamis:

- Váldi, ovddasvástádus ja rollat mánáidgárddiin
- Nuvtta sámegiela mánáidgárddit
- Sámegielat mánat otná servodagas
- Árbedieđut ođđa áiggis
- Máhttu ja gelbbolašvuota leat vuodđun boahpteáiggi mánáidgárddiide
- Sámi sisdoalu skuvllas
- Psykososiála oahppanbiras
- Oahpponeavvut
- Alit oahpu ja dutkama váldái, ovddasvástádussii ja rollaide.
- Oahppo- ja dutkanfálaldat.
- Rekruteremii sámi alit ohppui ja dutkamii.

2.1.1 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – bajásšaddan, oahpahus, alitoahpu ja dutkan

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Nuvtta sámegiela mánáidgárddit	8 046 388	10 400 000	2 353 612
Sámegiela mánat otná servodagas	8 639 730	7 599 000	-1 040 730
Árbedieđut ođđa áiggis	9 325 451	10 519 000	1 193 549
Sámi sisdoalu skuvllas	2 048 426	2 780 000	731 574
Psykososiála oahppanbiras	3 387 087	1 500 000	-1 887 087
Oahpponeavvut	26 526 167	30 501 000	3 974 833
Rekrutteren	4 236 451	5 651 000	1 414 549
Submi	62 209 700	68 950 000	6 740 300

2.2 Váldi, ovddasvástádus ja rollat mánáidgárddiin

Ánggirusšansuorggi mihttomearri:

- Sámedikkis lea duohta váldi sámi mánáidgárddiin ja mánáidgárddiin gos leat sámi mánát lágaid ja láhkanjuolggadusaid bokte, ja konsultašuvnnaid bokte.

Sámedikki válddis mánáidgárddiin lea dadjamuš dasa movt dán suorggis áimmahuššojuvvojit sámi servodaga dárbbut sámi mánáidgárddiid ja mánáidgárddiid, main leat sámi mánát, ovdánahttima ja rámmaid olis. Sámediggi bargá dan ovdii ahte sámi mánáid vuoigatvuodát oažžut sámegielat mánáidgárdefálaldaga gievrras giellamodealla vuodul, ollašuttuovvojit.

Sámi mánáidgárddiid ja eará mánáidgárddiid, main leat sámi mánát, sisdoalu nannema dihte áigu Sámediggi jagis 2025 joatkit barggu gulahallama ja konsultašuvnnaid bokte guoskevaš aktevrreiguin ja eará aktevrreiguin. Sámediggi áigu erenoamážit deattuhit sámi mánáidgárddiid ja eará mánáidgárddiid, main leat sámi mánát, kvalitehta buorideami barggu ja gelbbolašvuodalohtema sámi mánáidgárdebargiide sin dárbbuid mielde.

Áššedovdijoavku sámi mánáid mánáidgárdefálaldaga buorideami várás

Sámediggi oaivvilda ain ahte stuorámuš hástalus lea ahte mánáidgárdeláhka lea eahpečielggas nu go dat dál lea. Mánáidgárdelága mielde ii leat sámi mánáin riekti mánáidgárdesadjái sámegielat mánáidgárddis, iige riekti sámegielat mánáidgárdefálaldahkii gievrras giellaoahpahanmodeallaid vuodul, beroškeahtá gos riikkas orrot. Sámediggi oaivvilda ahte lága ferte čielggasmahttit vai sámegielgelbbolašvuodta lea okta gáibádusain bargiide geat barget sámi mánáidgárddiin, seamma ládje go Norgga mánáidgárddiin lea dárogielgelbbolašvuoda gáibádus. Dát hástalusat leat váldojuvvon ovdan Stuoradiggediedáhusas 13 (2022-2023) Sámi giella, kultuvra ja servodateallin. Diedáhusas leat Sámediggi ja Máhttodepartemeantta ovtta oaivilis mánáidgárdesuorggi dilleválddahallamis. Dilleválddahallan čujuha dasa ahte sámi mánáidgárdesuorgi rahčá iešguđet hástalusaiquin go sámi mánáidgárddiid rámmat eai leat čielgasat mánáidgárdelágas ja dan láhkaásahusas Mánáidgárddi rámmaplána. Dan dihte árvalii Sámediggi Stuoradiggediedáhusas 13 (2022-2023) ahte departemeantta ásaha lávdegotti man bargun lea árvvoštallat mánáidgárdelága rievdadeami, vai mánáidgárdeláhka oainnusmahtá ja čielggasmahtá sámi sisdoalu ja sámegielgelbbolašvuoda gáibádusa sámi mánáidgárddiid bargiide.

Doaibmabidju lea čuovvoluvvon, ja 2025 stáhtabušehtas lea várrejuvvon ruhta áššedovdijoavkku ásaheapmái buoridan dihte sámi mánáid mánáidgárdefálaldaga. Sámedikkis ja Máhttodepartemeanttas lea lagas ovttasbargu áššedovdijoavkku mandáhta ja čoahkkádusa hábmemis.

2.3 Nuvtta sámegielaht mánáidgárdit

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Mánáidgárdit mat leat olggobealde ráđđehusa geográfalaš vuoruheami leat sámegielaht ovdal 2026.

2.3.1 Čoahkketabealla – Nuvtta sámegielaht mánáidgárdit

		Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
18510	Nuvttá sámegielaht mánáidgárdit, bagadanruđat - prošeakta	1 442 302	1 100 000	Bušeahhta 2024
17060	Nuvttá sámegielaht mánáidgárdit, váhnenrefušuvdna – ohcanvuđot doarjja	4 204 086	6 700 000	6 700 000
17061	Nuvttá sámegielaht mánáidgárdit, ovddidanruđat – ohcanvuđot doarjja	2 400 000	2 600 000	2 600 000
Submi		8 046 388	10 400 000	10 400 000

Sámedikki nuvttá sámegielaht mánáidgárdeortnet lea oassi Beaveálgu-julggaštusa doaimmain. Dát doaibma maiddá lea SÁMOS ovdánahttinprošeavtta joatkka.

Ortnega ulbmiljoavku leat mánáidgárdit mat njuolggadusain leat mearridan ahte leat sámegielaht mánáidgárdit ja ossodagat, ja mat leat olggobeale ráđđehusa geográfalaččat vuoruhuvvon guovllu.

Mánáidgárdeortnegis leat guokte oasi; vuosttaš oassi lea nuvttá váhnenmáksu ja nubbi oassi lea gelbbolašvuodalohtema ja kvalitehtaovdánahttima šiehtadus. Váhnemat ožžot gokčojuvvot váhnenmávssu sámegielaht mánáidgárdiin ja ossodagain main lea šiehtadus Sámedikkiin kvalitehtaovdánahttima birra. Mánáidgárdit mat leat soahpan ovdánahttinšiehtadusa Sámedikkiin ožžot gelbbolašvuodalohtema ja kvalitehtaovdánahttima bagadallama bokte mánáidgárdiid báikkálaš dárbbuid vuodul.Šiehtadus geatnegahtta čadahit ovdánahttin doaimmaid gievrras giellaoahpahanmodeallaid ja sámi mánáidgárdiid pedagogalaš prinsihpaid vuodul.

Ortnegis lea golmma jagi prošeaktaáigodat, ja dat árvvoštallojuvvo jagis 2026 manjel go prošeaktaáigodat lea nohkan..

2.3.2 Nuvttá sámegielaht mánáidgárdit, bagadanruđat - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Mánáidgárdit atnet gievrras giellaoahpahanmodeallaid ja sámi pedagogalaš prinsihpaid

Nuvttá sámegielaht mánáidgárdeortnega ulbmil lea ahte dat mánáidgárdit mat leat mielde ortnegis šaddet sámegielaht mánáidgárdin ovdal go jagi 2026 loahpa. Bagadallamiid ulbmil lea ahte mánáidgárdit bargagohtet gievrras giellamodeallaid ja sámi mánáidgárdiid pedagogalaš prinsihpaid vuodul ovdal go jahki 2026 nohká.

Sámedikki vásáhus bagadallanbargguin lea ahte mánáidgárdiin leat iešguđet vuolggasajit giellabargguide. Gielladilli ii leat seammalágan buot guovlluin, ja buot guovlluin lea váttisvuohta fidnet sámegielaht bargiid. Danne lea dán ortnega mihttomearri allaulbmillaš, eaige buohkat nákke olahit ulbmila ovdal go prošeaktaáigodat nohká. Mánáidgárdit liikká ožžot buriid vejolašvuodaid joatkevaččat ja systemáhtalaččat bargat giellamodeallaid sajáiduhhtiin, ja bargagohtit sámi mánáidgárdiid pedagogalaš prinsihpaid vuodul. Sámediggi oaidná ahte mánáidgárdit leat bures jođus ovdánahttinbargguin. Dat mii lea oktasaš buohkaide lea ahte buot mánáidgárdit deatuhit dadistaga buorideami.

Bagadallamiin lea okta fáttáin leamaš mánáidgárdiid sámi profiila, danne go dat čielggasmahtta giellabargguid ja pedagogalaš sisdoalu, ja doaibmá láidehussan daid olis. Čielga profiila dahká ahte lea álkit čilget mánáidgárdi mihtuid ja árvvuid váhneimiida ja eará berošteddjiide. Dakkár profiillat maiddá

doibmet láidehussan pedagogalaš bargguin vai sámi mánáidgárddit olahit servodatbargamušaid mat dain leat.

Mánáidgárddiid bargiid gelbbolašvuodálokten lea guovddáš oassi ovdánahttinbarggus. Mánngga mánáidgárdái lea leamaš váttisvuhtan oažžut sámegielat bargiid. Danne leat muhtun mánáidgárddit válljen vuoruhit sámegielkursaid bargiide, ovdamearkka dihte leat oallugat leat searvan ja čađahan SAAL 1 ja 2 kurssaid Sámi allaskuvllas Guovdageainnus dahje sámegielkursaid E-skuvllas. Liikká leat muhtun mánáidgárddit mat dovdet ahte sis ii leat vejolašvuhta searvat kurssaide, go kurssat eai leat heivehuvvon sin bargobeivái. Ávžžuhit sámi giellakursaid lágideddjiid váldit ovddasvástádusa ja heivehit iežaset kurssaid mánáidgárdebargiide.

Mánngga mánáidgárddi bargit ohcalit bagadallamiid, kurssaid ja lassi- ja joatkkaoahppofálaldagaid sámegiela, sámi mánáid giellaovdáneami, gievrras giellaoahpahanmodeallaid, sámi mánáidgárdepedagogihka ja árbevirolaš máhtu birra, ja jodihanoahpu sámi mánáidgárddiid jodiheddjiide. Dál eai gávdno fálaldagat mat dustejit daid dárbbuid. Sámediggi oaivvilda ahte dál lea dárbu álggahit gelbbolašvuodafálaldaga mii veahkeha buoridit sámi mánáidgárddiid kvalitehta. Dan oktavuodas lea dehálaš ahte bagadallamat, kurssat ja lassi- ja joatkkaoahput fálljuvvojit sámegielaide, ja ahte daid vuodđun leat sámi giella ja kultuvra.

Sámi mánáidgárddiid fierpmádat leadehálaš, danne go dat mánáidgárddit mat leat mielde nuvttá sámegielat mánáidgárdeortnegis, vásihit ahte sii leat okto bargguin mat gusket sámi gillii ja sámi pedagogalaš sisdollui ja daid ovdánahttimis. Mánáidgárddit leat dadjan ahte fierpmádat duddjo arenaid main mánáidgárddit besset ovttas smiehttat, oahppat ja juogadit jurdagiid ja vásáhusaid, go barget gievrras giellaoahpahanmodeallaiquin ja pedagogalaš prinsihpaiguin.

Sámediggi lea lágidan fágaseminára mánáidgárddiide mat leat mielde Sámedikki nuvttá sámegielat mánáidgárdeortnegis. Seminára lei Osloves geassemánu 18.-19. beivviid. Seminára fáddá lei sámi mánáidgárddiid gelbbolašvuodálokten ja kvalitehtaovdánahttin. Fáddá lei válljejuvvon vásáhusaid vuodul ja diedihuvvon dárbbuid vuodul. Seminára čohkkii 60 oasseváldi buot 12 mánáidgárddis mat leat mielde ortnegis.

2.3.3 Nuvttá sámegielaht mánáidgárrdit, váhnenrefušuudna – ohcanuđot doarjja

		Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17060	Nuvttá sámegielaht mánáidgárrdit, váhnenrefušuudna – ohcanuđot doarjja	4 204 086	6 700 000	6 700 000	2 495 914
Submi		4 204 086	6 700 000	6 700 000	2 495 914

		Juolluuvvon 2024	Vuoluvvon	Rehketdoallu
17060	Nuvttá sámegielaht mánáidgárrdit, váhnenrefušuudna – ohcanuđot doarjja	4 609 608	405 522	4 204 086
Submi		4 609 608	405 522	4 204 086

Ohcamat	Juolluuvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
27	27	0	0

Doarjjaortnega mihttomearri – Nuvttá sámegielaht mánáidgárrdit, váhnenrefušuudna:

- Eanet mánát sámii mánáidgárrdiin ja sámii ossodagain ožžot nuvttá sámegielaht mánáidgárrdesaji.

2.3.4 Nuvttá sámegielaht mánáidgárrdit, ovddidanruđat – ohcanuđot doarjja

		Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17061	Nuvttá sámegielaht mánáidgárrdit, ovddidanruđat – ohcanuđot doarjja	2 400 000	2 600 000	2 600 000	200 000
Submi		2 400 000	2 600 000	2 600 000	200 000

		Juolluuvvon 2024	Vuoluvvon	Rehketdoallu
17061	Nuvttá sámegielaht mánáidgárrdit, ovddidanruđat – ohcanuđot doarjja	2 400 000	0	2 400 000
Submi		2 400 000	0	2 400 000

Ohcamat	Juolluuvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
12	12	0	0

Doarjjaortnega mihttomearri – – Nuvttá sámegielat mánáidgárddit, ovddidanruđat:

- Sámi mánát ožžot oahpahusa gievrras giellamodeallaid vuodul.

2.4 Sámegielat mánát otná servodagas

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi mánát besset oahppat, nannet ja ovdánahttit sámegielaset mánáidgárddis.

Buot mánáidgárddit Norggas galget Mánáidgárddi sisdoalu ja bargguid rámmaplána (2017) vuodul vuodđuduvvot vuodđoárvui mii lea mearriduvvon mánáidgárdeálgas ja riikkaidgaskasaš konvenšuvnnain maid Norga lea vuolláičállán, nugo ON skábmamánu 20. beaivvi 1989 konvenšuvdna mánáid vuoigatvuodaid birra (mánáidkonvenšuvdna) ja ILO-konvenšuvdna nr. 169 eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid birra iešmearrideaddji stáhtain.

Sámediggi čuovvula dán nuvtá sámegiel mánáidgárdeortnega bargguid bokte, ja Sámedikki doarjjaortnegiid, mat leat oaivvilduvvon sámi mánáidgárddiide ja mánáidgárddiide main lea sámegiel fáladat, reviderema bokte. Dat čuovvuluvvoviidáseappot gulahallama bokte Máhttodepartemeanttain ja Oahpahusdirektoráhtain strategijaid ja doaimmaid birra mat gusket sámi mánáidgárddiide ja mánáidgárddiide main lea sámegiel fáladat.

Sámedikki mielas lea dehálaš bargat dan ala ahte sámi giellabargu systematiserejuvvo ja ahte mánáidgárddit váldet atnui gievrras giellaoahpahanmodeallaid. Mánáidgárddis leat diđolaš giellageavadat dehálaččat, dat mearkkaša ahte dain leat gielladiđolaš bargovuogit. Go váikkuha dasa ahte eambbo mánát ohppet sámegiela vuosttašgiellan mánáidgárddis, de das lea hui ollu dadjamuš mánáid sámegiela oahppamii viidáseappot.

2.4.1 Čoahkketabealla - Sámegielat mánát otná servodagas

		Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17001	Sámi giellaoahpahuš mánáidgárdiin - ohcanvuđot doarjja	1 700 015	1 845 000	144 985
17010	Doarjagat proševttaide ja ovddidanbargguide - ohcanvuđot doarjja	3 044 060	3 405 000	360 940
17020	Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárdiide - ohcanvuđot doarjja	3 086 655	1 540 000	-1 546 655
15001	Julevsáme sámastahtte - Viejega AS - njuolggodorajja	809 000	809 000	0
Submi		8 639 730	7 599 000	7 599 000

2.4.2 Sámi giellaoahpahušii mánáidgárdiin - ohcanvuđot doarjja

		Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17001	Sámi giellaoahpahuš mánáidgárdiin - ohcanvuđot doarjja	1 700 015	1 845 000	1 845 000	144 985
Submi		1 700 015	1 845 000	1 845 000	144 985

		Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
17001	Sámi giellaoahpahuš mánáidgárdiin - ohcanvuđot doarjja	2 174 545	474 530	1 700 015
Submi		2 174 545	474 530	1 700 015

Doarjjaortnega mihttomearri - sámi giellaoahpahuš mánáidgárdiin:

- Mánáidgárdit oahpahit sámegiela sámi mánáide.

2.4.3 Prošeavttaide ja ovddidanbargguide - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17010 Doarjagat prošeavttaide ja ovddidanbargguide - ohcanvuđot doarjja	3 044 060	3 405 000	2 705 000	360 940
Submi	3 044 060	3 405 000	2 705 000	360 940

	Juolluvuvvon 2024	Vuoluvuvvon	Rehketdoallu
17010 Doarjagat prošeavttaide ja ovddidanbargguide - ohcanvuđot doarjja	3 648 958	604 898	3 044 060
Submi	3 648 958	604 898	3 044 060

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
21	21	0	0

Doarjjaortnega mihttomearri - Prošeavttat ja ovddidanbarggut mánáidgárdiin:

- Mánáidgárdit ožžot buoret kvalitehta sámi gielas ja kulturbarggus.

2.4.4 Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárdiide - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17020 Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárdiide - ohcanvuđot doarjja	3 086 655	1 540 000	1 540 000	-1 546 655
Submi	3 086 655	1 540 000	1 540 000	-1 546 655

	Juolluvuvvon 2024	Vuoluvuvvon	Rehketdoallu
17020 Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárdiide - ohcanvuđot doarjja	3 327 293	240 638	3 086 655
Submi	3 327 293	240 638	3 086 655

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
8	4	2	2

Doarjjaortnega mihttomearri – Pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmi mánáidgárdiide:

- Mánáidgárdiide, mánáidgárdeoahpaheddjiide ja oahpahusasahusaide galgá leat álki fidnet pedagogalaš ávdnasiid main lea sámi sisdoallu sámegielaide.

2.4.5 Julevsáme sámástahtte – Njuolggodoarjja Viejega AS:i

Njuolggodoarjaga mihttomearri - Njuolggodoarjja Viejega AS:i:

- Mánáidgárdemánát ohppet julevsámegiela.

Sámediggi addá njuolggodoarjaga Viejega AS:i sámástahtte/giellabargiid váste nannen dihte julevsámegiela ovddideami mánáidgárddis. Doarjja addá mánáidgárdái buoret vejolašvuoda vuoruhit julevsámegiela nannema. Mánáidgárddi giellabargguin leat buorit bohtosat. Dat čájehaman dehálaš lea ahte mánáid mánáidgárdeárgabeaivvis leat mánaga sámegiela. Sámástahtte dihte mánáidgárddis leat resursat implementeret gievrras giellamodeallaid.

2.4.6 Gievrra giellaoahpahus modeallat - prošeakta

Sámi lohkanguovddáš lea Sámedikki bargogohččuma mielde almmuhan raportta bagadallanortnega ásaheami birra oahpahusa várás gievrras giellaoahpahanmodeallaid mielde. Raporttas čilgejuvvo árvalus bissovaš bagadallanortnega modellii mánáidgárddiide ja skuvllaide gievrras giellaoahpahanmodeallaid birra sámegielloahpahusas. Raporttas bohtá ovdan ahte jus galgá oázžut áigái ja doaimmahit bissovaš ortnega, de dasa ferte leat bissovaš ruhtadeapmi. Jahkásaš ruhtasupmi sturrodas mearrida galle ásaheami sáhtá bagadallat oktanaga.

Buori bagadallanortnega ásaheapmái ja doaimmaheapmái adnojuvvo ruhta fágavirggiide maid virggehasat fágalaččat bagadallet iešguđet skuvllaide ja mánáidgárddiid. Bissovaš ortnegis maiddái lea dárba ráhkadit materiála maid mánáidgárddi ja skuvllaide sáhttet atnit. Doarjjaresursat ja bagadallanmateriála ferte ráhkadit juogo golmma gillii dahje jorgalit giellaid gaskkas. Raportta dasa lassin čujuha čuoččumaide maid ferte čavdit eará ortnegiid bokte vai bagadallamiiguin giellabargguid olis lihkostuvvet mánáidgárddiin ja skuvllain, ja ahte ferte nannet mánáidgárdemánáid vuoigatvuoda oázžut sámegiela bargiid mánáidgárddiide. Dasa lassin daddjojuvvo ahte dárbbasuvvo ruhta skuvllaide ja mánáidgárddiide vai dat sáhttet virgádit sámegiela lassiresursan. Lea dárbbaslaš oázžut eret dan gaskka mii lea láigaid, njuolggadusaid ja ulbmiliid ja praktihkalaš politihka gaskkas mii fievrriiduvvo sápmelaččaid ja nátionála unnitloguid hárrái. Nuoraid ja rávesolbmuid sámegielfálaldaga ferte nannet ja lea dárba lassi- ja joatkkaoahpu vuogádahkii sámi bargiid várás.

Sámediggi oaivvilda ahte mánáidgárddiid giellabargu lea mearrideaddji dehálaš mánáid sámegiela oahppamii vuosttašgiellan mánáidgárddis, ja dasa ahte go mánát álget skuvllii, de sis lea vejolašvuoda oázžut oahpahusa sámegiela ja sámegillii vuosttašgiellan. Sihkkarastin dihte ahte mánát ožžot buori vuolggasaji iežaset sámegiela ovdáneapmái, ja sámi identitehtii, lea dárbbaslaš ahte soamis váldá ovddasvástádusa ruhtadit dakkár bissovaš bagadallanortnega boahpteáiggis. Dakkár bagadallanortnet sáhtášii doarjut mánáidgárddiid ja skuvllaide bargiid ja oahpaheddjiid vai sáhttet systemáhtalaččat bargat giellaovdánahttimiin.

2.5 Árbedieđut ođđa áiggis

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi mánáidgárdi lea guovddáš sámi giella- ja kulturguoddi.

Sámediggi lea mánáidgárddiide muitalan sámi mánáidgárddiid pedagogalaš prinsihpain, main lea sáhka das movt mii fievrriid árbevirolaš máhtu dálá mánáidgárddiide.

Sámediggi áigu bargat váikkuhangaskaoapmeortnegiid ovdánahttimiin mat dorjot árbevirolaš máhtu ja kultuvrralaš ceavzilvuoda. Doarjja mánáidgárddiide galgá váikkuhit dasa ahte árbevirolaš sámi doaimmat vuoruhuvvot ja čađahuvvot mánáidgárddiin.

2.5.1 Čoahkketabealla - Árbevirolaš máhttu ođđa áiggis

		Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
17030	Sámi mánáidgárddit ja mánáidgárddit main leat sámi ossodagat - ohcanvuđot doarjja	9 325 451	10 519 000	1 193 549
Submi		9 325 451	10 519 000	1 193 549

2.5.2 Sámi mánáidgárddit ja mánáidgárddiide man lea sámi ossodat - ohcanvuđot doarjja

		Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boadus. rev. budš. ektui
17001	Sámi giellaoahpahus mánáidgárddiin - ohcanvuđot doarjja	1 700 015	1 845 000	1 845 000	144 985
Submi		1 700 015	1 845 000	1 845 000	144 985

		Juolluvuvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
17001	Sámi giellaoahpahus mánáidgárddiin - ohcanvuđot doarjja	2 174 545	474 530	1 700 015
Submi		2 174 545	474 530	1 700 015

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
31	31	0	0

Doarjjaortnega mihttomearri - Sámi mánáidgárddit ja ossodagat:

- Sámi mánáidgárddiin ja sámi ossodagain norgalaš mánáidgárddiin ohppet sámi mánát sámegiela ja sámi kulturvieruid ja árbevieruid birra.

Boksa 2.5.1 Oahppomátki mearrasámiid guvlui

Sámediggi juolludii jagis 2024 70 000 ruvno Guovdageainnu suohkanii prošeaktii Oahppomátki mearrasámiid guvlui, doarjjaortnega «Árbevirolaš máhttu vuodđooahpahusas» bokte. Prošeakta lei Guovdageainnu vuodđoskuvlla, Ráissa skuvlla ja Návuona giellaguovddáža gaskasaš ovttasbargu. Prošeavtta ulbmil lei ovddidit ipmárdusa ja ovttasdoaibmama mearrasámi ja siseatnama guovlluid ohppiid gaskkas, seammás go prošeakta nannii sámi giela ja kultuvrra. Dat mielddisbuvttii ahte Ráissa skuvlla oahppit besse sámástit Guovdageainnu skuvlla ohppiiguin, ja goappašat joavkkut besse oahppat nubbi nuppi báikkálaš kultuvrra ja árbevieruid birra. Prošeaktii serve 17 4. jahkeceahki oahppit.

Prošeavttas ledje doaimmat Guovdageainnu skuvlla ja Ráissa skuvlla 4. luohkáid ohppiid, ja Návuona giellaguovddáža gaskkas mas guovddážis ledje giella, kultuvra ja báikkálaš máhttu. Prošeakta nanne sámegiela geavaheami ja kultuvrralaš ipmárdusa, hukse oktavuodaid iešguđet sámi báikegottiid gaskkas

ja váikkuha giela ja árbevieruid seailluheapmái máhtu ja vásáhusaid juogadeami bokte. Dat ovddida gullevašvuoda ja sámi kultuvrra árvvus atnima nuoraid gaskkas. Prošeakta čadahuvvui jagis 2024.

2.6 Máhttu ja gelbbolašvuolta leat vuodđun boahtteáiggi mánáidgárddiide

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Eanet máhttu ja gelbbolašvuolta mánáidgárdesuorggis.

Sámi mánáidgárddi bargu lea ovdánahttit mánáid sámi giela, kultuvrra ja sámi identitehta. Sámi servodat vásiha gelbbolašvuodakriisa sámi mánáidgárdesuorggis. Unnán sámegeilat bargit mánáidgárddiin dagaha ahte sámi mánát dávjá eai oaččo dohkálaš mánáidgárdefálaldaga mii vuodđuduvvo sámi gillii ja kultuvrii. Sámediggi áigu bargat rievademiiguin struktuvrra, lága ja sisdoalu dáfus mat leat dárbbaslaččat čoavdin dihte gelbbolašvuodakriisa. Dat mearkkaša ahte lea dárbu geahččalit eará čovdosiid. Nu go geahčadit movt sáhtášii buoridit ja ovdánahttit dálá rekruterenstruktuvrra. Jus dás galgá leat ávki, de dárbbasuvvojit konkreta doaimmat rekrutteret sámegeilat studeanttaid mánáidgárdeoahpahussii ja sámegeilat bargiid mánáidgárddiide.

Sámediggi lea bagadallanortnega bokte bargan loktet daid mánáidgárddiid, mat leat mielde nuvttá sámegeilat mánáidgárdeortnegis, bargiid gelbbolašvuoda. Dat lea leamaš dan mađe gáibideaddji bargu ahte Sámediggi ii leat sáhttán vuoruhit gelbbolašvuodaloktema eará mánáidgárddiin.

Sámedikkis lea leamaš ovtasbargu mas lea čielggadan odđa nátionála ovtasbargoforuma čoahkkádusa ja hálddašeami sámi giela ja kultuvrra várás dálá gelbbolašvuodaloktema ortnegiid siskkobealde. Bargu lea Stuoradiggediedáhusa 13 (2022-2023) Sámi giella, kultuvra ja servodateallin – gelbbolašvuolta ja rekrutteren mánáidgárddis, vuodđoahpahusas ja alit oahpus čuovvoleapmi, mas daddjojuvvo ahte galgá áhahuvvot oktasaš ovtasbargoforum nátionála dásis nannen ja čohkken dihte sámi giela ja kultuvrra gelbbolašvuodabirrasiid dálá báikkálaš gelbbolašvuodaloktema ortnegiin. Čielggadeamis NOU 2022:13 - Med videre betydning - Et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage og skole árvaluvvui oktasaš ovtasbargoforuma ásaheapmi nátionála dásis nannen ja čohkken dihte sámi giela ja kultuvrra gelbbolašvuodabirrasiid. Bargojoavku maiddái árvalii ásaheavtta ovtta dahje mánga fágafierpmádaga suohkan- ja fylkarájiid rastá ja mánáidgárddiid ja skuvllaid gaskkas nannen ja čohkken dihte sámi giela ja kultuvrra gelbbolašvuodabirrasiid. Oahpahusdirektoráhtta lea ožžon dán barggu čuovvoleapmái ja lea daddjojuvvo ahte bargu galgá doaimmahuvvot nu ahte gulahallá Sámedikkiin. Dan boađus lea dássáži oktasaš nátionála sámi ovtasbargoorgána čoahkkádusa, mandáhta ja organiserema ráhkadeapmi.

2.7 Sámi sisdoalu skuvllas

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Oahppit geain lea sámegeiloahpahus ožžot oahpahusa sámegeilas/sámegeillii mas lea buorre kvalitehta.

Eksámenortnet lea reviderejuvvo jagis 2024. Sámediggi čuovvu proseassaid. Earret eará lea árvoštallojuvvo ahte sámegeila čálalaš eksámenis maid Oahpahusdirektoráhtta ovdánahtta, bisuhuvvo ráhkkananoassi. Lea árvoštallojuvvo ahte dat oassi sihkkujuvvo dárogielfágas.

Mearkagiella

Sámediggi lea ovddidan gulaskuddancealkámuša čielggadeapmái NOU2023:20 Tegnspråk for livet. Forslag til en helhetlig politikk for norsk tegnspråk. Cealkámušas deattuhuvvui ahte sápmelaččain geat leat bealjeheamit, lea riekti oažžut sámegeiloahpahusa mearkagillii. Danne ferte galggašii áhahuvvot lassii-/joatkkaoahppu mearkagiella sámegeillii mánáidgárde- ja vuodđoskuvlaoahpahedjiide, ja eará fágabargiide geat barget sámi mánáiguin ja sápmelaččaiquin geat leat bealjeheamit.

Jagis 2023 sáddii Sámediggi oahppoplánaárvalusa sámi ohppiid várás geain lea lossa gullu ja geain lea mearkagiella. Departemeantta ii leat vuos dohkkehan oahppoplána vaikko Sámediggi lea mángii jagis 2024 ohcalan vástádusa. Sámi ohppiin geain lea lossa gullu lea riekti sámegeiloahpahussii, ja dan lea váttis organiseret ja čadahit go ii leat sierra oahppoplána fágas iige heivehuvvo diibmojuohku. Sámedikkis lea ovddasvástádus ráhkadit sámegeielfágaid oahppoplánaid, muhto bargu lea dan duohken ahte departemeantta dohkkeha rámmaid.

Meld.St. 24 (2023-2024) En mer praktisk skole – Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.-10. trinn

Ráđdehus almmuhii čakčamánu 2024 stuoradiggedieđáhusa Meld. St. 34 (2023-2024) En mer praktisk skole - Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.-10. trinn. Dieđáhusa váldoulbmil lea guorahallat ja čilget movt skuvla buorebut sáhtá fuolahit ja ovddidit ohppiid bargomovtta, gelbbolašvuođa, oahppama ja ovdáneami. Dieđáhus earret eará galgá guorahallat movt skuvla sáhtá šaddat praktihkalaččabun ja mánggabealageabbon, vai oahppit buorebut ohppet ja loktet.

Sámediggi lea ovddidan cealkámuša dieđáhussii man vuodđun anii Sámedikki dievasčoahkkinmearrádusa áššis 012/22 – Boahhteáiggi skuvlla kvalitehta – fágalaš ja sosiálalaš birgejummi/bierggim/bierkenidh, mii earret eará čájeha ahte lea unnán diehtu sámi ohppiid fágalaš ja sosiálalaš ovdáneamis, ja ahte lea dárbu fuolahit ahte gávdno diehtu sámi ohppiin nátionála kvalitehtaárvvoštallama vuogádagas. Okta dieđáhusa áŋgiruššansurggiin lea buorre joavku oahppi birra, ja Sámedikki mielas lea dehálaš ahte dan joavkkus lea buorre gelbbolašvuohta sámegielas, sámi kultuvrras ja servodateallimis. Joavkkus mii lea máná birra lea sáhka ovttasbarggus ja heiveheamis mánáid dáfus geain leat mánggabealat doaibmavádjitvuođat. Dasa gullá lagas ovttasbargu váhnemiid, mánáidgárddi ja skuvlla, PPT, suohkaniid dearvvašvuođabálvalusa ja olggobeale aktevrraid gaskkas. Lea plánejuvvon ahte stuoradiggedieđáhusa čuovvleapmi álggahuvo ođđajagis 2025, ja Sámediggi áigu dárkilit čuovvut proseassa.

Stuoradiggedieđáhusa 13 (2022-2023) Sámi giella, kultuvra ja servodateallin – gelbbolašvuohta ja rekrutteren mánáidgárddis, vuodđoskuvllas ja alit oahpus

Sámediggi lea gulahaladettiin Máhttodepartemeanttain geahčadan mat eavttuid fertejit leat sajis vai vejolaš ođđa vuoigatvuođaid, mat gusket sámi mánáide, sáhtá nannet oahpahuslágas. Dat proseassa lea jođus ja joatkašuvvá jagis 2025.

Dieđáhusa čuovvleami oassin leat Máhttodepartemeanta (KD) ja Sámediggi soahpan álggahit čielggadanbarggu sámi oahpponeavvodilis. KD:s dat lea ovddasvástádus čielggadeamis.

Dasa lassin lea oahpahusdirektoráhtta ožžon bargamuššan čielggadit ja árvalit doaibmabijuid mat sáhttet buoridit gáiddusoahpahusa kvalitehta ohppiide geat ožžot sámegielloahpahusa. Sámediggi lea veahkkin barggus.

Åarjelsaemien Vierhtiesåafoe mandáhtta

Sámediggi lea jagis 2024 konsulteren Máhttodepartemeanttain sierra mandáhtas máhttopárkii Åarjelsaemien Vierhtiesåafo ja dan sisdoalus. Máhttopárkkas lea dál sierra mandáhtta. Mandáhtas bohtá ovdan ahte máhttopárkkas Åarjelsaemien Vierhtiesåafo galgá leat váldoovddasvástádus lullisámi ohppiide. Máhttopárka galgá fállat giellaoahpahusa gáiddusoahpaheami bokte, giella- ja kulturčoagganemiid ja bargobájiid dan giellajoavkku ohppiide, geain ii leat vejolašvuohta oažžut báikkálaš sámegielloahpahusa fáldalaga iežaset suohkanis.

Dievasmahtti raporta 2024 ON mánáidvuoigatvuođaid lávdegoddái

Sámedikki dievasčoahkkin mearridii juovlamánu 2023 Sámedikki 2024 dievasmahtti raporta ON mánáidvuoigatvuođaid lávdegoddái. Raporta sáddejuvvui njukčamánu 2024 sihke Máhttodepartementii ja Mánáid- ja bearašdepartementii, ja maidái organisašuvnnaide nugo Vuodđooahpahusa váhnenlávdegoddái (fug), Mánáidgárddiid váhnenlávdegovddái (fub), Redd Barnai ja earáide. Raporta sáddejuvvui ON:i CRC:i - Committee on the Rights for the Child.

2.7.1 Čoahkketabealla - Sámi sisdoallu skuvllas

		Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
18701	Oahppoplánaid revideren - prošeahta	749 146	1 000 000	250 854
17101	Árbediehtu vuodđoohpahusas - ohcanvuđot doarjja	219 280	700 000	480 720
15201	Fierpmádat sámegieloahpahussii - Sámi allaskuvla - njuolggodorajja	880 000	880 000	0
19502	Erenoamášpedagogalaš fágabeaivvit - konferánssa	200 000	200 000	0
Submi		2 048 426	2 780 000	731 574

2.7.2 Oahppoplánaid revideren - prošeahta

Prošeahtta mihttomearri:

- Guoddevaš perspektiivvas lea ohppiin árbevirolaš ja boahhteáiggeguvllot máhttu sámi gielas, kultuvrras ja servodateallimis sámi árvvuid vuodul.

Raporta dárbbu birra sámi parallealla seammaárvosaš oahppoplánii matematihkas

Sámediggi ášahii matematihka fágajoavkku man bargun lei árvvoštallat galgá go ráhkaduvvot sierra sámi oahppoplána matematihkas. Fágajoavku geigii raportta ođđajagimánus 2024, ja lea gávnahan ahte dárbbášuvvo sámi parallealla seammaárvosaš oahppoplána matematihkas. Raporttas čujuhuvvo mángga dehálaš beallái sámi oahppoplána dáfus matematihkas, earret eará ahte sámi oahppoplána sáhtta veahkehit nannet sámi ohppiid identitehta ja kulturgullelašvuoda. Dasa lassin sáhtta oahppoplána veahkehit ohppiid ovdánahttit sámegiela matematihkalaš fágagiellan.

Sámi allaskuvla lea Sámedikki vehkiin lágidan seminára álgoálbmotmatematihkas golggotmánus. Seminára ulbmil lei buoridit gelbbolašvuoda ja ángiruššama sierra sámi matematihkkaoahppoplána ráhkadeami olis. Sámediggi lea ásaheame oahppoplánajoavkku man bargun lea ovdánahttit seammaárvosaš oahppoplána matematihkas sámi ohppiide.

Fágaođasmahttin evaluerejuvvo jámma. Evaluerenraporta mii guoská sámi oahppoplánaide lea dohkkehuvvon jagis 2024. Dárbbášuvvojit eambbo dákkár LK20S evalueremat buoridan dihte dieduid ođđa oahppoplánaid sisafievrrideami hástalusain.

Sámediggi barggai oahppoplánaid doibmiibidjemiin maiddá jagis 2024. Oahpahusdirektoráhtta lágidii jagis 2024 guokte konferánssa maid ulbmil lei álkidit ođđa oahppoplánaid geavaheami. Giđa 2024 konferánssa fáddán ledje hástalusat mat gusket LK20:i (nátionála oahppoplánadahkosii). Maŋŋel konferánssa čielggai ahte dárbbášuvvo sierra konferánssa LK20S (sámi oahppoplánadahkosa) doibmiibidjama birra. Dan konferánssa lágidii Oahpahusdirektoráhtta 2024 čavčča, Sámedikki vehkiin. Konferánssas man fáddá lei LK20S bođii ovdan ahte erenoamážit dárbbášuvvojit doarjjaávdnasat fágaođasmahttima ja ođđa sámi oahppoplánadahkosa olis. Sámediggi čuoovola dárbbuid mat bohte ovdan konferánssas ja lea árvvoštallame guđiin fáttáin Sámediggi galgá vuoruhit doarjjaávdnasiid. Doarjjaávdnasat fuolahit ahte oahppoplánadahkosa bajitoasi sámi árvvut váldojuvvojit mielde.

Sámediggi jámma bargá ođastit ja heivehit doarjjateavsttaid mat gusket sámi oahppoplánaide.

Gáiddusoahpahus

Sámi ohppiin geat háliidit dan, lea riekti sámegieloahpahussii skuvllas, beroškeahttá gos riikkas orrot. Dan geažil go leat unnán sámegieloahpaheaddjit, dávjá fállujuvvo sámegieloahpahus gáiddusoahpahusa bokte. Fágaođasmahttin 2020 dahká áigeguovdilin ahte lea dárba ođđa bargovugiide mat nannejit sámegieloahpahusa kvalitehta, ja heivejit LK20S sámegielfága mihtuide. Sámegiela 1 ja 2 ođđa

oahppoplánain, fága relevánssa vuolde, čuožžu ahte: Fága galgá addit buot ohppiide, maiddá ohppiide geain lea gáiddusoahpahus, gelbbolašvuoda gievrras giellamodeallaid vuodul.

Sámedikkis lea ovddasvástádus sámegielgáigii (oahpahusláhka kap. 3 ja 6), ja Sámedikki mihttomearri lea veahkehit doibmiibidjat gievrras giellamodeallaid skuvllas, ja áigu geahčadišgoahtit dálá gáiddusoahpahusmodealla ja áigumuš lea buoridit dan kvalitehta. Rekrutteren, beavttálmahttin ja digitaliseren fáallet ollu odđa vejolašvuodaid ja leat dehálaččat boahpteáigásaš gáiddusoahpahusmodealla árvoštallamis.

Stuoradiggediedáhusa 13 Sámi giela, kultuvrra ja servodateallima (2022-2023) čuovvoleapmin árvala Máhttodepartemeanta 3 miljovna ruvno Oahpahusdirektoráhtii nátionála prošeavtta várás mii sihke buorida gelbbolašvuoda ja láhčá buoret teknihkalaš infrastruktuorra, vai gáiddusoahpahusa kvalitehta buorrána. Dan olis leat Sámedikkis leamaš mánnga čaohkkima ráđđehusain ja fáddá čuovvuluvvo viidáseappot jagis 2025.

2.7.3 Pedagogalaš fágabeaivvit - konferánssa

Konferánssa mihttomearri:

- Erenoamášpedagogihka fágalaš deaivvadanbáiki

Sámi pedagogalaš fágabeaivvit galget ovddidit sámegielaid, sámi kultuvrra ja sámegieloahpahusa. Ulbmiljoavku leat mánáidgárddiid, skuvllaid ja joatkkaskuvllaid pedagogat. Fágabeaivvit leat áidna deaivvadansadji sámi erenoamášpedagogihka fágaolbmuide. Konferánssa lágíduvvo juohke nuppi jagi.

2024 konferánssa fáddá, mii lágíduvvui Bådádjos cuonomanus, lei sámi giella ja odđa vejolašvuodát. Eará fáttát ledje oahpponeavvut, gáiddusoahpahusdárbu, hospiteren, ja mánáidgárdeoahpaheddjiid ja oahpaheddjiid rekrutteren, Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna barggu olis mii guoská oahpahussii.

2.7.4 Árbediehtu vuodđooahpahusas - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17101 Árbediehtu vuodđooahpahusas - ohcanvuđot doarjja	219 280	700 000	700 000	480 720
Submi	219 280	700 000	700 000	480 720

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
17101 Árbediehtu vuodđooahpahusas - ohcanvuđot doarjja	610 887	391 607	219 280
Submi	610 887	391 607	219 280

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
9	6	2	1

Doarjjaortnega mihttomearri - Árbevirolaš máhttu vuodđooahpahusas:

- Skuvllain main leat oahppit geain lea sámegieloahpahus, leat doaibmabijut mat čatnasit sámi árbevirolaš máhttui.

Doarjja juolluduvvui 6 iešguđet doarjjaožžui, miehtá riikka. Galget lágíduvvot prošeavttat iešguđet skuvllain main prošeavttat deattuhit earret eará duoji, bivdima ja guolásteami, biebmoárbevieruid, birgejumi, meahcásteami, njálmmálaš muitalanárbevieruid, luodi ja boazodoalu.

2.7.5 Sámegieloahpahusa fierpmádat/ NetSam - njuolggodoarjja Sámi allaskuvlii

Njuolggodoarjaga mihttomearri:

- Aktiiva oahpaheaddjifierpmádat oahpahusa vástte sámegielas ja sámegillii.

Fierpmádaga ulbmiljoavku leat oahpaheaddjit, skuvlajodiheaddjit, studeanttat ja ásašusat mat barget sámegieloahpahusain. NetSam galgá ovddidit ja ovdánahttit sámegieloahpahusa diehtujuohkima, gelbbolašvuodaovdánahttima, vásáhusaid juogadeami ja fierpmádathuksema bokte. NetSam áigumuš lea ovddidit buori ovttasbarggu ja juogadit máhtu sámi oahpahusa birra áigges áigái gustovaš sámi oahppoplánaid ja sámegiela oahppoplánaid vuodul Norggas.

NetSam:s lei 10-jagi ávvudeapmi jagis 2024. Dan olis Sámediggi attii 300.000 ruvdnosaš ovttageardejuolludusa NetSamii organisašuvnna ovdánahttimii. Barggu jotket 2025:s.

2.8 Psykososiála oahppanbiras

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Buorit ja oadjebas oahppanbirrasat skuvllain, ja maiddái buoret máhttovuođđu givssideami eastadeamis mánáid ja nuoraid gaskkas.

Givssideapmi ja loavkašuttin leat duođalaš servodatváttisvuodát ja gáibidit oktasaš ángiruššama. Oassin dan ulbmilis ahte skuvllas ja mánáidgárddis lea buorre ja oadjebas, ovttasbargá Sámediggi guoskevaš oasálaččaiquin buori ja oadjebas oahppanbirrasa olaheami ovdii mii lea nu buorre go vejolaš mánáid ja nuoraid oahppamii. Vuodđooahpahusa váhnenlávdegoddi / FUG ja Mánáidgárddiid váhnenlávdegoddi / FUB lea Sámediggi veahkkin sihkkarastime sámi ovddasteami og nammada lahtu stivrii. Dasa lassin Sámediggi nammada ja oassálastá Benjaminprisen ja Dronning Sonjas skolepris juryi, ja lea mielde nationála ángiruššamis ja ovttasbarggus Partnerskap mot mobbing / PMM (searvevuolta givssideami vuostá).

Ohppiidskadeami ortnega ođasmahttet 2024 rádjái. Barggus háliida Sámediggi dieđuid sámi ohppiid loaktima birra ja ahte álggahuvvojit dárbblašla doaibmabijut.

Jagis 2023 ovddidii nationála lávdegoddi skuvlla kvalitehtaárvoštallanvuogádaga geahčadeami vástte, raportta. Dán barggus lea dehálaš bearráigeahččat ahte logut ja dieđut sámi ohppiid skuvlafálaldaga kvalitehta birra bohtet ovdan. Sámedikki mielas maiddái lea dehálaš ahte máhttovuođđu givssideami birra sihke sámi ohppiid gaskkas ja sámi ohppiid vuostá boahtá ovdan. Dan barggu olis lea Sámediggi jagis 2024 bargan eiseválddiiguin beassan dihte oaidnit loguid ja diehtoanalysaid mat gusket ohppiide geain lea sámegiella joatkkaskuvllas. Dainna bargojuvvo jagis 2025.

Sámediggi lágidii ovtta Partnerskap Mot Mobbingiin (Searvevuolta givssideami vuostá) panelaságastallama Arendalsukas 2024 man namma lei: Riekti oadjebas ja buori skuvlabirrasii – maiddái go leat sápmelaš. Sámediggi háliidii oainnusmahttit ahte leat ollu sámi mánát geat vásihit ahte sis ii leat oadjebas ja buorre skuvlabiras, ja geat gillájit sámiid cieleamei.

2.8.1 Čoahkketabealla - psykososiála oahppanbiras

		Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
18801	Bargu eastadit givssideami - prošeakta	496 087	500 000	3 913
17401	Givssideami ja sámiid cieleamei eastadeapmi - ohcanvuodot doarjja	2 891 000	1 000 000	1 000 000
Submi		3 387 087	1 500 000	1 003 913

2.8.2 Bargu eastadit givssideami - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Sámediggi bargá dan ovdii ahte sámi mánáin ja nuorain lea buorre ja oadjebas oahppan- ja astoáigebiras

Jagis 2011 ášahii Sámediggi mánáidforuma vuosttaš geardde. Áigumuš lei ovddidit mánáid ja nuoraid jiena áigeuovdilis politihka ovdánahttima vuodđun. Dainna lihkostuvaimet bures, ja dan dihte ásaheimmet ođđa ohppiidforuma jagis 2024. Ohppiidáirasat válljejuvvojit ohppiidforumii beannot jahkái hávális.

Skábmamánus lágidii Sámediggi sámi ohppiidforuma, deaivvadanbáikki sámi mánáide ja nuoraide 5. jahkeceahki rájes 10. jahkeceahkkái. Ohppiidforumis leat 5.–10. jahkecehkiid oahppit, geat leat iešguđet sajiin riikkas eret – Leavnnjas, Tråantes, Loabágis ja Kárášjogas.

Sámediggi áigumuš ohppiidforuma hárrái lea nannet sámi mánáid ja nuoraid jiena buriid bajásšaddaneavttuid ja oadjebas oahppanbirrasiid sihkarastinbarggus.

Sámediggi lea váldán badjelassas geatnegasvuoda searvvahit sámi mánáid ja nuoraid iežas politihka ovdánahttimii. Ohppiidforum lea dehálaš arena gos mánát ja nuorat ožžot vejolašvuoda ovddidit iežaset oaiviliid ja searvat aktiivvalaččat.

Sámedikkis lea ovttasbargu nationála áŋgiruššamiin Partnerskap mot mobbing. Ulbmil lea ahte buot mánáin ja nuorain lea vuoigatvuhta oahppanbirrasii gos ii leat givssideapmi. Dan olis Sámediggi lei bovdejuvvon doallat sáhkavuoru riikkaidgaskasaš konferánssas givssideami birra, INTERNATIONAL CONFERENCES, Bullying, mii lágiduvvui Vilniusas cuorománus 2024 – ja lea davviriikkaid ja Litauena gaskasaš ovttasbargu. Sámedikki sáhkavuorus lei sáhka das movt Sámediggi bargá sámiid cielaheami ja givssideami hárrái. Birrasii 3000 fágaaktevrra suorggis serve konferánsii.

2.8.3 Eastadit givssideami ja sáme cielaheami - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeantta 2024	Boadus. rev. budš. ektui
17401 Givssideami ja sámiid cielaheami eastadeapmi - ohcanvuđot doarjja	2 891 000	1 000 000	1 000 000	-1 891 000
Submi	2 891 000	1 000 000	1 000 000	-1 891 000

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
17401 Givssideami ja sámiid cielaheami eastadeapmi - ohcanvuđot doarjja	2 891 000	0	2 891 000
Submi	2 891 000	0	2 891 000

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
19	17	0	2

Doarjjaortnega mihttomearri - Givssideami ja sámiid cielaheami eastadeapmi:

- Sámi mánáin ja nuorain lea gullevašvuhta ja leat oassi oadjebas ja buori searvevuodas.

2.8.4 Mánáid mielváikkuheami

Buorit ja oadjebas oahppanbirrasat ovddidit oahppama, ohppiid oadjebasvuoda ja hutkáivuoda. Sámedikki mielas lea dehálaš, ja bargá dan ovdii ahte sámi mánáin lea oadjebas ja buorre psykososiála oahppanbiras, mii láhčá buori oahppamii ja mas ii leat givssideapmi ja vealaheapmi.

Lea dehálaš nannet sámi mánáid ja nuoraid jiena ja Sámediggi lea dan dihte ásahan mánáidforuma arenan gos ovddida sin jiena. Sámi mánáidforum galgá leat váikkuanorgána mii buktá buriid cealkámušaid politihkkáriidda, ja mii sihkkarastá ahte sámi mánát ja nuorat gullojit. Sámi mánáidforumis buktet cealkámušaid vásáhusaideaset vuodul, ja dain sáhttá leat dehálaš rolla báikegotti hábmemis mii lea buoremussan mánáide. Seammás lea dehálaš oadjudit sámi mánáid ja nuoraid dihtomielalášvuoda rájáid bidjamis ja das movt hálldašit vuortnuheami, vealaheami ja givssideami. Mánáidforum galgá lágideuvvot juohke nuppi jagi, ja plánejuvvo digitála deaivvadeapmi dakko gaskkas.

Mánáidforum lea rievddadan nama nu ahte namma dál lea Saemien learuhkeforume/Sáme oahppijforum/Sámi ohppiidforum/Samisk elevforum. Nama rievddadeapmi dahkkojuvvui ohppiid iežaset sávaldaga vuodul.

Ođđa áigodahkii leat válljejuvvon ohppiidáirasat skuvllain Tråantes, Loabágis, Leavnnjas ja Kárášjogas. Vuosttaš čoahtkin lei skábmamánus 2024 Romssas, ja eará čoahtkimat dán áigodagas dollojuvvojit Teams bokte. Sámi ohppiidforum ovddida cealkámušaid áššiin mat gusket sin árgabeaivái; buori ja oadjebas oahppan- ja astoáigebirrassá vástá.

Boksa 2.8.1 Eambbo ánggiruššan rasismma vuostá – buoret fáttmasteapmi

Sámediggi juolludii jagis 2024 150 000 ruvnno doarjaga Innlandet fylkkasuohkanii prošeaktii Økt innsats mot rasisme – bedre inkludering (Eambbo ánggiruššan rasismma vuostá – buoret fáttmasteapmi). Doarjja juolluduvvui givssideami ja sámiid cielaheami eastadeami doarjjaortnegis. Prošeavtta ulbmil lea buoridit ipmárdusa das movt sámiid cielaheapmi ja vealaheadji guottut sáhttet vásihuvvot servodagas, ja ovddidit antirasisttalaš ja antivealaheadji guottuid, erenoamážit sámi joavkkuid dáfus. Jagis 2024 lea diehtajuohkin Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raporttas erenoamážit deattuhuvvon, ja maiddái doaibmabijuid álggaheapmi eastadan dihte sámiid cielaheami Innlandetis.

Prošeavttas leat mánja dehálaš doaimma:

- Jahkásaš konferánssa mas sámiid cielaheapmi ja searvvaheapmi leat fáddán.
- Regionála čoahtkaneami ovddidan dihte gulahallama ja ovttasbarggu sámiid cielaheami ja vealaheami birra, mii lea heivehuvvon iešguđet dárbbuide Innlandetis.
- Gulahallan ja kulturprošeavttat maid vuodđun lea Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raporta dáruiduhttinpolitihka ja dan guhkesáiggi váikkuhusaid birra sámi álbmogii.
- Ovdánahttit oahppanmodulaid maid skuvllat ja organisašuvnnat sáhttet atnit buoridan dihte diđolašvuoda sámiid cielaheamis, ja máhtu sámi kultuvrras ja vuoigatvuodain.

Prošeakta lea dehálaš go dat oainnusmahttá sámiid cielaheami, mii ain lea duodalaš váttisvuohka servodagas. Go buoridit diđolašvuoda ja máhtu sámiid cielaheami birra, de sáhttit leat mielde hábmeme dorvvoleabbo ja eambbo fáttmasteaddji servodaga sápmelaččaide. Prošeakta addá dehálaš reaidduid vealaheadji guottuid ja vieruid hástaleami várás, ja nanne barggu dan ovdii ahte buohkat, beroškeahtta duogáži, sáhttet dovdat ahte sii leat oadjebasat ja searvvahuvvon servodagas. Lea plánejuvvon ahte prošeakta bistá golgotmánui 2025.

2.9 Oahpponeavvut

Ánggiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi oahppit ja oahppit geat ožžot sámegielaoahpahusa fidnejit sámi oahpponeavvuid buot golmma sámegillii buot fágain mat leat vuodđoskuvlla oahppoplánaid mielde.

Sámedikkis lea ovddasvástádus sámi oahpponeavvuid ovdánahttimis. Oahpponeavvoráhkadeami doaibmaplána 2025-2028 ja bajilgovva dálá sámi oahpponeavvuin, leat vuodđun go Sámediggi meannuda oahpponeavvoohcamiid.

Sámegeiel oahpponeavvuid ráhkadeami strategiiaplána 2025-2028

Sámediggi lea mearridan ođđa strategiiaplána sámegeiel oahpponeavvuid ráhkadeami várás 2025-2028. Strategiija ráhkadeami olis Sámediggi sáddii digitála jearahallaniskadeami Norgga suohkaniidda ja fylkkasuohkaniidda. Jearahallaniskadeami ulbmil lei kártet sámi oahpponeavvuid geavaheami, geavaheddjiid vásáhusaid, buoridanmuni oahpponeavvuid hárrái, ja mat ja guđiin oahpposurggiin leat stuorámus dárbbut. Cealkámušat váldojuvvojede mielde strategiiaplána ráhkadeapmái.

Ohcciidwebinára

Sámediggi lágidii njukčamánu digitála ohcciidseminára oahpponeavvuid ja pedagogalaš ávdnasiid ráhkadeddjiide. Ohcciidsemináras lei diehtujuohkin Sámedikki bargguid birra oahpponeavvosuorggis ja mánáidgárdejuhkosa bargguid birra pedagogalaš ávdnasiiguin mánáidgárddiid várás. Semináras oanehaččat muitaluvvui Sámedikki ohcanportála geavaheami birra ja dasto ohcanvuđot doarjjaortnegiid birra pedagogalaš ávdnasiid várás mánáidgárddiide ja oahpponeavvoráhkadeami várás. Čoahkkima ulbmil lei ahte sámi oahpponeavvuid ja pedagogalaš ávdnasiid ráhkadeaddjit ožžot buori álggu ja dieđuid ođđa ohcanvuoru ovdal.

2.9.1 Čoahkketabealla – oahpponeavvut

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17201 Oahpponeavvuid ráhkadeapmi – ohcanvuđot doarjja	21 142 119	20 460 000	-682 119
18901 Rámmašiehtadusat sámi lágádusain	4 375 000	9 000 000	4 625 000
15301 Ovttas Aktan Aktasne - Sámi allaskuvla - njuolggodorajja	891 000	891 000	0
19001 Rádjerasttildeaddji sámi oahpahus - prošeakta	118 048	150 000	31 952
Submi	26 526 167	30 501 000	3 974 833

2.9.2 Oahpponeavvuid ráhkadeapmi - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17201 Oahpponeavvuid ráhkadeapmi – ohcanvuđot doarjja	21 142 119	20 460 000	18 460 000	-682 119
Submi	21 142 119	20 460 000	18 460 000	-682 119

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
17201 Oahpponeavvuid ráhkadeapmi – ohcanvuđot doarjja	22 710 919	1 568 800	21 142 119
Submi	22 710 919	1 568 800	21 142 119

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
41	11	30	0

Doarjjaortnega mihttomearri – oahpponeavvuid ráhkadeapmi:

- Sámediggi ovddida buot fágain sámegiel oahpponeavvuid mat heivejit vuodđooahpahusa oahppoplánaide.

2.9.3 Oahpponeavvuid rámmašiehtadus

Sámediggi lea almmolaš gilvofálaldaga bokte dahkan rámmašiehtadusa sámi oahpponeavvuid oastimis vuodđooahpahussii.

Sámediggi lea dahkan guokte rámmašiehtadusa oahpponeavvoráhkadeamis. Nubbi lea Davvi Girji AS:in ja nubbi LearnLab AS:in.

2.9.4 Ovttas|Aktan|Aksesne - njuolggodoarjja Sámi allaskuvlii

Njuolgadoarjaga mihttomearri:

- Neahttabáiki mas leat čohkkejuvvon ođastuvvon dieđut sámi oahpponeavvuid birra, ja gos aktiivvalaččat juogaduvvojit oahppomateriálat ja geavahuvvojit digitála oahpponeavvuid buvttadanreaidut.

Ovttas|Aktan|Aksesne lea neahttabáiki gos leat čohkkejuvvon dieđut sámi oahpponeavvuid birra, ja gos lea vejolaš oahpponeavvuid luoikkahit ja lea juogadanarenan iežas buvttadan oahppanresurssaide/oahpponeavvuide. Neahttabáikkis leat maid buvttadanreaidut digitála oahppanresurssaid/oahpponeavvuid ráhkadeapmái. Portála lea golmma sámegillii ja dárogillii. Doarjja galgá sihkkarastit ahte doaibma joatká ja ahte neahttaportála viidásat ovdána.

2.9.5 Rádjerasttildeaddji sámegieloahpahus

Prošeavtta mihttomearri:

- Skuvlaovttasbargu Sámis.

Sámediggi lea čuovvolan prošeavtta «Oktasaš árvovuodđu ja bajit doaibmaprinsihpat mánáidgárdefálaldahkii ja oahpahussii miehtá Sámi 2021». Dat lea oktasaš sámi árvo- ja prinsihppajulggáštus mii mearrida standárdda sámi mánáid ja nuoraid vuoigatvuodaide mánáidgárdefálaldahkii ja oahpahussii. Jagis 2024 dat jorgaluvvui dáro-, ruoŋa- ja suomagillii ja dat galgá maid jorgaluvvot julev- ja lullisámegillii.

Sámedikkis lea leamaš čoahkkinn Suoma beale Sámedikkiin ja Ruota sámeskuvlastivrrain dokumeantta čuovvleamis. Lea dehálaš ahte mánáidgárde- ja skuvlaeaiggádat, ja maiddáid dáid riikkaid oahpaheaddjit, oahpástuvvet dokumentii, ja ahte dat besset máhcahit oaiviliid dokumeantta sisdoalu hárrái.

Lea sohppojuvvon proseassa oktasaš sámi árvo- ja prinsihppajulggastusa čuovvleami hárrái.

Boksa 2.9.1 SnapCoreFirst – davvisámegillii

Sámediggi attii jagis 2021 678 000 ruvno doarjaga StatPedii prošeaktii SnapCoreFirst davvisámegillii (gulahallanapplikašuvdna mas leat symbolat), ja doarjja juolluduvvui oahpponeavvuid ráhkadeami doarjjaortnegis. Prošeakta gárvvistuvvui jagis 2024. Prošeavttas jorgaledje ja heivehedje Snap Core First davvisámegillii go ulbmil lei oažžut Alternativ og supplerende kommunikasjonsområdet (ASK) / Molssaevttolaš ja lassii gulahallanvuogi (MLG) olámuddui sámegillii.

Prošeavtta dihte fidnejit sápmelaččat dál gulahallanreaidduid seamma láhkai go dáčča álbmot, nu ahte olbmot geain leat gulahallanválttut sáhttet gulahallat iežaset eatnigillii. Sámegiel veršuvnna sisdoalus leat badjel 13 000 symbola, ja badjel 250 PCS-symbola čatnasit sámi kultuvrii ja gillii. Juohke symbola lea čadnojuvvon sátnái, frásii dahje cealkagii. Dat addá geavaheddiide vejolašvuoda beaktilit gulahallat gráfalaš symbolaid bokte davvisámegillii. Prošeakta lea sihkkarastán gielalaš dásseárvvu ja nanne kultuvrralaš identitehta go fállá sámi ASK/MLG-veahkkeneavvuid. Dat lea váikkuhan fáttmasteapmái ja ahte olmuin geat dárbbasit ASK/MLG leat seammalágan vejolašvuodát gulahallat. Seammás prošeakta doarju davvisámegiela seailluheami ja geavaheami.

2.10 Váldi, ovddasvástádus ja rollat alit oahpus ja dutkamis

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámedikkis lea duohta váldi sámi alit oahpus ja dutkamis lágaid ja láhkaásahusaid bokte, ja konsultašuvnnaid bokte.

Sámedikkis leat 2024:s leamaš mánga čoahkkima Máhttodepartemeanttain alitohppui sisaváldima ođđa láhkaásahusa birra, sisaváldinlávdegotti raportta čuovvleapmin. Sámediggi lea árvalan ahte sámegiella vuosttašgiellan addá lassičuoggáid, ahte sámi kvohtat gustojit doaibmi sámegielagiidda vuosttaš- ja nuppi giela dásis, ja maiddáid oažžut rievdaduvvot sisaváldinortnega kvohtaid. Láhkaásahus mearriduvvo 2025:s.

Sámedikkis leat jahkásaččat konsultašuvnnat Sámi allaskuvlla, Norgga árkatalaš universitehta (UiT) ja Nuortta universitehta juolludusreivviid ja ovdánahttinšiehtadusaid birra. Konsultašuvnnaid boadus lea ahte namuhuvvon oahpahusásahusat eambbo ovttasbarget alitoahpu ja dutkama hárrái.

Sámediggi lea Dutkanráđiin konsulteren golmma portfoliostivrra miellahttočoahkkádusa birra áigodahkii 2024–2027: dálkkádaga ja birrasa portfoliostivrra, buresbirgema ja oahpahusa portfoliostivrra ja dearvvašvuoda portfoliostivrra. Sámediggi ja Dutkanráđi sohpe borgemánus 2024 ahte sámi portfoliostivrra nammadanáigodat galgá čuovvut eará portfoliostivrraid nammadanáigodaga. Dat mearkkaša ahte dálá stivraáigodat muhtun muddui guhkiduvvo 2026:i ja 2027:i, dálá ja ođđa miellahtuiguin. Boahhte nammadanáigodagas portfoliostivrras lea seamma áigodat go eará stivrrain.

2.11 Oahppo- ja dutkanfálaldat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Alitoahppu ja dutkan gokčá gelbbolašvuoda- ja máhtolašvuodadárbbu sámi servodagain ja muđui servodagas sámi gielaide, sámi kultuvrra ja servodateallima birra.

Sámediggi lea jagis 2024 konsulteren Dutkanráđiin Dutkanráđi strategiija birra.

Sohppojuvvui ahte Dutkanráđi váldostrategiija ulbmil galgá leat čuovvolit Stuoradikki ja Sámedikki Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta meannudemiid. Strategiija lea čuovvoluvvon nu ahte lea almmuhuvvon ahte fágaidrasttideaddji dutkama rámma jahkái 2025 lea 82 miljovna ruvno, sámi, kvena/norggasuopmelaš ja vuovdesuopmelaš kultur- ja servodatovdánahttima dutkama várás, mii gokčá

máhttodárbbuid mat identifiserejuvvojit Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raporttas. Sámediggi oaidná ahte dat lea stuora ruhtasubmi dutkamii mii veahkeha buoridit sámi servodaga gelbbolašvuoda ja gelbbolašvuoda sámi servodaga birra.

2.12 Rekrutteren

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Eanet mánáidgárde- ja vuodđoskuvlaoahpaheaddjit geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuoha.

2.12.1 Čoahkketabealla - Rekrutteren

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17301 Stipeanda alit ohppui	2 458 300	3 651 000	1 192 700
18604 Rekrutteren - prošeakta	1 778 151	2 000 000	221 849
Submi	4 236 451	5 651 000	1 414 549

2.12.2 Stipeanda alit ohppui - ohcanvuodot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
17301 Stipeanda alit ohppui	2 458 300	3 651 000	3 651 000	1 192 700
Submi	2 458 300	3 651 000	3 651 000	1 192 700

	Juolluvuvvon 2024	Vuoluvuvvon	Rehketdoallu
17301 Stipeanda alit ohppui	2 486 800	28 500	2 458 300
Submi	2 486 800	28 500	2 458 300

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
121	112	9	0

Doarjjaortnega mihttomearri - stipeanda alitohppui:

- Eanet mánáidgárde- ja vuodđoskuvlaoahpaheaddjit geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuoha.

Vuoruheamit – Stipeanda alitohppui:

Oahppu	Juollu- demiid lohku	Juolluduvvon
Sámi mánáidgárdeoahpaheaddje- oahppu.	13	310 600
Sámi mánáidgárdeoahpaheaddje- oahppu – heivehahti – oasseáiggis.	3	64 200
Sámi vuodđoskuvla- oahpaheaddjeoahppu 1-7.	23	555 000
Sámi vuodđoskuvla- oahpaheaddjeoahppu 5-10.	36	900 000
Lektoroahppu 8-13 studeanttaide geain lea sámegiella fágasuorggis mii addá gelbbolašvuoda oahpahit sámegiela vuosttašgiellan, unnimusat 60 oahppočuoggá.	3	75 000
Dábálaš vuodđoskuvlaoahpaheaddje- oahppu 1-7 mas sámegiella lea fágasuorggis, mii addá gelbbolašvuoda oahpahit sámegiela vuosttašgiellan, unnimusat 30 oahppočuoggá.	0	0
Dábálaš vuodđoskuvlaoahpaheaddje- oahppu 5-10 mas sámegiella lea fágasuorggis, mii addá gelbbolašvuoda oahpahit sámegiela vuosttašgiellan, unnimusat 60 oahppočuoggá.	0	0
Dábálaš vuodđoskuvlaoahpaheaddje- oahppu 1-7 mas sámegiella lea fágasuorggis, mii addá gelbbolašvuoda oahpahit sámegiela nubbingiellan, unnimusat 60 oahppočuoggá.	13	325 000
Dábálaš vuodđoskuvlaoahpaheaddje- oahppu 5-10 mas sámegiella lea fágasuorggis, mii addá gelbbolašvuoda oahpahit sámegiela nubbingiellan,	2	50 000

Oahppu	Juollu- demiid lohku	Juolluduvvon
unnimusat 60 oahppočuoggá.		
Dábálaš mánáidgárdeoahpaheaddje- oahppu studeanttaide geain lea oppalašárvosátni/eksámen sámegiela vuosttaš- dahje nubbingiellan joatkkaskuvlla oahpahusas dahje vástideaddji dásis.	11	110 000
Lektoroahppu 8-13 studeanttaide geain lea oppalašárvosátni/eksámen sámegiela vuosttašgiellan joatkkaskuvlla oahpahusas dahje vástideaddji dásis.	6	60 000
Fágaoahpaheaddjeoahput studeanttaide geain lea oppalašárvosátni/eksámen sámegiela vuosttašgiellan joatkkaskuvlla oahpahusas dahje vástideaddji dásis.	0	0
Geavatlaš-pedagogalaš oahput studeanttaide geain lea oppalašárvosátni/eksámen sámegiela vuosttašgiellan joatkkaskuvlla oahpahusas dahje vástideaddji dásis.	0	0
Dábálaš mánáidgárdeoahpaheaddje- oahppu mas lea sámii profiila.	2	37 000
Juolludemiid submi	112	2 486 800

2.12.3 Rekrutteren - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Eanet studeanttat geain lea sámegiellgelbbolašvuohta mánáidgárdeoahpaheaddji-,
vuodđoskuvlaoahpaheaddji-, ja lektoroahpu ja sámii giela siskkobealde.

Sámii servvodat dárbbáša eanet oahppan fágaoibmuid geain lea sámii giella- ja kulturgelbbolašvuohta, geat
sáhttet deavdit virggiid gos dat gelbbolašvuohta dárbbášuvvo. Hástalus lea erenoamáš gáibideaddji
mánáidgárdeoahpaheddjiid ja oahpaheddjiid dáfus vuodđo- ja joatkkaskuvllas, erenoamážit danne go
oahpaheddjiid váilun váikkuha nu garrasit sámii servodahkii sámii giela ja kultuvrra gelbbolašvuođa dáfus,

sihke dál ja boahtteáiggis. Oahpaheaddjeoahpuid lassin leat sámegieloahput dehálaččat mánga jagi ovddasguvlui lasihan dihte rekrutterenvuođu.

Danne áigu prošeakta geahččalit nannet rekrutterenvuođu. Guhkit áigge mihttomearri lea lasihit sámegiela geavaheddjiid logu. Oanehis áigái orru čoavddus leamen buorebut ávkkástallat potenciálain mii juo gávdno. Ulbmiljoavku leat oahppit geain lea sámegiella vuosttaš- dahje nubbingiellan vuodđo- dahje joatkkaskuvllas, ja sámegielat rávisolbmot geat sáhttet šaddat fágaoibmot vuodđo- ja joatkkaoahpuid bokte. Prošeaktabargi lea bargan nu ahte lea ohcan vejolaš ohcciid, ja lea doallan diehtajuohkinčoahkkimiid ja deaivvadan vejolaš ohcciiguin sámii oahpaheaddje-, mánáidgárdeoahpaheaddje- dahje giellaoahpuide.

Samordna opptak 2024 logut čájehit ahte riikka dásis njiejai ohcciidlohku 4,2 proseanttain diimmá rájes sin gaskkas geat ohppui ohcamis leat oahpaheaddjeoahpu válljen bajimussii. Mánáidgárdeoahpaheaddjeoahpu ohcciidlohku ii leat rievdan 2023:s 2024:i, nu ahte leat eará oahpaheaddjeoahput mat njeidet ohcciidlogu vel eambbo dán jagi.

2024:s lea dahkkojuvvon šiehtadus Visjonain alitoahpu stipeandaortnega evalueremis. Evalueren galgá leat gárvvis cuoŋománus 2025.

3 Areálat, biras ja dálkkádat

Servodatmihttu:

- Árbevirolaš sámi guovlluid areálat ja luondduresurssat hálldašuvvojit dainna jurdagiin ahte sihkkarastojuvvo boahhtevaš sohka buolvvaide eallinvuođu ja vejolašvuohta bisuhit ja ovddidit sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima.

Sámediggi lea leamaš dehálaš eavttuidbiddji ja konsultašuvdnaoasálaš areálaid hálldašeamis. Bargui gullá vuostecealkámušaid ovddideapmi regulerenplánaid vuostá mat eai doarvái vuhtiiváldde sámi beroštumiid.

Jagis 2024 lei Fovse-ášši dehálaš. Sámediggi deattuhii duohta konsultašuvnnaid dehálašvuođa ja sámi oassebeliid kapasitehta nannema sihkkarastin dihte sin searvama areálaplánaproseassaide. Dan boadus lea ahte ráđdehus lea kritihkalaččat árvvoštallan iežas daguid dan olis go ii leat doarvái vuhtiiváldán areálariiddu olmmošlaš beliid.

Sámediggi lea dovddahan fuolastumi bieggafápmohuksemiid dihte Sámis go dakkár prošeavttat dávjá čuhcet sámi kultuvrii ja árbevirolaš ealáhusaide, ja oahppu Fovse-áššis ii vuos leat áibbas váldojuvvon vuhtii. Ovdamearkka dihte Hammerfest LNG elektrifiserema olis Muolkkuin, oaiivilda Sámediggi ahte ráđdehus ii lean čuvvon konsultašuvdnageatnegasvuođa iige váikkuhusguorahallama gáibádusa. Sámediggi lea danne stevdnen Energiijadepartemeantta, ja gáibidan ahte ollislaččat guorahallojuvvo movt elektrifiseren váikkuha sámi kultuvrii ja ealáhusaide. Sámediggi gáibida vuđolaš váikkuhusguorahallamiid ja konsultašuvdnaproseassaid fuolahat dihte ahte sámi vuoigatvuođat ja beroštumit váldojuvvojat vuhtii. Sámediggi lea fállan doarjaga vuoigatvuođalaččaide geaidda ášši guoská ja searvan čoahkkimiidda ja báikediđostallamiidda. Sámediggi addá doarjaga dasa doarjaga bokte mii manná Protect Sápmi vuodđudussii, mii veahkeha gozihit sámi vuoigatvuođalaččaid areálaberoštumiid, eanan- ja resursavuoigatvuođaid ja ovdánavejolašvuođaid. Protect Sámi bargu lea váikkuhan dasa ahte huksejeaddjit fuolahit proseassakapasitehta ja álgoálbmotgelbbolašvuođa árat proseassas. Dasa lassin Sámedikkis lea sierra doarjjaortnet sámi areála- ja resursavuoigatvuođaid vástes man ulbmil lea ahte sámi beroštumiin ja vuoigatvuođalaččain lea duohta vejolašvuohta oažžut konsultašuvnna vai sáhttet ovdagihtii dieđuid vuodul friija miedihit plánaide ja doaibmabijuide areála- ja resursahálldašeami oktavuodas.

Sámediggi lea bargan sihkkarastit ahte sámi guovlluid luondduresurssaiguin ávkkástallan dáhphuvvá dakkár vuogi mielde mii vuhtiiváldá sámi vuoigatvuođalaččaid ja báikegottiid beroštumiid. Sámediggi lea ovddidan mánga cealkámuša vuodđolága revideremii ja bargan dan ala ahte suodjaluvvon guovlluid hálldašeapmi dahkojuvvo árbevirolaš sámi ávkkástallama ja sámi álgoálbmotmáhtu vuodul. Sámediggi lea searvan Luonddušiehtadusa čuovvleapmái ja ovddidan ollu doaibmabidjoárvalusaid stuoradiggedieđáhussii 35 Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold for å styrke samenes rettigheter, kunnskaper og deltakelse til fortsatt bærekraftig bruk av naturmangfoldet.

Luonddupanela (IPBES) almmuhii juovlamánus 2024 71 ođđa doaibmabiju dálkkádat- ja luondduroasu čoavdima várás, ja vihtta strategiija luonddu gáhttema várás. Earret eará lea dárbbalaš nannet álgoálbmogiid gelbbolašvuođa geavaheami, ja álgoálbmogiid searvama geavaheapmái ja hálldašeapmái, ja doarjut álgoálbmogiid biebmovuogádagaid. Raporta dadjá oktan sivvan dan rossui maid máilmmis dál vásihit luonddu dáfus lea go olbmot leat gáidan das, ja ráđdegaohtán dan. Luondu lea objeavttat maid mii sáhttit geavahit. Raporta váldá ovdan earret eará doahpaga birgejummi/bierggim/bierkenidh eallinfilosofiijan ja eallinvuohkin maid sáhtta čuovvut jus háliida rievdadit doali ja bissehit luonddu billahuvvama. Birgejummi-doaba veahkeha ipmirdit min gullevašvuođa lundui ja dan ahte luondu ieš ođasmuvvá jus mii áimmahuššat ja árvvus atnit dan.

Sámediggi joatká barggu sihkkarastit ahte sámi guovlluid areálat ja luondduresurssat hálldašuvvojat dakkár vugiin mii vuhtiiváldá sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima, gulahallamiid, konsultašuvnnaid ja ovttasbarggu bokte relevánta aktevrraiguin. Vaikko lea leamaš hástalusat ja stuora deaddu areálasabahkkemiid dáfus, de doaibmabijut lea bures váikkuhan sámi beroštumiid suodjaleapmái ja ovddideapmái.

3.1 Áŋgiruššansuorggit – Areálat, biras ja dálkkádat

Sámedikki areálii, birrasii ja dálkkádahkii guoski áŋgiruššansuorggit:

- Areálaid hálldašeapmi.
- Luondduresurssat,
- Luonddušláddivuohta.

3.1.1 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit - Areálat, biras ja dálkkádat

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Areálahálddašeapmi	4 679 204	4 356 000	-323 204
Luondduvalljodat	510 596	350 000	-160 596
Submi	5 189 800	4 706 000	-483 800

3.2 Areálahálddašeapmi

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi ealáhusaid, kultuvrra ja servodateallima luondduvuođus lea sihkkarastojuvvon buot plánemiin, ja Sámediggi lea deatalaš eavttuidbiddji ja konsultašuvdnabealli areálahálddašeamis.

3.2.1 Čoahkketabealla - Areálahálddašeapmi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
20001 Protect Sápmi vuodđudus - njuolggodorajja	1 237 000	1 237 000	0
22001 Sámi areála- ja resursavuoigatvuođat - ohcanvuođat doarjja	3 392 204	2 860 000	-532 204
23501 Geahččaleapmi mohtorjohtalusas meahcis - prošear	0	209 000	209 000
20100 Sámi joatkkaskuvla ja boazodoalloskuvla - njuolggodorajja	50 000	50 000	0
Submi	4 679 204	4 356 000	-323 204

Industrialiseren ja fápmohuksemat mielddisbuktet eanet ja eanet sisabahkkemiid areálaide, ja nu maiddái bartahuksemat ja turisma. Árbevirolaš sámi ealáhusat, boazodoallu, guolásteapmi, eanadoallu ja meahcásteapmi vásihit dáid hástalusaid iešguđege láhkai. Areálat hálddašuvvojit eanaš báikkálaččat gielddain, plána- ja huksenlága vuodul mii lea deháleamos stivrenreaidu. Buot plánain galgá lága vuodul sihkkarastit sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima luondduvuođosa. Sámedikki bargu veahkeha buoridit ipmárdusa sámi luonddugeavaheapmái ja árvovuđđui, ja dat maiddái veahkeha fuolahit ahte dohkálaš váikkuhusguorahallan- ja konsultašuvdnageatnegasvuohta sámi beroštumiiguin čuvvojuvvo.

Hinnøya vannverk Andøy suohkanis

Sámediggi ovddidii njukčamánu 2021 vuostecealkámuša Hinnøya vannverk detálljaregulerenplánii Andøy suohkanis. Vuostecealkámuš ovddiduvvui danne go Hinnøya vannverk detálljaregulerenplána ii doarvái bures sihkkarastán sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima luondduvuođosa. Plánaguovlu lea hui dehálaš guovlu linnásullo/Kanstadfjord/Vestre Hinnøy orohakkii. Sámedikkis ja Andøy suohkanis lei soabahallančoahkkin njukčamánu 2023, muhto čoahkkimis eai soahpan čovdosa. Stáhtahálddašeaddji ávžžuhusa vuodul Andøy suohkan doalai konsultašuvnnaid orohagain. Suohkana ja orohaga konsultašuvnnain sohpe váidudeaddji doaibmabijuid. Dan dihte Sámediggi sáhtii geassit vuostecealkámuša ruovttoluotta.

Joma gruver detálljaregulerenplána, Raarvihken tjielte

Sámediggi ovddidii jagis 2023 vuostecealkámuša Joma Gruver detálljaregulerenplánii Raarvihken tjieltes. Suohkanstivra lea mearridan regulerenplána ja soabahallamis eai šaddan ovttá oaivili. Sámediggi lea

bisuhan vuostecealkámuša go čielggadeapmi boazodoalu dáfus ii leat mielde plánaproseassas, ja oaivvilda ahte konsultašuvdnageatnegasvuohta Tjåehkere sijte boazodoaluin ii leat čuvvojuvvon. Ášši sáddejuvvui Gielda- ja guovlodepartementii, ja skábmamánus dollojuvvui čoahkkin ja fitne geahčadeame báikki. Departemeanta áigu konsulteret boazodoaluin. Sámediggi ovddida viiddiduvvon čálalaš kommentára Sámedikki vuostecealkámušii ovdal go departemeanta loahpalaččat mearrida áššis.

Fovse-ášši

Sámediggi lea jagis 2024 gulahallan Stáhtaministara kantuvrrain Fovse-áššis. Gulahallama boadus lea ahte ráđđehus lea kritihkalaččat árvvoštallan iežas daguid. Stáhtaministara kantuvra miedihii ahte ii leat doarvái bures vuhtiiváldán areálavuostálasvuođaid olmmošlaš beliid ja ahte soabahallamiid lei galgat árabut álggahit Fovse-ášši duomu čuovvuleamis. Go Sámediggi lea gulahallan Stáhtaministara kantuvrrain, de lea deattuhan ahte jus konsultašuvnnat galget doaibmat, de stáhta ferte duodas dáhttut olahit soabadeami iige dušše dadjat ahte formálalaččat ii gáibiduvvo soabadeapmi. Ráđđehusa doaibmabidjopáhkka boazodollui ja energijai lea almmuhuvvon almmá konsultašuvnnaid čađaheami haga ovdagihtii, ja dan dihte lea hui váttis čuovvolit dan konstruktiivvalaččat.

Sámediggi lea deattuhan ahte sámi oassebeliid kapasitehta ferte nannet vai dain duodai lea vejolašvuohta searvat areálaplánaproseassaide. Stáhta bealis fertejit dáhttut gávdnat ođđa areálaid sadjai / lassii areálaid čoavddusin, nannet árvvoštallaneavttuid njuolggadusaid SP artihkkala 27 vuođul, nannet konsultašuvdnaortnega ja dutkanfágalaš máhtu boazodoalu ja areálasabahkkemiid birra. Ii leat konkluderejuvvon mihkkege namuhuvvon čuoggáid dáfus. Sámediggái lea sirdojuvvon 5 000 000 ruvdno, ja dat lea oassin šiehtadusas mii lea sohppojuvvon Noerhte-Fovsen sijte ja Roan Vind gaskkas, ja ruhta galgá adnojuvvot lullisámi kultuvrra nannemii. Sámediggi lea vurken ruđa jahkái 2025 ja áigu proseassas ovtas lullisámi servodagain mearridit movt ruhta buoremusat sáhtta veahkehit servodatovdánahttimii guovllus.

Áhkánjárgga suohkana ja Evenášši suohkana riddoavádatplána

Sámediggeráđdi searvvai soabahallamii vuosttaldemiid birra mat ain leat Evenášši suohkana ja Áhkánjárgga suohkana riddoavádatplánii. Soabahallan mielldisbuvttii ahte Áhkánjárgga suohkan sihku akvakulturguovllu Ráppáluovttas riddoavádatplánas. Ollislaš árvvoštallama vuođul, sáhtii Sámediggi geassit ruovttoluotta vuostecealkámuša akvakulturguovllu hárrái Skálltjonjárggas, dainna lágiin ahte gáibiduvvo regulerenplána areálii. Áhkánjárgga suohkan ja Sámediggi eai lean ovtta oaivilis das gustojit go Sámedikki vuostecealkámušat Bergkråa ja Grønnstranda hárrái. Danne áššit sáddejuvvojedje Gielda- ja guovlodepartementii mii loahpalaččat mearrida áššis. Sámediggi ja Evenášši suohkan jotket gulahallama váidudeaddji doaimmaid birra akvakulturareála hárrái Fornesas sámi kulturmuittuid dáfus.

Bieggafápmohuksen

Sámediggi lea fuolas bieggafápmohuksemiid dihte Norggas go dat dájá čuhcet sámi kultuvrii ja árbevirolaš ealáhusaide nugo boazodollui ja meahcásteapmái. Sámediggi deattuha ahte bieggafápmoprošeavttaid galggašii ovdánahttit ovtasráđiid sámi báikegottiiguin, ja friija ja diehtovuđot ovdagihtii miehtama prinsihpa (FPIC) vuođul. Sámediggi lea jagis 2024 iešguđet ládje bargan sihkkarastin dihte ahte sámi vuoigatvuođat ja beroštumit vuhtiiváldojuvvojit bieggafápmohuksemiid olis, ja lea gáibidan vuđolaš váikkuhusguorahallamiid ja konsultašuvdnaproseassaid.

Sámediggi diehtá dan issoras stuora deattu birra maid orohagat vásihit, erenoamážit daid ollu bieggafápmoprošeavttaid oktavuodas maid Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtta dál lea árvvoštallame. Sámediggi maid lea searvan čoahkkimiidda ja geahčadeamiide go mánga siidda, orohaga ja boazoeaiggáda, geaidda áššit čuhcet, leat ávžžuhan dan dahkat.

Nord-Gondol regulerenplána Vefsn suohkanis

Sámedikkis lei soabahallančoahkkin Vefsn suohkaniin jagis 2023, proševtta Nord-Gondol regulerenplána birra. Lea plánejuvvon ahte Gondola manná Mussere guovddážiis bajás Øyfjelletii. Vuosttaldeapmi ovddiduvvui danne go plána ii doarvái bures vuhtiiváldán boazodoalu johtima guovllu čađa. Nu guhká go johtingeainnuid dáfus ii leat čielggaduvvon Øyfjellet bieggafápmorusttega konsešuvnnas, de šaddá vel okta liige doaibma guovllus noađđin boazodollui. Áššis eai leat soabadan iige leat leamaš vuođdu geassit ruovttoluotta Sámedikki vuosttaldeami plánii. Ášši sáddejuvvui Gielda- ja guovlodepartementii (KDD) viidáseappot meannudeapmái. Jagis 2024 lea KDD gulahallan Sámedikkiin áššis, muhto ášši leat ain meannudeame.

Skarvberget bieggafápmorustet

Fortum Nordkraft Vind DA lea plánen guokte bieggafápmorusttega Skuohtanjárgii. Skarvberget bieggafápmorusttega Porsáŋgu gildii ja Reinelva bieggafápmorusttega Davvinjárgga suohkanii. Sámediggi ii leat systemáhtalaččat kárten kulturmuittuid guovllus, muhto atná hui jáhkehahttin ahte guovllus gávnojit automáhtalaččat ráfáiduhttojuvvon sámi kulturmuittut.

Hammerfest LNG elektrifiseren Muolkkuin

Ráđđehus mearridii jagis 2023 elektrifiseret Muolkkuid. Sámediggi oaivvilda ahte ráđđehus ii leat čuvvon konsultašuvdnageatnegasvuoda dán áššis. Sámediggi bivddii ráđđehusa, áššis 042/23, geassit mearrádusas, vai sáhtta ollislaččat guorahallat dan váikkuhusaid sámi kultuvrii ja ealáhusaide. Ráđđehus ii čuovvolan dan. Dan geažil lea Sámediggi stevdnen Energijadepartemeantta. Stevdnen guoská huksema ja doaimma (PUD) ja rusttega ja doaimma (PAD) rievdaduvvon plánaid mearrádusa dohkálašvuhtii, maid Energijadepartemeanta lea mearridan 08.08.2023 Hammerfest LNG elektrifiserema oktavuodas Muolkkuin, Hámmerfeastta suohkanis..

3.2.2 Protect Sápmi vuodđudus - njuolggodoarjja

Njuolggadoarjaga mihttomearri:

- Protect Sápmi vuodđudus galgá bargat dan ala ahte sámi vuoigatvuodaoamasteaddjit sáhttet friija miedihit huksenáššiin ovddalgihtii addojuvvon dieđuid vuodul.

Protect Sápmi lea oažžugohtán eanet doarjaga dasa ahte huksejeddji galgá árabut go dan mii lea leamaš dábálaš, fuolahit álgoálbmotheali proseassakapasitehta ja gelbbolašvuoda, ja lea maŋimus áiggiid eanet lihkostuvvan sámiid prosessuála rivttiid implementeremiin. Huksejeddjit fuolahišgohtet dál álgoálbmogiid proseassakapasitehta ja gelbbolašvuoda árat proseassas. Liikká leat ain hástalusat, erenoamážit aktevrraid hárrái nugo Statnett, mii biehttala máksimis goluid boazodoallofágalaš veahki ovddas.

Jagis 2024 leat leamaš golbma váldotreandda areálasabahkkemiid dáfus: bieggafápmohuksema Finnmarkkus, ruvkedoaimmat lulli- ja davvisámi guovlluin, ja militearadoaimmat Romssas ja Finnmarkkus leat lassánan. Protect Sápmi lea koordineren golbma prošeavtta orohagaid doarjuma várás go dat deaivvadit stuora huksenaktevrraiguin. Ovtta daid prošeavttaid, kV420 Skáidi-Áttánjohka, boadus lei ahte váikkuhusguorahallan (KU) árvvoštallojuvvo ođđasit maŋnel go čujuhuvvui ahte das leat váilevašvuodát.

Bieggafámu oktavuodas čálle Protect Sápmi ja Gávccii AS raportta bieggafápmohuksemaid ođđa váikkuhusain, maiddá das movt dat čuhcet sápmelaččaid dearvvašvuhtii ja movt dat čuhcet bassi báikkiide. Raporttas leat ávžžuhusat eiseválddiide ja huksejeddjiide.

Protect Sápmi lea maiddá ráhkadišgohtán ođđa ruovttusiiddu, mii galgá gárvvistuvvot jagis 2025, ja lea leamaš guovddážis quoddevaš alumiinna industriijastandárddaid ásaheamis.

3.2.3 Sámi areála- ja resursavuoigatvuodát - ohcanvuodát doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
22001 Sámi areála- ja resursavuoigatvuodát - ohcanvuodát doarjja	3 392 204	2 860 000	1 900 000	-532 204
Submi	3 392 204	2 860 000	1 900 000	-532 204

	Juolluduvvon 2024	Vuoluduvvon	Rehketdoallu
22001 Sámi areála- ja resursavuoigatvuodát - ohcanvuodát doarjja	4 201 342	809 138	3 392 204
Submi	4 201 342	809 138	3 392 204

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
24	18	6	0

Doarjjaortnega mihttomearri - Sámi areála- ja resursavuoigatvuodát:

- Sámi berošteddjiin ja vuoigatvuodaoamasteddjiin lea duohta vejolašvuohta beassat konsultašuvnnaide vai besset ovdagihtii dieđuid vuodul addit friija miediheami plánaide ja doaibmabijuide areála- ja resursahálddašeami oktavuodas.

3.2.4 Geahččaleapmi mohtorjohtalusas meahcis - prošeakta

Sámediggi oaččui geahččaleami loahpalaš raportta geahččalanlága vuodul mohtorjohtolaga hárrái meahcis, ja prošeakta lea dasto loahpahuvvon. Raporta lea mielddusin áššis NAČ 2024:10, Mohtorjohtolatlágáládegotti ođđa mohtorjohtolatláhkaárvalus. Prošeavttas maidđái lea hábmejuvvon árvalus geahččalemiid ohcamii geahččalanlága vuodul. Ohcama galgá dat ovttaskas oassálasti suohkan meannudit ja dohkkehit, ovdal go dat vejolaččat sáddejuvvo departementii. Buot suohkanat leat meannudan ja dohkkehan ohcama.

Sámediggi meannudii čakčamánuš ášši 045/24 Sámedikki cealkámuš NAČ 2024:10:i: - Ođđa mohtorjohtolatláhka, mas Sámediggi bajitdásis oaivvilda ahte mohtorjohtaleapmi meahcis ja čáziin ferte dáhpáhuvvat ceavzilis vuogiin mii fuolaha luonddu, birra ja ealli. Seammás mohtorjohtaleapmi lea dehálaš sámi kulturdoaimmaheapmái, earret eará meahcásteapmái, dannego mohtorjohtaleapmi sihkkarastá beassama luondduresurssaide. Sámediggi lea duhtavaš go kulturdoaimmaheapmi lea árvaluvvon váldojuvvot vuhtii ulbmilparagráfas..

3.2.5 Sámi joatkkaskuvla ja boazodoalloskuvla – njuolggodoarjja

Njuolggodoarjaga mihttomearri:

- Geahčadit vejolašvuođa ásaht kursafálaldaga mii Protect Sámi metoda vuodul oahpaha guorahallat sisabahkkemiid/huksemiid váikkuhusaid boazoguhtuneatnamiin.

Sámi joatkkaskuvla ja boazodoalloskuvla galgá čielggadit leago vejolaš álggahit kursafálaldaga boazodoallonuraide mas ohppet Protect Sámi metodihka vuodul guorahallat sisabahkkemiid/huksemiid váikkuhusaid boazoguhtuneatnamiin, ja movt bargat areálaáššiiguin boazodoallomáhtu vuodul. Raporta galgá čujuhit rámmafáktoriidda kurssa plánemis ja čadaheamis.

3.3 Luondduresurssat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi guovlluid luondduresurssaid ávkástallan dáhphuvvá dakkár vugiin mii fuolaha sámi vuoigatvuođaoamasteddjiiid ja báikegottiid beroštusaid ja vuoigatvuođaid, ja dávista riikkaidgaskasaš álbmotriektái.

Sámedikki vuolggasadjii lea sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodatovdánahttima luondduvuođosa sihkkarastin. Dan sihkkarastá nu ahte meannuda huksenohcamiid, ja konsultere daid hárrái energijja ja minerálaid roggama oktavuodas. Sámediggi atná iežas vuostaldanválddi sámi kultuvrra ja ealáhusovdánahttima luondduvuođosa sihkkarastimii boahttevaš buolvvaide.

Bagadus bieggafápmorusttegiid plánemii ja konsešuvdnameannudeapmái

Gielda- ja guovlodepartemeanta ja Energiijadepartemeanta leat borgemánus 2024 almmuhan bagadusa bieggafápmorusttegiid plánemii ja konsešuvdnameannudeapmái. Bagadusa ráhkadeami proseassa oktavuodas. Gielda- ja guovlodepartemeanta lea válljen ahte ii ane lálkkaáhusa reaidun bieggafápmoáššiid meannudeami oktiiveheapmái dan guovtti lága vuodul. Sámediggi oaivvilda dan hedjonahttit sámi aktevrraid sajádaga. Nu movt proseassaid dál plánejit, de fertejit suohkan ja NČE ovttahttit proseassa. Dasto sámi áššebealit geaidda áššit njuolga gusket, deaivvadit suohkaniin man doarju stáhta aktevra mas lea olles áššemeannudanappárahtta iežas duohken. Sámediggi maiddái lea ohcalan jođánis čovdosa sámi vuoigatvuođalaččaid kapasitehta hárrái, geaidda juste planejuvvo bieggafápmorusttegit sáhttet čuohcat.

Fuodđolága revideren – ođđa fuodđoresursaláhka

Enadoallo- ja biebmodepartemeanta ja Dálkkádat- ja birasdepartemeanta sáddejedje geassemánu loahpas 2024 ođđa fuodđobivdolóhkaárvalusa gulaskuddamii. Ođđa lálkkaárvalus biddjojuvvo gustovaš fuodđolága, mii lea beaiváduvvo miessemánu 29. beaivvi 1981 nr. 38, sadjái.

Sámediggi lea ovddidan mánga cealkámuša lálkka bargui. Sámediggi oaivvilda ahte lea buorre go ođđa fuodđoresursaláhka vuhtiiváldá boazodoalu bivdin vuoigatvuođaid, ja ahte loddemii giddejuvvo erenoamáš fuomášupmi ja biddjojuvvo sierra paragrafii ođđa lágas. Sámediggi dattege deattuha ahte dat ii galgga ipmirduvvot sámi kulturdoaimmaheami gáržžideapmin, go sámi kulturdoaimmaheapmi ii leat váldojuvvo mielde lálkkaárvalussii, ja kulturdoaimmaheami vejolašvuođat maiddái eai leat digaštallojuvvo doarvái gulaskuddannotáhtas. Sámediggi lea deattuhan ahte kulturdoaimmaheami ja sámi árbevirolaš doaimmaid vejolašvuođaid boahtteáiggis, ovdamearkka dihte gárduma, monnema ja loddema, galggašii digaštallat sierra kapihttalas, ja čatnat sihke álbmotrievtti njuolggadusaide álgoálbmogiid várás, Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportii ja luonddušiehtadusa doibmiibidjamii, maid olis fuodđoresursalága ferte geahččat.

3.4 Luondduvalljodat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Luondduvalljodaga suodjaleapmi bidjá nana vuodu sámi kultuvrii ja ealáhusdoaimmaheapmái.

3.5 Čoahkketabealla – Luondduvalljodat

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
24501 Suodjalanstivrrat - seminára	510 596	350 000	-160 596
Submi	510 596	350 000	-160 596

Sámiin lea nana oktiilášvuohta meahcásteamis doloža rájes dássáži. Sámedikki ulbmil lea ahte dan movt báikegottiid olbmot ja boazodoallu geavahit iežaset resursaguovlluid bisuhuvvo maiddái guovlluin mat dál leat suodjaluvvo luondduvalljovuodálágas. Suodjalanguovlluid hálldašeami vuodđun galgá leat árbevirolaš sámi geavaheapmi.

Luonddušiehtadusa čuovvoleapmi – ođđa stuoradiggedieđáhus luondduvalljivuođas

Ođđa stuoradiggedieđáhus Luonddušiehtadusa birra biddjojuvvui ovdan Stuoradiggái 2024 čavčča. Sámedikki oaivil ja vuordámušat stuoradiggedieđáhusa hárrái leat čilgejuvvon golmma dievasčoahkkináššis jagis 2023 ja 2024; Saemiedigkien veanhtadimmieh nasjonaale sjihtesjæmman Eatnemelatjkoste, Vaarjelidh - Gorredimmie eatnemen gellievoeteste ja Saemien aalkoeåålmegeaajroe areaale- jih byjresereeremisnie. Liikká ii leat ráđđehus váldán vuhtii Sámedikki cealkámuša stuoradiggedieđáhusas..

3.5.1 Suodjalanstivrrat - seminára

Seminára mihttomearri

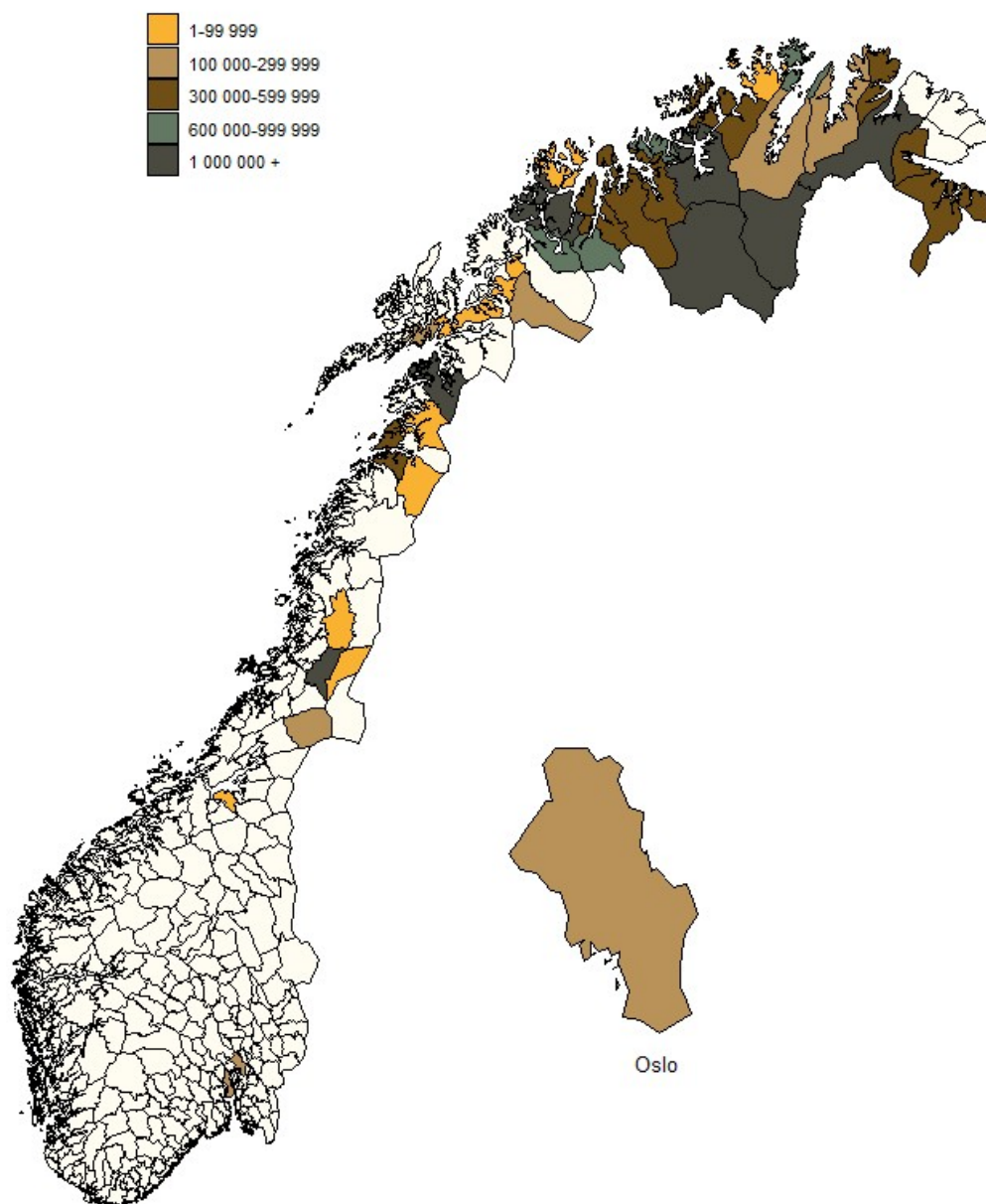
- Suodjalanguovlluid hálddašeapmi váldá vuodu árbevirolaš geavaheamis ja dahká vejolažžan joatkit dakkár geavaheami.

Sámediggi meannudii čakčamánuš ášši 045/24 Sámedikki cealkámuš NAČ 2024:10:i: - Ođđa mohtorjohtolatláhka, mas Sámediggi bajitdásis oaivvilda ahte mohtorjohtaleapmi meahcis ja čáziin ferte dáhpáhuvvat ceavzilis vugiin mii fuolaha luonddu, birrasa ja elliid eallima. Seammás mohtorjohtaleapmi lea dehálaš sámi kulturdoaimmaheapmái, earret eará meahcásteapmái, dannego mohtorjohtaleapmi sihkkarastá beassama luondduresurssaide. Sámediggi lea duhtavaš go kulturdoaimmaheapmi lea árvaluvvon váldojuvvot vuhtii ulbmilparagráfas.

4 Ealáhusat

Servodatmihttu:

- Sámi guovlluin leat nana ealáhusat mat ovddidit ja doalahit elešis sámi servodagaid.

Govus 3 Movt njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat ealáhuskapihttalis leat juhkkjuvvon geográfalaččat.

Sámediggi lea deattuhan ealáhusaid nannema sámi kultuvrra, giela ja eallinvuogi geađejuolgin. Sámediggi lea bargan mearrasámi vuoigatvuodaid sihkkarastimiin Borjjadat-prošeavtta bokte, man ulbmil lea lágas nannet mearrasámi guolástusvuoigatvuodaid ovdal 2030. Sámediggi lea aktiivvalaččat oassálastán guolástuspolitiikkii konsultašuvnnaid bokte, regulerenproseassaide oassálastima ja ovttasbarggu bokte guolástusealáhusa organisašuvnnaiguin. Boađusin leat ožžon Lodegiid ja Dieiddanuori suohkaniid riddoguolástusortnega doaibmaguvlui.

Guovddážiis 2024:s lea leamaš Sámedikki ovttasbargu Ealáhus- ja guolástusdepartemeanttain hábmet sámi ealáhuseallimii geaidnokártta. Geaidnokárta galgá leat máhttovuođu sámi servodaga ealáhushutkamii, innovašuvdnii ja ođđasiid hutkamii, ja galgá maid válljet strategijaid ealáhusovddideapmái sámi guovlluin. Sámediggi lea dárkilit čuvvon geaidnokártta hábmemma, mii galgá nannet ja ovddidit sámi ealáhusaid. Sámediggi vurddii juolludusa Jagi 2025 Stáhtabušehtas geaidnokártii, ja sávvá buoret signálaid 2025 reviderejuvvon bušehtas.

Sámediggi lea maiddá bargan nannet sámi mátkeealáhusaid, hutkás ealáhusaid ja sámi borramuša. Sámediggi lea oassálastán Grüne Woche prográmmii sámi borramuša čalmmustahttima várás ja lea ovttasbargan beliiguin ovddidit báikkálaš borramuša. Sámediggi lea maid dorjon prošeavttaid mat nannejit sámi mátkeealáhusaid fierpmádathuksema ja mat čalmmustahttet sámi biebmoárbevieruid.

Boazodoalu hárrái lea Sámediggi bargan ođđa boazodoallolága evttohusain ja lea konsulteren Eanadoallo- ja biebmodepartemeanttain. Sámediggi lea oassálastán dárkojeaddjin boazodoallošiehtadusa šiehtadallamiin ja lágidan boazodoalloseminára buoridan dihtii ipmárdusa boazodoalu areálaide, quohtoneatnamiidda ja vuoigatvuođaide.

Duoji hárrái lea Sámediggi bargan ovddidit duoji boahpteáigásaš ja geasuheadji ealáhussan. Sámediggi llat dorjon Duodjeinstituhta ja Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvrra, vai sii oahpahit nuoraid čeahpes fágabargin ja fáallet viidáset oahpu boazodolliide ja duojáriidda. Sámediggi lea dahkan ealáhusšiehtadusa duoji váste masa gullet doaibmadoarjja, investereren- ja ovddidandoarjja, ja čálgoortnegat.

4.1 Áŋgiruššansuorggit – Ealáhusat

Sámedikki áŋgiruššansuorggit ealáhusaid siskkobealde:

- Vuodđoealáhusat.
- Juohkelágan ealáhusat.
- Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš.
- Duodji.

4.1.1 Váikkuhangaskaoomit áŋgiruššansuorggit - Ealáhusat

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Vuodđoealáhusat	11 714 885	11 682 000	-32 885
Juohkelágan ealáhusat	4 635 960	7 956 000	3 320 040
Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi biepmu	6 152 443	6 261 000	108 557
Duodji	14 238 481	15 522 000	1 283 519
Submi	36 741 769	41 421 000	4 679 231

Ekonomalaš váikkuhangaskaomiide mat juolluduvvojit ealáhus kapihttala bokte, gusto ealáhusovddideami doarjagiid doaibmaguovlu (SED-guovlu). Jus háliidat geahččat guđet geográfalaš guovllut gullet SED-guvlui, geahča kapihttala 7.6.

4.2 Vuodđoealáhusat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Vuodđoealáhusat leat sámi kultuvrra, sámegielaid ja eallinvuogi guoddit.

Vuodđoealáhusat leat hui dehálaččat stuorra osiin sámi guovlluin, ja dat leat dehálaš oassin barggolašvuodas ja ássamis dáin guovlluin. Dasa lassin leat vuodđoealáhusat hui dehálaččat giella- ja kulturguoddin. Danne lea vuodđoealáhusain dehálaš doaibma sámi servodagas.

4.2.1 Čoahkketabealla - Vuodđoealáhusaide

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
28801 Mearrasámi vuoigatvuodát - Borjjadat - prošeakta	0	500 000	500 000
27001 Primærnæringer (utgått ordning)	-66 600	0	66 600
27010 Mariidnaealáhusat - ohcanvuđot doarjja	4 040 050	2 700 000	-1 340 050
25501 DeanuInstituhtta - njuolggodoarjja	732 000	732 000	0
25601 Bivdu - njuolggodoarjja	500 000	500 000	0
29504 International Gathering of Indigenous Salmon Peoples – seminára	1 250 344	1 000 000	-250 344
28803 Deanučázádaga báikkálaš hálddašanmodeallat - prošeakta	200 000	200 000	0
28802 Luossaprošeakta - prosjekt	-1	0	1
27020 Eanadoallu, gilvvagárdegeavaheapmi ja meahccegeavaheapmi	600 650	1 850 000	1 249 350
27030 Boazodoallu - ohcanvuđot doarjja	3 306 520	1 750 000	-1 556 520
27040 Lasseealáhusat boazodoalus - ohcanvuđot doarjja	554 000	1 500 000	946 000
29503 Boazodoalloseminára	597 922	800 000	202 078
29502 Boraspireseminára	0	150 000	150 000
Submi	11 714 885	11 682 000	-32 885

4.2.2 Mearrasámi vuoigatvuodát - Borjjadat - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Mearrasámi vuoigatvuodát nannejuvvojit lálkaásahusas ovdal 2030.

Guolástanvuoigatvuodát gullet sápmelaččaid kultursuodjalussii ON konvenšuvnnas siviila ja politihkalaš vuoigatvuodaid birra. Lálka galgá nanusmahttit sámi guovlluid olbmuid vuoigatvuodaid guolástit dohkálaš ekonomalaš dietnasiin, ja sihkkarastit vuosttašvuoigatvuoda go resurssaid gáržžidit.

Leat šiehtadan UiT- Norgga árkálaš universitehtain ahte sii leat veahkkinn máhttoháhkamis dálá máhttovuodu čoahkkáigeassimis sámi guolástusvuoigatvuodain, ja ávžžuhit movt viidáseappot galgá bargat

olahit sámi mearraguolástanvuogiatvuodaid lága bokte nannema ulbmila. Čoahkkáigeassu galgá leat gárvvis ovdal njukčamánu loahpas 2025:s.

4.2.3 Mariidnaealáhusat

Dan rájes go Sámediggi ásaheavvui, lea Sámediggi bargan bivdovuogiatvuodaid sihkkarastimiin sámi guovlluid olbmuide. Doarjja fatnasa háhkamii ja geavaheapmái, ja infrastruktuvrra ásaheapmi gáddái earret eará guliid vuostáiváldimii, leat leamaš dehálaččat Sámedikki váikkuhangaskaomiid geavaheamis. Lea ollu mii čájeha ahte dát áššit leat váikkuhan positiivvalaččat sámi guovlluid guolásteami ovdáneapmái. Sihkkarastin dihte ahte árvoháhkkan dáhpuhuvvá báikkálaččat ja sáhtta leat vuodđun dássedis ássamii ja ealli mearrasámi kultuvrii, lea dehálaš ahte Sámediggi joatká sámiid guolástanvuogiatvuodaid sihkkarastimiin.

Sámediggi váikkuha guolástuspolitiikkii go aktiivvalaččat geavaha konsultašuvdnaortnega, searvá areála- ja guolástusregulerenproseassaide, čuovvola Vuotnaguolástuslávdegotti(Fjordfisknemda) barggu, ja ovttasbargá ja gulahallá guolástusealáhusa organisašuvnnaiguin. Sámediggi lea 2024:s searvan prosessii mearridit guolástusregulereamiid jahkái 2025. Guolástusealáhusas leat hástalusat go earit njidjet. Sámediggi lea liikká nagodan doalahit 3000 tonna várrejumi riddoguolástusortnegii.

Sámediggi lea 2024:s bargan dan nala ahte Lodegiid ja ođđa Dielddanuori suohkan besset riddobivddu earreortnega doaibmaguovlun.

Sámediggi lea álggahan ovttasbarggu guolástusorganisašuvnnain "Hun Fisker," ásahan dihte bálkkašumi guolásteddiide geat leat nissonolbmot. Áigumuš lea čalmmustahttit ja deattuhit guolásteddiid, geat leat nissonolbmot, barggu, ja nannet sin sajiid ja dohkkeheami guolástusbirrasis.

Mariidnaealáhusat - ohcanvuodot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boadus. rev. budš. ektui
27010 Mariidnaealáhusat - ohcanvuodot doarjja	4 040 050	2 700 000	2 700 000	-1 340 050
Submi	4 040 050	2 700 000	2 700 000	-1 340 050

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon		Rehketdoallu
27010 Mariidnaealáhusat - ohcanvuodot doarjja	4 912 900	872 850	0	4 040 050
Submi	4 912 900	872 850	0	4 040 050

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
40	21	9	10

Doarjjaortnega mihttomearit – Mariidna ealáhusat:

- Bisuhit ja nannet barggolašvuoda mearrasámi guovlluin mas leat buorit rámmaeavttut unnimus bivdofatnasii.

4.2.4 Luossa

2021:s mearriduvvui Sámediggediedáhus luosa birra. Sámedikki politihkka luossabivddus lea vuodđuduvvon sámi árvvuide maid vuodđu lea lagasvuohta lundui, máhttu ja luonddu árvvus atnin. Sámedikki mihttomearri lea árbevieru atnit seamma dásis go dutkama ja dainna lágiin sihkkarastit báikkálaš ja ceavzilis hálddašeami, de sáhtta luossabivdu seailut sámi kultuvrra guovddáš oassin. Sámediggi háliida ahte dát resurssat hálddašuvvojit dainna jurdagiin ahte sihkkarastit min boahktevaš buolvvaide birgenlági guhkesáiggi perspektiivvas.

Sámedikkis lea leamaš aktiivvalaš rolla ovttasbargin "Sharing Our Knowledge" prošeavtta sámi oasis. Prošeakta deattuha álgoálbmotmáhtu ja vásáhusaid juogadeami luossabivddu ja luossahálddašeami

oktavuođas. Golggotmánus lágideuvvui dutkan- ja álgoálbmotmáhtto-symposia Ohcejogas, mannel go Kárášjogas dollui luossaálgoálbmogiid nubbi riikkaidgaskasaš čoahkkín. Sámedikki oassálastin prošehtii "Sharing Our Knowledge" čájeha geatnegasvuođa ovddidit álgoálbmogiid perspektiivaid ja nannet oktasaš ángiruššama luossanáliid ceavzima hálddašeamis.

Sámedikkis lea proseassa čađahuvvomin ráđđehusain Deaunčázádaga regulereamiid birra. Sámedikkis leat jahkasaš konsultašuvnnat bivdonjuolggadusaid birra. Sámediggi ii leat ožžon gáibádusaidis dohkkehuvvot og danin go ii leat ovttaoavilvuohta luosa mearkkašumis sámi johkasámi kultuvrras.

4.2.5 DeanuInstituhtta - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Deanuinstituhtta:

- Deanuinstituhtta ovddida ja veahkeha buoridit máhtu luossabivddu ja johkasámi kultuvrra birra.

Deanuinstituhtta lea luossabivddu ja johkasámi kultuvrra máhttoquovddáš. Dehálaš fágasuorgi lea sámi árbevieruid ja árbevirolaš máhtu dutkan ja dokumenteren sihkkarastin dihte ahte dát máhttu sirdašuvvá mánáide ja nuoraide. Dat lea dehálaš seailuhan ja ovdánahttin dihte luossabivddu ja johkasámi kultuvrra.

4.2.6 Bivdu - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Bivdu:

- Nannoset mearrasámi vuoigatvuođat.

Bivdu lea ideála ja politihkalaččat sorjjasmeahttin riikaviidosaš ealáhusorgána. Bivdu áimmahuššá buot mearrasámi guovllu ássiid rivttiid mat leat čadnon mariidna resurssaid (maiddái luosa) ávkkástallamii ja geavaheapmái.

Sámedikkis leat maid leamaš mánja čoahkkima Bivdduin, mii ovddasta sámi guolástusberoštumiid, oktiiveihan dihte proseassa cealkámušaiquin ja jahkasaš guolástusregulereenlaga ásašusaid mearrideami bohtosiidda váikkuheapmái. Dat bargu lea leamaš dehálaš vai sihkkarastit ahte sámi perspektiivvat ja dárbbut leat oidnosis dain muddemiin mat váikkuhit báikkálaš guolástusaide.

4.2.6.1 International Gathering of Indigenous Salmon Peoples – seminára

Seminára mihttomearri:

- Juogadit vásáhusaid ja vejolašvuođaid álgoálbmotvuđot luossanálleahálddašeapmái álgoálbmotguovlluin.

Sámediggi lea ovttas Sámiráđiin čađahan nuppi riikkaidgaskasaš čoagganeami luossaálgoálbmogiidda. Čoagganeapmi lei Kárášjogas 40. vahkus. Seminára lea dehálaš dáhphus álgoálbmogiid luossahálddašeapmái. Luossaálgoálbmogiid riikkaidgaskasaš čoagganeami leat vuođđun viidáset ovttasbargui ja máhtolašvuođa lonohallamii álgoálbmotjoavkkuid gaskkas, geain oktasaš beroštupmi lussii, dat miellidubuktá oktavuođaid nanusmahttima ja buorida áddejumi álgoálbmogiid luossahálddašeapmái.

Riikkaidgaskasaš čoagganeami ulbmil lei čohkket davviguovlluid luossaálgoálbmogiid juogadan dihte máhtu, vásáhusaid ja ságastallat daid erenoamáš hástalusaid ja vejolašvuođaid birra mat gusket álgoálbmogiid luossahálddašeapmái. Das ledje mielde sihke árbevirolaš ja odđáiigásaš perspektiivvat.

Seminára boadus lei ahte ráhkaduvvui resolušuvdna mii lea vuođđun dievasčoahkkinnáššái 058/24 2nd International Gathering of Indigenous Salmon Peoples, mii ovddiduvvui Sámedikki dievasčoahkkimii juovlamánus.

Kárášjoga resolušuvnnas leat rávvagat mot nannet álgoálbmogiid mearridanproseassain luossanáliid hástalusaid gieđahallamis davviguovlluin Julggaštus galgá doaibmat rámmán šiehtadallamiidda, politihkkii ja luossahálddašeapmái. Resolušuvdna nanne álgoálbmogiid vuoigatvuođa iešmearrideapmái ja iehčanasvuhtii, mas deattuhuvvo friddja, ovdagihtii dieđihuvvon miehtan áššiin mat gusket lussii ja luosa eallinbirrasii. Álgoálbmogiid njuolggadusat ja vierut galget leat vuođđun luossahálddašeapmái. Dearvvašvuohta ja buresveadjin luosa dáfus lea lea mávssolaš álgoálbmotservodagaide.

4.2.6.2 Deanučázádaga báikkálaš hálldašanmodeallat - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Čielggadit vejolaš málliid movt duohta báikkálaččat, ollislaččat ja rájáidrasttideaddji hálldašit Deanučázádaga.

Prošeavttas guorahallojuvvojit mállat mat heivešedje Deanučázádaga ollislaš rájiidrasttideaddji báikkálaš hálldašeapmái. Dat dahkkojuvvo ovttas Suoma beale Sámedikkiin.

4.2.7 Eanadoallu, gilvvagárdegeavaheapmi ja meahccegeavaheapmi

Sámediggi áigu politihkalaččat ja doarjagiiguin váikkuhit dasa ahte buvttaduvvo eanet biebmui ja lasihit rekrutterema vuodđoealáhusaide ja lotnolasealáhusaide Sámis. Vaikko doalut eanadoalus geahppánit, de ii unno árvoháhkkan vásttolaččat. Dán sáhtá čilget nu ahte šaddet sihke stuorát ovttagat eanadoalus ja buvttadeapmi ovttagat nammii stuorru. Sámediggi áigu váikkuhit dan ovdánahttimii gulahallama ja konsultašuvnnaid bokte guovddáš eanadoalloiseválddiiguin, addit cealkámušaid eanandoallošiehtadussii, ovttagat ja gulahallat eanadoalloorganisašuvnnaiguin, ja sihkkarastit ođasmahtton máhtu ja ovttagat politihkkahábmema ealáhusa siskobealde. Sámediggi áigu maiddái movttiidahttit nuoraid bargagohtit eanandoaluin.

Sámediggi lea mielde searvevuodas Partnerskap for landbruk. Searvevuoda ulbmil lea ovddidit ja nannet eanandoalu.

Sámediggi gulahallá Boanddaidservviin ja Smávvdálolaččaid servviin sihke báikkálaččat ja guovddáš dásis. Oassi dán ságastallamis lea Sámedikki cealkámuša birra jahkásaš eanandoallošiehtadallamiidda. Sámedikki cealkámuš eanandoallošiehtadallamiidda meannuduvvo jahkásaččat Sámedikki dievasčoahkkimis juovlamánus. 2024:s meannuduvvui ášši juovlamánu dievasčoahkkinnáššis 057/24. Cealkámušas ovddida Sámediggi 12 vuoruhusa.

Oanehaččat daddjon, háliida Sámediggi sihkkarastit nanu biebmovuogádagaid, doaluid lassáneami, ja nannet nissonolbmuid saji eanadoalus, ON guoddevašvuoda mihttomeriid mielde. Evttohuvojit earret eará mánga doaibmabiju nu go rekrutterendoarjja, investerendoarjja, ja earenoamážit deattuhit mielke- ja sávzabuvttadeami. Vuostálasvuodát boraspiriid dáfus ja gearggusvuodadárbbut maiddái leat váldojuvvon ovdan.

Eahpesihkarvuotta eanandoallopolitihkas deattuha ahte lea dárbu searvat eanandoallošiehtadallamiidda, bargat dan ovdii ahte mielkearri ii unniduvvo, ja doaibmabijuid boraspirevahágiid vuostá. Dasto Sámediggi doarju doaibmabijuid báikkálaš biebmobuvttadeami várás, álgoálbmogiid árbevieruid várás ja praktihkalaš ortnegiid várás maid bokte fas álggahuvvo ruovttus njuovvan árbevirolaš máhtu ja kultuvrra seailuheami dihte.

Eanadoallu, gilvvagárdedoallu ja vuovdedoallu - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
27020 Eanadoallu, gilvvagárdegeavaheapmi ja meahccegeavaheapmi	600 650	1 850 000	1 850 000	1 249 350
Submi	600 650	1 850 000	1 850 000	1 249 350

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
27020 Eanadoallu, gilvvagárdegeavaheapmi ja meahccegeavaheapmi	957 000	356 350	600 650
Submi	957 000	356 350	600 650

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
11	5	4	2

Doarjjaortnega mihttomearri – eanandoallu, gilvvagárdedoallu ja vuovdedoallu:

- Bisuhit dáláš barggolašvuoda ja doallostruktuvrra eanadoalus.

4.2.8 Boazodoallu

Sámi boazodoallu lea ealáhus ja eallinvuohki ollugiidda Sámis. Boazodoallu lea leamaš gievra heivehallat ja lea čuđiid jagiid addán birgejumi ollu sámiide. Sámediggi nanne iešguđet váikkuhangaskaomiid bokte boazodoalu riektivuoda, ja áigu váikkuhit boazodoallu ovddideapmái ja bisuheapmái árbevirolaš máhtu guoddiin.

Ollu nuorat háliidit boazodollui, muhto dat lea hástaleaddji rámmaeavttuid geažil mat gusket earret eará siidaosiide, boazolohkui ja areálaide. Guohtonareálat gáržžidit boazodoalu ovdánanvejolašvuoda, man oktavuodas guohtoneatnamiid massin lea áittan ealáhusa stuorrumii. Lea maiddá hui stuorra dárbu sihkkarastit daid guohtonareálaid mat leat vel báhcán boazodollui bisuhan dihtii ceavzilis ealáhusa. Dáid hástalusaid vuodul lea Sámediggi ovtas NBR:in bargan viidáseappot ođđa boazodoalloláhkavevttotusain maid Sámedikki dievasčoahkkinn dohkkehii 2022:s.

Evttohus geigejuvvui Ráđđehussii ođđajagimánus 2023:s ja Ráđđehus lea ođasmahttigoahtán boazodoallolága. Sámedikkis leat 2024:s leamaš ollu konsultašuvnnat Eanadoallo- ja biebmodepartemeanttain dán áššis. Ráđđehus áigu ovddidit evttohusas 2025:s. Sámedikkis lea leamaš jámma ja buorre gulahallan NBR:in láhkarietvadanproseassa birra. Lea maiddá lágiduvvon Boazodoalloseminára mas earret eará dát ášši lei fáddán.

Sámediggi searvá jahkásaččat dárkojeaddjin boazodoallošiehtadusa šiehtadallamiidda. Sámedikki cealkámuš boazodoallošiehtadussii 2025 lea meannuduvvon dievasčoahkkinnáššis 052/24. Cealkámušas leat doaibmabijut dálkkádatrievdamiid vuostá, DBS(HMS)-bálvalusaid nannen buoridan dihtii boazodoalu psykososiála bargobirrasa, ja roassogearggusvuodafoandda mearkkašahtti láhkai nannen. Cealkámušas deattuhuvvo maiddá dárbu oažžut buoret proseassaid mat sihkkarastet boazodoalu areálageavaheami ja evttohusaid doaibmabijuide mat eastadit boazodoalloareálaid massima, Protect Sámi ruhtadeapmi veahkehan dihte orohagaid, árbevirolaš máhttofiervrideami vuoruheapmi ja desentraliserejuvvon njuovahatstruktuvrra sihkkarastin, ja maiddá eanet fokus nissoniid, mánáid ja nuoraid rekrutteremii boazodollui searvamii. Sámediggi deattuhii cealkámušas ahte lea dárbu ođđa boazoguhtunkonvenšuvnnii gaskal Norgga ja Ruota, ja ahte lea dárbu ollislaččat ođasmahttit boazodoallolága.

4.2.8.1 Boazodoalloseminára

Seminára mihttomearri:

- Boazodoalloeláhus oažžu eanet ipmárdusa areálaid ja guohtuneatnamiid birra ja boazodolliid vuoigatvuođaid birra.

Sámediggi lágidii Boazodoalloseminára Álttás. Seminára ulbmiljoavkun ledje boazodoallit. Seminára fáttát ledje kurssat, konsultašuvnnat, logaldallamat guohtuneatnamiidda sisabahkkemiid birra, ja movt daid galgá dustet vai buoremus lági mielde gáhtte guohtuneatnamiid, vásáhusaid lonohallan boazodoalloeláhusas ja digaštallamat mo joatkit viidásat.

Seminára oasseváldiin ledje buorit máhcahagat seminára birra. Ollu oasseváldit dadje ahte ohppe ollu, muhto ahte lea dárbu eambbo dakkár semináraide, main lea dárkileappot diehtojuhkin iešguđet fáttáid birra.

Viidásat barggu dáfus, sávve oasseváldit ahte Sámediggi sáhttá váikkuhit dasa ahte fáttát eambbo čuovvuluvvojit, ahte lágiduvvojit seminárat jahkásaččat main leat ollu fáttát ja joavkobarggut ja ahte fierpmádathuksen nannejuvvo.

Boazodoallu - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
27030 Boazodoallu - ohcanvuđot doarjja	3 306 520	1 750 000	1 750 000	-1 556 520
Submi	3 306 520	1 750 000	1 750 000	-1 556 520

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
27030 Boazodoallu - ohcanvuđot doarjja	3 328 600	22 080	3 306 520
Submi	3 328 600	22 080	3 306 520

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
62	43	18	1

Doarjjaortnega mihttomearri – Boazodoallu:

- Sihkkarastit ja nannet árbevirolaš bearašvuđot boazodoalu, ja buoridit dietnasa ja vuolidit massinlogu boraspiriide.

Lassiealáhusat boazodoalus - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
27040 Lassiealáhusat boazodoalus - ohcanvuđot doarjja	554 000	1 500 000	1 500 000	946 000
Submi	554 000	1 500 000	1 500 000	946 000

	Juolluvuvvon 2024	Vuoluvuvvon	Rehketdoallu
27040 Lassiealáhusat boazodoalus - ohcanvuđot doarjja	554 000	0	554 000
Submi	554 000	0	554 000

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
8	5	1	2

Doarjjaortnega mihttomearri: – lassiealáhusat boazodoalus:

- Eanet fitnodagat ja eanet dienas doaibmabijuin maid vuodđun lea boazodoallu.

4.2.9 Boraspiret

Boraspirepolitihkas lea ollu dadjamaš vuodđoealáhusaid mihttomearrái. Sámedikki ulbmil lea ahte boraspirepolitihka lea dakkár dásis ahte ii áitte sámi guođohanealáhusaid ceavzima. Vásáhusvuđot ja árbevirolaš máhttu guođohanealáhusaid ja boraspiriid birra lea oassi máhttovuođus go mearrádusat dahkkojuvvojit boraspirepolitihkas ja -hálddašeamis.

Sámedikki mielas lea dehálaš bures gulahallat ja čuovvolit lahtuid ja várrelahtuid maid Sámediggi lea nammadan boraspirelávdegottiide. Danne Sámediggi čuovvola sin jahkásaččat. 2024:s miellahtut leat muitalan iežaset vásáhusaid birra bargguin maid barget boraspirelávdegottiin, ja Sámediggi lea muitalan áššiid birra mat leat jođus ja boahttevaš áššiid birra, ja maddái konsultašuvnnaid birra eiseválddiiguin.

Sámediggi lea gulahallan Norgga Boanddaidservviin boraspiredili birra. Lea ovttamielalašvuohta das ahte boazodoalus ja eanadoalus leat oktasaš hástalusat vahágiid hárrái maid boraspiret dagahit ealáhusaide. Lea ovttamielalašvuohta das ahte lea vuodđu bargat ovtta hástalusaid dáfus, ja go ealáhusat ovttasbarget, de lea stuorát váikkuhanvejolašvuohta eiseválddiid ektui.

Sámedikkis lea leamaš konsultašuvdnačoahkkin Dálkkádat- ja birasdepartemeanttain maŋŋel go ođđa lálkaásahusevttohus doarjaga birra boraspirevahágiid eastadandoaimmaide ja riidováidudeaddji doaimmaide (FKT-lálkaásahus) lei gulaskuddamis. Evttohusas ledje 19 mearrádusa ja šadde ovtta oaivilii buot mearrádusaid hárrái.

Boraspireseminára

2024:s ii lágiduvvon boraspireseminára.

4.3 Mánngabealat ealáhusat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Gánnáhahti fitnodagaid lohku lassána

Ealáhushutkan, innovašuvdna ja ođđaháhkkan leat dehálaččat sámi servodaga ođasmahttimii ja ovdáneapmái.

Sápmi Business Conference konferánssas guovvamánus almmuhii dalá ealáhusministtar Jan Christian Vestre ahte Ráđđehus áigu bargagoahtit geaidnokárttain sámi ealáhusaid várás, ja dat lea Ráđđehusa čoahkkáigeassu mii muitala mot galgá searvat sámi ealáhusaid loktemii. Ealáhus- ja Guolástusdepartemeanta eaiggáduššá dokumeantta, muhto Sámediggi lea leamaš mielde hábmeme geaidnokártta. Sámediggi doalai rabas, digitála gulaskuddančoahkkima sámi ealáhusaide cuoŋománus. Geaidnokárta lea gárvvistuvvon ja Sámediggi vuordá ahte ráđđehus várre reviderejuvvon stáhtabušehtas 2025 ruđa čuovvleapmái.

Gielda- ja guovlodepartemeanta lea álggahan giliid ovdánahttima šiehtadusprográmma (dár. Bygdevektavtaler). Sámediggi galgá doaibmat gulahallanguoibmin prográmmas. Sámi guovlluin leat dahkkojuvvon mánnga dakkár šiehtadusa. Earret eará Oarje-Várjjagis ja Gaska-Finnmárkkus.

4.3.1 Čoahkketabealla – Mánngabealat ealáhusat

		Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
27101	Mánngabealat ealáhusat - ohcanvuđot doarjja	3 179 960	4 500 000	1 320 040
25001	Sápmi Ealáhussiida - njuolggodorajja	1 158 000	1 158 000	0
25101	Nuorra Ealáhushutkan - njuolggodoarjja	298 000	298 000	0
28630	Sámi investerenfoanda – prošeakta	0	2 000 000	2 000 000
Submi		4 635 960	7 956 000	3 320 040

4.3.2 Doarja mánggabealat ealáhusaide – ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
27101 Mánggabealat ealáhusat - ohcanvuđot doarjja	3 179 960	4 500 000	4 500 000	1 320 040
Submi	3 179 960	4 500 000	4 500 000	1 320 040

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
27101 Mánggabealat ealáhusat - ohcanvuđot doarjja	4 447 500	1 267 540	3 179 960
Submi	4 447 500	1 267 540	3 179 960

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
35	19	9	7

Doarjjaortnega mihttomearri – Mánggabealat ealáhus:

- Fitnodatahtanuššan lahkana 2 % sámi guovlluin.

4.3.3 Sápmi Ealáhusiida - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sápmi ealáhusiida fállá fierpmádaga, gelbbolašvuoda ja beaktilis doarjaga ealáhuseallimii iežas doaibmaguovllus.

Sámedikkis ja Sámi Ealáhusiida lei gulahallančoahkkin njukčamánu 2024:s. Lassin gulahallančoahkkimiida lea Sámedikkis jahkásaš čoahkkin Sápmi Ealáhusiida eaiggátgielddaiguin guovllu ealáhusovddideami birra. 2024:s digaštalle maidái sámi ealáhusaid geaidnokártta birra, Sámediggediedáhusa sámi gielaid, kultuvrra ja servodateallima birra, álgoálbmogiid biebmovuogádagaid ja dan fáddái gullelaš biebmonkonferánssa birra, ja riikkaidgaskasaš čoagganeami birra álgoálbmogiida geain leat luossaberoštumit ja eará áigequovdilis áŋgiruššamiid ja proseassaid birra.

4.3.4 Nuorra Ealáhushutkan - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Nuorra ealáhushutkamis lea earenoamáš fokus ovdánahttit mánáid ja nuoraid hutkáivuoda, ráhkadanilu ja jáhku alcceseaset sámi guovlluin Romssas ja Finnmarkkus.

Nuorra ealáhushutkan bargá sierra oahppoáigumušaiguin konkreta bargo- ja prošeaktabargamušaiguin mat earret eará loahpavuovvot gillvuiguin. Doarjaga bokte áigu Nuorra Ealáhushutkan erenoamážit deattuhit sámi guovlluid.

Nuorra ealáhushutkan juohká jahkásaččat mánga bálkkašumi. Sámediggi lea bálkkašumi eaiggát ja juohká bálkkašumi jord-fjord-bord-prisen kategorijas. Bálkkašupmi addojuvvui Ungt Entreprenørskap lágideamis Romssas njukčamánu 2024.

Nuorra ealáhushutkan diediha ahte sis leat leamaš eambbo oahppit go goasse ovdal geat serve sin doaluide 2024:s. Mii lea sihkkarastán ahte sámi joatkaskuvllaid oahppit leat ožžon fáldadaga ja čuovvoleami Nuoraidfitnodat-programmas. Viidáseappot lea Ungt Entreprenørskap válbmen jorgalanprošeavtta SMART (gaskadássi) ja Ohppiifitnodat (nuoraidskuvla) sámegeallii mat ilbmest jagi 2025 álggus.

4.3.5 Sámi investerenfoanda – prošeakta

Oassin sihke Duohtavuoda- ja seanadankommišuvvna raportta ja Sámedikki ealáhusdiedáhusa bargguid oktavuodas daddojuvvo ahte kapitálaváilun caggá Sámi viidásetovdánahttima. Danne lea Sámediggi guhkit

áiggi geahčadan vejolašvuođaid ásahit sámi investerenfoandda mii muhtun muddui buhtadivččii dán kapitálaváiluma.

Dakkár foandda hálldašeapmi ii leat čielggas, muhto Sámedikki bealis lea áibbas guovddáš eaktun ahte sámi servodat ieš stivre foandda ja ahte dat lea sámi servodahkii buorrin investeremiiddis bokte.

Sámediggi várrii 2 000 000 ruvnno prošehtii 2024 bušeahtas, ja vurdojuvvui ahte ráđđehus várre ruđa investerenfondii 2024:s. Dat ii dahkkojuvvon, go ráđđehus ii meannudan válmmasin Sámi ealáhusaid geaidnokártta, mas investerenfoanda lea okta doaibmabijuin. Sámediggi vuordá ášši válmmasin meannoduvvot 2025:s.

4.4 Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Dálá ja ođđa aktevrrat hutkás ealáhusain ja sámi mátkeealáhusas ráhkadit nanu ja gánnáhahtti fitnodagaid maid vuoddu lea sámi kulturovnanbuktimis mii speadjalastá Sámi girjáivuoda.
- Sámi bibmui eanet árvvu hukset.

Hutkás ealáhusaide gullet márggalágan doaimmat, main sámi kultuvra ja kulturčájeheapmi leat guovddášis doaimmas. Sámediggi meroštallá hutkás ealáhusa dakkár ealáhussan mas sámi kulturelemeanttat leat váldoassin doaimmas.

Mátkealáhusa ovddideapmi lea čalmmustuvvon sakka sihke našuvnnalaččat ja regiovnalaččat. Sámi mátkeeallinealáhusa vuoruheamis galget leat albma ja jáhkehahtti sámi mátkeeallinealáhusbuktagat vuoddu. Sámediggi bargá dan nala ahte mátkeealáhusovddideapmi oppalaččat nanne sámegiela, sámi kultuvrra ja eallinvuogi positiivvalaš ja etihkalaččat dohkálaš vuogiin.

Sámi dáidda ja kultuvra leat manjmuš jagiid bures loktejuvvon, sihke našuvnnalaččat ja riikkaidgaskasaččat. Sámediggi čatná dan positiivvalaš fámu ja ovdáneami mii dáidda- ja kultursuorggis lea mátkeealáhussii.

Grüne Woche lágiduvvui ođđajagimánus 2024. Grüne Woche leat stuorra, riikkaidgaskasaš borramuš- ja eanadoallomeassut Berlinas. Doppe deaivvadit miehtá máilmmi borramušfitnodagat. Norgga borramušbuvttadeddjiide leat meassut leamaš dehálaš deaivvadanbáiki, čájáhus- ja geahččalanarena badjel 30 jagi. 2024:s profilerujuvvui sámi borramuš ollu. Danne searvvai Sámediggi veahkehit vel eanet profileret ja hukset fierpmádagaid sámi lágideddjiiguin/čájeheddjiiguin.

Sámediggi searvá Romssa ja Finnmárkku báikkálaš borramuša searvevuhtii. Searvevuhtii servet maiddá Stáhta hálldašeaddji, Romssa fylkkasuohkan, Finnmárkku fylkkasuohkan, NIBIO ja Innovasjon Norge. Dát lea oassin Sámedikki barggus sámi borramuša ovddideamis. Ovttasbargu lea buvttihan ollu oktasaš prošeavttaid.

4.4.1 Čoahkketabealla - Sámi mátkeealáhusat, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
28602 Sámi mátkeealáhusčoahkkaneamit ja innovašuvdnat	1 031 708	750 000	-281 708
28603 Sámi borramuš - prošeakta	904 034	750 000	-154 034
27201 Samisk reiseliv (utgått ordning)	-257 000	0	257 000
27202 Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi biepmu - ohcanvuodot doarjja	3 835 400	4 000 000	164 600
27301 Kreative næringer (utgått ordning)	-122 700	0	122 700
25201 Dáiddadállu - njuolggodoarjja	761 000	761 000	0
Submi	6 152 443	6 261 000	108 557

4.4.2 Sámi mátkeealáhusčoahkkaneamit ja innovašuvdnafierpmádat - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Nannet sámi mátkefitnodagaid fierpmádaga.

Prošeavtta vuodđun leat earret eará Johtit 1 ja 2. Prošeakta čadahuvvo ovttasráđiid mátkeealáhusbirrasiiguin ja gelbbolašvuodabirrasiiguin dego UiT Norgga árktaš universitehta, ja daid bagadallamiin. Nationála mátkeealáhusstrategiija 2030 ja Sámedikki ealáhusdieđáhus, Šattolaš Sápmi, rávvejit vuoruhit ealáhusčohkiid ja Johtima evalueren čájeha ahte sámi ealáhusčoahkit dárbbášuvvojit mátkeealáhusas.

Prošeavtta ulbmil lea nannet sámi mátkeealáhusaid fierpmádathuksema mii veahkeha fágalaččat nannet mátkeealáhusfitnodagaid ja lasihit daid gálvojođu.

Sámi mátkeealáhusa ovdaprošeaktastrategiija álggahuvvui 2023 čavčča ja loahpahuvvui 2024:s. Proseassačoahkkimat ja jearahallamat leat čadahuvvon ja digitála evttohusat leat boahán sámi mátkeealáhusain, hutkás ealáhusain ja áigeguovdilis servodatdoaimmahedjiin sámi iešguđetge giellaguovlluin dárogillii. Ovdaprošeakta lei váldoprošeavtta vuodđu. Strategiijas leat čielggadan strategiijasurgiid; "Koordineren ja ovttasbargu", "Sámi mátkeealáhusveahkki", "mearkagálvu ja historjjáid muitaleapmi", "máhttu" ja "árvoháhkkan" oktan váldoprošektii gullelaš doaibmabijuiguin ja goluiguin. Barggu ulbmil lea ráhkadit rámmaid mat sihkkarastet heivehuvvon vuodu ceavzilis álgoálbmotturisma ovddeapmái boahhteáigái.

4.4.3 Sámi borramuš - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Fitnodagat atnigohtet ja čalmmustahttet sámi borramušvieruid.

Prošeavtta mihttomearri lea ahte fitnodagat atnigohtet ja čalmmustahttet sámi biebmovieruid, mii dagaha eanet gálvojođu nu ahte ealáhus ceavzzášii ja atášii birrajagi ollesáiggi barggu.

Prošeakta lei jurddašuvvon fitnodagaide ja Visjona AS välljejuvvui fáldatgilvu maŋgel prošeaktajodíheaddjin. Prošeakta loahpahuvvui juovlamánus 2024:s. 14 fitnodaga ledje mielde prošeavttas. Prošeakta lea earret eará bargan sámi borramuša gálvomearkkain, ja dan oktavuodas ledje oasseváldit oahppomátkkis Rørosas geahččame Røros mat gálvomearkka vásáhusaid barggus. Fitnodagat leat soahpan bargat viidáseappot iežaset gálvomearkkaiguin sámi borramuša várás. Leat earret eará ráhkaduvvon sierra eavttut gálvomearkka várás. Sámediggi áigu viidáseappot bargat Sámiráđiin odđe gálvomearkka ásahemiin sámi borramuša várás.

Dasa lassin lea prošeakta váikkuhan fierpmádagaid huksemii ja fitnodagaid gelbbolašvuoda loktemii.

4.4.4 Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi biepmu - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
27202 Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi biepmu - ohcanvuđot doarjja	3 835 400	4 000 000	4 000 000	164 600
Submi	3 835 400	4 000 000	4 000 000	164 600

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
27202 Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi biepmu - ohcanvuđot doarjja	4 078 900	243 500	3 835 400
Submi	4 078 900	243 500	3 835 400

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
40	26	4	10

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš:

- Oktiičatnat, nannet ja oktiiheivehit sámi mátkeealáhusa, hutkás ealáhusaid ja sámi borramušbuvttadeddjiid/- lágideddjiid.

4.4.5 Dáiddadállu - njuolggodoarjja

Njuolgadoarjaga mihttomearri:

- Dáiddadállu lea loktegoahtán kollektiivva miellahtuid dáiddalaš gaskkusteamii nátionálalaččat ja riikkaidgaskasaččat.

Dáiddadállu lea sámi dáiddárkollektiiva Guovdageainnus. Dál leat kollektiivvas 21 dáiddára iešguđet šáŋrain nu go earret eará filmmas, dánsumis, visuála dáidagis ja girjjálašvuodas. Dáiddadállu lea aktevrá riikkaidgaskasaš dásis mas leat fierpmádagat miehtá máilmmi. Sámediggi lasihii doarjaga Dáiddadállui 2024:s sihkkarastin dihte resurssaid ja láchčin dihte eanet vuovdima ja dienasvejolašvuodaid.

Losses jagi maŋnel 2023:s lei 2024 buorre jahki Dáiddadállui (DD) ja sii leat nagodan olahit buriid bohtosiid. 2024:s oaččui Dáiddadállu vuosttaš gearde einnostahtti ruhtadeami stáhtabušehtas, mii lea leamaš čoavddan eambbo prošektarudaid sihkkarastimis, earret eará EU Horizon -prográmma bokte. Sámi kultursuorggi dovdomearka lea dávjá gaskaboddosašvuolta, oanehisáiggi ruhtadeapmi ja dat ahte ii leat diehtevašvuolta. Stáhtabušehta fásta vuodđoruhtadeamiin lea einnostahttivuolta sajis ja Dáiddadállu lea nagodan virgádit fásta beaivválaš jodiheaddji ja dáiddafágalaš jodiheaddji.

4.5 Duodji

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Eanet duojárat geain duodji lea ealáhussan.

Sámedikkis lea áigumuš ovddidit duoji boahhteáiggeguvllot ja geasuheaddji ealáhussan. ležas dujiid eanet vuovdin stuorát márkaniidda lea guovddážiis Sámedikki ángiruššamis. Dainna oaivvilduvvo ahte duodjeealáhus nagoda heivehit rievdadusaide ja hástalusaid ealáhusas, ja ahte ámmátlašvuolta, sisaboahu ja gánnáhahttivuolta ealáhusas buorránit.

Duoji ealáhusšiehtadus lea Sámedikki deataleamos gaskaoapmi dán ealáhusa ovddideamis. Ealáhusšiehtadusas leat earret eará doaibmadoarjjaortnet duojáriidda, investeren- ja ovddidandoarjja, ásaandoarjja, čálgoortnegat, vuovdima ovddideaddji doaibmabijut ja doarjja organisašuvnnaide.

Suoma ja Norgga sámedikki leat ožžon Interreg Auroras ruhtadeami prošektii Sámi handicraft and academy (Sámi duodjeakademii). Prošeavtta ulbmil lea ovttahttit duodjeáŋgiruššama riikkarájiid rastá. Suoma beale Sámediggi lea válđoovttasbargoguoibmi, ja Norgga beale Sámediggi lea prošekttaoasálaš. Prošeaktajodiheaddji virgáduvvui miessemánu 2024:s.

4.5.1 Čoahkketabealla – Duodji

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
25301 Doarjja Duodjeinstituhttii - njuolggodorajja	6 138 000	6 138 000	0
25401 Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvra - njuolggodorajja	2 184 000	2 184 000	0
Duoji ealáhusšiehtadus	5 916 481	7 200 000	1 283 519
Submi	14 238 481	15 522 000	1 283 519

4.5.2 Duodjeinstituhtta - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Duodjeinstituhtta ovddida ja veahkeha duodjefitnodagaid eanet bargat buvttabagademiin ja buvttaovddideamiin, ja dasto fierpmádathuksemiin.

Duodjeinstituhtta lea guovddáš aktevra duoji siskkobealde ja dan doaibman lea ovddidit ja veahkehit fágagelbbolašvuodain duoji siskkobealde, addit veahki buvttaovddideapmái ja buvttadanbagadusa, vuolgahit geahččalan- ja ovddidanbargui searvama. Bagadeaddjivirggit gullet doarjagii.

4.5.3 Ovddideapmi ja rekrutteren duodjeealáhusas - njuolggodoarjja Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvrii

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvra oahpaha nuoraid čeahpes fágabargin, ja addá joatkkaoahpu boazodolliide ja duojáriidda.

Oahpahuskantuvrra ulbmilin lea addit oahpu nuoraide šaddat čeahpes fágabargin, ja fállat viidáset oahpu boazodoalu ja duodjebargiide dainna áigumušain ahte váldit fágareivve fágaoahpahuslága mielde. Sámedikki doarjja geavahuvvo duoji fidnooahppiortnegii ja kantuvrra duodjebargguide.

Sámedikkis ja Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvrras lei gulahallančoahkkin njukčamánu 20. b. 2024:s.

Oahpahuskantuvra lea duhtavaš 2024 ulbmilolahusain, ja oaidná ahte beroštupmi duoji fágaoahpahussii lassána. Dat oidno das go eambbogat álge fidnooahppin go maid ovddeš jagiid leat dahkan. 2024:s lasihuvvui maddái duodjefidnoohppiid bálkádoarjja 9 258 ruvnus 11 110 ruvdnui mánnui.

4.5.4 Duoji ealáhusšiehtadus

Duoji gustovaš ealáhusšiehtadus gusto jagiide 2024 ja 2025. Danne eai čađahuvvon šiehtadallamat 2024:s. Daid jagiid go eai leat ealáhusšiehtadallamat, dollet bealit gulahallančoahkkimiid earret eará dan birra ahte ollašuvvet go Sámedikki mihttomearit ja strategiiat ealáhusšiehtadusa olis. Ealáhusšiehtadusas 2024 várrejuvvui maid 400 000 ru. fitnodat- ja gávpeovddideapmái. Sámediggi lea oanehis áigodaga maŋgel válljen Sápmi næringshage prošeavtta jodiheadjin.

Duoji ealáhusšiehtadusas 2024-2025 gáibiduvvo ahte doaibmadoarjjaortnega ohccit galget leat sertifiserejuvvon ođđa duodjemearkain. Vaikko sertifiseren ásahuvvui, de leat goitge mánggas ohcan doaibmadoarjaga. 24 ohcci 25 ohccis ožžo doaibmadoarjaga 2024:s.

4.5.5 Čeahkketabealla – Duoji ealáhusšiehtadus

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
28001 Doaibmadoarjja - ohcanvuđot doarjja	2 427 400	2 800 000	372 600
Investeren.- ja ovdánahtttindoaimmat, DBS			
28002 (HMS) ja álggahandoarjja- ohcanvuđot doarjja	-262 300	800 000	1 062 300
28003 Duodjestipeanda - ohcanvuđot doarjja	235 000	190 000	-45 000
28004 Buresbirgenortnegat - ohcanvuđot doarjja	38 681	120 000	81 319
28005 Gelbbolašvuohta, oahpahuš, kurssat - ohcanvuđot d	1 038 800	250 000	-788 800
28006 Márkanheiveheapmi (fátmmasta Bodø 2024) – ohca	354 300	600 000	245 700
28030 Duojáriid Ealáhus Searvi - njuolggodoarjagat	630 000	630 000	0
28031 Sámiid Duodji - njuolggodorajja	1 310 000	1 310 000	0
28008 Duodjebáđji – ohcanvuđot doarjja	144 600	100 000	-44 600
28042 Veahkki fitnodat- ja gávpeovdánahttimii	0	400 000	400 000
Submi	5 916 481	7 200 000	1 283 519

Doaibmadoarjja - ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Doaibmadoarjja:

- Buoridit iežas duddjon árbevirolaš buktagiid gávpejođu.

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
28001 Doaibmadoarjja - ohcanvuđot doarjja	2 427 400	2 800 000	2 800 000	372 600
Submi	2 427 400	2 800 000	2 800 000	372 600

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
28001 Doaibmadoarjja - ohcanvuđot doarjja	2 577 400	150 000	2 427 400
Submi	2 577 400	150 000	2 427 400

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
27	25	0	2

Investeren. ja ovdánahtttindoaimmat, konsuleanttaveahkki ja álggahandoarjagat

Doarjjaortnega mihttomearri– investeren. ja ovdánahtttindoaimmat, konsuleanttaveahkki ja álggahandoarjagat:

- Duodjefitnodagaid ámmátlašvuohta ja sisabohtu buorránit.

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Investeren.- ja ovdánahttindoaimmat, DBS 28002 (HMS) ja álggahandoarjja- ohcanvuđot doarjja	-262 300	800 000	800 000	1 062 300
Submi	-262 300	800 000	800 000	1 062 300

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
Investeren.- ja ovdánahttindoaimmat, DBS 28002 (HMS) ja álggahandoarjja- ohcanvuđot doarjja	709 600	971 900	-262 300
Submi	709 600	971 900	-262 300

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
9	5	1	3

Duodjestipeanda

Doarjjaortnega mihttomearri- Duodjestipeanda:

- Eanet olbmot geain lea formála gelbbolašvuohta duoji siskkobealde.

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
28003 Duodjestipeanda - ohcanvuđot doarjja	235 000	190 000	190 000	-45 000
Submi	235 000	190 000	190 000	-45 000

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
28003 Duodjestipeanda - ohcanvuđot doarjja	235 000	0	235 000
Submi	235 000	0	235 000

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
17	16	0	1

Čálgoortnegat

Doarjjaortnega mihttomearri- Čálgoortnegat:

- Buorit čálgoortnegat daid duojárida geat leat dohkkehuvvon duodjeregistaris.

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
28004 Čálgoortnegat - ohcanvuđot doarjja	38 681	120 000	120 000	81 319
Submi	38 681	120 000	120 000	81 319

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
28004 Čálgoortnegat - ohcanvuđot doarjja	38 681	0	38 681
Submi	38 681	0	38 681

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
5	4	0	1

Gelbbolašvuohta, oahpahuš ja kurssat

Doarjjaortnega mihttomearri - Gelbbolašvuohta, oahpahuš ja kurssat:

- Duodjefitnodagaid ámmátlašvuohta ja gelbbolašvuohta buorránit.

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
28005 Gelbbolašvuohta, oahpahuš, kurssat - ohcanvuđot doarjja	1 038 800	250 000	250 000	-788 800
Submi	1 038 800	250 000	250 000	-788 800

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
28005 Gelbbolašvuohta, oahpahuš, kurssat - ohcanvuđot doarjja	212 300	-826 500	1 038 800
Submi	212 300	-826 500	1 038 800

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
10	6	2	2

Márkanheiveheapmi/márkanfievrrideapmi

Doarjjaortnega mihttomearri - Márkanheiveheapmi/márkanfievrrideapmi:

- Duodjefitnodagaid ámmátlašvuohta ja sisaboahu buorránit.

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boadus. rev. budš. ektui
28006 Márkanheiveheapmi (fátmmasta Bodø 2024) – ohcanvuđot doarjja	354 300	600 000	600 000	245 700
Submi	354 300	600 000	600 000	245 700

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
28006 Márkanheiveheapmi (fátmmasta Bodø 2024) – ohcanvuđot doarjja	354 300	0	354 300
Submi	354 300	0	354 300

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
5	2	1	2

Duodjebádji

Doarjjaortnega mihttomearri– Duodjebádji:

- Láhčit oktasaš duodjedoaaimmaide.

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boadus. rev. budš. ektui
28008 Duodjebádji – ohcanvuđot doarjja	144 600	100 000	100 000	-44 600
Submi	144 600	100 000	100 000	-44 600

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
28008 Duodjebádji – ohcanvuđot doarjja	144 600	0	144 600
Submi	144 600	0	144 600

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
7	3	3	1

Veahkki fitnodat- ja gávpeovdánahttimii

Veahkki gávpe- ja fitnodatovdánahttimii – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Bajidit duodjefitnodagaid gánnáhahttivuoda
-

Lágiduvvo prošeakta mas duodjefitnodagat main lea áigumuš ovdánahttit iežaset fitnodagaid, ožžot veahki gávpe- ja fitnodatovdánahttimii. Ráddjejuvvon fáladatgilvvu maŋŋel oaččui Sápmi næringshage barggu. Prošeakta galgá gárvvistuvvot 2025:s.

4.6 Ealáhusovddideami doarjaga doaibmaguovlu (SED-guovlu)

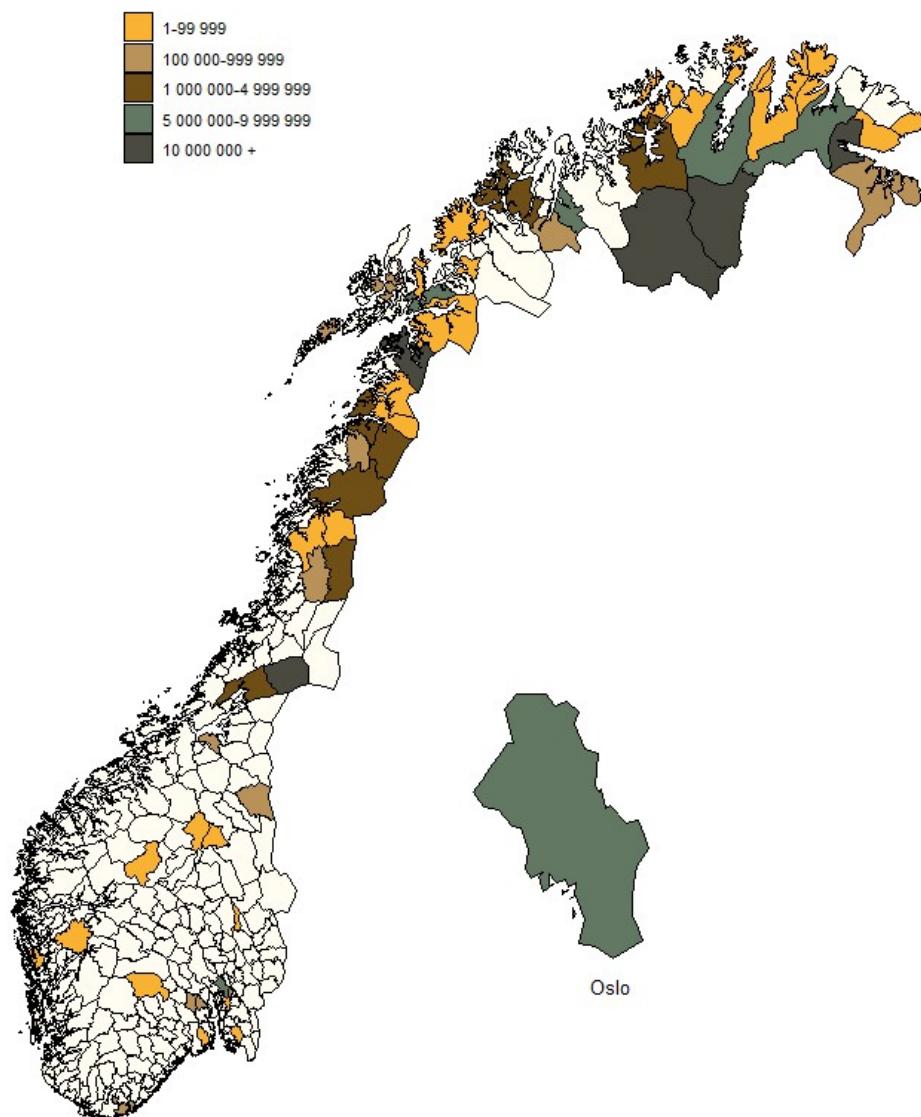
Lassin geográfalaš doaibmaguvlui sáhhtá doarjja addojuvvot ealáhusovdáneapmái dáidda:

- Duodjái miehtá riikka
- Boazodollui ja boazodoalu lassiealáhusat main sámi kulturoasit leat dehálaš oassin doaimmas
- Hutkás ealáhusaide main sámi kulturoasit leat guovddáš oassin lullisámi, bihtánsámi ja julevsámi guovlluin
- Mátkealáhusaide main sámi kulturoasit leat dehálaš oassin lullisámi, bihtánsámi ja julevsámi guovlluin

5 Kultuvra

Servodatmihttu:

- Ealli ja girjás sámi dáidda- ja kultureallin mas lea buorre kvalitehta.

Govus 4 Movt njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat kulturkapihttalis leat juhkkjuvvon geográfalaččat.

Sámediggi lea mánga jagi ulbmillaččat ovddidan ealli ja girjás sámi dáidda- ja kultureallima. Cuonomanus 2024 Sámediggi, Sámiráđđi ja Kulturdirektoráhtta almmuhedje raportta "Kartlegging av arbeid med samisk kunst og kultur i kulturvirksomheter i Norge". Raporta čájuhii ahte kulturásahusat Norggas hui sakka beroštit ja ángiruššet sámi dáidaga ja kultuvrra ovddas. Sámediggi lea gulahallan iešguđet aktevrraiguin raportta čuovvoleami birra ja áigu joatkit barggu 2025:s.

Okta olahus 2024:s sámi kultuvrra gaskkusteamis ja vásiheamis ollašuvai Bådåddjos, mii dán jagi lei Eurohpalaš kulturoaivegávpot. Sámediggi lea ovttasbargan Bådåddjo2024:in čielga sámi profiilla ja sisdoalu ovddidemiin, ja dat lea čalmmustahttán sámegiela, sámi dáidaga ja kultuvrra sihke sisriikkalaččat ja

riikkaidgaskasaččat. Sámi gullevašvuohta lea leamaš guovddášis olles kulturoaivegávpotjagi, erenoamážit rahpandoaluin.

Eará olahus jagis 2024 lei ahte Sámi Našunálateáhtera Beaivváža ođđa teáhervisti, mas maiddái Sámi joatkkaskuvla- ja boazodoallokuvla lea, válbmanii ja rahppojuvvui borgemánus. Ođđa teáhervisti nanne sámi identitehta, giela ja kultuvrra sámi mitalan- ja lávdedáidaga seailuheami ja ovdánahttima bokte.

Sámediggi lea vuoruhan sámi museaid ja nannen buot museasiiddaid resurssaiguin, ja dorjon ollu huksenprošeavttaid. Sámi Vuorká-Dávviriid ođđa museavistti ja dáiddamuseaplánen Kárášjogas ovdána. Lea válljejuvvon konseapta ođđa Savio museii Girkonjárggas ja dan leat viidáseappot planeme. Árran julevsáme guovdásj rievdaduvvui oasussearvin. «Dávvirat Duiskas» prošeavttas, mas kártejit sámi dávviriid Duiskkas, leat bures ovdánan ja gávnahan miellagiddevaš áššiid.

Sámi girjjálašvuohta lea hirbmadit beaggán maŋemus jagiid. Dan čájehit prošeavttat mat leat ožžon doarjaga girjjálašvuođaortnegis. 2024 čavčča Göteborg girjemeassu čalmmustahtii man girjái sámi girjjálašvuohta lea. Čuovvolan dihtii mediadieđáhusa "Dijreguedtie" lea Sámediggi gulahallan iešguđet aktevrirraiguin doaibmajuid birra mat nannejit sámi mediaid. Dasto lea Sámediggi dorjon mánnga prošeavtta mat ovddidit sáme giela, sámi dáidaga ja kultuvrra iešguđet mediain ja vuodđovuogádagain.

Valášttallamis lea Sámediggi ovtasbargan Sámi Valášttallan Lihtuin (SVL) sihkkarastit mánngabealat valášttallandoaimmaid ja ovddidit sámi kultuvrra ja identitehta valášttallamis. Sámediggi lea maiddái juohkán kultur- ja valášttallanstipeandaid movttiidahttin dihte sámi nuoraid viidáset bargat dáidagiin, kultuvrrain ja valášttallamiin.

5.1 Áŋgiruššansuorggit - Kultuvra

Sámedikki áŋgiruššansuorggit kultuvrra siskkobealde:

- Sámi dáidaga ja kultuvrra láchima, ovtasbarggu ja eavttuid ovddideapmi.
- Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda.
- Sámi kulturásahusat sámi kultuvrra gaskkustan- ja vásihanarenan.
- Sámi girjjálašvuohta.
- Sámi mediat.
- Sámi valášttallan.

5.1.1 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – kultuvra

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda	21 189 806	17 597 000	-3 592 806
Sámi kulturásahusat	151 970 683	152 254 000	283 317
Sámi girjjálašvuohta	19 698 538	19 671 000	-27 538
Sámi mediat	6 223 000	6 523 000	300 000
Sámi valášttallan	4 983 000	4 983 000	0
Submi	204 065 027	201 028 000	-3 037 027

5.2 Sámi dáidaga ja kultuvrra láchima, ovtasbarggu ja eavttuid ovddideapmi

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Eanet oainnusmahttit sámi dáidaga ja kultuvrra ja máhtu daid birra.

Lea stuorra beroštupmi sámi dáidagii ja sámi dáiddáriidda, sihke Sámis ja riikkaidgaskasaččat. Sámediggi galgá bidjat eavttuid sámi dáidaga ovdánahttimii. Lea dehálaš oažžui sadjái rámmaeavttuid ja buriid

ekonomalaš ortnegiid. Ovttasbargu eará almmolaš aktevrraiguin kultursuorggis lea dehálaš ulbmila olaheamis.

Kulturdirektoráhtta, Sámediggi ja Sámiráđđi almmuhedje raportta "Kartlegging av arbeidet med samisk kunst og kultur i kulturvirksomhet i Norge" cuoŋománuš 2024:s. Raporta čájeha ahte lea olu beroštupmi ja áŋgiruššan sámi dáidagiin ja kultuvrrain, muhto maiddá ahte sámi kulturdoaimmain leat ráddjejuvvon rámmat ja resurssat, ja unnán kapasitehta bargat ráđdeaddin ja gelbbolašvuoda aktevrran. Raporta ávžžuha mánŋa gánnáhahtti doaibmabiju. Bealit leat raportta almmuheami manŋel gulahallan raportta čuovvoleami birra. Sámediggi áigu čuovvolit dán barggu 2025:s.

Sámediggi meannudii njukčamánuš dievasčoahkkinašši 009/24 Saetniesvoete jäh likteme – Tsegkie 3: Kultuvre jäh kultuvremojhtesh oassin Sámedikki Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta meannudeamis. Dievasčoahkkinašši lea oktan doaibmabidjoevttohusaiguin ovddiduvvon ráđdehussii, Stuoradiggái ja Kulturdirektoráhttii. Dasa lassin dat leat ovddiduvvon čoahkkimiin báikkálaš ja regionála eiseváldiiguin, ja ollu kulturaktevrraiguin ja nationála ásausaiguin ja Kulturráđiin.

Kulturráđđi ja Sámediggi leat digaštallan movt čuovvolit Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta. Earret eará Sámediggi lea háliidan ahte Kulturráđđi viiddida girjjálašvuoda oastima ortnega nu ahte dat sisttisdoallá ja ovddida sámegeielat girjjálašvuoda. Ovttasbarggu boadus lea ahte Kulturráđđi lea ovddidan ollu doaibmabijuid ja dárbbuid Duohtavuoda- ja seanadeami olis iežas bušeahttaárvalusas Norgga 2026 kulturfoandda várás, ja odđa oastinortnega sámi girjjálašvuoda várás (15 miljovna ruvnno), ja lea jurddašuvvon ahte dat galgá fáttmastiit buot girjjálašvuoda mii lea almmuhuvvon buot sámegeielaide, ja ahte álbmotgirjerádjosat ja skuvllat galget sáhttit oastit ja juohkit girjiid Kulturráđi skuvlagirjerádjoortnega bokte.

Sámedikkis lei golggotmánus gulahallančoahkkkin Davvi-Norgga kultuvrra riikkaoasseráđiin. Gulahallan lea maiddá Riikkaoasseráđi cealkámuša čuovvoleapmi fáttáin "Nannet áŋgiruššama sámi dáidagii ja kultuvrii". Fáddán lea earret eará leamaš Davvi-Norgga kulturšiehtadusa ođasmahttin, ja regionála kulturfoanddat maid sáddejit gulaskuddamii.

Kulturráđi musihkkalágideaddji- ja festiváldoarjaga lávdegottis lea 2024:s leamaš oktavuodta Sámedikkiin ja sámi musihkkabirrasiiguin, earret eará háhkan dihte dieđuid Sámedikki kulturpolitihkalaš višuvnnaid birra dán suorggis ja boahhteáiggi plánaid birra. Sii háliidedje oazžut árvalusaid mot Kulturráđđi sáhtášii buorebut bargat sámi suorggis.

Ráđdehus lea ásan lávdegotti 2023:s mii galgá ollislaččat geahčadit musihkkasuorggi. 2024:s leat sii čalmustahttán sámi musihka ja juoigama. Dan oktavuodas leat lávdegoddi ja Sámediggi gulahallan, ja Sámediggi lea ovddidan cealkámušaid hástalusain, dárbbuin, vejolašvuodain ja dárbbuin maid Sámediggi oaidná musihkkasuorggis leat.

Stuoradiggi meannudii Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta skábmamánuš. Okta čuoggáin maid Stuoradiggi mearridii, lei ahte ráđdehus galgá máhccat Stuoradiggái árvalusain movt čuovvolit jagi 2026 stáhtabušehtas 3. pilára – kultuvra. Kommišuvnna raporttas bohtet ovdan mánŋa doaibmabiju sámi dáidaga ja kultuvrra nannema várás.

5.3 Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi dáiddáriin leat buorit vejolašvuodát ovdánit dáiddalaččat.

Sámedikki ja Sámi dáiddárráđi gaskasaš ovttasbargošiehtadus lea vuodđun jahkásaš dáiddáršiehtadussii. Sámediggi ja Sámi dáiddárráđđi leat ásan bargjoavkku mii geahčada ja ođasmahtta ovttasbargošiehtadusa mii gusto 2025 rájes 2029 rádjai.

Ráhkanettiin jahkásaš dáiddáršiehtadallamiidda lea Sámediggi gulahallan sámi dáiddárorganisašuvnnaiguin mat leat oassin Sámi dáiddárráđis. Organisašuvdna lea leamaš dehálaš šiehtadusa viidáset bargui. Gulahallama bokte leat šiehtadanbealit gullan nubbi nuppi hástalusaid birra, mii lea leamaš mávssolaš.

Dáiddáršiehtadusas 2024 lasihuvvui ruhta sámi dáiddáriid stipeanddaide ja čájehanbálkkáide, ja maiddá SDR doaibmadoarjagii, danne go dasa gullet dál čieža dáiddárorganisašuvnna. 2025 Dáiddáršiehtadusa hárrái leat soahpan lasáhusaid doaibmadoarjagii ja bargostipendii, ja dan leat maid SDR

miellahttoorganisašuvnnat čielgasit signaliseren. Sámedikki dievasčoahkkin loahpalaččat dohkkehii 2025 Dáiddáršiehtadusa ekonomalaš rámma, mii lea 11 830 000 ruvno.

5.3.1 Čoahkketabealla - Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda

		Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
33001	Sámi dáirddáršiehtadus - njuolggadoarjja Sámi dáiddárráđđái	10 891 000	10 891 000	0
32001	Luohti ja sámi musihkka - ohcanvuđot doarjja	3 981 433	2 500 000	-1 481 433
32101	Doarjja kulturdoaimmaide - ohcanvuđot doarjja	6 317 373	4 206 000	-2 111 373
Submi		21 189 806	17 597 000	-3 592 806

5.3.2 Sámi dáiddáršiehtadus

Dáiddáršiehtadusa mihttomearri:

- Sámi kulturorganisašuvnnain ja sámi dáiddáriin leat buorit ja einnostanvejolaš rámmaeavttut doaibmaseaset.

Sámi Dáiddárráđi (SDR) ja Sámedikki gaskasaš ovttasbargošiehtadus sistsidoallá mihttomeriid sámi dáiddapolitiikkii ja njuolggadusaid dasa mo šiehtadallan sámi dáiddáršiehtadusas galgá čadahuvvot. Dáiddáršiehtadussii gullá ekonomalaš rámma ortnegiidda maid bealit sohpet.

Bealit leat šiehtadan dáiddáršiehtadusa, ja sohpe 2024 geassemánus ekonomalaš rámma jahkái 2025. Sámedikki dievasčoahkkin dohkkehii sámi dáiddáršiehtadusa čakčamánu 2024.

5.3.3 Luohti ja sámi musihkka - ohcanvuđot doarjja

		Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
32001	Luohti ja sámi musihkka - ohcanvuđot doarjja	3 981 433	2 500 000	2 500 000	-1 481 433
Submi		3 981 433	2 500 000	2 500 000	-1 481 433

		Juolluvuvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
32001	Luohti ja sámi musihkka - ohcanvuđot doarjja	4 313 000	331 567	3 981 433
Submi		4 313 000	331 567	3 981 433

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
42	31	3	8

Doarjjaortnega mihttomearri - Luohti ja sámi musihkka:

- Sámi musihkkariin ja artisttain leat buorit eavttut ovddidit ja vuovdalit sámi musihkka.

5.3.4 Kulturdoaimmaide - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
32101 Doarjja kulturdoaimmaide - ohcanvuđot doarjja	6 317 373	4 206 000	3 806 000	-2 111 373
Submi	6 317 373	4 206 000	3 806 000	-2 111 373

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
32101 Doarjja kulturdoaimmaide - ohcanvuđot doarjja	6 859 220	541 847	6 317 373
Submi	6 859 220	541 847	6 317 373

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
161	115	22	24

Doarjjaortnega mihttomearri – Kulturdoaimbajut:

- Buorit rámmaeavttut sámi dáiddabuvttademiide ja kulturvásihusaide.

Duohtavuoda- ja seanadankommišuvdna almmuhii raporttas geassemánu 1. beaivvi 2023. Kultursuorggis lea leamaš dárba deaivvadit ja ságaškuššat movt suorggi bealis sáhtášii čuovvolit raportta. Dan geažil biddjui 2024:s ođđa vuoruheapmi doarjjaortnegii mii lea čadnon čoahkkananbáikkiide ja arenaide gos digaštallet raportta sisdoalu.

5.4 Sámi kulturásahusat sámi kultuvrra gaskkustan- ja vásihanarenan

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi ásašusat mat hálldašit, gaskkustit ja ovddidit sámi dáidaga, kultuvrra, kulturárbbi ja historjjá.

Sámi kultur- ja kulturgaskkustanásašusat leat mávssolaš arenat main sámi dáidda, kultuvra ja kulturárbi gozihuvvo, ovddiduvvo ja čájehuvvo álbmogii iešguđet vugiiguin. Sámi kulturásahusat ja festiválat leat dehálaččat sámi servodaga ovddideamis. Ásašusat leat geađejuolgin servodatorganiseremis.

5.4.1 Čoahkketabealla - Sámi kulturásahusat

		Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
33903	Ásahusovddideapmi - gealbolokten - prošeakta	368 750	500 000	131 250
31001	Bådåddjo lea Eurohpalaš kulturoaivegávpot 2024 - njuolggodorajja	551 000	551 000	0
30001	Doarjja Riikkaidgaskasaš Sámi Filbmainstituhtii - njuolggodorajja	2 075 000	2 075 000	0
30101	Sámi Dáiddaguovddáš - njuolggodorajja	5 878 000	5 878 000	0
	Festiválat - njuolggodorajja	8 750 000	8 750 000	0
	Teáhterat - njuolggodorajja	42 428 000	42 428 000	0
	Museat - njuolggodoarjja	78 624 000	78 624 000	0
	Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanásahusat - njuolggodoarjja	10 498 000	10 498 000	0
	Ásahusovddideapmi - ohcanvuđot doarjja	2 022 933	2 000 000	-22 933
33904	Nuortalašsámi kulturjahki – prošeakta	200 000	200 000	0
33905	Kártet, hálldašit ja suodjalit ávnnaskeahtes kulturárbbi - prošeakta	150 000	150 000	0
33906	Bargojoavku ásaht ásahtlaš ruovttu vueliei/luohtái/vuollei – prošeakta	125 000	300 000	175 000
31200	Saami Council Headquarters – njuolggodoarjja	300 000	300 000	0
Submi		151 970 683	152 254 000	283 317

5.4.2 Ásahusovddideapmi - gealbolokten - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Buoridit daid ásahtasid, mat ožžot njuolggodoarjaga Sámedikki bušeahtas, gelbbolašvuoda stivrabargus, jodiheamis ja ekonomijastivremis

Prošeakta lea jotkojuvvon seamma hámis go ovdal, mas sámi ásahtasid stivrabargu deattuhuvvo. Gelbbolašvuodaloktema ulbmiljoavku leat sámi kulturásahusat mat leat Sámedikki vuolde.

2024:s ii čađahuvvon makkárge gelbbolašvuoda buorideami doaibmabidju, muhto Sámedikkis lea 2024:s leamaš háhkanproseassa mas KPMG válljejuvvui lágideaddjin. Kursaráidu galgá čađahuvvot 2025 vuosttaš jahkebealis.

5.4.3 Bådåddjo lea Eurohpalaš kulturoaivegávpot 2024 - njuolggodorajja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bodø2024:s lea čielga sámi profiila ja sámi sisdoallu mii dahká sámi giela, dáidaga ja kultuvrra dovddusin Bådåddjos, Norlánddas, Norggas ja Eurohpás.

Báddaddjo šattai Eurohpa kulturoaivegávpogin 2024:s. Sámevuotta lei guovddáš sisdoallu ja dehálaš oassi ohcamis beassat kulturoaivegávpogin. Sámedikkis ja Báddaddjo2024:s leat ovttasbargan sámi profiilla, sámi sisdoalu ja čielga sámi dovdomearkkaid ovddideamis Báddaddjos 2024:s.

Sámediggi lea addán doarjaga sámi áŋgiruššama koordináhtora várás. Sámediggi lea maid kulturdoaimmaid doarjjaortnegis vuorhan proševttaid mat dorjo Báddaddjo eurohpá kulturoaivegávpogin 2024:s. Sámi sisdoallu lea leamaš čielggas ja lea deattuhuvvon olles kulturoaivegávpotjagi, erenomážit rahpamis.

5.4.4 Internašunála Sámi Filbmainstituhtii (ISFI) - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - Doarjja Internašunála Sámi Filbmainstituhtii:

- Internašunála Sámi filbmainstituhtta ovdánahtta ja ovddida sámi filmmaid.

Internašunála Sámi Filbmainstituhtta (ISFI) ášahuvvui 2007:s, ja 2014:s dat dohkkehuvvui riikkaidgaskasaš sámi filbmainstituhttan. Instituhtta galgá nannet sámi filbmabuvttadeami ja buoridit sihke gelbbolašvuoda ja ekonomalaš vejolašvuodaid buvttadit sámi filmmaid. Dasa lassin galgá ISFI ovddidit ja nannet ovttasbarggu álgoálbmot filmmaservviid gaskka riikkaidgaskasaččat.

Arctic Indigenous Film Fund ášahuvvui 2018:s man duogábealde ledje Internašunála Sámi Filbmainstituhtta, Canada Media Fund, Nunavut Film Corporation Kanádas, Sundance Institute USA:s, Film Greenland Ruonáeatnamis ja Sahka-Film Ruošša bealde. Foandda mihttomearrin lea nannet riikkaidgaskasaš dáiddalaš ja kulturovttasbarggu eará sirkumpolára álgoálbmogiiguin. Foanda lea ášahuvvon ISFI vuolde.

2024:s oaččui ISFI measta 110 ohcama ja attii doarjaga sullii 70 prošehtii, oktiibuot čieža doarjjaortnegis. ISFI ášahii maid ođđa doarjjaortnega dubbema várás. ISFI lea ovtas Sámedikkiin rahpan ođđa ohcanportála.

ISFI ovttasbarggai máŋggain filbmafestiválain 2024:s, earret eará Tromsø International Film Festival, Skábmagovat, Raasten Rastah Film, Cannes Film Festival (Marche du Film), Toronto International Film Festival, Nuuk International Film Festival ja máŋga eará. Dáin festiválain dájvja čájuhuvvojit filmmat ovdal go filmmat ilbmet kinoin.

2021 rájes lea ISFI ovttasbargan Netflixain. 2024:s lei ovttasbarggu boadus "STOLEN / STÖLD" filbma, man Elle Márjá Eira lea režisseren. Filmma leat badjel 30 miljovna olbmo geahččan Netflixas miehtá máilmmi. "Stolen" lea vuosttaš sámegeielat filbma maid Netflix lea buvttadan, ja lea boksán beroštumi sámegeillii ja sámi kultuvrii miehtá máilmmi.

Sámedikki eaiggátoassi ISFI:s lea 47 % (geahča 6. oasi Jahkerekketdoalu, 9. nohta).

5.4.5 Sámi Dáiddaguovddáš - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi Dáiddaguovddáš:

- Sámi Dáiddaguovddáš gaskkusta dáidaga viiddis nationála ja riikkaidgaskasaš publikummii.

Vuodđudus Sámi Dáiddaguovddáš ášahuvvui 1986:s ja galgá leat njunuš riikkaidgaskasaš guovddáš sámi ođđaáiggi dáiddáriid várás. Ásahusa ulbmil lea doarjut, gaskkustit ja čalmmustahttit dálááiggi sámi dáidaga Eurohpás, álgoálbmotguovlluin ja máilmmi stuoramus dáiddaarenain. Dehálaš ulbmil lea gaskkustit ja boktit beroštumi ja ipmárdusa dálá dáidaga ovdanbuktimiidda ja seammás láhčit saji ođđa ja geahččaladdi dáiddalaš práksisiidda ja váikkuhit dáiddalaš ovdanbuktinfriddjavuhtii. Earret eará lea Sámi Dáiddaguovddáš čađahan čájáhusprográmma, live-doaluid ja dáiddaguovddáš lea ovddastuvvon guovtti stuorra dáiddameassus Davvi-Eurohpás.

5.4.6 Festiválat - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Festiválat:

- Festiválat mat oainnusmahttet, gaskkustit ja ovddidit sámi dáidaga ja kultuvrra.

Sámi festiválat leat juohkeláganat ja čájeha man govdadit dáidda ja kultuvra čalmmustuvvo ja gaskkustuvvo. Dat leat seammás dehálaš arenat sámi musihka ja luodi ovdánahttimis, ođasmahttimis ja profileremis, muhto maidái sámi dáidagii ja kultuvrii muđui.

Sámediggi lasihii doarjaga Beaskan Luossa rockii sihkkarastin dihte ovdánavvejolašvuodaid gaskkustanarenan sámi dáiddáriidda ja musihkkariidda.

Sámi musihkkaávvovahkku Álttás oaččui lasi 2024:s sihkkarastin dihte viidasit ovdánavvejolašvuodát.

Márkomeanus ledje 2024:s 25-jagi ávvudeamit. Márkomeannu lea festivála mii lea mearkkašan ollu márkosámi guovllu identitehta huksemii ja ealáskahttimii, ja lea dehálaš festivála sihke báikkálaččat, regiovnalaččat ja olles Sámis. Sámediggi juolludii reviderejuvvon bušeahtas liigeruđa nuvttá festiválabeavvi lágideapmái ávvudeami oktavuodas.

Romssa Sámi vahkku lágidii ovttas Gáisi sámi giellaguovddážiin ja Perspektivet museain doaimmaid mat gaskkustedje Romssa fylkka vássánáiggi čihkkajuovvon boazodoalu ja ovddeš sámi ássanbáikkiid. Dat lei hui bivnnuhis prográmmaoassi masa oallugat serve.

5.4.7 Teáhterat - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Teáhter:

- Ásahuvvon sámi teáhterat sáhttet ovdánit dáiddalaččat, buvttadit lávdedáidaga alla dásis ja sáhttet johttit lávdedáidagiin mii addá kulturvásihusaid ja oainnusmahtta sámegielaide.

Sámediggái lea dehálaš ahte sámi teáhteriin leat rámmat sámi dáidaga ovdanbuktima ja gaskkusteamii várás viidát ja alla dásis.

Sámi Našunálateáhtera Beavváža ođđa teáhtervisti huksenprošeavtta servodatmihttu lea leamaš nannet sámi identitehta, giela ja kultuvrra sámi muitalan- ja lávdedáidaga bisuheami ja ovdánahttima bokte. Beavváš lea 2024:s ovddidan teáhtera strategiiaplána, mas rekrutteren maid lea oassin. Ođđa teáhtervisti álge hukset miessemánus 2021:s ja visti válbmanii 2024 geasi. Vistti almmolaš rahpan lei borgemánus. Visti huksejuvvui áigeplána ja bušeahta siskobealde. Dat mielddisbuvttii ahte Sámedikki liigedoarjja geavaheaddjidáviriid loana máksimii ii dárbbášuvvon dán ulbmilii. Dan sadjái go geassit ruovttoluotta juolludusa, mearridii Sámediggi reviderejuvvon bušeahtas ahte ruđat galget geavahuvvot teáhtera doaimma nannemii. Dasa lassin oaččui Sámi Našunálateáhter Beavváš, liigebuolludusa rahpamii.

Sámi mánáidteáhter Deanus lea 2014 rájes ožžon njuolggodoarjaga Sámedikkis. Teáhter lea dehálaš arena mii ovddida ođđa taleanttaid ja čalmmustahtta sámegiela lávdegiellan mánáide ja nuoraide.

Sámi teáhteriin lea oppalaččat leamaš alla doaibmadási ollu čájálmasain mat leat geasuhan mánnga duhát geahččiid. 2024 lea maiddái leamaš dat jahki go Beavváš Sámi Našunálateáhter (SNTB) ja Deanu Sámi Mánáid Teáhter (SMT) leaba formaliseren ovttasbarggu.

Sámi teáhteriin leat oppalaččat leamaš ollu doaimmat ja leat čájehan ollu čájálmásaid mat leat geasuhan mánnga duháha geahčči. 2024 lei maiddái dat jahki og Sámi Našunálateáhter Beavváš ja Deanu Sámi Mánáid Teáhter leat formaliseregohtán ovttasbarggu

Årjelhsaemien teatere AS čájehii stuora buvttadeami kulturoaivegávpotjagis Bådåddjo 2024, teáhtertriologiija «Biegke Bietheme – vindens svik». Triologiija lea lullisámi kultuvrra ceavzima birra dálkkádatroasu ja Norgga ruoná molsuma plánaid olis. Teáhter ovttasbargá ollu eará teáhteriiguin, ja dat lea mielddisbuktán ahte sii leat ollu buvttadan ovttas.

Sámedikkis lea eaiggátoassi Sámi Našunálateáhteris Beavvážis, 40 %, ja Årjelhsaemien teatere AS:s 55 %. (geahča 6. oasi Jahkerekhetdoallu, 9. nohta).

5.4.8 Museat – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - Museat:

- Sámi kulturárbbi eaiggáduššet ja hálddašit fágalaččat nana sámi museat sámi servodaga beales.

Sámi museain lea áibbas guovddáš rolla sámi kulturárbebarggus. Lea maid dárbu nannet museaid rolla servodahkii guoskevaš ja aktiivvalaš fagaásahussan digaštallan- ja demokratiijaarenan, mii gaskkusta iešguđetlágan gehččiidjoavkkuide.

Árran julevsáme guovdásj AS

Árrana rievdatišgohte vuodđudusas oasussearvin 2024:s. Sámediggi, Hábmara suohkan ja Nordlándda fylkkasuohkan vuodđudedje ođđa searvvi cuoŋománus 2024. Árran lea gaskkustan sámi dáidaga, kultuvrra ja historijá mánnga arenas, erenoamážit Bådåddjo2024 oktavuodas.

Sámi museasearvi - Saemien Sijte

Sámediggi nannii sámi museaid gaskasaš fágalaš koordinerenbarggu man Sámi museasearvi vuolggašii. 2024 rájes lea Saemien Sijtes leamaš ovddasvástádus koordinerenbarggus. Dan oktavuodas attii Sámediggi

Saemien Sijttii 900 000 ruvdnosaš liigedoarjaga 2024:s Sámi museasearvvi jodiheapmái ja ovddideapmái. Koordináhtor lea virgáduvvon.

RiddoDuottarMuseat

RiddoDuottarMuseat leat sámi dáidaga hálddašeami ja gaskkusteami guovddáš arena. 2021:s ja 2022:s oste ollu eambbo dáidaga go ovddeš jagiid. Sámi dáiddamusea galgá huksejuvvot oassin Sámi Vuorká-Dávviirijn Kárášjogas, ja dat šaddá de RiddoDuottarMuseaid museasiiddas oassin. Dál barget ovdaprošeavttain ođđa musea huksema várás Kárášjohkii maid Statsbygg lágida. Ođđa museavisttis galgá leat sihke ođđa dáiddamusea ja sámi čoakkáldagat. Stuoradiggi lea juolludan dárbbaslaš rámmaid dan bargui, ja čuovvolan dan 10 000 000 ruvnnuin stádabušehtas 2025. Sámedikkis lea sámi museaid hálddašanoavddasvástádus ja lea ovttas museain ja Kultur- ja dásseárvodepartemeanttain guovddáš eavttuidbiddji huksenproseassas. Sámediggi lea nannen museasiidda resurssaid ođđa vistti plánema olis.

RiddoDuottarMuseat leat Sámedikki bargogohččuma vuodul háhkan duodaštusaid Álttá – Guovdageaineanu buodu huksema dehálaš historjjás. 2024:s musea lea bargan johttičájáhusain mas čájehit duodaštusaid.

Deanu ja Várjjat museasiida

2024:s lasihii Sámediggi doarjaga Deanu ja Várjjaga museasiidii 1 000 000 ruvnnuin nannen dihte nuortalaš giella- ja kulturbarggu Á'vv- Saa'mi museas. Á'vv- Saa'mi mu'zei lea nanusmahtán barggu nuortalašgielain ja kultuvrrain. Deanu ja Várjjat museasiida ii leat, virgelobiid ja guoros virggiid geažil, olahan dan maid lei plánen. Liikká leat čadahán váldodoaimmaid, ja erenoamážit vuoruhán mánáid ja nuoraid.

Sámedikki dievasčoahkkin lea meannudan ášši 042/24 Konseptaválljen Saviomusea ođđa lanjaide. Ášši mearrádusa čuovvoleapmin lea sohppojuvvon šiehtadus Statbyggiin ođđa vistti čielggadeami hárrái. Čielggademiin galget geargat 2025 čakčii.

Dávvirat Duiskkas – Norges museumsforbund

Dávvirat Duiskkas -prošeavttas ovttasbarget duiskka ja sámi museat sámi dávviriid kártemiin duiskkalaš čoakkáldagain ja lonohallet dieđuid daid birra. Prošeakta lea Sámi museasearvvi ovddasvástádus.

2024:s čadahuvvui prošeavtta njealját kártenmátki, mas gallededje iešguđet museaid Duiskkas, main leat sámi dávvirat čoakkáldagain. Sámediggi searvvai delegašuvdnii ovttas sámi museasiiddaid, prošeavtta ja Kultur- ja dásseárvodepartemeantta ovddasteddjiiguin. Leat kártemiin gávdnan mánaga duiska dávvirvuorkká main leat sámi dávvirat. Dat lea buktán buriid bohtosiid sámi museaid ja duiskka museaid ovttasbargui. Earret eará čadahuvvui oahppomátki Sápmai válljejuvvon duiska museaid ovddasteddjiide skábmamánus 2024:s.

Sámediggi oamasta 49 % Árran julevsáme guovdásja ossosiin, 30 % Davvi álbmogiid guovddáša ossosiin, ja 48 % Várdobáiki sámi guovddáša ossosiin (geahča 6. oasi, Jahkerekhetdoallu, 9. nohta).

5.4.9 Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanáhusat njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanáhusat:

- Sámi kulturviesut ja kulturásahusat geasuhit deaivvadanbáikin ja sámi dáidda- ja kulturgaskkustanarenan.

Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanáhusat leat iešguđet sturrodagain ja dain leat iešguđet dásis lágideamit ja fágalaš doaimmat. Seammás galget doaimmahit servodatbarggu mii lea čilgejuvvon njuolggadusain. Dat galget fállat mánggabaealat sámi kulturfálaldagaid ja kulturhistorjjá báikkálaš ja regionála perspektiivvas, ja dat galget jeavddalaččat doallat ásašusaid rabas ja lágidit iešguđetlágan doaluid, kurssaid ja prošeavttaid, ja gulahallat álbmogiin doaibmafálaldagaid birra.

Romssa Sámi Viessu AS

Sámediggi, Romssa suohkan ja Romssa ja Finnmarkku fylkkasuohkan vuodđudedje Romssa Sámi Viessu ASguovvamánu 16. beaivvi 2023:s, ja almmolaš rahpan lei geassemánus 2024:s. Romssa Sámi Viessu lea lágidan ollu doaimmaid ja leamaš geasuheadji deaivvadansadji. Romssa Sámi Viessu lea hápmanterminála báikkis, Prostnesetis Romssas. Dát lea jurddašuvvon gaskaboddosaš latnjan dassážiigo gávdno vuogas guhkitáiggi čoavddus.

Lásságámmi

Jagis 2024 leat bargan vuodđudusa stuora viessodivvunprošeavttain ja dan jotket 2025 lohppii. Viesus leat orron olbmot nugo lei šiehtaduvvon, ja Lásságámmi lea meannudan ollu ohcamiid boahttevaš jagiide.

Máze gilisearvi – Golle Máze

Máze gilisearvi - Golle Máze - 500 000 ru. Máze Dokumenterenguovddášii. Golle Máze As vuodđuduvvui sierra searvin. Dokumenterenguovddáša ovdaprošeaktabargu álggahuvvui 2024:s. Ovdaprošeakta galgá gárvejuvot 2026:s.

Sámediggi oamasta 49 % Sámi viessu Oslo AS ossosiin, ja 33,3 % Romssa Sámi Viessu AS ossosiin (geahča 6. oasi jahkerekhetdoallu, 9. nohta).

5.4.10 Ásahusovddideapmi - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
32201 Ásahusovddideapmi - ohcanvuđot doarjja	2 022 933	2 000 000	2 000 000	-22 933
Submi	2 022 933	2 000 000	2 000 000	-22 933

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
32201 Ásahusovddideapmi - ohcanvuđot doarjja	2 066 450	43 517	2 022 933
Submi	2 066 450	43 517	2 022 933

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
17	13	2	2

Doarjjaortnega mihttomearri - Ásahusovddideapmi:

- Sámi kulturásahusat mat ovdánit fágalaččat ja institušuvnnalaččat.

5.4.11 Nuortalašsámi kulturjahki – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Čalmmustahttit nuortalašsámi kultuvrra Norgga, Suoma ja Ruošša rádjegeassima oktavuodas jagis 1826

2026 kulturjagis galgá váldofokus leat nuortalaš kultuvra Máttá-Várjjagis Norgga bealde, ja Anár gielddas Suoma bealde. Dán jagi galget lágiduvvot ollu iešguđetlágan doaimmat ja doalut. Prošeavtta ruhtadit mánggas. Dása lea šiehttojuvvon olgguldas prošeaktajodiheadji.

5.4.12 Immateriála kulturárbbi kárten, hálddašeapmi ja gáhtten - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Ásahit ollislaš sámi strategiija immateriála sámi kulturárbbi ja árbevirolaš máhtu hálddašeami várás UNESCO-konvenšuvnna vuodul immateriála kulturárbbi gáhttema birra.

Dasa lea bálkáhuuvon olgguldas prošeaktajodiheadji. Norgga, Ruota ja Suoma sámedikkrit leat sádden oktasaš doarjjaohcama Nordic Culture Pointii ja Nordic Culture Fundii rájiidrasttideaddji ovdaprošektii immateriála kulturárbbi birra.

Váldoprošeavtta mihttomearri lea ásahit ollislaš sámi strategiija immateriála sámi kulturárbbi ja árbedieđu hálddašeapmái UNESCO-konvenšuvnna vuodul.

5.4.13 Bargojoavku ášahit ášahuslaš ruovttu vueliei/luohtái/vuollei – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Ráhkadit vuodu ášahuslaš luoteruktui.

Sámediggi ráhkadahtii 2018:s raportta čilgehusaiguin ja rávvagiiguin dan birra mii institušuvnnalaš ruovttus dahje luohteguovddášis sáhtášii leat, ja makkár organisašuvdnahápmi das sáhtášii leat. Raporta buktá rávvagiid dasa makkár organisašuvdnamáile galgá leat dakkár organiseremis ja doaibmaplána dasa mot institušonealla ruoktu galgá ášahuvvot.

Sámediggi áigu ođasmahttit raportta ja ášahit bargojoavkku mii evttoha doaibmabijuid raportta čuovvoleapmái ja luohtearkiivva digitaliseremii ja olahmuddui buktimii. Leat dahkan šiehtadusa olggobeale prošeaktajodihedjiin.

5.4.14 Saami Council Headquarters – njuolggodoarjja

Njuolggodoarjaga mihttomearri:

- Čadahit KulturSápmi 2024 Ruota bealde Jáhkâmáhkkes.

KulturSápmi lea dehálaš kulturarena ja deaivvadanbáiki sihke Sámis ja riikkaidgaskasaččat. KulturSápmi lágiduvvui Johkamohkis čakčamánu.

5.5 Sámi girjjálašvuohta

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi kvalitatiiva girjjálašvuođa almmuhuvvo, gaskkustuvvo aktiivvalaččat ja buktovuvvo olámuddui.

Sámedikki girjerádjju

Sámedikki girjerájus galgá leat dievaslaš sámi girjjálašvuođačoakkáldat ja eará sámegiel ávdnasat sámi diliid birra beroškeahhtá gielas. Čoakkáldat galgá leat olámuttos ja dovddus eará girjerádjosiidda ja luoikkaheddjiide. Sámedikki girjerádjju ovttasbargá eará girjerájuiguin ja ášahusaiguin sámi girjjálašvuođa ovddidemiin ja gaskkustemiin. Girjerájus oastá mánnga seammalágan girjji, vai eará girjerádjosat sáhttet luoikkahit girječoakkáldagaid ja luoikat daid geavaheddjiidasaset.

Girjerádjju luoiká girjjiid jámma. Ollu girjjiid girjerádjju luoiká eará girjerájuide, ja dasa lassin girjerájus luoikkahit ollu studeanttat girjjiid. Birrasii 1100 háve leat girjjiid luoikkahuvvon.

Girjjálašvuođa gaskkusteapmi lea čalmmustahttit sámi girječálliid ja girjjálašvuođa, obbalaččat servodagas, ja erenomážit sámi servodagas. Sámedikki girjerádjju lea dán jagi lágidan mánnggaid doaluid ja álggahan mánnga gaskkustandoaimma. Jahkásaččat lágiduvvojit sámi girjjálašvuođabeaivvit, ja leat leamaš girjjálašvuođaeahkedat Stormen girjerájus, mánáidgirjeseminára Osloves ovttas Mánáidgirjeinstituhtain, girjekafea, girjeeahket, lohkanboddu ja girječálliid galledeamit. Oktiibuot leat leamaš badjel 25 lágideami lulli-, julev- ja davvisámi guovlluin.

5.5.1 Čoahkketabealla - Sámi girjjálašvuohta

		Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
31101	Čális fal - Njolggoarjja Sámi Allaskuvlii	0	500 000	500 000
	Doarjja girjjálašvuođa ovddideapmái ja ovdánahttimii - njuolggodorajja	12 453 000	12 453 000	0
32301	Prošeaktadoarjja sámi girjjálašvuhtii - ohcanvuđot doarjja	3 445 895	2 850 000	-595 895
	Sámi girjjálašvuođa gaskkusteapmi - njuolggodoarjja	2 668 000	2 668 000	0
	Sámi girjjálašvuođa beaivvit - konferánssa	310 451	300 000	-10 451
33601	Nannet gaskkusteami davvisámi guovllus - njuolggodoarjja Romssa fylkasuohkanii	300 000	300 000	0
33701	Loga munnje! Loga munnje! - prošeakta	521 192	600 000	78 808
	Submi	19 698 538	19 671 000	-27 538

5.5.2 Čális fal – njuolggodoarjja Sámi allaskuvlii

Sámedikki prošeavtta čuoovvleapmin lea Sámi allaskuvla ásahan oahpu golmma oasis: Čális fal I, II ja III. Juohke oassi vástida 10 oahppočuoggái nu ahte dat oktiibuot addá 30 oahppočuoggá. Sámediggi ja Sámi allaskuvla leat ovtas ruhtadan Čális fal -prošeavtta. Prošeavtta boađus lea ahte Sámi allaskuvla lea ásahan oahpi golmma oasis: Čális fal I, II ja III. Juohke oassi vástida 10 oahppočuoggái nu ahte dat oktiibuot addá 30 oahppočuoggá.

Sámediggi lea mearridan geassit ruovttoluotta Čális fal -prošeavtta jagi 2024 njuolggodoarjaga, danne go Sámi allaskuvla ii leat álggahan Čális fal -oahpu 2024 čavčča, iige leat áigume álggahit dan 2025 giđa ge.

5.5.3 Sámi girjjálašvuođa ovddideapmi ja ovdánahttin - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi girjjálašvuođa ovddideapmi ja ovdánahttin:

- Sámi girjjálašvuohta ovddiduvvo, buvttaduvvo ja gaskkustuvvo.

Njuolggadoarjjaortnet viđa sámi lágádussii álggahuvvui 2018:s golmmajagi geahččalanortnegin. Ulbmil lei addit lágádusaide stuorát ovddasvástádusa, ja einnostanvejolašvuođa sámi čáppa- ja fágagirjjálašvuođa almmuheamis. Vuordámuš lei ahte lágádusat iežaset almmuhanpolitihkas váldet ovddasvástádusa almmuhemiin buot guoskevaš sámegielaide, ja ahte sámegielat almmuhusat galget leat olámuttos maiddá e-girje- ja jietnagirjehámis. Ortnet lea evaluerejuvvon, ja dát evalueren galgá leat vuodđun Sámedikki viidáset áŋgiruššamii ja obbalaš áŋgiruššamii dán áššesuorggis.

Čáliidlagádus lea almmuhan 13 almmuhusa ja IDUT lea almmuhan 7.

5.5.4 Sámi girjjálašvuoda prošeaktadoarjja - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
32301 Prošeaktadoarjja sámi girjjálašvuhtii - ohcanvuđot doarjja	3 445 895	2 850 000	2 850 000	-595 895
Submi	3 445 895	2 850 000	2 850 000	-595 895

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
32301 Prošeaktadoarjja sámi girjjálašvuhtii - ohcanvuđot doarjja	3 258 050	-187 845	3 445 895
Submi	3 258 050	-187 845	3 445 895

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
14	13	0	1

Doarjjaortnega mihttomearri: – Sámi girjjálašvuoda prošeaktadoarjja – ohcanvuđot doarjja::

- Sámi girjjálašvuota mii lea olámuttus sámegillii.

5.5.5 Sámi girjjálašvuoda gaskkusteapmi - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri: – Sámi girjjálašvuoda gaskkusteapmi:

- Sámi girjjálašvuota lea geavaheddjiid olámuttus ja dovddus.

Sámi girjjálašvuoda guovddášis lea dehálaš ulbmil sámi girjjálašvuoda gaskkusteamis ahte geavaheaddjit olahit sámegielat girjiid. Gaskkusteapmi ja promoteren dahkkojuvvon ovtas girječálliiguin, lágádusaiguin, girječálliidorganisašuvnnaiguin, girjerájuiguin, giellaguovddášiguin, skuvllaiguin ja earáiguin.

5.5.6 Sámi girjjálašvuoda beaivvit - konferánsa

Sámediggi lágida jahkásaččat sámi girjjálašvuodabeivviid. Sámi girjjálašvuodabeaivvit leat bures sajáiduvvan lágideapmin sámi girjjálašvuoda- ja girječálliidbirrasis, ja oallugat servet lágideapmái.

Sámediggi lei mielde pláneme ja čađaheame seminára sámi mánáidgirjjálašvuoda birra Nášunálagirjerádjosa auditorias Osloves cuoŋománus 2024:s ovtas Juoigiid Servviin ja Norgga mánáidgirjeinstituhtain. Birrasii 120 olbmo serve seminárii. Semináras čilgejuvvui movt sámi mánáidgirjjálašvuota lea sámi mitalanárbevieru lunddolaš joatkka, árbevieru mii sisttisdoallá sihke luodi ja iešguđetlágan mitalusaid mat leat mitaluvvon buolvvas buvvii. Sámi mánáidgirjjálašvuoda ulbmil lea nannet sámi mánáid ja nuoraid máilmmiipmárdusa, giela ja identitehta. Sámi mánáidgirjjálašvuota galgá fállat sámi mitalusaid maid sámi girječálliit leat čállán sámegillii dakkár hámis maid mánát háliidit.

5.5.7 Nannet gaskkusteamis davvisámi guovllus – njuolggodoarjja Romssa fylkkagildii

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámediggi ja Romssa ja Finnmárku fylkkagielda ovtasbarget sámi girjjálašvuoda gaskkustemiin.

Romssa ja Finnmárku fylkkagielda ja Sámediggi leat ásahan ovtasbarggu gaskkustit sámi girjjálašvuoda davvisámi guovllus. Ovtasbargosuorggit čadnojuvvojit sierra ovtasbargošiehtadussii. Birrasii 25 % fylkkasuohkana sámi bibliotekabálvalusas háliidit ovtasbarggu.

5.5.8 Loga munnje! Loga munnje! - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Sámediggi vuolgga ovdasmanni prošeavtta movttiidahttin dihtii lohkanmiela ja nannen dihtii beroštumi girjjálašvuhtii.

Loga munnje-prošeakta lea giellamovttiidahttindoaima, mas movttiidahttet sámi váhnemiid lohkat mánáiguin fárrrolaga unnivuoda rájes.

Sámediggi oaččui riikkaidgaskasaš fuomášumi ja bálkkašumi Library of Congress Literacy Awards-programmas, Loga munnje -prošeavtta ovdas. Prošeakta lea erenoamáš go fállá erenoamáš, ođđa ja guoddevaš strategijaid lohka ja lohkandáiddu ovdideapmái. Sámediggi áigu ain ovdánahttit prošeavtta ja ulbmil lea movttiidahttit stuora bearrašiid ja áhkuid ja ádjáid searvat dasa.

Sámediggi lea jorgalahttan Sommerles-kampánnja mii lea bures sajáiduvvan nationála lohkankampánnja 1.-7. luohkaid mánáide davvi-, julev- ja lullisámegillii. Dá lea buorre vuohki movttiidahttit mánáid ja nuoraid lohkat girjjálašvuoda, ja veahkeha nannet sámi mánáid ja nuoraid giela ja lohkanmovtta.

5.6 Sámi mediat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Girjas sámi mediat mat oainnusmahttet sámi giela, kultuvrra ja servodateallima.

5.6.1 Čoahkketabealla - Sámi Mediat

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Sámi mediat - njuolggodoarjja	6 223 000	6 223 000	0
33801 Dijreguedtije – Sámediggediedáhus sámi mediaid birra – prošeakta	0	300 000	300 000
Submi	6 223 000	6 523 000	300 000

5.6.2 Sámi mediat - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri: – Sámi mediat :

- Sámi mediat mat buvttihit servodatággirdeami.

Mediat leat dehálaš oassin servodagas ja servodatdigaštallamis. Sámediggái lea deatlaš ahte sámi giella, dáidda ja kultuvra leat olámuttus iešguđege mediain, sierra sajiin ja ahte buvttadeames ja gaskkusteames lea alla kvalitehta.

Sørsamisk Kirkeblad lea gaskamearálaččat nagodan almmuhit 19 % teavsttainis sámegillii dan njealji almmuheamis maid bláđđi lea almmuhan.

5.6.3 Dijreguedtije – Sámediggediedáhus sámi mediaid birra – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Čuovvulit mediadieđhusa doaibmabijuid ja hábmet dárbbášlaš máhttovuodu.

Sámedikki dievasčoahkkinn meannudii diedáhusa sámi mediaid birra – Dijreguedtie geassemánu 2023. Diedáhus bidjá vuodu Sámedikki bargui dán suorggis.

Prošeakta ii álggahuvvon nugo lei plánejuvvon 2024:s go lei dárbu dárkileappot meroštallat prošeavtta sisdoalu. Sámedikkis lea dattetge leamaš gulahallan guoskevaš oasálaččaiquin Dijreguedtie strategijaid birra.

5.7 Sámi valášttallan

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Juohkelágan valášttallandoaimmat.

Vai oažžut máŋggalágan valášttallandoaimmaid, de lea ovttasbargu sámi valášttallanorganisašuvnnaiguin, sin sierra servviiguin, ja báikkálaš joavkkuiguin ja servviiguin dehálaš. Deháleamos váikkuhangaskaoapmi dán barggus lea valášttallanšiehtadus maid Sámediggi lea hábmen ovtta Sámi Valášttallanlihtuin (SVL). Šiehtadus galgá sihkkarastit ahte sámi valášttallamis leat resurssat ja gelbbolašvuohta láchčit dilálašvuođaid valášttallandoaimmaide báikkálaččat, ja oassálastit ja ovddidit arenaid oppasámi oktavuodas. Dasa lassin galgá sis leat vejolašvuohta ovddidit ovttasbarggu eará eamiálbmogiiguin ja álbmogiiguin eará ártalaš guovlluin. Valášttallandoaimmaid láchin lea maid dehálaš álbmotdearvvašvuođa perspektiivvas.

5.7.1 Čoahkketabealla - Sámi valášttallan

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Sámi valášttallan - njuolggodorajja	4 883 000	4 883 000	0
34701 Kultur- ja valášttallanstipeanda	100 000	100 000	0
Submi	4 983 000	4 983 000	0

5.7.2 Sámi valášttallan - njuolggodoarjagat

Doarjjaortnega mihttomearri - Sámi valášttallan:

- Sámi valášttallama leat juohkelágan valášttallandoaimmat.

2022:s ášahuvvui šiehtadallaninstituhta Sámi Valášttallan Lihtuin (SVL). Šiehtadus galgá leat arena mas ovddidit ja digaštallet valášttallanpolitihkalaš doaibmabijuid ja hástalusaid.

2024:s leat leamaš ollu doaimmat ja SVL hálldahuslaš kapasitehta lea nannejuvvon go 2024 Valášttallanšiehtadusa bokte oaččui 1,2 miljovna ruvno lasáhusa. Earret eará leat leamaš olahusat Arctic Winter Games oktavuodas, ja FA Sápmi nissoniid joavku vuittii Conifa Womens World Football Cup Bådåddjos.

Sámediggi ja SVL leat maid ovtta oainnusmahttán Kultur- ja dásseárvodepartementii ahte lea dárbu áŋgiruššat sámi valášttallama ovddas ja ahte dárbbasuvvo eambbo speallanruhta. Sámediggi ja SVL deattuhedje man dehálaš lea oažžut eambbo doarjaga vai sáhttet nannet sámi mánáid ja nuoraid valášttallandoaimmaid, ja ovddidit sámi kultuvrra ja identitehta valášttallama bokte. 2024:s lei tihppenruhta 3 500 000 ruvno.

Sámediggeráđdi ovddidii sierra árvalusa 2025 valášttallanšiehtadussii go šiehtadallamat botkejuvvojedje geassemánu go lei sierramielalašvuohta ekonomalaš dárbbuid hárrái. Sámedikki dievasčoahkkin dohkkehii čakčamánu 2025 valášttallanšiehtadusa rámma mii lea 5 683 000 ruvno, áššis 041/24 Valášttallanšiehtadus, mas earret eará dárbu nannet heargevuodjima SHL – Sámi Heargevuodjin Lihtu bokte. Sámedikkis lea erenoamáš ovddasvástádus dan erenoamáš sámi valášttallamii ja háliida joatkit sámi valášttallama rádjehehttehusaid jávkadanbargguin. Dat lea 800 000 ruvno lasáhus 2024 rájes.

5.7.3 Kultur- ja valášttallanstipeanda - stipeanda

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
34701 Kultur- ja valášttallanstipeanda	100 000	100 000	0
Submi	100 000	100 000	0

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
25	4	18	3

Doarjjaortnega mihttomearri - Kultur- ja valášttallanstipeanda:

- Movvtidahttit nuorra valášttalliid áŋgiruššat valášttallat.

Sámedikki kultur- ja valášttallanstipeanda galgá movvtidahttit sámi nuoraid áŋggirdit dáidaga, kultuvrra ja valášttallama siskkobealde. Sámediggi juohká jahkásaččat njeallje stipeandda nuoraide geat áŋggirdit musihka, dáidaga, kultuvrra ja valášttallama siskkobealde.

Sámediggeráđđi attii juovlamánus valášttallanstipeanddaid Karin Alida Boinii, Elisa Götch Iversenii ja Daniel Ailo Sakshaug Bærii, ja kulturstipeandda Linus Johnsenii.

6 Kulturmuitosuodjalus

Servodatmihttu:

- Sámi kulturmuitut lea deaŋalaš máhttogáldut min kulturhistorjjá birra ja dat bidjet eavttuid buot plánemiidda ja sisabahkkemiidda.

Sámi kulturmuitut leat min máttuid luottat eatnamiid geavaheamis ja sin ássamis. Dat duođaštit eallineavttuid, birgenstrategiijaid, resursageavaheami, oskku ja heiveheami duovdagiidda. Duovdagat maiddá gaskkustit máhtu ja dieđu resursavalljodaga ja guhkesáiggi ássama birra. Oasit árbevirolaš máhtus geavahuvvojit ain árijalaččat sámi servodagain, buohtalaga ođđa máhtuin. Kulturmuittuid fuolaheapmi ja máhttogaskkusteapmi daid birra lea dehálaš vai sámi kulturárbi fievrriduvvo boahhteáigái. Máhttu ja diehtu duovdda- ja resursaheiveheami birra, mii boahťa ovdan sámi kulturbirrašiin, lea mávssolaš maiddá viidát olggobeale sámi servodaga. Dálkkádatrievdamat čuhcet sámi kulturmuittuid, danne go vesáluvvon eatnamat dagahit ahte arkeologalaš kulturmuitut mat eai leat merkejuvvon ja dokumenterejuvvon eai šat oidno nu bures. Dasa lassin sáhtta dat, go eambbo arvvit leat, dagahit ráfáiduhthtojuvvon sámi vistiid ovdii.

Sámediggi lea čađahan ollu prošeavttaid ja doaibmabijuid iešguđet guovlluin Sámis, duođaštan, hálldašan, divvun, heivehan ja gaskkustan dihte sámi kulturárbbi. Sámediggi lea ovtasbargan relevánta instánssaiguin nugo Riikaantikvárain, fylkkasuohkaniiguin, suohkaniiguin, museaiguin, universitehtaiguin ja báikkálaš aktevráiguin. Ulbmil lea nannet ja oainnusmahttit sámi kulturárbbi. Dás sáhtta namuhit prošeavttaid mat leat lágíduvvon eanandoalu válljejuvvon kulturbirrašiid -prográmma (UKL) ja kulturhistorjjálaš birrašiid main lea nátionála beroštupmi (KULA) olis, ja Sámedikki iežas prošeavttaid sámi kulturmuittuid heiveheami várás.

Viestterállasis, lullisámi guovllus ja Davvesiidda gielddas leat čađahuvvon viiddis barggut sámi kulturmuittuid registreremis. Leat maiddá jearahallan árbediehtoguddiid Álddesjávrrí guovllu sámi duovddageavaheami ja kulturmuittuid birra.

Sámedikki diedáhus sámi kulturmuitosuodjaleami birra – Áimmahuššan (2021) čájeha sámi kulturmuittuid girjáivuoda. Dat láidesta movt Sámediggi bargá kulturmuittuiguin ja čájeha strategalaš áŋgiruššamiid mávssolašvuoda kulturmuitosuorggi iešguđet surggiid mihtuid olaheapmái. Sámediggi čuovvola strategiijaid mat leat kulturmuitodieđáhusas. Sámi kulturmuittuid registreren ja daid áimmahuššan lea dehálaš vai Sámedikki servodatmihtut olahuvvojit. Dasto leat maiddá ráhkaduvvon siskkálidas njuolggadusat bassi báikkiiid duođašteami várás ja lea maiddá ráhkaduvvon bajilgovva Sámedikki kulturmuitoheiveheamiin. Sámi olbmobázahusaid hálldašeami suorggis lea okta prošeakta álggahuvvon. Áimmahuššama leat revideregohtán ja dat ovddiduvvo dievasčoahkkimii geassemánu 2025.

Sámediggi lea jagis 2024 bargan sierra prošeavttaiguin nugo «Sámi kulturbirrašiid revitaliseren, Fotefar mot Nord -prošeavttas», «Sää'nsijdd/Skoltebyen – deaivvadanbáiki ja nuortalaš kulturárbbi gaskkustanarena, «dovddus ja dohkkehuvvon – áŋgiruššan lullisámi kulturárbbi ovddas» ja prošeavttain «Kulturmuitut areálavuogatvuodaid ja sámi areálageavaheami vuodđun». Prošeavttat gullet sámi kulturárbbi heiveheami áŋgiruššansuorgái, man ulbmil lea ahte sámi kulturmuitut leat vuodđun máhttobuvttadeapmái sámi leahkima ja eallinvuogi birra.

6.1 Áŋgiruššansuorggit – Kulturmuitosuodjaleapmi

Sámedikki áŋgiruššansuorggit kulturmuitosuodjalusas:

- Kulturmuittuid hálldašeapmi.
- Sámi kulturmuitosuodjalusa rámmaeavttut.
- Sámi kulturárbbi láhčín ja gaskkusteapmi.
- Sámi huksen- ja fanasárbbi gaskkusteapmi.
- Sámi bázahusaid hálldašeapmi.

6.1.1 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit - Kulturmuitosuodjaleapmi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Kulturmuittuid hálddašeapmi	1 531 630	3 100 000	1 568 370
Sámi kulturárbbi heiveheapmi ja gaskkusteapmi	1 181 082	1 600 000	418 918
Sámi huksen- ja fanasárbbi hálddašeapmi	128 901	100 000	-28 901
Sámi bázahusaid hálddašeapmi	346 823	500 000	153 177
Submi	3 188 436	5 300 000	1 958 387

6.2 Kulturmuittuid hálddašeapmi

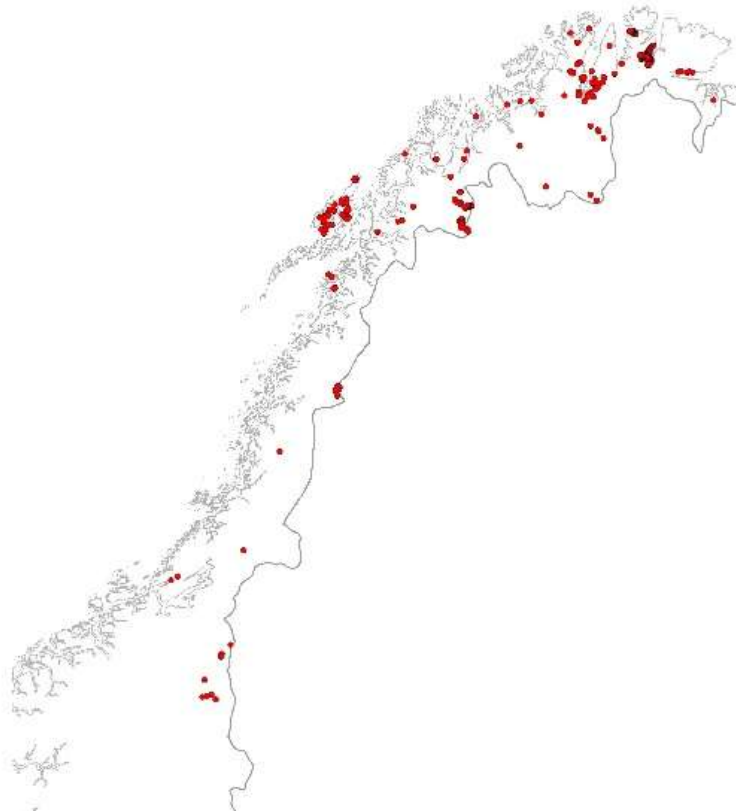
Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi kulturmuittut hálddašuvvojit iežamet historjjá ja árvvuid vuodul.

Kulturmuittolága vuodul leat buot sámi kulturmuittut 1917 rájes dahje dan boarráset, automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon. Sámedikkis, sámiid bajimus politihkalaš eiseváldin, lea ovddasvástádus hálddašit sámi kulturmuittuid ja mearrida váldoeavttuid bargui. Dat maddái čuovvu álbmotrievttis.

Sámedikki bargu galgá váikkuhit eambo sámi kulturmuittuid registreremii ja divodeapmái. Bargu nanne máhtu sámi árbevieruid ja historjjá birra, ja maddái sámi kulturmuittuid seailuheami ja suodjaleami vuoddu. Buorre máhtovuoddu lea mearrideaddji mávssolaš Sámediggái vai sáhtta ovddidit nana cealkámušaid areálaššiin ja meannudit áššiid kulturmuittolága ja plána- ja huksenlága vuodul.

Nye kulturminneregistreringer 2024:
Totalt 1225 kulturminner

Jagi 2024 arkeologalaš geahčademiid oktavuodas registrerejuvvojedje 1225 sámi kulturmuittu.

Leat registrerejuvvon unnán arkeologalaš automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi kulturmuittut, ja registrerenprošeavttaid olis leat oaidnán ahte lea hui jáhkehahtti ahte ollu guovlluin Sámis gávdnojit kulturmuittut. Areálaáššiid olis lea hástalus dat go máhttovuoddu ja arkeologalaš kulturmuittuid merken kártii váilot. Jagi 2024 arkeologalaš geahčademiid oktavuodas registrerejuvvojedje 1225 sámi kulturmuittu. Registrerenbargguin 420kV guovllus Skáiddis Davvesiidii, bieggafápmorusttega guovllus Lågesvuonas ja ođđa 132 kV linnjá guovllus Viestterállasis, registrerejuvvojedje erenoamáš ollu kulturmuittut. Lullisámi guovllus Sámediggi lea searvan suorgedivat-prošeavttaide regulerejuvvon čázádagain Røssvatnetis Nordlánddas ja Holsvassdragetis Buskerudas.

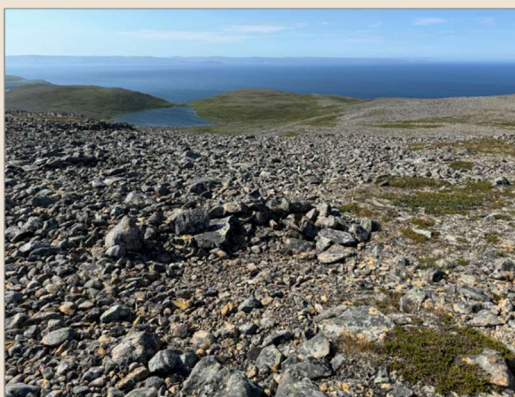
Áimmahuššan - Sámediggedieđáhus sámi kulturmuittosuodjaleami birra

Áimmahuššamis – sámediggedieđáhusas sámi kulturmuittuid birra, daddjojuvvo ahte Sámediggi galgá hábmet oktasaš metodihka sámi bassibáikkiid duođašteapmái ja ulbmil lea ahte dat hálddašuvvojit ollislaš ja einnostahtti vugiin. Áimmahuššama čuovvoleapmin, lea Sámediggi jagis 2024 ráhkadan siskkálidas njolggadusaid sámi bassibáikkiid hálddašeapmái.

Boksa 6.1 Kulturमितoproševttat - 420kV Skáidi-Davvesiida, registreren:

Dán jagi geahčademiin registrerejuvvojedje 97 automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon kulturmuittu ja 16 kulturmuittu maid stáhtus ii leat čielggas. Oktiibuot 2023-2024:s ja proševttas ollislaččat registrerejuvvojedje 253 automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon kulturmuittu ja 47 maid stáhtus ii leat čielggas.

Fápmolinnjá ja rusttetgeainnuid guovllus registrerejuvvojedje eanas boazodoalu kulturmuittut, nugo orrunsajit main leat árranat, lávvosajit, čiegát, ommanat, gárddit, bohčingárddit, borat, urat/mearkageađggit, hávddit, bieggasuojit ja bálvvosgeađggit, muhto maiddá dakkár kulturmuittut nugo geađgeráhkadusat, čilat, goahtesajit, rávttut, bihkkahávddit ja árra metállaáiggi duktásajit. Dál leat árvvoštallame movt doaibmabidju váikkuha sámi kulturmuittuide ja kulturbirrasiid.

GB: Bálvvosgeađgi, Čuollugeađgi, registrerejuvvui 420kV Skáidi-Davvesiida guovllus. Sieidi čatnasa njálmmálaš árbevirrui. Duodaštuvvui ahte doppe leat boares čoarvvit, ja oddaset dávvirat, mii čájeha ahte bálvvosbáiki ain lea anus. Govva: Sámediggi. O.B.: Leat ollu odđa čilat registrerejuvvon Lágesvuonas, ja dá lea okta dain. Govven: Thor-Andreas Basso, Sámediggi, Laksefjorden vindkraftverk kulturmitoiskadeami olis.

Laksefjorden vindkraftverk, kulturmitoiskadeapmi

Kulturmitoiskadeamit leat čađahuvvon sihke álgoálgosaš plánaguovllus, ja maiddá bieggafápmorusttega viiddiduvvon plánaguovllus. Leat viidát registreren goddebivdima kulturmuittuid, ja dan olis leat gávndan mánga čuođi kulturmuittu, eanas čilaid, muhto maiddá eará kulturmuittuid mat gullet bivdimii, ja soames boazodoalu kulturmuittuid. Jagis 2025 válbmana árvvoštallan das movt doaibmabidju váikkuha sámi kulturmuittuide ja kulturbirrasiid.

Suorgedivatiskadeapmi, Álddesjávri, Beardu suohkan, Romsa

Dát prošekta bistá mánga jagi, dan ruhtada stáhta ja dat lea Norgga ártalaš universitehtamusea ja Romssa fylkkasuohkana gaskasaš ovtasbargoprošekta regulerejuvvon čázádaga kulturmuittuin. Sámediggi lea iskkademiid olis čađahan jearahallamiid Sárevuomi ja Dálmma čearuin, ja báikkálaččat Beardus. Čearuid resursaolbmot leat Sámedikki veahkehan kvalitehtasihkkarastimiiguin ja jearahallamiiguin, ja addán iežaset boares jearahallanmateriálaid prošektii. Jearahallamiin bohtet ovdan dieđut boazosámi ássamis ja geavaheamis viidát Álddesjávri guovllus, ja dárkilis dieđut dulvaduuvon sámi kulturmuittuin. Sámediggi maiddá lea viežžan dehálaš dieđuid jávrii reguleremis jagi 2025 gieddebargguid/diđoštambargguid plánema olis. Jearahallamat dasa lassin váikkuhit dasa ahte čearut dihtet proševtta birra.

Árvohákan kulturmitosuorggis – «oktasaš kulturárbi davvin»

Sámediggi sáddii Riikaantikvárii doarjjaohcama kulturmitosuorggi árvohákamii jagis 2024, ja oaččui 800 000 ruvnno. Dasa lassin prošekta lea ovdagittii ožžon lohpiduvvot 500 000 ruvnno viidáseappot ángiruššamii jagis 2025. Proševtta muhttu lea ráhkadit buriid rámmaid bissovaš, báikkálaš rávvenbálvalusaid várás eaiggádiidda, suohkaniidda ja earáide geat hálldašit kulturbirrasiid ja visttiid. Prošekta lea ráhkadan neahttasiiddu Davvi-Norgga kulturárbbi birra. Proševtta álgin čalmmustahttojuvvui Várdobáiki museas miessemánus 2024. Árvohákanprošekta fállá nuvtá báikediđoštallama ja rávvaqiid ráfáidahttojuvvon ja gáhttenárvosaš visttiid eaiggádiidda Lulli-Romssas. Várdobáiki musea lea prošektabarggu olis lágidan loavddagoađi ceggema kurssa. Oktasaš davvi

kulturárbbi árvoháhkkanprošeakta lea mielddisbuktán eambbo doarjjaohcamiid Davvi-Romssas. Neahttasiidu www.kulturarvnord.no hábmejuvvo diehtujuohkinkanálan olles Davvi-Norgii.

Loavddagoadi ceggema kursa. Govva: Thomas Ole Andersen.

6.2.1 Čoahkketabealla - Kulturmuittuid hálldašeapmi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
37001 Sámi kulturmuittosuođjalus - ohcanvuđot doarjjaortne	1 446 614	2 900 000	1 453 386
38501 Doarjja Ceavccegeađgi kulturmuittoguovllu dikšun - ja gasskustanbargui - prošeakta	14 061	200 000	185 939
37020 Eaktodáhtolašvuoda jahki - Olgguldass juolludus	0	0	0
386 Kulturmuittuid dikšun ja gaskkusteapmi - BARK (Riksantikvára olggobeale ruđat)	70 955	0	-70 955
Submi	1 531 630	3 100 000	1 568 370

6.2.2 Sámi kulturmuutosuodjalussii - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
37001 Sámi kulturmuutosuodjalus - ohcanvuđot doarjjaortnet	1 446 614	2 900 000	2 400 000	1 453 386
Submi	1 446 614	2 900 000	2 400 000	1 453 386

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
37001 Sámi kulturmuutosuodjalus - ohcanvuđot doarjjaortnet	1 781 000	334 386	1 446 614
Submi	1 781 000	334 386	1 446 614

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
22	15	1	6

Doarjjaortnega mihttomearri: – Sámi kulturmuutosuodjalussii:

- Sámi kulturmuittut daidda gullevaš árbevieruiguin oainnusmahttojuvvojit duodašteami, gaskkusteami ja dikšuma bokte.

Ohcanáigemearrái mii lei guovvamánu 15. beaivvi bohte 20 ohcama, ja 13 ohcamii juolluduvvui doarjja. Vihtta doarjaga juolluduvvojede lullisámi guvlui (Trøndelag ja Innlandet), golbma bihtánsámi guvlui (Bådåddjo-guovlu) ja vihtta davvisámi guvlui (Romsa ja Finnmarku)

Sámedikki reviderejuvvon bušeahas addojuvvui lassijuolludeapmi ortnegii ja dasa biddojuvvui ođđa ohcanáigemearri, ođđa mihttomearri ja ođđa vuoruheamit.

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi kulturmuutosuodjaleapmi:

- Sámi kulturmuittut daidda gullevaš árbevieruiguin oainnusmahttojuvvojit duodašteami, gaskkusteami ja dikšuma bokte.

Vuoruheamit čatnasedje sámi fanas ja fanasárbevieruide.

Bohte guokte ohcama, ja goappašat ohcamiidda juolluduvvui doarjja.

6.2.3 Doarjja Ceavccageađgi kulturmuittoguovllu dikšun - ja gaskkustanbargui - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Viidáset ovddidit Ceavccageađgi/Mortensnes kulturmuittoguovlun.

Ceavccageađggi kulturmuittoguovlu ráfáiduhttojuvvui jagis 1988 ja dan hálddaša Sámediggi. Kulturmuittoguovllu dábalaš dikšunbargguid bargá Várjjat Sámi Musea ja ruhta dan várás sirdojuvvo Deanu ja Várjjat museasiidii sámi museaid njuolggodoarjaga bokte.

Sámediggi lea bargan viidáseappot oažžut Várjjat siidda čálihuuvot UNESCO kulturárbelistui. Sámediggi lea dadjan ráđđehussii ahte vuordá dán ášši čuovvoluvvot dárbbášlaš doaibmabijuiguin. Riikaantikvára lea sierra čoaččimis dadjan dan golmma suohkana sátnegođiheddjiide, main leat lokalitehtat mat gullet Várjjat siidii ja guoskkahuvvon geavaheaddjit, ahte Riikaantikvára lea ávžžuhan dan čálihit tentatiiva listui.

6.3 Sámi kulturmuitosuodjalusa rámmaeavttut

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámedikkis lea formála hálddašnaváldi sámi kulturmuittuin kulturmuitalága mielde.

Nationála doarjjaortnegat ja suodjalanstrategiijat fertejit dustet daid dárbbuid ja hástalusaid maid Sámediggi vásiha sámi kulturbirrasiid hálddašeamis. Sámedikkis leat leamaš konsultašuvnnat Riikaantikvárain ja Dálkkádat- ja birasdepartemeanttain nationála suodjalanstrategiijaid struktuvrra ja sisdoalu birra. Guokte odđa suodjalanstrategiija doaibmagohtet odđajagimánu 2025 rájes ja álgoálbmogat ja nationála unnitlogut leat mielde das čađamanni ángiruššansuorgin. Boazodoalloguovlluid kulturbirrasat leat biddjojuvvon sierra oassefáddán eanandoalu kulturmuittuid suodjalanstrategiijas.

6.4 Sámi kulturárbbi heiveheapmi ja gaskkusteapmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi kulturmuittut leat vuodđun máhttobuvttadeapmái sámi oasálastima ja eallinvuogi birra..

Sámi kulturmuittuid oainnusmahttin mielddisbuktá eambbo máhtu sámi historjjá ja eallinvuogi birra. Sámediggi bargá dan ala ahte sámi kulturbirrasiid birra gaskkustuvvo njálmmálaččat ja čálalaččat, ja kulturmuittuid heiveheami ja geavaheami bokte. Sámi kulturmuittut duođaštit ressursaid ja eatnamiid geavaheami, ja sáhttet veahkehit nannet sámi báikegottiid. Sámediggi galgá bidjat eavttuid sámi kulturmuittuid gaskkusteapmái, ja mihttu lea gaskkustit daid birra viidát sihke temátiha dáfus ja geográfalaččat. Sámediggi lea Áimmahuššama - sámediggediedáhusa sámi kulturmuitosuodjaleami birra čuovvoleapmin ráhkadan bajilgova heivehuvvon sámi kulturbirrasiin. Dat doaibmá reaidun heivehuvvon kulturbirrasiid čuovvoleamis ja áimmahuššamis.

Sámediggi maiddá lea doallan logaldallamiid sámi kulturárbbi birra earret eará Lufuohtás, Viestterállasis, Málátvuomis, Sáččas ja Romssas. Dasa lassin Sámediggi lea leamaš veahkkin TV-ráiddu olis mii buvttaduvvo NRK ovddas, Norgga álbmotmehciid birra. Sámediggi mitalii sámi kulturhistorjjá birra ja kulturmuittuid birra mat leat Dieváidvuovddi álbmotmeahci guovllus. Seamma ládje lea Sámediggi, nu ahte válddi vuolggasaji Smuk-dálus Máttá-Várjjagis, leamaš veahkkin NRK-dokumentáras kulturárbbi birra.

Sámediggi lea gaskkustan boazosámi kulturmuittuid birra Dieváidvuovddi álbmotmehciin. Beardu skuvlla oahppit girdidhuvvojede álbmotmeahccái ja besse searvat boazosámi kulturmuittuid registreremii.

Riikaantikára lea ráhkadeame registara kulturhistorjjálaš duovdagiin main lea nationála beroštupmi (KULA). Sámedikkis lea leamaš ovddasvástádus válljet sámi KULA-duovdagiid. KULA-stáhtus sáhtta mielddisbuktit eambbo deattu sámi kulturhistorjjái iešguđet Sámi guovlluin, ja lea erenoamáš dehálaš guovlluin gos sámi historjjá ja sápmelaččaid ássama birra ii leat bálljo mitaluvvon. Sámediggi lea earret eará registreren kulturmuittuid KULA-duovdagiin lullisámi guovllus. Sámediggi maiddá lea searvan Riikaantikvára suodjalanprográmmii válljejuvvon arkeologalaš kulturmuittuin (BARK), (geahča maiddá kapihttala prošeavtta «Dovddus ja dohkkehuvvon – ángiruššan lullisámi kulturárbbi ovddas»).

6.4.1 Čoahkketabealla - Sámi kulturárbbi heiveheapmi ja gaskkusteapmi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
39102 "Dovddus ja dohkkehuvvon" - lullisámi kulturárbbi ángiruššan - prošeakta	314 651	400 000	85 350
39103 Toårig prosjekt finansiert fra Riksantikvaren	-216 662	0	216 662
39104 Sámi kulturbirrasiid ealáskahttin "Fotefar mot Nord"as - prošeakta	504 908	500 000	-4 908
39201 Sää'nsijdd/Skoltebyen - deaivvadanbáiki ja nuortalaš kulturárbi gaskkustanarena - prošeakta	353 536	350 000	-3 536
39002 Kulturmuittoplánat gielddain - (Riksantikvára olggobeale ruđat)	-28 083	0	28 083
39105 Kulturmuittut areáluvoigatvuodaid ja sámi areálageavaheami vuodđun - prošeakta	252 732	350 000	97 268
Submi	1 181 082	1 600 000	418 918

6.4.2 "Dovddus ja dohkkehuvvon" - lullisámi kulturárbbi ángiruššan - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Dahkat lullisámi kulturárbbi dovddusin ja dohkálažžan

Lullisámi guovllus lea erenoamáš dárbu bargat sámi kulturmuittuid oainnusmahttimiin, registreremiin, duodaštemiin ja čuovvolemii. Dat guoská sihke ráfáiduhthuvvon arkeologalaš kulturmuittuide ja ráfáiduhthuvvon visttiide. Eará fáktor lea ahte sámi kulturárbi dán guovllus ii leat nu dovddus almmolašvuodas ja ahte dan eahpidit, dan birra unnán mitaluvvo ja Norgga kulturhistorjá dájvja «čiehká» dan. Dat lea maid hástalus areálaplánaáššiid olis. Ođasmahtthuvvon ja nannejuvvon máhttovuoddu lullisámi kulturmuittuid birra, lea maid dehálaš reaidu go Sámediggi searvá areálaplánaproseassaide dán guovlluin.

Sámediggi lea heivehan lullisámi lokalitehtaid Valdresis. Lokalitehtaide leat ceggejuvvon kulturhistorjjálaš galbbat main leat QR-kodat Sámedikki neahttasiiui, mas leat filmmat ja dárkileappot dieđut. Nubbi lokalitehta lea Rensenn: sámi orrunsadji ruovdeáiggi rájes. Nubbi ges lea Lussi Kant orrunsadji Smådalenis, Vangas, mii lea hui mávssolaš sámi nissonolbmuid historjái. Dál leat bargame láchit eambo kulturbirrasiid lullisámi guovllus, guokte dain leat Rana suohkanis, Ruovagis ja Dalgrendas. Lokalitehtat láchčojuvvojit ovtas Rana sámi servviin.

Sámediggi lea registreren ja gaskkustan sámi kulturmuittuid birra Indre Fosen suohkanis. Bargu dahkkojuvvui ovtas suohkaniin, báikkálaš informánttain ja eananeaiggádiiguin. Suohkanis eai leat ovdal registrerejuvvon automáhtalaččat ráfáiduhthuvvon sámi kulturmuittut nátionála kulturmuittodiehtovuđui. Leat maid dái dárkkistan kulturmuittodieđuid registrerema Namsos ja Oppdal suohkaniin ja árvvoštallan rašes kulturmuittuid dili Nedalsklompenis.

Muđui Sámediggi lea mielde prošeavttain ja bargajoavkkuin lullisámi guovllus, mat ovddidit ja oainnusmahttet lullisámi kulturárbbi.

6.4.3 Sámi kulturbirrasiid ealáskahttin "Fotefar mot Nord"as - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Nannet ja bisuhit sámi identitehta ja gullevašvuoda ja leahkit resursan báikkálaš ealáhuseallimii.

Prošeakta galgá revitaliseret ja ođasmahttit daid kulturbirrasiid mat 1990-logus heivehuvvojedje Landsdelsutvalget ángiruššama «Fotefar mot Nord» bokte. Dasa gulai ovttá kulturbirrasa heiveheapmi guđege suohkanis. Oktiibuot 17 fotefar-báikki 103 báikkis gaskkustit sámi kulturhistorjá. Prošeakta lea Sámedikki, Trøndelag, Nordlándda, Romssa ja Finnmárku fylkkasuohkaniid ja suohkaniid gaskasaš ovttasbargu. Barggu koordinere prošeaktajodiheadji geas lea kántursadji Nordlándda fylkkasuohkanis, ja son doaibmá oktavuodaolmmožin ovttasbargoosálaččaid gaskkas. Fotefar-báikkiid oppalaš ulbmil lea nannet báikkálaš identitehta ja gullelašvuoda, ja doaibmat resursan báikkálaš ealáhusdoaimmaide. Buot čálalaš gaskkusteapmi lea sámedigilli, lassin eará gielaide. Jagis 2024 Sámediggi lea erenoamážit deattuhan fotefar-báikkiid Skiervvá suohkanis, Kárášjogas gielddas ja Evenášši suohkanis.

6.4.4 Sää'msijdd - deaivvadanbáiki ja nuortalaš kulturárbi gaskkustanarena - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Sää'msijdd lea nuortalaččaid kulturárbbi deaivvadanbáiki ja oahppan- ja gaskkustanarena.

Prošeakta čadahuvvo ovttasráđiid nuortasámi museain, Ávv Saa'mi Mu'zei, ja nuortalaš servviin Norrø. Sámediggi lea soahpan šiehtadusa olggobeale aktevrraiguin «Hallonen-dálu» viidáseappot čuovvleapmái ja divodeapmái Sää'msijddas. Bargu Sää'msijdd olis dahkkojuvvo maiddái ovttas nationála ángiruššamiin Eanadoalu välljejuvvon kulturbirrasat (dár. Utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL)) mii čuovvola Sää'msijdd divvunbarguid ja eanandikšunbarguid.

6.4.5 Kulturmuittut areálavuoigatvuodaid ja sámi areálageavaheami vuodđun - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Sámi kulturárbi bidjá eavttuid buot plánemiidda ja sisabahkkemiidda.

Go váilot resurssat sámi kulturmuittuid hálldašeamis oppalaččat, de lea hui váttis oažžut dohkálaš hálldašeami. Prošeakta dahká ahte sámi kulturmuittut registrerejuvvojit ja digitaliserejuvvojit, mii váikkuha areálahálldašeami máhttovuodui. Prošeakta lea veahkehan nannet sámi kulturmuittuid hálldašanbarggu sihke sámi kulturmuittoregistreremiid digitaliseremiin ja kapasitehta buoridemiin. Oktiibuot leat dieđut 107 kulturmuittu birra ovdeš dutkanprošeavttas Deanu gielddas dál vurkejuvvon nationála kulturmuittodiehtovuodui Askeladdenii. Seamma láhkai leat 275 kulturmuittu Málátvuomi ja Beardu suohkaniin vurkejuvvon seamma diehtovuodui.

6.5 Sámi huksen- ja fanasárbbi gaskkusteapmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Buorre kvalitehta ja dohkálaš máđasatnin sámi huksenárbbis ja gáhttenárvosaš sámi fatnasiin.

Riikaantikvára juolludii jagis 2024 3 950 000 ruvnno Sámediggái poastta 71 “ráfáiduhttojuvvon priváhta vistit ja kulturbirrasat” bokte. Sámediggái bohte 34 ohcama. Juolluduvvui oktiibuot 4 600 000 ruvnno. Dat submi maid doarjja ii gokčan, máksojuvvoi ruđain mii lea gessojuvvon ruovttoluotta ovdeš jagiid.

Doarjagat leat geográfalaččat juolluduvvon ná:

Geográfalaš guovlu	Giellaguovlu	Galle
Finnmárku	Davvisámegiella	9
Davvi-Romsa	Davvisámegiella	1
Gaska/Lulli-Romsa-Áhkánjárga	Davvisámegiella	16
Hábmer - Divtasvuodna	Julevsámegiella	0
Bådåddjo ja Bådåddjo guovlu	Bihtánsámegiella	5
Sálltoduoddara lulábealde	Lullisámegiella	3
SUBMI		34

Sámediggi lea geassejahkebeali diđoŧtan válljejuvvon ovdalis registrerejuvvon automáhtalaččat ráfáiduhthtojuvvon visttiid ollu suohkaniin, vai oázžu dieđuid visttiid birra, ja seammás dat lea buorre vejolašvuhta deaivvadit min oktasaš kulturárbbi eaiggádiiguin. Sámediggi lea maid veahkehan kurssaiguin ja mitalan antikváralaš divodeami birra Máttá-Várjjaga joatkkaskuvlla huksejeaddjesuorggi ohppiide.

Sámediggi lea stáhta kulturhistorjjálaš portfolio sámi oasi kulturmutoeiseváldi. Leat ášahuvvon sierra ovtasbargoforumat fylkkaid ja Sámedikki gaskkas dán suorggis.

Fanasárbi

Riikaantikvára juolludii Sámediggái 1 090 000 ruvno doarjjaortnegis «poasta 71 fanassuodjaleapmi». Ruhta adnojuvvo Divtasvuona «Sjøgutten» nammasaš fatnasa divvumii.

Sámediggi lea jagi 2020 rájes ožžon sámi fanassuodjaleami hálldašanovdasvástádusa. Sámediggi lea jagis 2024 ulbmillaččat bargan sámi fanassuodjalemiin/fanasárbbiin. Earret eará leat jagis 2024 geahčadan vejolašvuođaid ásaht sámi fanassuodjalanguovddáža.

Dan vuodul lea dahkkojuvvon stuora bargu čohkket buot suorggi gelbbolašvuođa ovtta fierpmádahkii. Dan dahke earret eará digitálalaš fierpmádatčoahkkaneami ja fysalaš čoahkkaneami bokte Hársttáin skábmamánus. Čoahkkaneapmái serve 30 oasseváldi.

Dan vuodul lea dahkkojuvvon stuora bargu čohkket buot suorggi gelbbolašvuođa ovtta fierpmádahkii. Dat dahkkojuvvui earret eará sihke digitálalaš fierpmádatčoahkkaneami ja fysalaš čoahkkaneami bokte Hársttáin skábmamánus. Čoahkkaneamiide serve 30 oasseváldi, geain lea measta buotlágan gelbbolašvuhta mii Norggas gávdno sámi fatnasiid ja fanasduddjoma birra, ja lei stuora beroštupmi fáttáide maid birra hubmojuvvui.

Sámediggi maiddái lea ásahan erenoamáš doarjjaortnega jagis 2024 sámi fanassuodjaleapmái, ja dasa lassin juolludan doarjagiid fanasárbeprošeavttaide Sámedikki kulturmutosuodjaleami doarjjaortnegis jahkái 2024. Dan lea dahkan vai oázžu buoret bajilgova gáhttenárvosaš sámi fatnasiin.

Fierpmádatčoahkkaneamiid ja doarjjaprošeavttaid bohtosat adnojuvvot viidáseappot barggus sámi fanasárbbiin ja viidáseappot barggus mas geahčadit málliid sámi fanasárbbi gaskkusteamii várás. Leat bargame ruhtadit prošeavtta mii galgá gávnnaht bissovaš čovdosa sámi fanasárbbi áimmahuššamii ja gaskkusteapmái.

6.5.1 Čoahkketabealla – Sámi huksen- ja fanasárbbi gaskkusteapmi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
39501 Fierpmádatčoahkkaneapmi – fanasgáhtten	128 901	100 000	-28 901
Submi	128 901	100 000	-28 901

6.5.2 Fierpmádatčoahkkaneapmi – fanasgáhtten

Čoahkkaneami mihttomearri:

- Háhkát synergii ja váikkuhit dasa ahte áigeguovdilis fágabirrasat ožžot vejolašvuođa ovtasbargat ja searvat sámi fanassuodjalusa bargui.

Sámediggi lea lágidan sierra fierpmádatčoahkkaneami sámi fanassuodjaleami birra (geahča maiddái kapihttala sámi kulturmutosuodjaleami doarjaga birra). Sámi ja eará museat ja ollu fágabirrasat serve. Čoahkkaneapmi lea leamaš dehálaš Sámedikki máhttovuđui sámi fanasárbbi hálldašeamis.

6.6 Sámi bázasahaid hálldašeapmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámediggi dahje dat orgána maid Sámediggi nammada, lea rivttes váldi hálldašit sámi bázasahaid ja hávdádusávdnasiid

Sámediggái lea dieđihuvvon ahte Universitetet i Oslo lea rievddadan virgeresurssaid organiserema bioantropologalaš čoakkáldagas (ovddeš schreinerlaš čoakkáldagat). Bargojoavku mii čielggada máhcahangáibádusa mii guoská Gravholmen nammasaš báikki bázahasaide Báhpaveajis, lea doallan čoahkkimiid. Maŋisbohttiid mielváikkuheami proseassaid oktavuodas lea Sámediggi doallan álbmotčoahkkimiid Njávdamis/Njauddâmis ja Njeä'llemis (Nellim), Suomas. Dasa lassin lea nuortalaš searvi Norrõs ságaškuššan ođđasis hávdádemiid sierra čoahkkimis ja gávnahan ahte Norgga beale nuortalaččat háliidit ođđasis hávdádit daid ja ahte bázahasat eambo guorahallojuvvojit vissis áigemeari siste.

6.6.1 Čoahkketabealla – Sámi bázahusaid hálddašeapmi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
39301 Sámi bázahusaid hálddašeapmi – prošeakta	346 823	500 000	153 177
Submi	346 823	500 000	153 177

6.6.2 Sámi bázahusaid hálddašeapmi – prošeakta

Prošeavtta mihttomeari:

- Ásahit rámmaid mat sihkkarastet sámi olmmošlaš bázahusaid ehtalaš, máhttovuđot ja dohkálaš hálddašeami.

Sámediggi lea reviderejuvvon bušeahtas juolludan ruđa 3-jagi prošeaktii «sámi olbmobázasaid hálddašeapmi». Prošeavtta ulbmil lea ásahit rámma mii fuolaha ahte sámi olbmobázasat hálddašuvvojit ehtalaččat ja máhtu vuodul dohkálaš vuogi mielde. Prošeaktii lea virgáduvvon prošeaktajođiheaddji, ja prošeakta álggahuvvui 2024 čavčča.

7 Dearvvašvuohta, sosiála ja mánáidsuodjalus

Servodatmihttu:

- Sámi álbmogis lea buorre dearvvašvuohta ja oažžu ovttárvosaš bálvalusaid mat leat láhččojuvvon sin gielalaš ja kultuvrralaš duogáža, ja sin vuoigatvuođaid vuodul go lea álgoálbmot.

Sámedikki mihttu lea ahte sápmelaččain leat buorit ja ovttárvosaš dearvvašvuođabálvalusat mat leat heivehuvvon sin gielalaš ja kultuvrralaš duogážii, ja sin vuoigatvuođaide álgoálbmogin. Sámediggi lea deattuhan mánnga áŋgiruššansuorggi, maiddá spesialistadearvvašvuođabálvalusaid, dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalusa, álbmotdearvvašvuođa, mánáidsuodjalusbálvalusa ja sosiála diliid ja buresbirgenortnegiid.

Sámedikkis lea leamaš mávssolaš ráđđeaddirolla go ráđđehus lea bargan stuoradiggedieđáhusain sámi giela, kultuvra ja servodateallima birra: Stuoradiggedieđáhus 12: Dieđ. Sd. 12 (2023–2024) – Sámi giella, kultuvra ja servodateallin – Sámi álbmoga álbmotdearvvašvuohta ja eallindilit. Sámediggi lea čujuhan ahte dieđáhusas leat váilevašvuođat ja ovddidan hástalusaid mat gusket sámi ealáhusaide, árbevieruide, boraspiriide, dálkkádahkii ja dearvvašvuođafálaldagaid sentraliseremii. Sámediggi lea ovddidan cealkámuša stuoradiggedieđáhusii buhcciviessostruktuorra birra Meld. St. 9 (2023–2024) Nasjonal helse- og samhandlingsplan 2024–2027 – Vår felles helsetjeneste. Sámediggi čuovvollii dan Dearvvašvuođa- ja fuolahusdepartemeanttain, ja boadus lei ahte ásahuvvui lávdegoddi mii galgá čielggadit doaibmabijuid sihkkarastin dihte geatnegasvuođaid mat stáhtas leat sámi álbmoga guovdu.

Sámediggi lea leamaš mielde Davvi Dearvvašvuođa barggus mii guoská «Tiltak for bærekraft i Helse Nord» čuoovoleapmái. Konkrehta boadus das lea ahte dehálaš fálaldagat sámi álbmogii leat bisuhuvvon. Sámediggi maiddá lea leamaš mielde barggus stuoradiggedieđáhusain sosiála erohusaid dássema ja mobilitehta birra, man ráđđehus almmuha jagis 2025. Sámediggi lea čujuhan ahte dieđáhus ferte čilget sámi álbmoga álbmotdearvvašvuođahástalusaid ja árvalit konkrehta doaibmabijuid.

Mánáidsuodjalusa dáfus Sámediggi lea bargan sihkkarastit ahte sámi mánáid vuoigatvuođat ja dárbbut vuhtiiváldojuvvojit go deaivvadit mánáidsuodjalusain. Dán barggus leat gulahallan Bufdiriin, Bufetat Davvi regiovnain ja Nationála sámi gealboguovddážiin sámi mánáid vuoigatvuođaid birra, cielaheami ja rasismma birra mánáid ja nuoraid vuostá, ja maiddá gárrenmirkkuid ja lobihis ávdnasiid birra.

7.1 Áŋgiruššansuorggit – Dearvvašvuohta, fuolahus ja mánáidsuodjalus

Sámediggi háliida juksat váldomihttomeari dearvvašvuođa ja sosiála ektui čuoovvovaš áŋgiruššansuorggiid deattuhemiin:

- Spesialistadearvvašvuođa bálvalusat
- Dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalusa
- Álbmotdearvvašvuohta
- Mánáidsuodjalus.
- Sosiála dili ja čálgoálbvalusat

7.1.1 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit - Dearvvašvuođa, fuolahus ja mánáidsuodjalus

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
Dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalusa	5 774 750	3 825 000	-1 949 750
Álbmotdearvvašvuohta	0	500 000	500 000
Submi	5 774 750	4 325 000	-1 449 750

7.2 Spesialistadearvvašvuoda bálvalusat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi pasieanttat ožžot spesialistadearvvašvuoda bálvalusaid mas sin gielalaš ja kultuvrralaš duogášis lea lunddolaš sadji, ja sámegiela sáhtá geavahit dikšuma oktavuodas.

Davvi dearvvašvuoda čielggadeapmi «Tiltak for bærekraft i Helse Nord» (Davvi Dearvvašvuoda ceavzilvuodadoaimbajut)

2023–2024:s álggahii Davvi Dearvvašvuodta čielggadanbarggu «Tiltak for bærekraft i Helse Nord» (Davvi Dearvvašvuoda ceavzilvuodadoaimbajut), mii lei Davvi Dearvvašvuoda doaibma- ja bargjoihkima birra. Sámedikki mielas čuhce máŋga árvalusa, maid Davvi Dearvvašvuodta lei árvalan doaibma- ja bargjoihkima hárrái, sámi álbmoga dearvvašvuodabálvalusaide. Buot Sámedikki politihkalaš joavkkut leat leamaš searvvahuvvon áššái. Sámediggi konsulterii Davvi Dearvvašvuodta RHF:in sámi pasieanttaid dearvvašvuodabálvalusaid birra. Konsultašuvnnaid boadus lea ahte DPS Deanu jándordikšu ja DPS/Psyhkalaš dearvvašvuoda ja gárrendilledivššu guovddáš Davvi-Romssas eai heaittihuvvo. Fágaidrasttideaddji spesialiserejuvvon gárrendilledikšu (Tverrfaglig Spesialisert rusbehandling) joatká dábálaš doaimma Álttás, ja spesialistadearvvasvuodafálaldat Álttás viiddiduvvo, earret eará heahtegarggusvuodain ja riegdahattinfálaldagain.

Davvi Dearvvašvuodta lea konsultašuvnna maŋnel mearridan heaittihit Psyhkalaš dearvvašvuoda ja gárrendilledivššu guovddáša jándordivššu Davvi-Romssas, Ráissas (Senter for psykisk helse og rusbehandling Nord-Troms, Storslett). Sámediggi áigu bargat áššiin viidáseappot.

Sámedikki mielas lea ovttasbargu Davvi Dearvvašvuodain ja dan vuollášaš doaimmahagaiguin buorránan maŋimus jagi. Dan boadus lea ahte Sámediggái dál mitaluvvo jođáneappot ja buorebut proseassaid birra maid Davvi Dearvvašvuodta ja dan vuollášaš doaimmahagat álggahit.

Pasieantamátkkiid lálkaásahus

Sámi pasieanttat orrot miehtá riikka, muhto oallugat orrot báikkiin gos leat guhkes gaskkat ja guhkes mátki spesialistadearvvašvuodabálvalussii. Geográfalaš erohusat ja stuora erohusat almmolaš johtalusfálaldaga olis váikkuhit iešguđet lálkai iešguđet osiide riikkas. Dan vuodul lea Sámediggi ovddidan cealkámuša pasieantamátkkiid lálkaásahusa rievdadeapmái (Endringer i pasientreiseforskriften - forenkling og forbedring av regler for pasientreiser). Sámediggi deattuhii ahte sámi pasieanttain lea vuoigatvuodta oažžut dearvvašvuodabálvalusa sámegillii maiddá go gulahallá pasieantamátkkiid birra. Sámediggi dasto mitalii hástalusaid birra ja vejolaš doaibmajuid birra gaskkaid ja ássama, kollektiivvalaš johtalusfálaldagaid ja daid váiluma ja sámegielaid dáfus, maiddá Pasieantamátkkiid HF giellagelbbolašvuoda dáfus. Lálkaásahus lea mearriduvvon almmá stuora rievdadusaid haga. Dat mii lálkaásahusas lea rievdaduvvon ii guoskka daidda čuoggáide maidda Sámediggi ovddidii árvalusa, ja dasto ii leat Sámedikki cealkámuš váldojuvvon mielde rievdadeamis.

Psyhkalaš dearvvašvuodta ja gárrenmirkkut

Ráđdehus ovddidii stuoradiggediedáhusa gárrendillereformma (rusreformen) birra. Meld.St. 5 (2024-2025) - Trygghet, fellesskap og verdighet (Dorvvolašvuodta, searvevuodta ja olmmošárvu. Sámediggi lea ovddidan cealkámuša stuoradiggediedáhussii mas čilge ahte buresbirgenvuogádat ii fála dearvvašvuodabálvalusaid mat leat heivehuvvon sámi pasieanttaide, ja ahte go buorida ipmárdusa ja gelbbolašvuoda, de oažžu vejolašvuoda sihkkarastit kultuvrra vuodul heivehuvvon dikšunvugiid ja implementeret kultursensitiiva eastadanstrategiijaid. Sámi perspektiiva ii leat namuhuvvon diedáhusas, muhto diedáhus čujuha dasa ahte geavaheddjiide, pasieanttaide ja lagasolbmuide, geain lea eará gielalaš dahje kultuvrralaš duogáš, lea erenoamáš dehálaš oažžut heivehuvvon dieđuid, maiddá olbmuide geain lea sámi duogáš.

7.3 Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusa

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi pasieanttat ja geavaheaddjit, beroškeahhtá gos orrot, ožžot gielalaččat ja kultuvrralaččat heivehuvvon dikšun- ja fuolahanbálvalusa.

Fuolahusbálvalusa fágalaš ovdánahttin ja gelbbolašvuodalokten

Dehálaš lea ahte fágabirrasiiin mat ovdánahttet bálvalusfálaldaga sámi pasieanttaide, lea vuodđomáhttu ja gelbbolašvuotta sámi diliid birra, ja danne ferte bisuhit ja nannet dearvvašvuoda ja fuolahusbálvalusa fágalaš ovdánahttima ja gelbbolašvuodaloctema geavaheddjiid várás geain lea sámi giella- ja kulturduogáš. Sámediggi ja Dearvvašvuodadirektoráhtta gulahallet das movt fágalaš ovdánahttima ja gelbbolašvuodaloctema ain sáhtta ovddidit viidáseappot. Maŋnel go lea gulahallan Sámedikkiin, de Dearvvašvuodadirektoráhtta lea juolludan doarjaga dán golmma sámi fágabirrasii; Áarjelsaemien healsoeviermie, Hábmara suohkan ja Várdobáiki sámi guovddášii prošehtii Sámi geavaheddjiid dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid fágalaš ovdánahttin ja gelbbolašvuodalocten.

7.3.1 Čoahkketabealla - Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
40001 Geavaheaddjivuđot fálaldat vuoras sápmelaččaid várás - Várdobáiki Sámi guovddáš/ Várdobáiki samisk senter - njuolggodorajja	720 000	720 000	0
40101 Sámi doavttarsearvi - njuolggodorajja	453 000	323 000	-130 000
40201 Áarjelsaemien healsoeviermie - njuolggodorajja	438 000	438 000	0
40301 Geavaheaddjivuđot fálaldat vuoras sápmelaččaid várás - Oslo sámi viessu - njuolggodorajja	491 000	491 000	0
40401 Dearvvašvuoda- ja sosiálafágalaš seminára- njuolggodorajja Aajege:ii - Trøndelága fylkksuohkan	153 000	153 000	0
42001 Doarjja dearvvašvuoda-, fuolahus ja mánáidsuodjalusprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja	3 519 750	1 700 000	-1 819 750
Submi	5 774 750	3 825 000	-1 949 750

7.3.2 Geavaheaddjivuđot fálaldat sámi álbmogii, eallingearde- ja álbmotdearvvašvuodaperspektiivvas - njuolggodorajja Várdobáiki

Doarjjaortnega mihttomearri - Geavaheaddjivuđot fálaldat sámi álbmogii, eallingearde- ja álbmotdearvvašvuodaperspektiivvas:

- Rávvet ja bagadallat olbmuid ja organisašuvnnaid geat/mat háliidit čađahit eaktodáhtolaš geavaheaddjivuđot doaibmabijuid sámi vuorasolbmuid.

Dán ortnega bokte Várdobáiki bagadallá ja rávve olbmuid ja organisašuvnnaid geat/mat háliidit lágidit eaktodáhtolaš doaimmaid sámi vuorasolbmuid.

Várdobáikkis leat doaimmat dearvvašvuodaossodagas nugo dearvvašvuodadeaivvadeami lágideapmi, ja ovttasbargá sihke suohkaniiguin ja eará aktevrraiguin mat barget sámi dearvvašvuodaáššiiguin, ja bagadallá ja gaskkusta dieđuid sámi dearvvašvuoda birra olbmuid. Várdobáiki lea rávven dearvvašvuodadeaivvademiid álggaheami ja lágideami birra sámi vuorasolbmuid várás eará báikkiin Sámis.

Várdobáikki dearvvašvuodaossodat lea earret eará searvan ovttasbargofoorumii; Veahkaváldi ja illasteapmi sámi guovlluin, man RVTS lágidii. Várdobáiki maiddá lea searvan nátionála sámi dearvvašvuodafierpmádaga jahkásaš čoahkkimii, man Dearvvašvuodadirektoráhtta doallá. Dat lea vuolggahan doaimmaid main sámi biepmuid ja biebmorbevieruid oainnusmahttet buhcciidruovttuin ja eará ásaheami, ja doallan kurssaid sámi árbevirolaš biepmuid ráhkadeamis Evenášši fuolahusguovddášis prošeavtta «styrket omsorgstilbud til

brukere i markesamisk område» (nannejuvvon fuolahusfálaldat márkosámi guovllu geavaheddjiide) oktavuodas, man Dearvvašvuodadirektoráhtta lea ruhtadan, ja mas Várdobáiki lea mielde. Várdobáiki lea lágidan mángga seminára ja maiddá searvan mángggaide lágideamiide ja konferánssaide, ja doallan logaldallamiid mángga eará čoahkkimis iešguđet aktevrraiguin.

7.3.3 Sámi doaktáriid searvi - njulggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri: – Sámi doaktáriid searvi:

- Ahte sámi doaktáriid searvi fágalaš veahki ja diehtjuohkindoaimma bokte sáhtttá váikkuhit dan ahte sámi álbmogis lea dearvvašvuoda fálaldat mii lea heivehuvvon sin gillii ja kultuvrii.

Sámediggi attii jagis 2024 doarjaga Sámi doaktáriid searvái lágideat konferánssa duohtavuoda- ja soabadeami birra dearvvašvuodaperspektiivvas Romssas, geassemánu. Konferánssa lei Sámi doaktáriid searvvi ja SÁNAG / Sámi klinihka gaskasaš ovttasbargu, main lei 40-jagi ávvudeapmi. Konferánssa ulbmil lei čuvget viidáseappot geainnu sámi álgoálbmotguovddáža ásaheapmái. Sámediggi lea váldán mielde cealkámušaid mat bohte konferánssas buohcciviessostruktuvra bargui.

Sámi doaktáriid searvi lea mielde fágalaš forumiin main gaskkusta dieđuid sámi pasieanttaid birra ja sámi álbmoga dearvvašvuodafálaldagaide dili birra, ja searvi maiddá lea mángii oidnon medias áššiid birra mat gusket sámi álbmotdearvvašvuhtii / dearvvašvuodabálvalusfálaldagaide. SDS lea sádden fuolastusdieđu Finnmárkku buohcciviesu, Sámediggái, Davvi Dearvvašvuhtii ja Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartementii Finnmárkku buohcciviesu HF ođđasis organiserema birra ja dan váikkuhusain SÁNAG:i – Sámi klinihkkii. SDS bargá Sámi klinihka ođđasis organiseremiin, ja oaivvilda ahte dat ii galggašii leat Finnmárkku buohcciviesu vuollásaš, ja lea almmolaččat cealkán ahte lea eahpeluohtámuš Sámi klinihka jodiheddjiide, mángga dilálašvuoda geažil, mat leat guhká bistán. SDS maiddá lea lágidan seminára doarjun dihte sin geat leat rahčan olmmošvuoigatvuodaid ovddas Fovse-áššis. Stivrass leat leamaš čoahkkimat Sámis, sihke Suoma bealde ja lulli Sámis. Searvi lea nannen ovttasbarggu Sámi psykologaservviin ja sámi sosiálabargiid servviin, earret eará gulaskuddancealkámušaiguin mat guoskkahit daid oktasaš fágasurggiid, ja lea bargan rekrutteremiin searvái.

7.3.4 Áarjelsaemien healsoeviermie - njulggodorajja

Doarjjaortnega mihttomearri: – Áarjelsaemien healsoeviermie:

- Váikkuhit ja nannet barggu ovttaárvosaš dearvvašvuoda bálvalusaid ektui sámi álbmoga várás máttasámi guovllus.

Lullisámi dearvvašvuodafierpmádat, Áarjelsaemien healsoeviermie, lea jagis 2024 bargan sámi dearvvašvuodajoavku -prošeavttain. Áarjelsaemien healsoeviermie lea jagi 2025 rájes mielde stáhtabušehtas, ja ulbmil lea ahte sámi álbmot oažžu ovttaárvosaš bálvalusaid. Dasto lea Áarjelsaemien healsoeviermie oahpahan iešguđet suohkaniidda ja oahpahasáhusaide sámi kulturipmárdusa ja sámi dearvvašvuoda birra. Organisašuvdna lea maid bargan Nuortta universitehta čuovvumušdutkan lánčimiin sámi dearvvašvuoda-vuorasolbmot ja sámiid cielaheami ja vealaheami eastadanbargguid olis Vefsnis, Grane suohkanis, ja maiddá dorjon VIVAT iešsorbmemiid eastadanbarggu lullisámi guovllus. Áarjelsaemien healsoeviermie lea mielde lágideame jahkásaš lullisámi dearvvašvuodakonferánssa.

Dasa lassin Áarjelsaemien healsoeviermie lea searvan álbmotdearvvašvuoda konferánsii Tønsbergas – mas lei sámi dearvvašvuodaperspektiiva, ja eurohpálaš kulturgávppa Bådåddjo álgoálbmotkonferánsii (NAISA), mas oahpahii sámi dearvvašvuoda birra ja oainnusmahtii fáttá.

7.3.5 Geavaheaddjiguvllot fálaldat vuoras sápmelaččaide - njulggodoarjja Oslo Sámi vissui

Doarjjaortnega mihttomearri: – Geavaheaddjiguvllot fálaldat vuoras sápmelaččaide:

- Ovddidit geavaheaddjiguvllot fálaldaga sámi vuorasolbmuid várás guovlluin gos sámit leat unnitlogus.

Gulahallančoahkkimis Sámedikkiin, mitalii Oslo sámi viessu dearvvašvuodadeaivvademiid birra sámi vuorasolbmuid ja unnamánážiideaivvadeami birra sámi váhnemiidda.

Oslo sámi viessu lea doallan sáhkavuoruid ja logaldallamiid fágaseminárain, konferánssain, čoahkkimiin jna., ja ovddidan gulaskuddancealkámušaid, searvan referánsajoavkkuide ja bargajoavkkuide. Leat dollojuvvon 10 dearvvašvuodadeaivvadeami sámi vuorasolbmuid Osloves ja Oslove lahkosiin, maid fáttát leat guoskan dearvvašvuhtii, leat leamaš oahppanmátkkis Plaassjas, mángga mátkkis lagas guovlluin, ja fitnan čájáhusain. Oslo sámi viesus maiddá leat leamaš ovttasbargočoahkkimat Oslo suohkaniin. Prošeaktajodiheddji dasa

lassin bargá sámi dearvvašvuoda- ja sosiálfierpmádaga ásaheami prošeavttain Oslove guvlui. Dasto leat searvan nationála álbmotdearvvašvuodakonferánsii ja sis lei čájáhusbeavdi konferánssas.

7.3.6 Máttasámi dearvvašvuodakonferánssa - njuolggadoarjja

Konferánssa mihttomearri – Máttasámi dearvvašvuodakonferánssa:

- Eanet gelbbolašvuotta dearvvašvuoda ja eallineavttuid birra, ja sámi pasieanttaid hástalusat ja dárbbut máttasámi guovllus.

Lullisámi dearvvašvuodakonferánssa lágiduvvui Stjærdalas skábmamánu 17.-18. beivviid. Dan guovtti seminárábeaivvi fáttát ledje «Samisk folkehelse - hva skaper det gode liv?» (Sámi álbmotdearvvašvuotta – mii duddjo buori eallima?) ja «Helsetjenester til samisk befolkning» (Dearvvašvuodabálvalusat sámi álbmogii). Dán jagi serve konferánsii 83 olbmo ja sii máhcahedje buriid dieđuid konferánssa birra. Sámedikki doarjja lei mearrideaddji dehálaš lullisámi dearvvašvuodakonferánssa lágideapmái.

7.3.7 Doarjja dearvvašvuoda-, fuolahus- ja mánáidsuodjalusprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Doarjja dearvvašvuoda-, fuolahus ja 42001 mánáidsuodjalusprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja	3 519 750	1 700 000	1 700 000	-1 819 750
Submi	3 519 750	1 700 000	1 700 000	-1 819 750

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
Doarjja dearvvašvuoda-, fuolahus ja 42001 mánáidsuodjalusprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja	4 298 000	778 250	3 519 750
Submi	4 298 000	778 250	3 519 750

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
23	12	7	4

Doarjjaortnega mihttomearri: – Doarjja dearvvašvuoda-, fuolahus- ja mánáidsuodjalusprošeavttaide:

- Buorre dearvvašvuotta ja ovttáárvosaš dearvvašvuoda-, fuolahus ja mánáidsuodjalusbálvalusat.

7.4 Álbmotdearvvašvuotta

Ánggiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi álbmogis buorre dearvvašvuotta ja loaktin.

Sámediggi lea ráđđehusain ovttasbargan jahkásaš stuoradiggedieđáhusa olis sámi giela, kultuvrra ja servodateallima birra, mii jagis 2024 lei sámi álbmoga álbmotdearvvašvuoda ja eallindiliid birra. Sámediggái lea leamaš dehálaš ahte stuoradiggedieđáhus identifisere ja váldá ovdan álbmotdearvvašvuodahástalusaid sámi servodagain. Sámedikki dievasčoahkkin meannudii dieđáhusa áššis 028/24 Dieđ. St. 12 (2023-2024) Dieđáhus Stuoradiggái. Sámi giella, kultuvra ja servodateallin – sámi álbmoga álbmotdearvvašvuotta ja eallindilit.

Vaikko Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raporta galggai leat dehálaš máhttovuoddu odđa stuoradiggedieđáhussii, de leat mánnga dehálaš suorggi mat eai leat váldojuvvon ovdan dieđáhusas. Earret eará stuora dearvvašvuodahástalusaid dohkkeheapmi maid dáruiduhttinpolitihkka lea dagahan ja ain dagaha. Sámediggi maiddáih ohcala buoret čuvgejumi das movt eatnamiidda sisabahkkemat čuhcet erenoamážit sámi nuoraide. Go Dearvvašvuoda- ja fuolahuslávdegoddi meannudii dieđáhusa, de čujuhii Sámediggi dieđáhusa váilevašvuodaide, ja dasa lassin ovddidii hástalusaid mat gusket sámi ealáhusaide, árbevieruide, boraspiriide, dálkkádhkii, dearvvašvuodafálaldagaid ja oahpahusfálaldagaid sentraliseremii, ja rájiidrasttideaddji bargui.

Dieđáhus signalisere ahte álbmotdearvvašvuodabargguide galgá fuolahit eambbo sámi váikkuheami, earret eará nu ahte nammadit álbmotdearvvašvuoda politihkalaš ráđđái ja álbmotdearvvašvuodadoaimmaid vuoruheami lávdegoddái lahtu geas lea sámi duogáš. Anne Toril Eriksen Balto lea jagis 2024 nammaduvvon ráđđehusa álbmotdearvvašvuodadoaimmaid vuoruheami lávdegotti sámi lahttun. Dasto ráđđehus maiddáih galgá heivehit dearvvašvuodadieđuid sápmelaččaide, ja iešguđet bálvalusat galget eambbo oahppat sámiid birra. Sámi nuorat ožžot diehtosiiddu veahkkebálvalusaid birra mii čatnasa ung.no:i, ja dál galget árvvoštallat leago dárbu ásahtit veahkketelefovna mánáide ja nuoraide geain lea sámegiel duogáš, geat leat gillán veahkaválddi.

7.4.1 Čoahkketabealla - Álbmotdearvvašvuota

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
43701 Eastadit iešsorbmemma Sámis – prošeakta	0	500 000	500 000
Submi	0	500 000	500 000

7.4.2 Eastadit iešsorbmemma Sámis – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Sámi suohkaniin ja guovlluin eanet máhttu iešsorbmemma birra ja iešsorbmemma eastadeapmi.

Sámediggi searvvai kampánnjii Selvmordsforebygging i Nord-Norge (iešsorbmemma eastadeapmi Davvi-Norggas) ovttas RVTS:in. Dasto leat dollojuvvon mánnga čoahkkima dán barggu oktavuodas, earret eará fierpmádatčoahkkin álbmotčuvgehuskampánnja guvllolaš heiveheami birra iešsorbmemmiid eastadeami várás.

Sámediggi lágidii seminára iešsorbmenváttisvuodaid birra Sámis go Sámedikkis ledje lávdegoddečoahkkimat miessemánus. Seminára lea čuovvuluvvon konferánssain man fáddá lei iešsorbmemmiid eastadeapmi. Girku SOS oačču doarjaga konferánssa lágideapmái. Ruota, Suoma ja Norgga beale Sámi fagaolbmot juogadedje vásáhusaid ja geahčadedje vejolaš ovttasbargovugiid iešsorbmemmiid eastadeami várás Sámis. Ulbmil lei čoahkket buohkaid geat barget iešsorbmemmiid eastademiin Sámis oktasaš davvirikkalaš-sámi fierpmádahkii álbmotdearvvašvuoda várás Sámis.

7.5 Ovttaárvosaš mánáidsuodjalanbálvalus

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi mánáid vuoigatvuodát ja dárbbut leat sihkkarastujuvvon deaivvadeamis mánáidsuodjalusain.

Sámediggi lea jagis 2024 juohkán dieđuid ángiruššansurggiin mat gusket mánáide ja nuoraide, ja Sámedikki vuoruhemiid birra hástalusaid ja doaibmabijuid olis mat váikkuhit sámi mánáide ja nuoraide. Dan lea earret eará bargan gulahaladettiin Bufdriin, Bufetat Davvi regionnain ja Nationála sámi gealboguovddážiin (NASÁG). Fáttát maid lea ovddidan gulahallamis leat sámi mánáid vuoigatvuodát go leat mánáidsuodjalusa hálddus, mánáid ja nuoraid cielaheapmi ja rasismma sin vuostá, ja gárrenmirkkut.

7.6 Sosiála dilli ja čálgobálvalusat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Buresveadjinbálvalusat leat heivehuvvon sámi geavaheddiide.

Sámediggi lea searvan stuoradiggedieđáhusbargui sosiála erohusaid dássema ja mobilitehta birra, man ráđđehus almmuha jagis 2025. Sámediggi lea ovddidan cealkámušaid das ahte dieđáhus ferte oanehaččat čilget sámi álbmoga álbmotdearvvašvuoda hástalusaid ja resurssaid, ja ahte fertejit álggahuvvot konkrehta doaibmabijut. Dát Stuoradiggedieđáhus geahčaduvvo oktan jahkásaš Stuoradiggedieđáhusain sámi giela, kultuvrra ja servodateallima birra 2025.

8 Álgoálbmogiid vuoigatvuodát, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvu

Servodatmihttu:

- Vuoigatvuodát mat leat dohkkehuvvon ON álgoálbmotvuoigatvuodájulggaštusas leat implementerejuvvon láhkadahkosii ja geavatláš politihkkii.

Jagis 2024 lea ollu dáhphávvon álgoálbmotvuoigatvuodáid, dásseárvvu ja solidaritehta dáfus. Sámediggi lea searvan mángga ON mekanismii nugo ON Álgoálbmotáššiid bissovaš forumii ja COP16 biologalaš mánggabealatvuoda konvenšuvdnii, ja ON álgoálbmotvuoigatvuodáid áššedovdimekanismii. Sámediggi lei maid mielde Norgga delegašuvnnas ON nissonkonferánsas, Sámediggi lea čuovvolan ON riikkaidgaskasaš álgoálbmotgielaid logijagi (IDIL2022-2032), ja Sámediggi lea geahččalan nannet álgoálbmogiid biebmovuogádagaid nu ahte lea searvan álgoálbmogiid biebmovuogádagaid lihtu (FAO) stivrenjovkui.

Riikka dásis Sámediggi lea searvan earret eará Arctic Frontiers -konferánsii Romssas, gos Sámediggi lágidii «side event» (oalgelágideapmi) oahpahusa ja ruoná molsuma birra, ja álgoálbmogiid vuostáiváldima ovttas Olgoriikadepartemeanttain. Sámediggi lea sádden gulaskuddancealkámuša Bargo- ja searvadahttindepertemeantta NOU:i 2024:3 ekstremismma birra. Sámediggi lea maid deattuhan ekstremismma vašálaš guottuid ja daguid hámis hearkkes joavkkuid vuostá, maiddái sápmelaččaid.

Davviguovlluid guoddevaš ovdáneami sihkkarastima dihte lea Sámediggi gulahallan Olgoriikadepartemeanttain, Gielda- ja guovlodepartemeanttain ja golmmain davimus fylkkasuohkaniin davviguovlopolitihka birra. Sámediggi maiddái lea váldán ovdan dálkkádatkriisa, olmmošvuoigatvuodáid ja álgoálbmogiid aktiivvaláš searvama birra olgoriikaministariin.

Sámi vuoigatvuodáid ja riektesihkarvuoda goziheami sihkkarastima dihte, lea Sámediggi ovddidan Duopmostuollohálddahussii ahte lea fuolas duopmáriid, geain lea boazodoallogelbbolašvuota, bealátkeahtesvuodaárvvoštallama hárrái.

Dásseárvvu olis Sámediggi lea čuovvolan dásseárvodieđáhusa ja doaibmaplána sámiid cielaheami vuostá. Sámediggi lea gulahallan fylkka givssidanáittardeddiiguin ja ohppiid- ja fidnoohppiid áittardeddiiguin, ja álmмуhan doarjjaortnega sámiid cielaheami eastadeami várás. Sámediggi maiddái lea searvan ráđđehusa bargui nátionála doaibmaplánain sámiid cielaheami vuostá ja álmмуhan neahttasiiddu samehets.no.

8.1 Ángiruššansuorggit - álgoálbmotvuoigatvuodát, riikkaidgaskasaš ovttasbargu ja dásseárvu

Sámedikki ángiruššansuorggit álgoálbmotvuoigatvuodáid, riikkaidgaskasaš ovttasbarggu ja dásseárvvu siskkobealde:

- Sámi ovttasbargu.
- Davviguovllut,
- Álgoálbmotvuoigatvuodát.
- Ovttaárvosašvuota ja solidaritehta.
- Dásseárvu.

8.1.1 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – álgoálbmogiid vuoigatvuodát, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvu

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
Sámi ovttasbargu	5 255 551	5 258 000	2 449
Álgoálbmotvuoigatvuodát	5 767 680	6 039 000	271 320
Dásseárvu	443 574	1 750 000	1 306 426
Submi	11 466 804	13 047 000	1 580 196

Sámediggi searvá juohke jagi Arctic Frontiers -konferánsii Romssas. Jagis 2024 Sámediggi lágidii oalgelágideami ovttas Romssa fylkkasuohkaniin oahpahusa ja ruoná molsuma birra, ja dasa lassin searvvai máŋgga panelaságastallamii.

Sámediggi maiddái lágidii álgoálbmotvuostáiváldima Nordnorsk kunstmuseumis, ovttas Olgoriikadepartemeanttain. Dohko bovdejuvvojedje buot Arctic Frontiers -konferánssa álgoálbmotoasseváldit.

Sámediggi lea jagis 2024 váldán ovdan fáttáid Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna, Davviriikkaid ráđđi, Ruošša beale sámit ja seremoniijalaš dávviriid máhcaheapmi olgoriikaministariin Espen Barth Eidein. Dasa lassin Sámediggi lea ovddidan iežas fuolastumi Local Communities ja Indigenous Peoples seaguheami hárrái riikkaidgaskasaš čoahkkimiin.

8.2 Sámi ovttasbargu

8.2.1 Čoahkketabealla - Sámi ovttasbargu

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
48001 Sámi Giellagáldu - šiehtadus	5 255 551	5 258 000	2 449
Submi	5 255 551	5 258 000	2 449

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi giella, kultuvra ja servodateallin gozihuvvojit ja ovddiduvvojit sihke ovttaskas nátionála stáhta siskkobealde ja stáhtarájáid rastá.

8.2.2 Sámi Giellagáldu

Sámi Giellagáldu lea sámi álbmoga oktasaš ja seammás bajimuš davviriikkalaš fágaorgána sámi giellaáššiin. Fágaorgánas lea ovddasvástádus giella seailuheamis ja daid sámegielaid, mat hubmojuvvojit davviriikkain, čállingiella normeremis. Davviriikkalaš dásis fágaorgána bargá dakkár bargguid go maid ovdamearkka dihte Norgga Giellaráđđi (Språkrådet) ja Ruota Giellaráđđi (Språkrådet Isof), ja Senter for nasjonale språk i Finland (KOTUS), ja main lea ovddasvástádus seailuhit giella ja normeret riikkaid váldogielaid.

Norgga beale Sámediggi lea jagis 2024 gulahallan Suoma ja Ruota beale sámedikkiiguin Sámi Giellagáldu ruhtadeami hárrái. Dan golmma sámedikki gaskasaš ovttasbargošiehtadusas Sámi Giellagáldu hárrái, lea sohppojuvvon ahte sámedikkiit ruhtadit Sámi Giellagáldu ovttas, nu ahte juohkehaš máksá seamma made.

Norgga beale Sámediggi unnidii iežas juolludeami jahkái 2025 Sámi Giellagáldu ovddit jagiid badjebáhcagiid dihte. Ruota beale Sámediggi lea jagis 2024 diedihán ahte fertejit unnidit doarjaga maid addet Sámi

Giellagáldui, danne go sin iežaset ruhtadeapmi lea geahpeduvvon. Ovddit jagiid dat lea juolludan 330 000 euro. Suoma beale Sámediggi lea iežas bušehtas juolludan 220 000 euro Sámi Giellagáldui jahkái 2025. Ruota bealde lea Sámi Giellagáldu ruhtaduvvon stáhtabušehtas. Jagi 2025 ruhtadeapmi sihkkovuvvui. Ruota beale Sámediggi lea mearridan ruhtadit Sámi Giellagáldu iežas bušehtas, muhto juolludeapmi lea unniduvvon.

Dan boadus lea ahte Sámi Giellagáldu ruhtadeapmi geahpeduvvo jahkái 2025. Bistevaš geahpedemiid váikkuhus sáhtta guhkit áiggi vuollái mielddisbuktit ahte Sámi Giellagáldu doaimmat unnot.

Norgga, Ruota ja Suoma beale sámedikkat lea jagi 2024 juolludusreivii čállán čuovvovaš gáibádusaid bohtosiidda, vuoruhemiide ja vuordámušaide Sámi Giellagáldui:

- Sámi giellagáldu galgá háhkagoahtit giellabargiid buot dan golmma riikkas ja hálddahušvirggiide maidda dárbbášuvvojat bargit.
- Sámi Giellagáldu galgá maid vuoruhit juohkit dieđuid, rávvat ja bagadallat giellageavaheddjiid sámegeleaid geavaheamis.
- Sámi Giellagáldu galgá álggahit dárbbášlaš doaimmaid vai sámegeleaid terminologija- ja normerenbarggu, ja eará barguid mat Sámi Giellagáldu njuolggadusain leat mearriduvvon, sáhtta álggahit farggamusat.
- Álgobmotgeleaid logijagis 2022–2032 lea sámegele giellateknologalaš reaidduid ráhkadeapmi dehálaš mihttu. Danne galggašii ovtasbargu Divvumiin – Sámi giellateknologija guovddážiin vuoruhuvvot.

Fágaorgána jodiha sierra stivra mas buot golmma sámedikkis lea seamma váikkuhanfápmu. Stivra lea Sámi Giellagáldu bajimus orgána ja das lea váldoovddasvástádus Sámi Giellagáldu doibmii. Stivrras leat guhtta lahtu ja guhtta várrelahtu. Guhtege Sámediggi nammada guokte stivralahtu ja guokte várrelahtu. Stivrra barggu stivre stivrabagadus, man Sámedikkat leat ovtas mearridan. Sámi Giellagáldu ovddit stivrra doaibmanáigodat nogai golggoatmánu loahpas.

Sámi Giellagáldu hálddahusa birra lea čilgehus 2. oasis.

Sámi Giellagáldu stivra ásahii jagis 2023 lulli-, julev- ja davvisámegele lávdegottiid, ja anáraš- ja nuortalašgele lávdegottiid, ja nammadii daidda lahtuid ja várrelahtuid čuovvovaš njealji jagi áigodahkii (2023–2027). Stivra lea dán jagi ásahan bihtánsámi lávdegotti ja bihtánsámegele normerenbargu lea álggahuvvon. Dat lea historjjálaš ja dehálaš lávki ovddasguvlui bihtánsámegele ovdánahttinbarggus.

Sámi Giellagáldu stivrras leat leamaš guhtta čoahkkima. Stivra válljejuvvo njealji jahkái hávális. Danne lea jagis 2024 válljejuvvon ođđa stivra áigodahkii 2025–2028. Ođđa stivra vuođđuvuvvui juovlamánu 2024, ja Ann-Mari Thommasen lea stivrajodiheadji ja Nilla Tapiola nubbijodiheadji.

Sámi Giellagáldu stivra (2020 – 2024) deaivvadedje njelljii jagis 2024, ja mearriedje 12 áššis. Stivra ásahii earret eará áššis 30/24 bihtánsámi giellalávdegotti ja nammadii čuovvovaš lahtuid lávdegoddái áigodahkii 2024 – 2027: Inger Fjällås, Peter Steggo, Olve Utne ja Joshua Wilbur.

Jagis 2024 Sámi Giellagáldu lea ain bargan bargoproseassaid ásahemiin ja ovdánahttimiin. Leat virgádan čieža ođđa bargi. 2024 čavčča rájes Sámi Giellagáldus ledje dasto buot virggiin bargit.

Giellabargu

Sámi Giellagáldu lea vástidan oktiibuot 1124 giellagažaldaga dán jagi. Máilmmis leat ovcci iešguđet sámegele. Muhtun meroštallamiid mielde dáid geleaid hupmet birrasii 20 000–30 000 olbmo miehtá máilmmi. Giellagažaldagaid mearri lea hui stuoris giellageavaheddjiid ektui, ja dat čájeha ahte lea hui dárbbášlaš bargat sámegeleaid seailuhemiin.

Sámegeleaid normeremiin leat bargan miehtá jagi, dušše eai anárašgele, man olis bargu álggahuvvui easkka čakčamánu álggus, go dalle virgáduvvoi anárašgele ráđđeaddi. Sámi Giellagáldu giellalávdegottit leat normeren oktiibuot 1141 sámegele tearpma jagis 2024. Dain sáhtta namuhit earret eará dálke- ja bieggatearpmad, muohtovuoddas-tearpmad, dihtorprogrammerensymbolaid ja vearjoosiid.

Giellalávdegottit leat normeren iešguđet fágasurggiid fágatearpmad, ja dan lassin dat leat maid normeren dahje ovddidan giellafágalaš áššiid digaštallamiid. Julevsámegele riektáčállingirjii njuolggadusat normerejuvvojedje golggoatmánus 2023. Geassemánu meannudii julevsámegele lávdegoddi riektáčállingirjii ođdasit, ja rievdadii mearrádusa. Olles báikenammakapihttal sihkkovuvvui, go Sámi Giellagáldus ii leat mandáhtta mearridit báikenammaáššiin. Davvisámegele lávdegoddi lea viiddidan

difftonganjuolgama norpma njuolggadusa, mii ovdal gustui dušše dahkkinomeniidda. Anárašgiela lávdegoddi deaivvadii guktii jagis 2024 ja normerii oktiibuot 19 ođđa anárašgiela tearpmad. Dasa lassín lávdegoddi geahčadii passiivva geavaheami.

Nuortalašgiela lávdegoddi lea normeren guhtta evangelalaš-luteralaš girkoteavstta dahje rohkosa, go sátnádeapmi spiehkasta ortodoksa girku teavsttain. Lea ovddidan ođđa ávžžuhusaid mánuid namaid ja daid geavaheami birra. Lea maiddái ovddidan ođđa ávžžuhusaid adjektiivvaid attribuhttahámiid olis.

Sámi Giellagáldu lea ovttasbargan ollu iešguđet ásahusaiguin, earret eará UiT Norgga árkatalaš universitehta Sámi giellateknologiija guovddážiin, Giellateknoin ja Divvumiin. Mii leat ovttas ovdánahtán earret eará digitála sátnebánkku sámegielaide <http://satni.org> masa buot ođđa normerejuvvon sániit almmuhuvvojit. Sámi Giellagáldu lea fierpmádaga Nettverket for nordiske språknemdene (NSN) lahttu ja searvvai fierpmádaga jahkečoahkkimii Reykjavikas, Isláanddas, borgemánu loahpas. Sámi Giellagáldu lea davviriikkalaš giellalávdegottiid bokte ásahan dehálaš ovttasbargooktavuođaid earret eará Norgga Giellaráđiin (Språkrådet), Senter for morsmållspråk i Finland (Kotimaisten kielten keskus) ja Ruota Giellaráđiin (Språkrådet) ja eará davviriikkaid giellaráđiiguin. Sámi Giellagáldu hágai girjjálašvuođačoakkáldaga mas leat iešguđet diehtočállosat sámegielaid birra Norggas, Ruotas ja Suomas, mii almmuhuvvui jagis 2023 áigečállagii Språk i Norden 2024. Áigečállagis leat buot diehtočállosat mat gusket sámegielaide sámegillii, suomagillii, dárogillii ja ruoŋagillii.

Sámi Giellagáldu lea dán jagi joatkán ovttasbarggu suoma nátiolagirjerájuin davvisámegiela tearpmad normeremis suoma almmolaš ontologiijai (YSO). YSO:s leat birrasii 30 000 suomagiela tearpma. Sullii bealli dain leat jorgaluvvon davvisámegillii.

Oulu universitehta Giellagas-instituhtta fállá sosiála- ja dearvvašvuođaoahpahusa, mas fágaolbmot lohket davvisámegiela, anárašgiela ja nuortalašgiela, ja das leat kurssat sámi kultuvrra birra. Studeanttat leat giellakurssain čohkken sosiála- ja dearvvašvuođafágalaš tearpmad mat eai vuos leat normerejuvvon. Sámi Giellagáldu barggai ovttas Giellagas-instituhtain tearpmad ovddideamis boahhtevaš normeremii. Davvisámegiela sátnelisttus leat sullii 170 tearpma.

Diehtjuohkin ja čalmmusteapmi

Sámi Giellagáldu guovddáš diehtjuohkin sámegielaid birra dahkkojuvvo nu ahte njuolga gulahallá giellageavaheddjiiguin, go sii váldet oktavuođa giellagažaldagaid birra. Giellaorgánas lea dán rádjái leamaš Facebook-siidu man birrasii 2100 olbmo čuvvot. Čakčamánu álggus maiddái ráhkaduvvui Instagram-siidu, gosa leat almmuhuvvon dieđut Sámi Giellagáldu doaibma birra. Sosiála mediain leat juohkán dieđuid giellaorgána barggu, giellasemináraid, julevsámegiela riektáčállingirji, ja eará normerenáššiid birra ja sámi giellavahku birra nu ahte leat juogadan artiikkaliid ja filmmaid. Instagram-siiddu čuvvot 327 olbmo.

Eahpesihkarvuođa dihte boahhtevaš ruhtadeami hárrái leat čakčamánu álggu rájes dihtomielaččat vuoruhan diehtjuohkin- ja čalmmustanbarggu eambbo go ovdal. Dan ulbmil lei olbmuid oahpásnuhttit giellaorgánii ja buoremus lági mielde fuolahit ahte Sámi Giellagáldu doaibma joatká. Dan boadus lei ahte miehtá máilmmi čálle mediát Sámi Giellagáldu bargguid, dili ja boahhtevaš hástalusaid birra. Čakčamánu álggu rájes leat Sámi Giellagáldu birra muitalan unnimusat 15 iešguđet mediakanála: Ávvir, 3CAT, Euractiv, Fempers Nyheter, Lapin Kansa, NRK Sápmi, NRK Nordland, RCI – Radio Canada, Sárgat, SR Sameradio, SVT Sápmi, The Arctic Century, YLE Sápmi, The Guardian ja Newspaper Global.

Dán jagi lágidii Sámi Giellagáldu, ovttas iešguđet ovttasbargoguimmiiguin, oktiibuot guhtta stuora gielladeaivvadeami, gos digaštalle áigequovdilis fáttáid: njeallje giellaseminára ja guokte konferánssa. Lágidemiid ulbmil lei čohkket giellačehpiid ja muitalit áigequovdilis ja miellagiddevaš áššiid birra sámi giellabirrasiidda, ja seammás doaibmat kanálan mas olbmot ožžot dieđuid fágaorgána birra, ja vai lea álkit váldit oktavuođa fágaorgánain. Lágidemiide serve sullii 1302 olbmo. Dat leat hui stuora lohku, sámegielagiid logu ektui. Dat čájeha ahte lea hui dárbbášlaš bargat sámegielaid seailuhemiin.

8.2.3 Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR)

Sámit leat sihke álbmot ja álgoálbmot sin árbevirolaš guovlluin Suoma, Norgga, Ruota ja Ruošša stáhtarájaid siskkobealde. Oktavuohta sámiid gaskka riikarájaid rastá lea mearrideaddji deatálaš árbevieruid bisuheapmái ja sámi oktasávuoda ja girjáivuoda ovddideapmái. Dát bargu dahkkojuvvo earret eará Sámi Parlamentáralaš Ráđi (SPR) bokte mii lea parlamentáralaš sámi jietna riikkaidgaskasaččat ja mii galgá gozihit sámiid beroštumiid riikarájaid rastá. Mihttomearrin lea ahte Sámi Parlamentáralaš Rádis galgá lea institušuvnnalaš ovttasbargu áššiin mat gusket sámiide mángga riikkas, dahje sámiide go lea okta álbmot. Norgga beale Sámedikkis leat čieža delegáhta rádis.

8.3 Davviguovllut

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Ceavzilis ahtanuššan davvi ássi álbmogiidda.

Sihkkarastin dihtii ceavzilis ahtanuššama davviguovlluin lea dehálaš bargat ovtta sihke álgoálbmotásahusaid, beroštupmiorganisašuvnnaid, ealáhuseallima ja almmolaš eiseválddiid gaskka. Danne lea Sámediggi árrjalaš arenain main lea sáhka davviguovlopolitihkas, sihke nationála dásis ja riikkaidgaskasaččat, earret eará davviguovloforumii ja riikkaidgaskasaš konferánssaide searvama bokte main fáddán lea davviguovlopolitihkka.

Davviguovlopolitihkka báikkálaččat ja guvllolaččat

Sámediggi lea gulahallan Olgoriikadepartemeanttain, Gielda- ja guovlodepartemeanttain ja golmma davimus fylkkasuohkaniin davviguovlopolitihkas báikkálaš ja guvllolaš perspektiivvas. Sámediggi lea dan oktavuodas ovddidan ahte Sámi parlamentáralaš ráđđái dárbbášuvvo čállingoddi, ja ahte lea dárbu hukset luohhtámuša olbmuid gaskkas davvin. Dat fáddá lea Sámedikki mielas dehálaš sámi vejolašvuođaid ovddideapmái oassálastit davviguovlopolitihkkii.

Sámediggi lea maddái gulahallan olgoriikaministariin Espen Barth Eidein. Sámediggi lea dan oktavuodas váldán ovdan dálkkádatkriisa, olmmošvuoigatvuođaid ja álgoálbmogiid aktiivvalaš searvama, ja dálkkádatvuoigalašvuođa. Dasa lassin váldojuvvojede ovdan hástalusat mat gusket dasa ahte energiija lea ráddjejuvvon resursa, ja ferte vuoruhit guđiide ulbmiliidda dan atná, davviriikkalaš ovtta barggu NATO:s, ja ahte Sámediggi ferte searvvahuvvot ráđiide go militearadoaimmaid plánejit. Dasto lei maid sáhka Husbankena mearkkašumis eambo viessohuksemiidda láchimis boaittobeale guovlluin.

8.4 Álgoálbmotvuoigatvuođat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- ON álgoálbmotvuoigatvuođajulggastus lea heivehuvvon láhkadahkosiin ja geavatalaš politihkas.

Álgoálbmogiin lea iešmearridanriekti. Dán rievtti olis mearridit sii friija sin politihkalaš sajádaga ja ovdánahttet friija sin ekonomalaš, sosiála ja kultuvrralaš ahtanuššama. Sámedikki bargá earret eará dan ala ahte oččodit dan ahte álgoálbmogiid ovddastuša iešstivrenergánat beasašedje iešheanalit searvat ON-čoahkkimiin mat gusket álgoálbmotáššiide ja ON álgoálbmogiid 2014 máilmmikonferánssa (WCIP) loahppadokumeantta čuovvuleapmi.

Konsultašuvnnat ođđa minerálaš birra

Sámediggi lea konsultašuvnnain ođđa minerálaš birra. Bargu čuovvola NOU 2022: 8 Ny minerallov (Ođđa minerálaš) árvalusaid maid Sámediggi meannudii áššis 052/22. Ráđdehusas lea áigumuš ovddidit láhkaproposišuvna 2025 giđa, ja dat mearkkaša ahte Sámediggái ferte ovddiduvvot válmassin konsulterejuvvon láhkaárvalus dievasčoahkkimis njukčamánu 2025. Fáttát maid birra leat digaštallan ráđdehusain leat doaibmaguovllu njuolggadusat, áššemeannudeapmi, konsultašuvnnat, buhtadus / árvosirdin, šiehtadusgáibádusat, deattuheapmi, sisabahkkemiid ráđji ja ulbmil. Sámediggi lea deattuhan dan movt láhkaásahus ollislaččat váikkuha sámi kultuvrii ja servodateallimii.

ON golbma álgoálbmotmekanismma

Guovvamánu 2024 ledje ON Bissovaš álgoálbmotášši foruma, ON álgoálbmotvuoigatvuođaid áššedovdimekanismma ja ON álgoálbmotvuoigatvuođaid erenoamášdieđiheddjiid bovdén álgoálbmotjođiheddjiid digaštallat dan ON doabageavaheami álgoálbmogiid ja báikegottiid hárrái. Sámediggi válddii ovdan ahte álgoálbmogiid ja báikegottiid hárrái eai leat seammalágan riikkaidgaskasaš geatnegasvuođat. Danne ii galggašii doahpagiid seaguhit. Dán čoahkkima raporttas čilgejuvvojit gávccii ávžžuhusa ON:i. Raporttas leat čuovvovaš ávžžuhusat: 1. Álgoálbmogiid vuoigatvuođaid árvvus atnin, gudnejahttin ja ollislaš geavahus. 2. Bargovuogiid ođasmahttit dan mielde. 3. Dat vuodduuvvá dárkilis dieđuide ja áššái guoskevaš dieđuide. 4. Ii leat vealaheapmi. 5. Atnit ON álgoálbmotvuoigatvuođaid julggastusa unnimusstandáran. 6. Bargovuohenjuolggadusaid ferte ođasmahttit. 7. Ferte mearridit njuolggadusaid main doahpagiid geavaheami earuheapmi boahťa ovdan. 8. Ferte atnit dakkár giela mas álgoálbmogiid ja báikegottiid earuheapmi boahťa ovdan.

ON Álgoálbmotáššiid bissovaš forum 2024

Sámediggi searvvai ON Álgoálbmotáššiid bissovaš foruma jahkásaš sešuvdnii. Dán jagi erenoamáš fáddá lei iešmearridanvuoigatvuohta ON álgoálbmotjulggaštusa konteavstta olis, ja mii deattuha álgoálbmotnuoraid jiena.

Sámediggi čujuhii ovdamearkkaide Sámis das movt industrialiseren áitá boazodoalu ja eará sámi birgenlágiid, ja ahte ruoná molsun sáhttá čuohcat sámi gillii ja kultuvrii.

Sámediggi lea searvan Arktisk Caucusii, Global Indigenous Youth Caucusis, doppe ledje bilaterála čoahkkimat Ecuadorain ja Australiain, beaiveboradeapmi Norgga ON ambassadevrra luhtte, čoahkkin Ruota parlamentarihkkáriiguin, čoahkkin ON biebm- ja eanandoalloorganisašuvnnain (FAO) álgoálbmogiid biebmovuogádagaid birra, ja doppe searvvai panelaide ollu oalgelágidemiin, álgoálbmotgielaid birra. Hindou Oumarou Ibrahim válljejuvvui Bissovaš foruma ođđa jodiheaddjin, ja Ture Laiti SuomaSámiNuoraid bealis lei okta dan golbmasis geat válljejuvvojedje Global Indigenous Youth Caucus mieljodiheaddjin (eng. co-chair).

ON álgoálbmotvuoigatvuođaid áššedovdimekanismma riikaáŋgiruššan

ON álgoálbmotvuoigatvuođaid áššedovdimekanisma lea fitnan Norgga beale Sámis, ja Osloves, njukčamánu 2024. Riikaáŋgiruššama raporta ii leat vuos válmmas. Riikaáŋgiruššan bargu čadahuvvui Sámiráđi ávžžuhusa vuodul, ja Sámediggi doarjui dan. Riikaáŋgiruššan guoskkai sápmelaččaid vuoigatvuođaide Norggas, ja das erenoamážit deattuhuvvojedje eanan-, territoria- ja resursavuoigatvuođat ja friija, ovdagihtii dieđihuvvon miehtama sihkkarastin. EMRIP-lahtut deaivvadedje ja láchce gulahallama eiseváldolbmuid, sámi birrasiid ovddasteddjiid, boazodolliid, mearrasámi organisašuvnnaid, priváhta fitnodagaid, Norgga olmmošvuoigatvuođaásahusa (NIM) ja eaktodáhtolaš organisašuvnnaid gaskkas.

Biologalaš máŋggabealatvuođa konvenšuvnna (CoP16) 16. oasálaščoahkkin

Biologalaš máŋggabealatvuođa konvenšuvnna (CoP16) 16. oasálaščoahkkin lágduvvui Calis, Colombias, golgotmánu 21. beaivvis skábmamánu 2. beaivái 2024. Sámediggi searvvai sorjjasmeahttun dárkojeaddjin nu ahte ii leat mielde Norgga stáhta delegašuvnnas. Oasálaščoahkkimis meannudedje áššiid mat maiddá ledje áigeguovdilát álgoálbmogiidda, nugo maiddá; Luonddušiehtadusa čuovvoleapmi, ovdáneami indikáhtorat, boahhtevaš bargoprográmma ja árbevirolaš máhtu barggu organiseren vrd. konvenšuvnna artihkkaliin 8J. Suoma ja Norgga beale Sámedikkis ovddidedje oktasaš oaivila COP16:s, das ahte ohcalit dan ahte biologalaš máŋggabealatvuođa konvenšuvnna galggašii čuovvolit UNPFII ávžžuhusa ja čielgaseappot dohkkehit álgoálbmogiid vuoigatvuođaid maiddá CBD:s, ja maiddá čielgaseappot earuhit doahpagiid Indigenous Peoples ja Local Communities geavaheami.

Oasálaščoahkkima boadus lei ahte ášahuvvui bissovaš orgána mii bargá árbevirolaš máhtuin ja eará áššiiguin mat gusket álgoálbmogiidda. Dat lei stuora vuoitun álgoálbmogiidda. Bissovaš orgána mielldisbuktá einnostahtti rámmaid viidáseappot bargui álgoálbmotmáhtuin mii guoská luondduvaljjivuhtii riikkaidgaskasaččat, ja seammás sihkkarastojuvvo álgoálbmogiid searvanvejolašvuohta.

Duopmostuollohálddahas

Sámedikkis lea buorre gulahallan Duopmostuollohálddahasain (DA). Duopmostuollohálddahas lea álggahan sámi foruma. Sámediggi lea ovddidan fuolastumi duopmáriid, geain lea boazodoallogelbbolašvuohta, bealátkeahtesvuođaárvoštallama hárrái. Sámi servodagas dan vásihit nu, ahte dat man vuodul lea dábálaš árvoštallat leago gelbbolašvuohta bargui, adnojuvvo ággan dadjat ahte mielliduopmárat leat bealálaččat, dása guoská maiddá gelbbolašvuohta sámi giela, kultuvrra ja boazodoalu birra. Dat fuonida sámi servodaga luohttámuša duopmostullui ja nanne dan ipmárdusa ahte duopmostuollu lea eanetloguálbmoga várás.

Sámedikki mielas lea dehálaš ahte Sis- ja Nuorta Finnmarkku diggegoddii oázžu doarvái áššiid meannudeapmái, ja ahte gustojeaddji dikki njuołlgadusaid ferte rievdadit vai lea álkit oázžut áššiid meannudeapmái dohko. Dat ahte Sis- ja Nuorta Finnmarkku diggegoddii luoiká duopmáriid, lea maid leamaš fáddán.

8.4.1 Čoahkketabealla - Álgoálbmogiid vuoigatvuodát

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
48701 Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta čuovvoleapmi - prošeakta	2 331 250	3 250 000	918 750
Doarjja riikkaidgaskasaš bargui - njuolggodorajja	1 046 000	1 046 000	0
International Decade of Indigenous Languages 2022- 2032 - prošeakta	732 293	600 000	-132 293
48801 Eamiálbmogiid biebmovuogádagat – prošeakta	1 265 137	750 000	-515 137
45005 Jevgenij Jushkova foanda - njuolggadoarjaga Sámeráđđái Norgga bealde	393 000	393 000	0
Submi	5 767 680	6 039 000	271 320

8.4.2 Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta čuovvoleapmi - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Dáhkát ahte Sámedikkis lea vejolašvuohta dustet vuordámušaid mat leat duohtavuoda- ja soabahankommišuvnna bargui.

Sámediggi meannudii ovcci ášši dievasčoahkkimis jagis 2024, mat čuovvolit duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta. Vuosttaš meannudeamis árvvoštalle raportta bajit dásis ja fáttáid mielde daid piláraid vuodul maid Duohtavuoda- ja seanadankommišuvdna lea identifiseren. Dasa lassin Sámediggi ovddidii sierra áššiid Sámedikki bajit dási árvvoštallamiin, váikkuhusain olbmuid ja ealáhusain. Čakčamánu dievasčoahkkimis 2024 meannuduvvui dievasčoahkkinášši 037/24 Duohtavuoda- ja soabadankommišuvnna raportta čuovvoleapmi regionalalaččat. Dasa lassin Sámediggi lea čalmmustahttán bušehtadárbbu piláraid olis dievasčoahkkináššis 040/24 Sámedikki cealkámuš 2026 stáhtabušehtii, man Sámedikki dievasčoahkkin meannudii čakčamánu. Buot Sámedikki mearrádušat raportta meannudeami oktavuodas, leat sáddejuvvon Stuoradiggái 2024 čavčča.

Lei historjjálaš dáhpáhus go Sámedikki dievasčoahkkin meannudii raportta, ja dat čalmmustahttojuvvui viiddis kultuvrralaš prográmmain. Njukčamánu lávdegoddečoahkkimiid oktavuodas lágiduvvui fágaseminára man namma lei Duohtavuoda ja soabaheami gaskkas, ja fiilbma “Samiske fortellinger om rett og urett” čájehuvvui Sámedikki dievasčoahkkimii ja bovdejuvvon gussiide. Njukčamánu dievasčoahkkinvahkus čájehuvvui fiilbma “Je’vida”, ja parlameantavistti olggobeallái ceggejuvvui lávvu dakkár sadjin gos sáhtii fitnat smiehttame dahje ságastallame, dahje gáfestallame. Dievasčoahkkima raportameannudeami álgaheapmi čalmmustahttojuvvui dásunčájálmasain «Shaddie/Vekst», mii lei erenoamážit ráhkaduvvon dán vástte, ja Emil Kárlsen doalai konseartta Sámedikki girjerájus. Sámediggái ledje boahtán guossit sihke ráđdehusas, stuoradikkis, sámi servodagas ja riikkaidgaskasaččat. Buot kommišuvdnalahtut ledje bovdejuvvon searvat lávdegodde- ja/dahje dievasčoahkkinvahku lágidemiide, ja dalle giite sin dan barggu ovddas maid leat bargan.

8.4.3 Riikkaidgaskasaš barggu - njuolggadoarjja

Samerádet – norsk seksjon – direkte tilskudd

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ovdánahttit sámi vuoigatvuodaid, nu ahte sámi álbmot dohkkehuvvo oktan álbmogin mas leat politihkalaš, ekonomalaš ja sosiála vuoigatvuodát mat leat sihkkarastojuvvon guoskevaš riikkaid láhkadahkosiin.

Sámiráđdi lea Norgga, Ruoŧa, Ruošša ja Suoma sámi organisašuvnnaid ovttasbargoorgána. Sámiráđi váldomihttu lea ovddidit sámi beroštumiid ja vuoigatvuodaid, ja ahte sámit dohkkehuvvojit oktan álbmogin, mas leat politihkalaš, ekonomalaš ja sosiála vuoigatvuodát mat leat sihkkarastojuvvon guoskevaš riikkaid

lágain. Dán barggu barget iešguđet forumiin, ovdamearkka dihte ON-forumiin nugo UNPFII ja EMRIP, ja nu ahte servet semináraide ja konferánssaide, dahje panelaságastallamiidda ja digaštallamiidda. Sámedikki doarjja dahká Sámiráđđái vejolažžan sihke čálalaš ja njálmmálaš cealkámušaid bokte nannet gelbbolašvuoda ja máhtu sámi vuoigatvuodaid birra, ja dan seammás mii leat ovddidan konkreetta hástalusaid mat gusket sámi servvodahkii.

Norgga beale Sámis lea Sámiráđđi deattuhan mearrasápmelaččaid vuoigatvuodadili ovddideami, ja dat lea dehálaš oassi das maid mii bargat sámi servvodagaid ovddas riddoguovlluin. Dasa lassin Sámiráđđi bargá mánggaiguin prošeavttaiguin mat leat ávkkálaččat riddoguovlluin sámi servvodagaid huksema nannemii, sihke vuoigatvuodabargguid ja kulturbargguid bokte.

Mama Sara Education Foundation – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Veahkehit ja nannet solidaritehta- ja humanitára barggu maid Mama Sara Education Foundation bargá.

Mama Sara Education Foundation lea eaktodáhtolaš veahkkeorganisašuvdna Guovdageainnus. Organisašuvdna veahkeha árrjalaččat masaimánáid Tanzanias beassat skuvlla vázzit fáttarortnega bokte, ja čohkke ruđaid masaimánáid skuvlavistái. 2017:s gárvánii skuvlavisti Loliondos mii addojuvvui skuvlaeiseválddiide Loliondos. Organisašuvdna áigu joatkit ovtasbarggu Loliondoin ja lea plánemin ođđa prošeavtta Engarukas. Organisašuvdna solidaritehtabargui juolluda Sámediggi danne njuolggodoarjaga dán barggu nannemii.

Docip – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Doarjjaortnet galgá nannet veahki álgoálbmogiidda iešguđet čoahkkimiid oktavuodas ON-vuogádagas.

Indigenous Peoples' Center for Documentation, Research and Information – Docip lea riikkaidgaskasaš álgoálbmotorganisašuvdna Geneves. Docip lea diehtujuohkin- ja dokumentašuvdnaguovddáš, mii maid bargá álgoálbmogiidda guoski dutkamiin.

Doarjjaortnega ulbmil lea nannet dan veahki maid ášahus addá álgoálbmogiidda iešguđege čoahkkimiid oktavuodas ON-vuogádagas.

8.4.4 International Decade of Indigenous Languages 2022-2032 - Prošeakta

ON jahkásaš váldočoahkkimis mearridii váldočoahkkin resolušuvna mii celkkii ahte áigodat 2022-2032 lea Riikkaidgaskasaš álgoálbmotgielaid logijahki (IDIL 2022-2032), álgoálbmotáššiid bissovaš foruma ávžžuhusa vuodul. Riikkaidgaskasaš álgoálbmotgielaid logijagi 2022-2032 (IDIL 2022-2032) ulbmil lea viiddidit IYIL2019 barggu, ja ain čalmmustahttit álgoálbmotgielaid kritihkalaš dilálašvuoda, ja maiddái mobiliseret eiseváldiid ja eará berošteaddijioavkkuid suddjet, ealáskahttit ja ovddidit álgoálbmotgielaid.

Sámediggi lea čuovvolan Mijá tekno – Sámedikkiid oktasaš njunušprošeavtta. Jagis 2024 Sámediggi lea álggahan etihkalaš njuolggadusaid ráhkadeami barggu sámi goanstajierpmi ja giellateknologijja ráhkadeami várás. Sámedikkiit leat jámma gulahallan miehtá jagi Mijá tekno čuovvoleami birra, muhto Sámedikkiid mielas lea hástaleaddji bargat riikkarájiid rastá.

Nationála ovtasbargoforumbarggu čuovvoleapmin lágidii Sámediggi Giellabiellje-konferánssa ovtas Gielda- ja guovlodepartemeanttain geassemánus, Bådåddjos. Konferánssa fáddá lei sámegielaid boahhteáigi. Konferánssa ulbmil lei ságastallat ja oahppat sámi gielaid ja teknologijja birra, ja oahppat movt eanet sáhttá geavahit sámegiela. Konferánssa loahpahuvvui nu ahte sámi nuoraidorganisašuvnnat Noereh ja SáNuL čálle resolušuvna. Sámediggi čuovvola resolušuvna.

Sámediggi lágidii miessemánus seminára goanstajierpmi ja teknologijja birra, Sámedikki IDIL barggu čuovvoleapmin. Seminára čalmmustahttii hástalusaid goanstajierpmi ráhkadeamis smávva gielaid várás.

IDIL lea ášahan Ad-Hoc Group 4, digitála searvvaheami ja vuogádagaid várás. Sámediggi lea nammadan lahtu jovkui. Joavku lea jagis 2024 mearridan mihtuid ja višuvnnaid bargui maid bargá áigodagas 2024–2026.

8.4.5 Eamiálbmogiid biebmovuogádagat – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Nannet eamiálbmogiid biebmositystemaid.

Sámediggi lea nannen álgoálbmogiid biebmovuogádagain dainna lágiin ahte lea searvan ON biebmo- ja eanandoalu organisašuvnna (FAO) álgoálbmogiid biebmovuogádagaidda lihtu stivrenjovkui.

Sámediggi lea čadahan álgodutkama mas lea kárten ja čilgen sámi biebmovuogádagaidda. Álgodutkan duddjo vuodu ovdaprošektii. Ovdaprošeavtta ulbmil lea joatkit barggu välljejuvvon biebmovuogádagaiguin. Sámediggi lea ráddjejuvvon fáladatgilvvu maŋnel välljen Visjona AS jođihit prošeavtta. Sámediggi lea dasto pláneme lágideit stuora biebmokonferánsa miessemánu 2025, dat bargu álggahuvvui jagis 2024.

8.4.6 Jevgenij Jushkova foanda - njuolggadoarjja Sámeráđđái Norgga bealde

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Jevgenij Jushkov muitofuanda lea nannejuvvon.

Sámiráđđi ášahii Jevgenij Jushkovs muitofuandda jagis 2022. Muitofuandda ulbmil lea doarjut Ruošša beale Sámi sápmelaččaid geat lohket sámegeala. Dát lea leamaš erenoamáš dehálaš doarjun dihte Ruošša beale sámiid, geat háliidit oahppat sámegeala. Geopolitihkalaš dilálašvuoda dihtii, lea dá okta hui moatti vejolašvuodas mat gávdnojit nannen ja doalahan dihte dihto oktavuoda riikkarájiid rastá, seammás prošeakta maiddái váikkuha dasa ahte eambo olbmot šaddet sámegealagin. Mággas sis geat leat ožžon stipeandda leat leamaš Sámi allaskuvlla studeanttat Guovdageainnus, muhto muitofuandda bokte lea maid leamaš vejolaš doarjut earáid geat leat oahppame sámegeala. Sihkarvuoda beliid dihtii, leat välljen, ovtas singuin geat leat ožžon doarjaga, ahte almmolaččat eai almmuhuvvo dieđut das geat leat ožžon stipeanddaid. Earret diehtuohkinčállosa doarjaga birra, ii leat mediain iige neahtas čállojuvvon doarjaga birra.

8.5 Dásseárvu ja solidaritehta

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Čujuhuvvo solidaritehtii eará álgoálbmogiiguin.

Sámediggi lea njunnošis riikkaidgaskasaš orgánain ovddideamen ja čuovvuleamen álbmotrievttálaš konvenšuvnnaid, julggaštusaid ja eará instrumeanttaid mat nannejit máilmmi álgoálbmogiid vuoigatvuodaid. Álgoálbmogin ovttá máilmmi riggámus riikkain lea mis solidáralaš geatnegasvuohta veahkehit eará álgoálbmogiid vai sin dilli buorránivččii. Dasto lea riikkaidgaskasaš riekti mearrideaddji deatálaš min vuoigatvuodaid ja beroštumiid ovdánahttimis ja goziheamis ruovttu guovllus.

8.6 Dásseárvu

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Dásseárvosaš sámi servodat ovttalágan vuoigatvuodaiguin ja vejolašvuodaiguin buohkaide.

8.6.1 Čoahkketabealla – Dásseárvu

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
Sámedikki dásseárvodieđáhusa sámevaši			
48601 vuosttá ja doaibmaplána čuovvuleapmi - prošeakta	43 574	1 350 000	1 306 426
45103 Garmeres – norgga beale juogus – njuolggodoarjja	400 000	400 000	0
Submi	443 574	1 750 000	1 306 426

8.6.2 Sámedikki dásseárvodiedáhusa sámevaši vuosttá ja doaibmaplána čuovvoleapmi - prošeakta

Dán prošeaktii gullet mánnga oasseprošeavtta mat gusket diedáhusa doaibmaplánaide. Geassemánus 2024 mearriduvvui doaibmaplána sápmelaččaid, geain lea doaibmavádjitvuotta, vuoigatvuođaid ollašuhttima várás 2024-2026.

Sámedikki doaibmaplána sámiid cielaheami vuostá čuovvoleapmi

Doaibmaplána 5. doaibmabidju lea nannet gulahallama ja ovttasbarggu fylkkasuohkaniiguin ja givssidanáittardeddiiguin sámiid cielaheami birra. Guovvamánus 2024 deaivvadii Sámediggi buot daid fylkkaid, maiguin Sámedikkis lea ovttasbargošiehtadus, givssidanáittardeddiiguin ja ohppiid- ja fidnoohppiid áittardeddiiguin. Deaivvadeami fáddá lei ovttasbarggu nannen givssidanáittardeddiiguin givssideami eastadanbarggus sámi servodagain, ja buot sámi mánáide ja nuoraide sihkkarastit buori ja dorvvolaš oahppanbirrasa.

Doaibmaplána 8. doaibmabiju vuođul Sámediggi galgá ásahtit doarjjaortnega sámiid cielaheami eastadeapmái. Doarjjaortnet almmuhuvvui jagis 2024, ja dat lea ohcanvuđot ortnet prošeavttaid várás mat barget givssideami ja sámiid cielaheami vuostá. Doarjjaortnegis addojuvvui doarjja 17 prošeaktii, oktiibuot 2 891 000 ruvnno ovddas jagis 2024.

Doaibmaplána 14. doaibmabidju lea gáibidit ahte ráhkaduvvo nátionála doaibmaplána sámiid cielaheami vuostá. Skábmamánus 16. beaivvi ráđđehus muitalii ahte bargagohtet dakkár plánain, ja ahte dan áigot almmuhit ođđajagimánus 2025. Sámediggi lea leamaš mielde proseassas ja lea searvan cealkámuščoahkkimiidda Osloves, Divtasvuonas, Romssas ja Guovdageainnus, ja lea konsulteren plána doaimmaid birra.

Doaibmaplána 16. doaibmabidju lea ráhkadit bagadusa das movt sámiid cielaheami váidá ja raportere. Bagadus almmuhuvvui cuoŋománus, neahttasiiddu hámis, samehets.no. Neahttasiiddus oažžu dieđuid das maid sáhtá dahkat iešguđet dilálašvuođain main lea vásihan sámiid cielaheami. Siiddus oažžu maid dieđuid das mii sámiid cielaheapmi lea, relevánta lágaid birra, ja bajilgova bálvalusain mat sáhttet rávvet ja addit dieđuid. Dáiddár Katarina Blind lea hábmen illustrašuvnnaid siidui, ja Politijja lea ráhkadan videoid. Neahttasiidu lea davvisámegillii, julevsámegillii, lullisámegillii ja dárogillii. Neahttasiiddu almmuhandilálašvuohta lei Kárášjogas, ja dasa serve badjel 60 olbmo. Birrasii 230 olbmo čuvvo almmuheami neahttarávdnjema bokte.

Neahttasiidu lea ráhkaduvvon ovttas Politijjadirektoráhtain, ja leat vel mánngas earát geat leat veahkehan fágalaččat. Sámediggi lea ollugiiguin ovttasbargan siiddu ráhkadeamis, ja dainna lágiin lea maid bargan ollašuhttit doaibmaplána 6., 11. ja 12. doaimmaid main lea sáhka gulahallamis ja ovttasbarggus earáiguin sámiid cielaheami vuosttaldanbarggus.

Sámedikki doaibmaplána veahkaválddi vuostá čuovvoleapmi

Doaibmaplána 9. doaibmabiju vuođul Sámediggi galgá árjjalaččat váikkuhit ja leat mielde konsultašuvnnain go ráđđehus ovddida dán suorggi politihka. Ráđđehus almmuhii juovlamánus 2023 buoridanplána veahkaválddi ja illastemiid vuosttaldanbargui mánáid ja nuoraid vuostá lagas oktavuođain 2024-2028. Plánas lea sierra kapihtal sámi servodaga doaibmabijuid várás. Sámediggi lea konsulteren Ráđđehusain ja lea soahpan plána doaibmabijuid hárrái, earret eará ahte lea dárbu eambbo dutkat ja viidáseappot bargat heahteguovddášfálaldaga ovddideamiin sámi álbmogii.

Sámediggi gáibidii ahte kártejuvvo leago dárbu eambbo čuovvolit Jasska-prošeavtta. Ráđđehus ii doahttalan dan. Čoahkkingirjelasáhusas Sámediggi válddii ovdan oktavuođa mii lea veahkaválddálášvuođa, luondduvuođosa massima ja kultuvrralaš deattu gaskkas sámi servodagain. Riikkaidgaskasaš dutkan čájeha ahte dat go ássanguovllut áitojuvvojit, sáhtá dagahit veahkaválddálášvuođa ja sosiála váttisvuođaid álgoálbmogiid gaskkas. Sámediggi deattuhii ahte luonddu billahuvvan maiddá dahká ahte lea stuorát várra gillát psyhkalaččat ja fysalaččat, ja stuorát várra iešsorbmemiidda, ja čujuhii dasa ahte sámi álbmoga oktavuohta eatnamiidda ja lundui lea sin kultuvrra vuođđu.

Dasto Sámediggi válddii ovdan ahte almmolaš diskurssain sámi vuoigatvuođaid birra ja oktavuođa birra lundui, main dávjá vuhttojit cielaheapmi ja ovdagáttut, hedjonahttet mentála dearvvašvuođa. Amnesty lea duođaštan ahte ollu sápmelaččat vásihit negatiivvalaš cealkámušaid sosiála mediain, ja dat dagaha átestusa ja deprešuvnna. Eatnamiid duohtadeapmi, eiseválddiid váilevaš ipmárdus ja lassáneaddji cielaheapmi ovttas dagahit vel eambbo noadi.

Sámediggi cuiggodii stáhta go stáhta ii leat vuoruhan eastadeaddji doaimmaid, ja ohcalii ruđa earret eará dutkanprošektii SAMINOR 3, mii guorahallá dearvvašvuođa ja eallinkvalitehta sámi servodagain.

Doaibmaplána 6. doaibmabidju lea sihkkarastit ahte sámi mánát ožžot ovttáárvosaš fáladaga Mánáidviesus. Sámediggi lea gulahallan Finnmárkku politiijaguovlluin Mánáidviesu ásaheami birra sámi guovlluide. Cuonomanus rabai Stáhta Mánáidviessu Finnmárkkus ossodaga Álttás.

ON nissonkonferánsa njukčamánu 2024 (CSW)

Sámediggi searvvai Norgga delegašuvnnas ON nissonkonferánsii njukčamánu. Jagi váldofáttát ledje: “Accelerating the achievement of gender equality and the empowerment of all women and girls by addressing poverty and strengthening institutions and financing with a gender perspective.”

Sámediggi erenoamážit ovddidii ON bissovaš foruma konkrehta ávžžuhusa Nissonkommišuvdnii das ahte čuovvolit álgoálbmotnissoniid ja nieiddaid vuoigatvuođaid. Dálkkádatrievdamiid, luonddu billahuvvama ja álgoálbmotnissoniid geafivuoda oktavuoha maiddái válđojuvvui ovdan.

Leat šiehtadallan oktasaš loahppadokumeantta riikkaid várás mat serve CSW:i. Sámediggi lei ovdagihtii ovddidan cealkámuša Norgga cealkámuššii loahppadokumentii ja searvan Norgga delegašuvnna ráhkkanahtti čeahkkimii. Sámedikki cealkámušas lei sáhka álgoálbmotnissonolbmuid ja álgoálbmotnieiddaid deattuheamis loahppadokumeanttas. Álgoálbmogiidda lei hui relevánta čujuhit dán jagi, go álgoálbmogat dávjiit ellet geafivuodas go muđui earát. Dat oidnui loahppadokumeanttas.

Searvebargu ekstremismma vuostá

Sámediggi lea sádden gulaskuddancealkámuša Bargo- ja searvadahttindepartementii NOU 2024:3: birra, Felles innsats mot ekstremisme: Bedre vilkår for det forebyggende arbeidet. Sámediggi lea erenoamážit deattuhan ekstremismma vašálaš guottuid ja daguid hámis hearkkes joavkkuid vuostá, maid kommišuvdna lea identifiseren. Dása maiddái gullá sámiid cilaheapmi ja vealaheapmi.

Gulaskuddancealkámuš vuodđuduvvá Sámedikki duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta meannudeami mearrádusaide ja Sámedikki doaibmaplánii sámiid cilaheami vuostá.

Sápmelaččat geain leat doaibmavariašuvnnat mat eai čuoovo norpmad,

Sámedikki dásseárvodieđáhusas, «Sábme jállu» (2020), leat sápmelaččat geain leat doaibmavariašuvnnat mat eai čuoovo norpmad, definerejuvvon oktan ángiruššansuorgin. Doaibmaplána leat meroštallojuvvon muhtun strategiiat olahan dihte dan ulbmila ahte sámi servodagas leat olbmuid, geain leat doaibmavariašuvnnat mat eai čuoovo norpmad, seamma vuoigatvuođat ja vejolašvuođat. Sámediggedieđáhus čuovvoluvvui geassemánu 2024 Sámedikki doaibmaplánain sápmelaččaid, geain lea doaibmavádjitvuohta, vuoigatvuođaid ollašuhhtima várás 2024-2026.

Garmeres – njulggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Nannejuvvon vuoigatvuođat queer-sápmelaččaide

Garmeres lea jagis 2024 bargan queer-sápmelaččaid vuoigatvuođaid, vejolašvuođaid ja oinnolašvuođa ovddas Sámis. Dasa lassin Garmeres lea lágidan Sápmi Pride -doaluid Bådåddjos, golggotmánus 2024.

9 Ovttasbargošiehtadusat

Servodatmihttu:

- Nanosmahttojuvvon sámi giella, kultuvra ja servodateallin.

Suohkanat leat okta Sámedikki deháleamos ovttasbargoguimmiin. Gielddat dat vuosttažettiin láchčēt bálvalusaid sámi álbmoga várás go guoská gillii, bajásšaddamii ja oahpahussii, dearvvašvuoda ja sosiála áššiide, kultuvrii, ealáhusaide ja areálageavaheapmái.

Sámediggi bargá dan ala ahte láchččojuvvojit dilit nu ahte sámi álbmogis alddis, iežas eavttuid mielde, galgá leat vejolašvuhta ovddidit iežas servodaga, giela ja kultuvrra buoremus lági mielde. Dán ovddasvástádusa ii galgga Sámediggi, iige sáhte dahje hálitge okto guoddit. Sámediggi háliida nannet ovttasbarggu regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin. Searvevuodašiehtadusaid ja ovttasbargošiehtadusaid ásaheami bokte gielddaguin ja fylkkagielddaguin, ja eará guovddáš ásaheamiiguin jos daid doaibma guoskkaha sámi beroštumiid.

Romssa suohkanis lea doaibmaplána ovttasbargošiehtadusa čuovvuleami várás mii lea Sámedikkiin, doaibmaplána givssideami vuostá ja prošeakta mas barget sámiid cielaheami vuostá interneahpas ja das galgá go Romssa suohkan šaddat sámi giellahálddašansuohkan. Romssa suohkan earret eará lea doaibmaplána čuovvuleapmin álggahan sierra sámediegeloahpahusa fáldadaga Grønnåsen skuvlla nuoraiddási sámi ohppiide.

Vai Sámediggi olaha bohtosiid iežas barggus, de dat ferte ovttasbargat earáiguin. Sámediggi lea jagis 2024 aktiivvalaččat čuovvolan fylkkasuohkaniid ja suohkaniid ovttasbargošiehtadusaid, vai sihkkarastá ahte dat fylkkasuohkanat ja suohkanat maiguin Sámedikkis lea ovttasbargošiehtadus, buoremus lági mielde fuolahit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima.

Sámediggi lea vuolláičállán ovttasbargošiehtadusaid márggáin gávpotsuohkaniin. Ovttasbargošiehtadusaid ulbmil lea fuolahit sámi giela ja kultuvrra dáid suohkaniid sápmelaččaid várás. Dasto ovttasbargošiehtadusat láchčēt rabas ja dorvvolaš ságastallamiidda áššiid birra mat gusket sápmelaččaide. Šiehtadusat čuovvuluvvojit doaibmajuvvojit bokte bušeahta iešguđet fágakapihttaliin.

Sámediggi lea jagis 2024 čuovvolan Sámedikki ja Nordlándda fylkkasuohkana gaskasaš ovttasbargošiehtadusa nu ahte lea doallan čoahkkimiid fylkkasuohkaniin. Dan oktavuodas čálle oktasaš kronihka dan birra movt sámevuodas lea lunddolaš sámi Nordlánddas ja Bådåddjo 2024 rahpanseremoniijas. Kronihkka maid čatnasii Duohtavuoda- ja seanadankommišuvvna raportta čuovvuleapmái.

Sámedikki dievasčoahkkinn mearridii áššis 040/23 árvvoštallat ovttasbargošiehtadusaid mat Sámedikkis leat gávpotsuohkaniiguin ja fylkkasuohkaniiguin. Dan bargui lea ásaheami bargu bargu. Bargui lea mearriduvvon mandáhtta ja árvvoštallan gárvánii juovlamánus 2024. Árvvoštallan váldojuvvo ovdan sierra áššin Sámedikki dievasčoahkkinnis njukčamánu 2025.

Tråanten tjelste og Sámediggi leat čuovvolan ovttasbargošiehtadusa jagis 2024. Čuovvuleamis leat dehálaš fáttát leamaš sámi deaivvadansadji Tråante sápmelaččaide, giellavahkku, suohkana bargu sámediegeloahpahusain mánáide ja nuoraide, rekrutteren ja lullisámi giellaresurssaid erenoamáš rekrutteren, lullisámi giellaoahpahusfálaldaga láchčinn resurssolbmuid, givssideami ja sámiid cielaheami eastadeapmi ja suohkana bargu duohtavuodain ja soabahemiin.

Sámedikkis ja Mátta-Várjjaga gielddas leat leamaš čoahkkimat ovttasbargošiehtadusa čuovvuleami birra. Bealit leat soahpan ovttasbargat giellaguovddáža ásaheamis gildii. Lea maid dáid dollojuvvon álbmotčoahkkinn oahpáštun dihte ovdan sámi álbmoga dárbbuid. Doppe bodii ovdan ahte lea stuora dárbu giellaguovddážii ja doppe leat oallugat geat háliidit oahppat sámediegela. Oallugat dorjo giellaguovddáža ásaheami.

Sámedikkis ja Oslo suohkanis lea ovttasbargojuvggastus. Julggaštusa čuovvuleami oktavuodas beliin leat jahkásaš čoahkkimat. Jagis 2024 digaštalle erenoamážit sámi mánáid skuvlasáhttoortnega, Sámi viesu ja sámi viesu mearkkašumi Oslo sápmelaččaide, ja maid dáid ovdánanvejolašvuoda ja hástalusaid. Duohtavuoda- ja seanadankommišuvvna raportta maid dáid digaštalle. Sámediggi maid dáid muitalii suohkaniid guovttegielatvuodadoarjjaortnega birra.

Ražasteapmi – Voimaotet – Krafftak

Cuoŋománus 2024 searvvai Sámediggi gulahallanseminárij, Ražasteapmi – Voimaotet – Krafttak, sámegiela ja kvenagiela birra Davvi-Romssa bajásšaddansektoris. Davvi-Romssa oahppoguovddáš / Campus Nord-Troms dat lágidii seminára Davvi álbmogiid guovddášis, Olmmáivákkis. Davvi-Romssa oahppoguovddáš / Campus Nord-Troms lea Davvi-Romssa suohkaniid gaskasaš ovttasbargoprošeakta, mas fáilet dán guovllu olbmuid heivehahti ja heivehuvvon alitoahppofálaldaga. Gulahallanseminára vuolggasadjin lei raporta «Samisk og kvensk språk i oppvekstsektoren i Nord-Troms». Gulahallanseminárij oassálastin attii dehálaš gova Davvi-Romssa bajásšaddansuorggi hástalusain ja vejolašvuodain.

9.1.1 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – Ovttasbargošiehtadusat

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Regionála ovttasbargu	2 235 700	2 350 000	114 300
Interreg	650 000	1 000 000	350 000
Submi	2 885 700	3 350 000	464 300

9.2 Regionála ovttasbargu

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Árrjalaš ja ulbmildidolaš ovttasbargu regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin nannen ja ovddidan dihtii sámi kultuvrra, giela ja servodateallima.

9.2.1 Čoahkketabealla - regionála ovttasbargu

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
52001 Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja	2 235 700	2 350 000	114 300
Submi	2 235 700	2 350 000	114 300

9.2.2 Regionálaovddidanprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
52001 Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja	2 235 700	2 350 000	2 000 000	114 300
Submi	2 235 700	2 350 000	2 000 000	114 300

	Juolluduvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
52001 Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja	2 575 000	339 300	2 235 700
Submi	2 575 000	339 300	2 235 700

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
16	12	1	3

Doarjjaortnega mihttomearri: – Regionálaovddidanprošeavttaide

- Árrjalaš ja ulbmildidolaš ovtasbargu regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin nannen ja ovddidan dihtii sámi kultuvrra, giela ja servodateallima.

9.3 Interreg

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Buoret árvoháhkkan Sámis ja eanet ovtasbargu riikarájaid rastá Sámis.

Ođđa Interreg-programmaáigodat álggii jagis 2021 ja bistá jahkái 2027. Leat unnán Interreg-prošeavttat ruhtaduvvon manimus áigodagas mat gusket bissovaš bargosajiid ásaheapmái.

Sámediggi lea nannen ángiruššama Interreg hárrái, dál álggos vuos nu ahte váldá eambbo ovddasvástádusa čállinbarggus ja nu ahte dán poastta bokte váikkuha prošeavttaid searveruhtadeapmái. Dainna leat háliidan ángiruššat, ja dat ángiruššan dávista dasa maid sámedikkit leat háliidan mánge jagi ovtasbarggu bokte Sámi parlamentáralaš rádis. Stuoradiggediedáhus giela, kultuvrra ja servodateallima birra maiddái váldá Interreg ovdan dehálaš reaidun sámi rádjeraštideaddji ovtasbarggu nannemis. Sámi mátkeealáhusat, hutkás ealáhusat, dáidda ja kultuvra ja sámegiella leat dehálaš ángiruššansuorggit.

Sámediggi háliida veahkehit doarjjaortnegiin nu ahte sámi aktevrrain Norgga bealde lea buoret vejolašvuohta ieža ruhtadit iežaset prošeavttaid. Dát galgá dahkat ahte dán Interreg-áigodaga čadahuvvojit eambbo sámi Interreg-prošeavttat Norgga bealde.

Interreg Aurora njealját ohcanvuorus lei ohcanáigemearri njukčamánu 5. beaivvi. Bohte vihtta ohcama sámi prošeavttaid várás, buot prošeavttain Norgga searvan.

Sámediggi lea mielde Interreg-prošeavtta Máhtut stivrenjoavkkus, man prošeaktajodiheadji lea UiT.

Cuonomanus mearridii Interreg Aurora juolludit doarjaga guovtti unnit prošeaktii, ovdaprošeaktii mas geahčadit movt Norgga ja Suoma beale sámedikkit sáhttet eambbo ovtasbargat duoji ovdánahttimis, ja prošeaktii man SEG Deanus jodiha, ja mas ovdánahttet eambbo davvisámegiel juridihkkaterminologijja.

9.3.1 Čoahkketabealla – Interreg

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
52101 Interreg - Ohcanvuđot doarjja	650 000	1 000 000	350 000
Submi	650 000	1 000 000	350 000

9.3.2 Interreg - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
52101 Interreg - Ohcanvuđot doarjja	650 000	1 000 000	500 000	350 000
Submi	650 000	1 000 000	500 000	350 000

	Juolluvuvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
52101 Interreg - Ohcanvuđot doarjja	700 000	50 000	650 000
Submi	700 000	50 000	650 000

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
4	2	1	1

Doarjjaortnega mihttomearri: – Interreg:

- Buoret árvoháhkkan Sámis ja eanet ovttasbargu riikarájaid rastá Sámis.

10 Eará doaibmabijut

10.1 Čoahkketabealla - Eará doaibmabijut

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
85001 Noereh - njuolggodoarjja	248 000	248 000	0
87001 Doarjja sámi válldoorganisašuvnnaide - ohcanvuđot doarjja	3 898 000	3 898 000	0
87010 Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis - ohcanvuđot doarjja	621 000	621 000	0
88001 Sámi guoski statistihkka Norggas - šiehtadus	375 000	375 000	0
88101 Sámediggeválggaid dutkan - šiehtadus	800 000	800 000	0
87101 Sámedikki politihkalaš joavkkut	5 544 995	5 545 000	5
87110 Opposišuvnna bargoeavttu	1 736 000	1 736 000	0
Submi	13 222 995	13 223 000	5

10.1.1 Noereh! - njuolggodoarjja

Noereh lea sámi nuoraidorganisašuvdna Norgga beale Sámis mii vuodđuduvvui 2009:s. Noereh galgá bargat buot sámi nuoraid ektui, ja áššiiguin mat leat hui deatalaččat sámi nuoraide. Noereh galgá láhčit diliid nu ahte buot sámi nuorain lea deaivvadanbáiki mii váikkuha sámi identitehtadovddu nannema rastá geografiija ja rájáid. Noereh lea bellodatpolitihkalaččat ja eallinoainnu dáfus bealátkehtes organisašuvdna.

10.1.2 Sámi válldoorganisašuvnnat - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boadus. rev. budš. ektui
87001 Doarjja sámi válldoorganisašuvnnaide - ohcanvuđot doarjja	3 898 000	3 898 000	3 898 000	0
Submi	3 898 000	3 898 000	3 898 000	0

	Juolluvuvvon 2024	Vuoliduvvon	Rehketdoallu
87001 Doarjja sámi válldoorganisašuvnnaide - ohcanvuđot doarjja	3 898 000	0	3 898 000
Submi	3 898 000	0	3 898 000

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
2	2	0	0

Doarjjaortnega mihttomearri: – Sámi válldoorganisašuvnnat:

- Bisuhit mánggalágan organisašuvdnaeallima ja sihkkarastit organisašuvnnaide stabiila ekonomalaš vuodu.

10.1.3 Bellodagaid ja joavkkuid organisašuvnnaide main lea ovddastus Sámedikkis - ohcanvuđot doarjja

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Bušeahhta 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja 87010 joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis - ohcanvuđot doarjja	621 000	621 000	621 000	0
Submi	621 000	621 000	621 000	0

Doarjjaortnega mihttomearri: – Bellodagaid ja joavkkuid organisašuvnnaide main lea ovddastus Sámedikkis:

- Sihkkarastit ruhtadanvuodu organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis.

10.1.4 Sámi guoski statistihkka Norggas – šiehtadus

Sámediggi lea dahkan šiehtadusa Statistihkalaš guovddášdoaimmahagain (SGD) sámi guoski statistihka buvttadeamis. Ruhta manná Sámi statistihka publikašuvnna buvttadeapmái mii almmuhuvvo juohke nuppi jagi. Sámedikki vuodđoaidnu lea ahte sámi guoski statistihka galgá buvttaduvvot SGD bokte.

Sámediggi lea jagis 2024 leamaš mielde bargujoavkkus man SGD jođiha, mii bargá statistihkain sámediggeválgii. Barggu boađus lea ahte 2025 válgii ráhkaduvvo eambbo statistihkka sámediggeválgga olis. Mihttu lea sáhttit buvttadit seammalágan statistihka sámediggeválgga birra go stuoradiggeválgga birra.

Manjel go Sámediggi válddii oktavuoda NIM:in, de NIM sáddii Sámediggái rávvagiid sámi statistihka čuovvoleami hárrái. Sámediggi lei NIM:s bivdán rávvagiid standárdagažaldagaid hábmemii, mat gusket dasa ahte eaktodáhtolaččat iežas identifiseret sápmelažžan, jearahallanskoviide, guorahallamiidda ja eará hálddahušlaš skoviide, ja maiddái sámiid olmmošvuoigatvuodaid ollašuhhtima goziheapmái, mii maiddái identifisere bálvalusaid ja surggiid main lea relevánta jearrat gažaldagaid mat gusket eaktodáhtolaš iešidentifikašuvdnii sápmelažžan. NIM rávvii Sámedikki ráhkadit standárdagažaldagaid main lea eaktodáhtolaš identifiseret iežas sápmelažžan, ovdánahttit statistihkalaš indikáhtoriid mat gozihit sámiid olmmošvuoigatvuodaid ollašuhhtima.

NIM vuoruhii golbma guovddáš olmmošvuoigatvuodahástalusat mat gusket sámiide ja main lea váttis gozihit dili go statistihkat váilot: Sámi mánát mánáidsuodjalusa hálddus, vealaheapmi ja vaššicealkámušat sápmelaččaid vuostá ja veahkaváldi ja illasteapmi sápmelaččaid vuostá.

Sámediggi lea jagis 2024 gulahallan SGD:in ja Dihtorbearráigeahču in rávvagiid ja daid čuovvoleami birra. Gulahallama boađus lea ovtta mielalašvuotta das ahte jagis 2025 ain ovdánahttit gažaldagaid mat leat SGD jearahallanskoviin ja maidda lea eaktodáhtolaš vástidit.

10.1.5 Sámediggeválggaid dutkan - šiehtadus

Máhttu sámiid politihkalaš searvamis ja guorraseamis sámediggeválggain lea dán oktavuodas vealtameahttun deaŋalaš. Danne lea stuorra dárbu čadahit sámediggeválggaid vuogádatlaš válgadutkama. Dutkanprošeavtta ulbmilin sámediggeválgga birra lea buoridit máhtu sámi válgadutkangelbbolašvuoda birra ja ovdánahttit dan, man oktavuodas deattuhuvvojit sámi kultuvrralaš ja gielalaš bealit.

10.2 Politihkalaš dási doaibmagolut

10.2.1 Sámedikki politihkalaš joavkkut

Doarjjaortnega doarjjaoažžut ja olahusjoavku:

Joavkkut sámedikkis main lea stáhtus joavkun Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusaid mielde, maid Sámediggi lea mearridan 10.02.94, ja rievadan 28.11.07.

Ortnega hálddaša dievasčoahkkinjodihangoddi dahje dat orgána masa dievasčoahkkinjodihangoddi fápmuda válddi.

10.2.2 Opposišuvnna bargoeavttu

Opposišuvnna bargoeavttut:

Joavkkut Sámedikkis main lea stáhtus joavkun Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusaid mielde, maid Sámediggi lea mearridan 10.02.94, ja rievadan 28.11.07, ja mat leat meroštallan ahte gullet opposišuvdnii.

Sihkkarastin dihtii opposišuvdnii buriid bargoeavttuid Sámedikkis, várrejuvvojit jahkásaččat ruđat politihkalaš opposišuvnna joavkkuid doibmii.

11 Dievasčoahkkin

11.1 Čoahkketabealla parlameanta

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
Doaibmagolu parlameanta	23 267 010	24 237 000	969 990
Submi	23 267 010	24 237 000	969 990

11.2 Doaibmagolu parlameanta

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boadus. rev. budš. ektui
1010 Sámedikki dievasčoahkkin	18 258 081	17 061 000	-1 197 081
1110 Sámedikki dievasčoahkkinjodihangoddi	1 967 663	3 139 000	1 171 337
1111 Sámedikki fágálávdegottit	1 013 952	1 333 000	319 048
1120 Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi	1 046 210	1 158 000	111 790
1310 Sámi parlamentáralaš ráđđi	141 309	859 000	717 691
1930 Sámedikki váiddalávdegoddi	108 179	337 000	228 821
1130 Lávdegoddi Sámedikki bargoortnega geahčadeapmái - prošeakta	731 616	350 000	-381 616
Submi	23 267 010	24 237 000	969 990

11.2.1 Sámedikki dievasčoahkkin

Sámedikki dievasčoahkkimis leat álbmotválljen áirasat. Sámedikki dievasčoahkkin addá juolludusaid mat biddjojuvvot geavahussii juolludusreivve bokte dávistettiin láidestusaide mat leat biddjojuvvon Stuorradikki bušeahttamearrádusas ja árvalusain.

Jagis 2024 leat dollojuvvon njeallje dievasčoahkkima, ja okta lei kombinašuvdnavaahku mas sihke lávdegoddečoahkkimat ja dievasčoahkkin ledje seamma vahku. Dat mearkkaša ahte áirasiin leat leamaš čieža čoahkkinvaahku. Áirasat meannudedje 62 ášši dievasčoahkkimis, ja 35 ášši ledje meannuduvvon lávdegottiin.

Dáid áššiid lea Sámedikki dievasčoahkkin meannudan jagis 2024:

Áššenummar	Čilgehus	Gii lea ovddidan
01/24	Vuođđudeapmi	Dievasčoahkkinjodíheaddji
02/24	Sámediggeráđi doaibmadiedáhus - njukčamánnu 2024	Presideanta
05/24	Duohtavuoda- ja soabadankommišuvnna raporta - Sámedikki bajitdási árvoštallamat	Presideanta

06/24	Duohtavuohhta ja soabadeapmi - Váikkuhusat olbmuid	Presideanta
07/24	Duohtavuohhta ja sábadibme – Vuostasj(1) nihta: Máhtto ja gaskostibme	Presideanta
08/24	Duohtavuohhta ja sábadibme – Nuppát(2) nihta: Giella ja áhpáduš	Presideanta
09/24	Saetniesvoete jŋh likteme – Tsegkie 3: Kultuvre jŋh kultuvremojhtesh	Presideanta
10/24	Duohtavuohhta ja soabadeapmi – Pílára 4: Riidduid eastadeapmi	Presideanta
11/24	Duohtavuohhta ja soabadeapmi – Pílára 5: Njuolgadusaid implementeren	Presideanta
12/24	Duohtavuohhta ja soabadeapmi – Ealáhusat	Presideanta
13/24	Sámedikki jahkedieđáhus 2023	Presideanta
14/24	Duohtavuohda- ja soabadankommišuvnna raporta - Sámedikki oktasaš cealkámuš	Presideanta
15/24	Sámedikki fágalávdegotti válljen ja Sámedikki bearráigeahččanlávdegotti válljen - áirasiid lonuheapmi	Dievasčoahkkinnjodiheaddji
16/24	Vuođđudeapmi	Dievasčoahkkinnjodiheaddji
17/24	Sámediggeráđi doaibmadieđáhus - geassemánnu 2024	Presideanta
20/24	Norgga olmmošvuoigatvuohtaásahusa jahkedieđáhus 2023	Presideanta
21/24	Ovttas ovddosguvlui – Sámedikki strategiija giellaguovddážiid várás	Presideanta
22/24	Sámedikki 2024 reviderejuvvon bušeahtta	Presideanta
23/24	Saemien aalkoeáálmegeaajroe areaale- jŋh byjresereeremisnie	Presideanta
24/24	Bearráigeahččanlávdegotti 2023 jahkedieđáhus	Bearráigeahččanlávdegoddi
25/24	Sámedikki doaibmaplána doaibmavádjit sápmelaččaid vuoigatvuođaid ollašuhhtimii 2024-2026	Presideanta
26/24	Sámedikki mearrádusa čuovvoleapmi Muolkkuid elektrifiserema birra	Presideanta
27/24	Sámi leavga - leavgaláhkaásahusa rievdadusat	Presideanta

28/24	Died. St. 12 (2023-2024) Diedáhus Stuoradiggái. Sámi giella, kultuvra ja servodateallin - álbmotdearvvašvuohta ja eallindilálašvuohta sámi álbmogis	Presideanta
29/24	Čoahkkinplána 2025	Dievasčoahkkinjodiheddji
30/24	Sámedikki fágalávdegotti válljen - áirasiid lonuheapmi	Dievasčoahkkinjodiheddji
31/24	Vuodđudeapmi	Dievasčoahkkinjodiheddji
32/24	Sámediggeráđi doaibmadiedáhus - Čakčamánnu 2024	Presideanta
35/24	Virgelobi ohcan, sámediggeáirras Sylvi Pedersen Vatne (Nordkalottfolket)	Dievasčoahkkinjodiheddji
36/24	Ođđa nubbejodiheddji válljen plána- ja finánsalávdegoddái	Dievasčoahkkinjodiheddji
37/24	Duohtavuoda- ja soabadankommišuvnna raportta čuovvoleapmi regionálalaččat	Presideanta
38/24	Sámedikki jahkásaš quolástusášši 2024	Presideanta
39/24	Nannet diehtjuohkima Sámedikki jienastuslogus	Dievasčoahkkinjodiheddji
40/24	Sámedikki cealkámuš 2026 stáhtabušehtti	Presideanta
41/24	Valáštallanšiehtadus 2025	Presideanta
42/24	Konseaptaválljen Saviomusea ođđa lanjaide	Presideanta
43/24	Guláskuddamij - VAT 2024:8 Dássádusá boahhte lávkke - Álmåjnammadusá rappárttå	Presideanta
44/24	Dáiddáršiehtadus 2025	Presideanta
45/24	Sámedikki cealkámuš NAČ:i 2024:10 - Mohtorjohtolatlágálávdegotti árvalus	Presideanta
46/24	Gáibádusat listaevttohusaide 2025 sámediggeválgga oktavuodas	Dievasčoahkkinjodiheddji
47/24	Vuodđudeapmi	Dievasčoahkkinjodiheddji
48/24	Sámediggeráđi doaibmadiedáhus - juovlamánnu 2024	Presideanta
51/24	Sámedikki strategiiat sámegiel oahpponeavvoráhkadeapmái 2025 - 2028	Presideanta
52/24	Sámedikki árvalus boazodoallošiehtadussii 2025/2026	Presideanta

53/24	Sámedikki vuordámušat FeFo:i ollašuhttit Finnmarkolága ulbmila	Presideanta
54/24	Sámediggeráđi čilgehus eamiálbmogiid biebmovuogádagaid ja ja sámii biepmu birra	Presideanta
55/24	Sámedikki bušeahtta 2025	Presideanta
56/24	Guovttegielatsuohkaniid ja giellaguovddážiid 2023 raporteren	Presideanta
57/24	Eanandoallošiehtadallamat 2025	Presideanta
58/24	2 nd International Gathering of Indigenous Salmon Peoples 2024	Presideanta
59/24	Sámedikki válganammagotti nammadeapmi	Dievasčoahkkinjodiheddji
60/24	Ohcan luvvejuvvot doaimmas sámediggeáirrasin - Cecilie Hansen	Dievasčoahkkinjodiheddji
61/24	Sámedikkeráde tjelggidus válgga ja válggatjadádime birra	Presideanta
62/24	Ođđa lahtu nammadeapmi SPR:i	Dievasčoahkkinjodiheddji

11.2.2 Sámedikki dievasčoahkkinjodihangoddi

Dievasčoahkkinjodihangottis lea ovddasvástádus sámediggeválggaid praktihkalaš čadaheamis. Válgabarggu čuovvoleapmi lei okta deháleamos áššiin maiguin dievasčoahkkinjodihangoddi lea bargan. Dievasčoahkkinjodihangoddi maiddái hálddaša Sámedikki jienastuslogu ja dan ságaškuššan lea leamaš fáddán miehtá jagi 2024. Dasa lassin dievasčoahkkinjodihangoddi meannuda sámediggeáirasiid virgelohpeohcamiid, ohcamiid luvvejuvvot doaimmas ja bealátkehtesvuodááššiid.

Juovlamánus dievasčoahkkinjodihangoddi doalai oktasaš čoahkkima Ruota ja Norgga beale sámedikkiiguin. Čoahkkimis parlameanttat digaštalle oktasaš hástalusaid ja ráhkadedje oktasaš julggaštusa mas sohpe joatkit gulahallama áššiid birra mat leat oktasaččat buot golmma parlameanttas.

Dievasčoahkkinjodihangottis leat jagis 2024 leamaš gávccii fysalaš čoahkkima ja guhtta digitála čoahkkima. Dievasčoahkkinjodihangoddi lea mearridan 70 ášši ja meannudan 20 referáhttaášši.

Dáhton	Gos čoahkkin lei	Mearridanáššit	Referáhttaáššit
11.01.2024	E-poastta bokte	1	
10.02.2024	Teams bokte	2	3
04.03.2024	Karášjogas	8	2
26.03.2024	Teams	3	
23.04.2024	Teams	2	2
23.05.2024	Teams	3	
28.05.2024	E-poastta bokte	3	
10.06.2024	Karášjogas	8	
26.06.2024	Teams	3	3

26.08.2024	Bergenis	8	5
24.09.2024	Kárášjogas	8	4
30.10.2024	Romssas	2	1
18.11.2024	Kárášjogas	9	
02.12.2024	Kárášjogas	8	
16.12.2024	Helssegis	2	
SUBMI		70	20

Sámedikki jienastuslohku almmuhuvvo geassemánu 30. beaivvi dan jagi go stuoradiggeválgga ja sámediggeválgga leat ja dan jagi go suohkanválgga ja fylkadiggeválgga leat.

Sámedikki jienastuslogus ledje 23 488 olbmo 30.06.2023.

2943 olbmo leat čálihuuvon jienastuslohkui maŋŋel jagi 2021 válgga..

11.2.3 Sámedikki fágalávdegottit

Mihttomearri:

- Nannet politihkalaš barggu Sámedikkis.

Sámedikkis leat golbma fágalávdegotti:

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi (EKL)

Plána- ja finánsalávdegoddi (PFL)

Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahuslávdegoddi (BFOL)

Juohke fágalávdegottis leat leamaš njeallje lávdegoddečoahkkima:

- EKL lea meannudan ja ovddidan dievasčoahkkima 11 ášši.
- PFL lea meannudan ja ovddidan dievasčoahkkima 12 ášši.
- BFOL lea meannudan ja ovddidan dievasčoahkkimii 12 ášši.

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi lei borgemánus lávdegoddemátkkis lullisámi guovllus. Lávdegoddi finai Saemien Sijtes ja doalai álbmotčoahkkimiid orohagaiguin, sámi servviiguin ja earáiguin. Lávdegoddi maid finai Sjelties, Maajehjaevries, ja Jillen-Njaarke orohaga boazoeaigadáid guossis, Sijti jarnges ja Áarjelsaemien vierhtiesáafoes, Aarbortes.

Plána- ja finánsalávdegoddi lei lávdegoddemátkkis Romssas, golggotmánus. Lávdegotti mátkkis lei sámi giella ja sámi vuoigatvuođaid goziheapmi guovddášis. Dan oktavuodas lávdegoddi deaivvadii UiT – Sámi dutkamiid guovddášiiin, Romssa suohkaniin, Holgolátti lágamánnerivttiin, Tromsø Fengseliin, Romssa ja Finnmárkku stáhtahálddašeddjiin ja Finnmark og Norsk Institutt for naturforvaltningiin. Dasto lávdegoddi galledii Romssa Sámi Viesu, Gáisi Giellaguovddáža, Tromsø Arctic Reindeer ja Visit Tromsø.

Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahuslávdegoddi lei lávdegoddemátkkis Bådåddjo ja Hábmera suohkaniin čakčamánus. Lávdegottis leat leamaš čoahkkimat ja galledii Grønnåsen skole (Julevsámi skuvla Bådåddjos), Nuortta universitehta, Jerntoftsletta barnehage (Julevsámi mánáidgárdi Bådåddjos), Nordlándá skippijvieso, Bodø domkirke ja Stoarmmo Sáme guovdásja. Hábmeris lávdegoddi galledii Knut Hamsun videregående skole (Julevsámi joatkkaskuvla), searvvai seminárii veahkaválddi ja illasteami birra Árranis ja dasto loahpas lávdegottis lei čoahkkim Árran julevsáme guovdásjin ja Hábmera suohkana sámi ráđđeaddiin.

11.2.4 Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi

Sámedikki bearráigeahččanlávdegottis leat jagis 2025 leamaš vihtta čoahkkima, okta kursa ja sierra čoahkkim Riikarevišuvnnain.

Lávdegoddi lea jagis 2024 meannudan 32 ášši. Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi lea earret eará

Lávdegoddi lea jagis 2024 meannudan 32 ášši. Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi lea earret eará geahčadan movt sámediggeráđi ja Sámedikki doarjjaáššiid váiddalávdegotti čoahkkingirjijt hámii.

Bearráigeahččanlávdegoddi maiddá lea meannudan mánga ášši Sámedikki jienastuslogu birra ja lea earret eará geahčadan bargovugiid jienastuslohkui čáliheamiid oktavuodas ja váiddaortnega jienastuslohkui čáliheamiid biehttaleami olis.

11.2.5 Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR)

Suoma beale Sámedikkis lea leamaš Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR) jođihandoaimma čakčamánu 21. beaivi rájes 2023 ođđajagimánu. 16. beaivái 2025 go Sámediggi válddii doaimma badjelassas. Jagis 2024 leat dollojuvvon njeallje stivračoahkkima.

Suoma sámediggeáigodagas váikkuhii ovdagoddái ja doibmii sihke ođđa Sámedikki organiseren árrat jagis 2024 ja sámediggeválgga mii ođastuvvui manjel dan geasi, ja dat váikkuhii SPR-stivrra čoahkkimiid lohku ja doaimmaplána čađaheapmái.

Čuovvovaš SPR doaimmaplána surggiid leat erenoamážit vuoruhán: Sámi parlamentáralaš ráđđi doaimma – organiseren ja ruhtadeapmi, sámegeallat (ulbmil lea ahte davviriikkalaš máhtto- ja resursaguovddáš, Giellagáldu, šaddá bissovažžan), Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna, Suoma, Norgga ja Ruota beale sámediggeválggaid koordineren, konkrehta ráđjecakkiid identifiseren sámi guovlluin ja ulbmil lea jávkadit ráđjecakkiid mat hehttejit ovttasbarggu sámi guovlluin, ráđjerasttideaddji ovttasbargu oktasaš boraspirepolitiikkastrategiija olis, ON álgoálbmogiid máilmmikonferánssa (WCIP) loahppadokumeantta čuovvodeapmi, maiddá bargat dan ala ahte álgoálbmogiid válljen orgánat sáhttet searvat ON-vuogádaga čoahkkimiidda iežas kapasitehtain, nannet sápmelaččaid vuoigatvuođaid searvat EU:i ja resurssaiguin ávkkástallan ja dálkkádat ja biras.

11.2.6 Sámedikki váiddalávdegoddi

Sámedikki váiddalávdegoddi meannuda ovttaskas mearrádusaid váidima ollašuhttin dihte hálddahuslága njuolggadusaid váidagiid meannudeami birra. Váiddalávdegottis leat jagis 2024 leamaš golbma čoahkkima ja lea meannudan oktiibuot 17 váiddaášši.

11.2.7 Lávdegoddi Sámedikki bargoortnega geahčadeapmái - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Ođđa bargoortnet mii lea heivehuvvon otnáš Sámediggái.

Jagis 2021 nammaduvvui lávdegoddi Sámedikki bargoortnega ollislaš reviderema várás. Lávdegoddi gárvii Sámedikki čoahkkinnortnega ja vuoddonjuolggadusaid rievddanárvalusa jagi 2024 loahpas. Sámedikki dievasčoahkkinnortnega meannuda rievddanárvalusaid geassemánu 2025.

12 Sámediggeráđđi

12.1.1 Čoahkketabealla - Sámediggeráđđi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Sámediggeráđđi	20 016 853	17 150 716	-2 866 137
Submi	20 016 853	17 150 716	-2 866 137

12.2 Sámediggeráđđi

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
1510 Sámediggeráđđi	17 759 459	13 944 000	-3 815 459
1910 Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SáNul)	512 008	498 000	-14 008
1920 Sámedikki vuorrasiidráđđi	683 826	752 000	68 174
1940 Olggobeale áššedovdi komitea sámi dearvvašvuoda dutkama várás	461 560	700 000	238 440
1501 Molssaevttolaš bušeahttamodeallaid čielggadeapmi - prošeakta	600 000	1 006 716	406 716
1502 Diehtovuodđu Sámedikki válgaortnet - prošeakta	0	250 000	250 000
Submi	20 016 853	17 150 716	-2 866 137

12.2.1 Sámediggeráđđi

Dán jagi lea sámediggeráđđi meannudan 666 ášši čieža fysalaš/semifysalaš/digitála čoahkkimis vahkkosaš digitála čoahkkimiid lassin.

12.2.2 Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SáNul)

Sámediggeráđđi nammadii lahtuid ja várrelahtuid Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddái 2024–2025 áigodahkii:

Lahtut

- Elle Rávdná Näkkäljärvi (jodiheaddji)
- Aina Madelén Nordsletta Aslaksen (nubbijodiheaddji)
- Inga Márjá Andersdatter Lango
- Piere Ávla Bransfjell
- Jon Anta Eira Åhren

Várrelahtut

- Sunna Svendsen
- Linnea Knutsen
- Nils Anders Appfjell
- Ronja Vara Sannerud
- Odd Ánde Anti

Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegottis leat jagis 2024 leamaš logi čoahkkima, guokte fysalaš ja gávccii digitálalaš, ja vel bargočoahkkimat. Lávdegoddi lea searvan Barents Regional Youth Council čoahkkimiidda, (lea álgoálbmotovddasteaddji), ja rájiidrasttideaddji Sámi Youth Network čoahkkimiidda.

Sii leat deaivvadan sámediggepresideanttain Silje Karine Muotkain ja ovddasvástideaddji sámediggeráđiin, ja čuvvon mánnga dievasčoahkkima. SáNuL lea leamaš mielde Sámedikki delegašuvnnas Álgoálbmotáššiid bissovaš forumis New Yorkas, ja gulle ártkalaš guovllu ovddasteddjiid jovkui go serve álgoálbmogiid njunuščoahkkimii dálkkádatvuoiggalaš nuppástuhttima birra Genèveš.

SáNuL lei mielde bargojoavkkus mii plánii ja lágidii sámi giellakonferánssa Giellesbiellje Bådåddjos geassemánuš 2024, ja lávdegoddi lei maid mielde resolušuvnna hábmemis konferánssas.

SáNuL lea ovddidan cealkámušaid sihke Sámediggái ja earáide. Sii leat ovddidan cealkámušaid joatkkaskuvlla odđa jávkannjuolggadusaid birra. Sii maiddá sáddejedje gulaskuddancealkámuša boazodoallolága rievadanárvalusaide ja gullevaš eanajuohkinlága rievdadusárvalusaide. Sii leat searvan Kulturdepartemeantta cealkámuščoahkkimii sámiid cieleamei eastadeami doaibmaplána birra, ja panelaságastallamii samehets.no-siiddu almmuheami oktavuodas. Sii leat searvan panelaságastallamii Arendalsukas, ja sis lei diehtujuohkinstánda Tjaktjen Tjåanghko festivalas, ja sii leat jorgalan seksavierro-njuolggadusaid sámegeallii, ja juohkán dieđuid daid birra sosiála mediain.

Lávdegoddi lea árrjalaččat bargan dán áigodaga ja lea veahhkin ovddidan sámi nuoraid beroštumiid ja oaiviliid sihke Sámediggái ja iešguđet olggobeale aktevrraide.

12.2.3 Sámedikki vuorasiidráđđi

Sámedikki vuorasolbmuidráđis leat jagis 2024 leamaš njeallje fysalaš čoahkkima; Lodegiin – Dielddanuoris, Leavnnas – Porsággus, Ålesundas ja Olmmáivákkis Gáivuonas, ja lea meannudan 23 ášši. Sámedikki vuorasolbmuidstrategiija, mii mearriduvvui jagis 2023, lea leamaš dehálaš buot čoahkkimiin, ja vuorasolbmuidráđđi lea hábmen doaibmabijuid strategiija doaibmaplánii. Čoahkkimiin vuorasolbmuidráđđi lea deaivvadan suohkaniid vuorasolbmuidráđiid, ja muhtun čoahkkimiidda leat suohkaniid jodiheadjit searvan.

Vuorasolbmuidráđis lea leamaš čoahhkin ráđiin Rådet for et aldersvennlig Norge, ja vuorasolbmuidráđđi ohcalii sámi ovddastusa ráđis. Leat soahpan viidáseappot ovttasbargat. Vuorasolbmuidráđđi lea fitnan Várdoáikkis, museas, Várdoáikki dearvvašvuođadeaivvadeamis, Porsággus sámi giella- ja kulturguovddášis, guovddášis Senter for et aldersvennlig Norge, Davvi álbmogiid guovddášis ja dan museas.

Vuorasolbmuidráđđi lea bovdén hálldašanguovllu suohkaniid vuorasolbmuidráđiid digitála čoahkkimiidda, main háliidit gulahallat ja oažžut suohkaniid cealkámušaid sámi vuorasolbmuid birra. Gávccii hálldašansuohkana serve. Vuorasolbmuidráđđi muitalii Sámedikki vuorasolbmuidstrategiija birra, ja oasseváldit muitaledje mat sidjiide leat dehálaš áššit, earret eará ahte suohkaniid bálvalusain lea giella- ja kulturgelbbolašvuohta, váilot arenat buolvvaid gaskasaš deaivvademiid várás, digitála oahpahus/gelbbolašvuohta, veahkaváldi ja illasteapmi, suohkaniid vuorasolbmuidráđiin sámi ovddastus. Sámedikki vuorasolbmuidráđđi čuovvola čoahkkimiid nu ahte bovdé fysalaš čoahkkimii jagis 2025.

Laila Somby Sandvik nammaduvvui vuorasolbmuidráđi ovddasteaddjin áššedovdojovkui man Telemarksforskning lea álggahan, mii galgá guorahallat Sámedikki jienastuslogu.

Jodiheadji Julie Eira ja Laila Somby Sandvik leaba searvan Sámedikki bargoortnetlávdegotti čoahkkimii, ja doallan sáhkavuoru čoahkkimis Unjárgga penšunistaserviin Kárášjogas. Laila Somby Sandvik lea searvan suffá-/panelaságastallamii Sámedikkis davviriikkaid proseassaid birra Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna barggu olis, ja vuorasolbmuidráđi bealis searvan Sámi dearvvašvuođakonferánsii Romssas. Fáddá lei Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta čuoovolanbargu. Nubbijodiheadji Inge Anders Svonni lea leamaš čoahkkimis Bufdiriin ráđdehusa doaibmaplána sohkaabeallemárggabealatvuođa várás doaibmabijuid birra, ja čoahkkimis Dielddanuori vuorasolbmuidráđiin.

Vuorasolbmuidráđđi lea ovddidan cealkámuša Sámedikki jahkásaš guolástusáššái, Sámedikki strategiijai sámi giellaguovddášiid várás ja Sámelága giellanjuolggadusaid láhkaásahusa rievadanárvalussii.

Vuorasolbmuidpolitihkka

Sámediggi lea muitalan Sámedikki doaimma birra, Sámedikki vuorasolbmuidráđi birra ja Sámedikki vuorasolbmuidstrategiija birra. Sámedikkis leat vuordámušat ráđđái Råd for et aldersvennlig Norge ja háliida ovttasbargat ráđiin. Sámediggi earret eará ovddidii fáttáid nugo sámi vuorasolbmot gávpogiin ja boaittobeale guovlluin, man dehálaččat sosiála deaivvadanbáikkis leat árbevieruid seailuheapmái,

ekonomalaš hástalusat divrras áiggis, Husbanken (Viessobánku) njuolgadusaid birra loana hárrái ealáhusdoaimmaheddjiide. Lea sohppojuvvon ahte Rådet for et aldersvennlig Norge ja Sámediggi jotket ovttasbarggu.

Sámedikkis lea leamaš čoahkkín Ovddos AS:in prošeavtta Sámi birgejumi birra. Lea bahá ahte ollu árbevirolaš máhttu jávká vuorasolbmuid mielde. Danne lea Ovddos álggahan prošeavtta mas ásaha Sámi birgejumi -viesu, mii lea deaivvadanbáiki ja arena dieđu ja máhtu fievrrideami várás buolvvaid gaskkas luondduresurssaid geavaheamis, ja láhčá diliid nu ahte lea álkít ávkkástallat luondduresurssaiguin árbevirolaš ja guoddevaš vugiin, ja mii nanne ruovttu ekonomiija, nanne sosiála ja kultuvrralaš oktavuodaid ja dasa lassin váikkuha bures buoret dálkkádahkii ja ahte eatnamat ja luondu buorebut áimmahuššojuvvojit. Prošeakta lea vuosttaš álgoprošeaktadásis, ja Ovddos bargá ruhtademiin ja viidáseappot organiseremiin.

12.2.4 Olggobeale áššedovdi komitea sámi dearvvašvuoda dutkama várás

Sámi dearvvašvuodadutkama áššedovdi ehtalaš lávdegoddi lea doallan ovcci čoahkkima ja meannudan 30 ášši, 11 ášši ledje ohcamat sámi kollektiivalaš miehtama hárrái. Njeallje ohcama biehttaluvvojedje. Dasa lassin lea meannudan eambbo áššiid, ovdamearkka dihte áššeovddidanárvoštallamiid, dat mearkkaša dárbbaba go prošeakta sámi kollektiivalaš miehtama dahje leago dat sámi dearvvašvuodadutkama prošeakta, ja vel muhtun digaštallanáššiid.

Sámi dearvvašvuodadutkama áššedovdi ehtalaš lávdegoddi lágidii geassemánus siskkáldas seminára Romssas masa ledje bovden olggobeale áššeálggaheddjiid. Seminára fáddá lei: Mii lea sámi dearvvašvuodadutkan viiddis mearkkašumis? Seminára lea lávdegotti fágalaš barggu oassi ja gullá sámi dearvvašvuodadutkama ehtalaš njuolgadusaid joatkevaš árvoštallanbargui.

12.2.5 Molssaevttolaš bušeahttamodeallaid čielggadeapmi - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Bušeahttamodealla man vuodul Sámediggi oažžu stabiila vuodđojuolludusa jahkásaččat ja jahkasaš duohta bušeahttaproseassaid.

Sámediggi lea áššis 45/23 bivdán ahte bušeahttaortnet mii válđojuvvui atnui jagis 2019, árvoštallojuvvo. Bivddii maid ahte ásahuvvo ortnet mii sihkkarastá stabiila jahkasaš vuodđojuolludusa Sámediggái ja jahkasaš duohta bušeahttaproseassaid. Rune Fjellheim AS lea ráddjejuvvon fáladatvuoru maŋnel ožžon bargun čielggadiť dan.

12.2.6 Máhttovuodu Sámedikki válgaortnegis - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Guorahallat Sámedikki válgaortnega

Prošeakta ii čađahuvvon jagis 2024.

13 Sámedikki hálddahus

13.1 Čoahkketabealla – Sámedikki hálddahus

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	164 169 000	162 844 000	-1 325 000
Submi	164 169 000	162 844 000	-1 325 000

13.2 Doaibmagolut – Sámedikki hálddahus

	Rehketdoallu 2024	Rev.budš. 2024	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmaboadut	-15 939 197	-10 554 836	5 384 361
Báiká ja sosiála golut	111 546 668	114 905 151	3 358 483
Doaibmagolut	68 561 529	58 493 684	-10 067 845
Submi	164 169 000	162 844 000	-1 325 000

Hálddahusa stuorámus bargu lea duohtan dahkat politihka maid Sámedikki dievasčoahkkin mearrida. Sámedikki hálddahus doaibmá Sámedikki politihkkáriid fágalaš čállingoddin ja hálddahusa váldobargu lea ráhkkanahhtit ja čuoovolit politihkalaš áššiid, ja čađahit politihkalaš dinggojumiid ja mearrádusaid, ja daid vuodul seailluhit ja ovddidit sámegeiellaid, sámi kultuvrra ja servodateallima.

Váldohálddahus lea Kárášjogas, ja oktiibuot leat ovcci kánturbáikki Finnmárkkus, Romssas, Nordlánddas ja Trøndelagas. Hálddahusa jodiha direktivra, das leat čieža ossodaga ja okta stába. Olles hálddahusas ledje jagis 2024 oktiibuot sullii 153 jahkedoaimma. Ossodagat meannudit áššiid ja fáallet bálvalusaid sihke politihkalaš eiseválddiide ja olbmuide.

Hálddahus lea ráhkkanahhtán 62 dievasčoahkkinášši Sámedikki lávdegottiide ja Sámedikki dievasčoahkkimii, 666 ášši sámediggeráđđái, ráhkkanahhtán 17 váiddaášši, 4 320 diimmu diđoštallan báikkiid kulturmutogeahčademiin (oktiibuot sullii 26,5 mánnodoaimma), leamaš ollu konsultašuvnnain, lágidan mánggaid semináraid ja konferánssaid, čájehan neahttarávdnjema bokte buot Sámedikki iežas semináraid ja konferánssaid ja neahttarávdnjema bokte čájehan njeallje dievasčoahkkima.

Sámedikki hálddahus meannuda njuolggodoarjjaáššiid ja ohcanvuđot doarjjaáššiid, lassin dasa ahte bearráigeahččá doarjagiid, doallá gulahallančoahkkimiid njuolggodoarjagiid vuostáiváldiiguin ja bagadallá doarjjaohcciid oppalaččat. Hálddahus lea ráhkkanahhtán ja meannudan 1740 doarjjaášši.

Hálddahusas lea siskkáldas jorgalanveahkki mii jorgala lulli-, julev- ja davvisámegeilli. Siskkáldas jorgalanveahkki jorgala buot dievasčoahkkináššiid, ja eará áššiid maid hálddahus bivdá jorgalit. Jorgaleapmái leat sáddejuvvon 696 siskkáldas dinggojumi. Sámedikki giellaossodat hálddaša sámi nammanevvohaga, mii hálddaša sámi báikenamaid báikenammalága vuodul.

Sámi nammanevvohat lea sádden álgorávvema ovtta šaldinammii Lodegiid suohkanis, ja guovtti šaldinammii Hadsel suohkanis. Sámi nammanevvohat lea sádden álgorávvemiid oktiibuot 11 luonddunammii Hámmerfeastta suohkanis ja Guovdageainnu suohkanis. Sámi nammanevvohat lea sádden loahpalaš rávvemiid oktiibuot guđa luonddunammii, ovtta dálunammii, ovtta luonddumeahci nammii ja čujuhusnammii Unjárgga gielddas, Hámmerfeastta suohkanis, lvgu suohkanis ja Aarborten tjieltes.

Sámedikki girjerádjju gullá Sámedikki hálddahussii. Jagis 2024 girjerádjju lea luoikan girjjiid 1100 geardde, ja girjerádjju lea doallan 25 lágideami lulli-, julev- ja davvisámi guovlluin.

Hálddahussii leat bohtán 19 804 reivve ja lea sádden 10 580 reivve.

Sámedikki dihtorveahkki, mii lea IT-veahkki Sámedikki hálddahussii ja Sámedikki politihkkáriidda, leat bohtán oktiibuot 2911 ášši. 1117 dain áššiin leat ovttahttojuvvon áššiin mat juo ledje jođus. Oktiibuot leat 1385 veahkkeášši loahpahuvvon jagis 2024. Dasa lassin dasa gullet unnit áššit mat eai leat registrerejuvvon.

4. oassi - Doaimma stivren ja dárkkisteapmi

Sámedikki stivrema ja siskkáldas bearráigeahču bajitdási árvvoštallan

Sámediggi atná mihtto- ja boadusstivrema siskkáldas doaimmahagas. Sámediggi árvvoštallá ovddemusat buori stivrema ja dárkkisteami doaimmahagas. Sámedikkis lea guhkesáiggi perspektiiva mihttomeriiguin. Strategiiijat ja doaimmat mat leat čadahuvvon 2024:s leat váikkuhan dasa ahte Sámediggi lea lahkanan dáidda mihtuide, vrd. jahkedieđáhusa 3. osiin.

Sámediggi lea álbmotválljen orgána mii ii leat ráđđehusa vuolde, ja juolluda juolludemiid iežas vuoruhemiid vuodul. Bušeahhtaruhta galgá hálddašuvvot stáhtalaš ekonomiijanjuolggadusaid ja Stuorradikki juolludusmearrádusa vuodul. Sámedikki barggut leat buot áššit mat Sámedikki mielas gullet sámi álbmogii.

Sámediggerádis lea bušeahta, mearriduvvon dieđáhusaid ja eará mearrádusaid doaimmaheaddji ovddasvástádus, mat mearriduvvojit Sámedikki dievasčoahkkimis. Ekonomiijanjuolggadusaid ja eará mearrádusaid bokte addá Sámediggeráđdi hálldahussii mearridanvuoigatvuođa direktivrra bokte čuovvulit strategiiijat ja doaimmaid ja sihkkarastit ahte mearriduvvon mihttomearit ja boadusgáibádusat olahuvvojit beaktilis vuogi mielde. Sámediggeráđdi buktá juohke dievasčoahkkimii dieđáhusa doaimma birra mas mitaluvvo áššiid dili birra ja olahuvvon bohtosiid birra.

Bearráigeahččanlávdegotti bargu lea čadahit parlamentáralaš bearráigeahču Sámedikki doaimmahagas, ja ovddida geassemánu dievasčoahkkimis jahkásaš dieđáhusa mannan jagi doaimmain.

Mearkkašahtti dilit/rievdadusat Sámedikki plánemis, čađaheamis ja čuovvuleamis

Siskkáldas dárkkisteami stáhtus

Hálldahusas sirdojuvvo bušeahttafápmudusváldi direktivrras ossodatdirektivrraide. Dat addá rámmaid viidáseappot sirdit fápmudusaid organisašuvnnas. Lea ráhkaduvvon bajilgovva gustovaš fápmudusain ja dat ođasmahttojuvvo go bohtet rievdadusat. Dasto leat ráhkaduvvon rutiidnačilgehusat ja bargujuohkin guovddáš surggiin hehtten dihte meattáhusaid, ja sihkkarastit boadusolahusaid.

Siskkáldas dárkkisteapmi policy ođasmahttojuvvui jagis 2024. Dat ođasmahttojuvvui vai mii fuolahit ahte min bargovuogit ja njuolggadusat leat áigeguovdilát. Vuordit ahte ođasmahttojuvvon policy buorida beaktilvuođa, riskastivrema ja siskkáldas proseassaid kvalitehta. Leat ráhkadišgoahtán policyid ovcci meroštallojuvvon siskkáldas dárkkisteami suorgái, ja dat válbmanit jagis 2025.

Njuolggodoarjagiid njuolggadusaid 2022–2025 hárrái leat árvvoštallojuvvon riskat. Ulbmil lei gávnnaht ja gieđahallat riskkaid dan olis go áššiid meannudeapmi ii leat ovttalágan, ahte resurssaid geavaheapmi ii leat beaktil ja das go hálddašeapmái lea heajos luohttámuš. Riskaárvvoštallamis gávnnaheapmi ahte njuolggadusain fertejit leat čielgaseappot eavttut ja mearrádusat, vai áššit meannuduvvojit seamma láhkai ja ovttalágan bargovuogiid mielde.

Siskkáldas dárkkisteami barggu oassin lea Sámediggi háhkan ođđa doarjavuogádaga, Q, vai sihkkarastá ahte min proseassat hálddašuvvojit beaktileappot ja vai daid olis lea rabasvuohta. Vuogádagas leat funkšuvnnat nugo automáhtalaš dokumeantahálddašeapmi, proseassaid goziheapmi ja raporterenaiddut. Siskkáldas stivrendokumeanttat ja spiehkastagaid gieđahallan hálddašuvvojit Q-vuogádagas, ja dainna lágiin mii nannet iežamet návccaid bisuhit alla dási ja dađistaga buorideami. Q-vuogádaga ovdánahttimiin ja sajáiduhhtimiin organisašuvdnii geargat jagis 2025.

Sámediggi doallá kriisahárjehusaid juohke jagi main leat iešguđet fáttát, ja dat veahkeha nannet kriisajodiheami gelbbolašvuođa ja gearggusvuođa. Jagis 2024 lei hárjehusa fáddá válga, ja ulbmil lei dustet vejolaš kriisadiliid válgaproseassa olis. Hárjehusat veahkehit buoridit návccaid beaktilit dustet iešguđetlágan kriissaid, fuomášit ráššivuođaid ja buoridit gearggusvuođagelbbolašvuođa – ja didolašvuođa. Leat jahkásaš geahčadeamit Politiija sihkarvuođabálvalusain (PST) ja politiijaiguin sihkkarastin dihte ahte Sámedikki gearggusvuođaplánat leat áigeguovdilát.

Riikarevišuvnna áššiid čuovvuleapmi

Sámediggi vuoruhá stivrenbarggu ja siskkáldas dárkkisteami bajás. Riikarevišuvdna čadahii 2018:s hálldahusrevišuvnna Sámedikki stivrenvuogádagas. Sámediggi lea hábmen ođđa rutiinnaid čuovvulan dihte Riikarevišuvnna ávžžuhusaid.

Raporta lei válmmas miessemánus 2019. Riikarevišuvdna ávžžuhii ráhkadit rutiinnaid dievasčoahkkima mearrádusa ulbmillaš čađaheapmái dáinna lágiin:

- Čielggasin dahkat ahte mihtut maid dievasčoahkkin mearrida, stivrejit doaimmahaga
- Operationaliseret Sámedikki mearrádusa mihtuid nu ahte dat leat konkreta ja mihtideames
- Čadahit bajitdási riska- ja ávkkálašvuodaárvvoštallamiid mat áimmahuššet Sámedikki iešvuoda
- Hábmiet boadusraporterema nu ahte dat speadjalastá bušeahta mihtuid ja eará dievasčoahkkinmearrádusaid.

Jagis 2024 leat bargan čuovvovaš bargguiguin:

- Hálddahusa strategijaid čuovvolemiin.
- Ekonomiijanjuolggadusaiguin.
- Ođđa áššiid čuovvolemiin mat leat almmuhuvvon dievasčoahkkimis.
- Mearriduvvon dievasčoahkkináššiid čuovvolemiin.
- Čálalaš gažaldagaid rutiinnaid čuovvolemiin mat ovddiduvvojit sámediggeráđđái dalle go eai leat lávdegoddečoahkkimat ja dievasčoahkkin
- Geahččanlobiid bivdima čuovvoleapmi ja raporterem
- Dokumeantameannudemiid spiehkastemiid raporterema rutiinnaid čuovvoleapmi

Sámedikki mihttu lea ahte buot áššit mat galget čuovvuluvvot politihkalaččat, meannuduvvojit nu ahte áššemeannudeapmi lea duodaštuvvon ja dan galgá sáhttit guorrat. Leat ráhkaduvvon rutiinnat mat dan fuolahit.

Sámediggi lea nuppástuhttigoahtán raporterema dainna lágiin ahte dál eambbo raportere bohtosiid ulbmilolaheami ektui. Sámediggeráđdi raportere rádi dieđáhusas ja jahkedieđáhusas Sámedikki dievasčoahkkimii mihtuid hárrái mat leat Sámedikki bušeahtas,

Bajimus strategija

Sámedikki hálddahus lea ráhkadan strategijaplána áigodahkii 2022–2025. Jagis 2024 leat ossodagat čuovvulan vuoruhemiid/doaibmabijuid mat gusket áigodahkii.

Strategijaplánas lea hálddahus čilgen bajitdási barggu, árvvuid, višuvnna ja vihtta váldoulbmila. Stivrenkártta lea čilgejuvvon ná:

Bajimus bargu • Overordnet oppdrag	Sámedikki politihka ja hálddašeami bokte seailuhit ja ovdánahttit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima. Gjennom Sametingets politikk og forvaltning bevarer og utvikler vi samisk språk, kultur og samfunnsliv.
Višuvdna • Visjon	Ovttas nannet Sámi • Sammen styrker vi Sápmi
Árvvut • Verdier	Sámi vuohki • Rabasvuohka • Ovttarádalašvuohka • Verdevuohka • Oskkáldasvuohka I samisk ånd • Åpenhet • Samhandling • Inkluderende fellesskap • Pålitelig og lojal
Ulbmilat • Mål	Mis leat gelbbolaš ja ángiris mielbargit • Vi har kompetente og engasjerte medarbeidere Min váldogiella lea sámegiella • Vi har samisk som hovedspråk Min vuoruheamit ja dagut leat birgejumi vuodul • Våre prioriteringer og handler er tuftet på birgejummi Mii leat sámi servodatovddideami njunnošis • Vi er ledende i samisk samfunnsutvikling Mii leat bivnnuhis bargosadji • Vi er en attraktiv arbeidsplass

Dusten dihte Sámedikki vuordámušaid, lágidii IT- ja doaibmajuogus jearahallaniskadeami Sámedikki bargiide jagis 2023, mas kártii man duhtavaččat bargit leat vehkiiin, ja maid bargit vurdet ja dárbbášit. IT- ja doaibmajuogus lea jagis 2024 dán iskkadeami vuodul čuovvolan doaibmabijuid dusten dihte vuordámušaid

ja dárbbuid. Leat rievdatišgoahtán bálvalusaid maid juogus fállá vai dat dustejit dárbbuid, ja leat bargagoahtán heivehit veahki nu ahte geavaheaddjit iešheanalaččat sáhttet gávdnat veahki. Lea maid álggahuvvon prošeakta man ulbmil lea automatiseret oasi juhkosá dálá bargguin.

Almmolaš háhkamat 2024

Jagis 2024 leat ain deattuhan almmolaš háhkamiid guoddevašvuoda. Sámediggi lea searvan digitála kurssaide almmolaš háhkamiid birra, maid DFØ lágidii.

Jagis 2024 leat sohppojuvvon 23 ođđa šiehtadusa. 17 ledje gálvo- ja bálvalusšiehtadusat. Sámediggi maiddá lea guorrasan golmma ođđa oktasaššiehtadussii stáhta várás. Sámedikkis lea čadahan golbma áigumušdieđáhusa, ja daidda eai boahtán vuostecealkámušat.

Bargiide guoski dehálaš áššit

Sámedikki bargoveahka-, kapasitehta- ja gelbbolašvuodadilli

Sámediggái lea mearrideaddji dehálaš bisuhit, ovddidit ja rekrutteret gelbbolaš ja ángiris bargiid vai ollašuhtá ášahusa mihttomeriid.

Ovdal go almmuhit virggiid, de analyseret bargguid kárten dihte bargoveahka- ja gelbbolašvuodadárbbuid. Sámedikkis, nugo eará ášahusain ge, oaidnit ahte ohcciidlohku virggiide lea mearkkašahtti ládje njedjan maŋemus jagi.

Jagis 2024 leat almmuhuvvon oktiibuot 25 virggi. 15 bargi leat virgáduvvon bissovaš virggiide, ja ovccis gaskaboddosaš virggiide. Golbma virggi almmuhuvvojedje siskkáldasat. Dáidda virggiide ledje oktiibuot 102 ohcci. Čieža bargi leat virgáduvvon hálldahuslaš čat min ossodagaid ja juhkosiid iešguđet dárbbuid dihte. Dasa lassin lea Sámi Giellagáldu almmuhan golbma virggi, ja buot dan golmma virgái leat virgádan bargiid.

Turnover čájeha gallis heitet ášahusas geaid sadjái boahtá ođđa bargi. Sámedikkis lea jagis 2024 turnover 14 %. Turnover lei jagis 2023 15 % ja jagis 2022 dat lei 13 %.

Mii atnit resurssaid ovddidit bargiid ja jodiheaddjiid. Dat dahkkojuvvo nu ahte bargit oassálastet kurssaide mat gullet sin bargamušaid fágasuorgái ja fágaidrasttideaddji ovtasbargguide ja proševttaide, ja nu ahte juohkit bargiide ođđa bargamušaid ja ovdasvástádussurggiid.

HR-vuogádaga DFØ HR sajáiduhttin

Sámediggi atnigođii jagis 2023 ođđa HR-vuogádaga, ja lea jagis 2024 sajáiduhtán daid modulaid mat eai vuos lean sajis. Vuogádat dahká ahte Sámedikkis lea digitála vuogádatdoarjja mii beavttálmahtá ja buorida HR-proseassaid. DFØ HR lánčá dili nu ahte HR ja jodiheaddjiid doaibma lea eambo dihtorvuđot, ja dat fuolaha buoret diehtujuhkima, olámuttolašvuoda ja kvalitehta HR-proseassain. DFØ-HR maiddá galgá váikkuhit strategalaš gelbbolašvuodastivremii. Jagis 2024 lea ráhkaduvvon rámmadagus strategalaš gelbbolašvuodastivrema várás. PwC lea Sámedikki hálldahusa veahkehan kártet gelbbolašvuoda, ja dat lea buvttihan gelbbolašvuodamatriisa, bargorollaid čilgehusa ja gelbbolašvuodaráiggiid meroštallama. Kártema vuodul hábmejuvvojit gelbbolašvuodastrategiija ja gelbbolašvuodaplána, mas leat mearredidolaš ovdánahttindoaimmat, mat leat heivehuvvon sihke siskkáldas ja olggobeale gáibádusaide ja vuordámušaide.

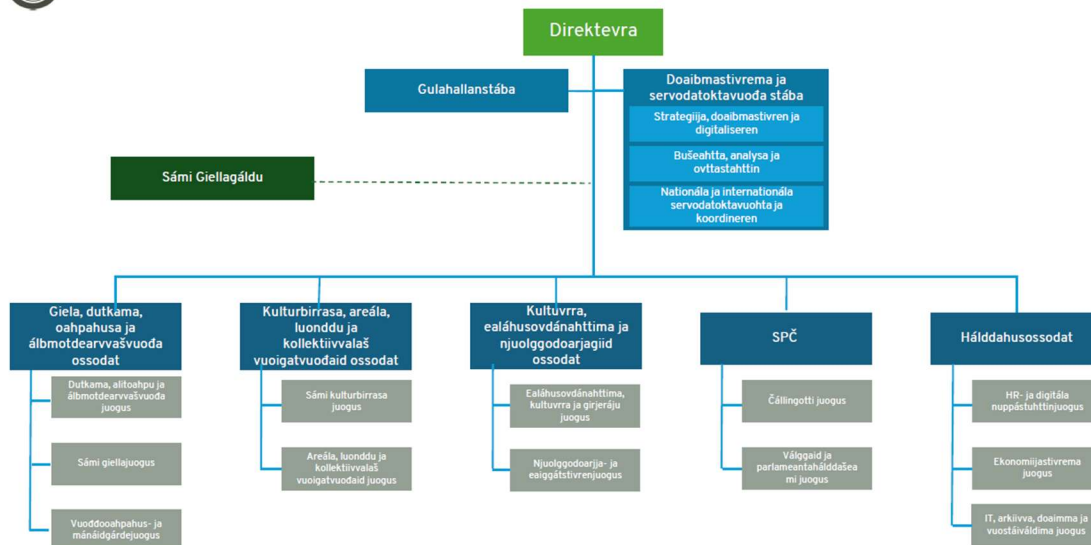
Sámedikki hálldahusa ođđasisorganiseren

Sámedikki hálldahus lea jagis 2024 leamaš ođđasisorganiserema proseassas. Bargu álggahuvvui 2023 čavčča, ja dat lei guovtti oasis. Barggu vuosttaš oasis válbmejedje juovlamánus 2023, ja das mearriduvvui ásaht juhkosá sámi kulturárbi ja ahte gulahallanstába bisuhuvvo sierra stában, mas lea stábajodiheaddji. Barggu nuppi oasis bálkáhuvvui PwC leat veahkkin proseassas. Dalle čadahedje PESTEL-analyserema mas gehčče mat hástalusaid Sámedikkis dál ja boahtteáigis leat.

Dan analysa vuodul ráhkaduvvojedje ođđa organiserenmodealla prinsihpat. Čuovvovaš prinsihpat ledje ođđa organiserema vuodđun: Fágasurggiid rievttis mihttodallan, nanu ja gievrras fágabirrasat, ollislaš ja fágaidrasttideaddji bargoproseassat, dađistaga nuppástuhttin- ja ovdánahttinávccat, strategalet jodiheapmi ja beaktilis byråkratijja. Ođđasis organiserema ulbmil maiddá lei lasihit bargiid logu geat barget buvttademiin.

Dán prosessii leat sihke bargit, jodiheaddjejoavkkut ja fágasearvvit bures searvvahuvvon. Ođđa organisašuvdnakártta šiehtadalle golgotmánus 2024. Dasto digaštalle ođđa bargoveahkaplána, ja bargiid sajusteapmi organisašuvnnas válbmanii juovlamánus. Ođđa organiseren doaibmagodii ođđajagimánu 1. beaivvi 2025.

Hálddahusa ođđa organiseren 2025 rájes lea dákkár:

Sámedikki kantuvrrat

Sámediggi fárrii ođđa vistái Romssas juovlamánus 2023, ja lea sajis ođđa visttis Sjøgata 2:s. Dát prošeakta lea Sámedikki boahhtevaš bargosadjekonseapta pilohtaprošeakta. Čorgadis bargobeavdi (Clean desk) ja vejolašvuhta válljet gos čohkká (free seating) leat álggahuvvon pilohtaprošeaktan, lassin dasa ahte 50 % bargosajiin leat rabas kánturbirrasis.

Sámediggi lea fárren ođđa vistái Snåases, Gilstadgårdenii, juovlamánus 2024. Huksenbarggut Horjemstangenis bisanedje, go šattai beare divrras. Romssa konseapta maiddá lea álggahuvvon ođđa visttis Gilstadgårdenis.

Lea álggahuvvon areálovdánahttinprošeakta Diehtosiiddas, Guovdageainnus, danne go Máhttodepartemeanta lea gáibidan ahte buot UH-ásahusat ráhkadit ovddidanplána universitehta-/allaskuvlalanjaide. Jagis 2022 ráhkaduvvui kártenraporta ja ovddidanplána mii vuhtiiváldá buot láigoheddjiid. Bargu lea bisánan Statsbygg kapasitehtadili dihte.

Dásseárvu ja vealaheapmi

Sámedikki hálddahusa ollislaš sohkaaljuohku čájeha ahte hálddahusas leat 63,7 % nissonolbmot ja 36,3 % dievdoolbmot. Sámedikkis leat unnán virgádeamit main sáhtta raporteret sisafárreaddjidiuogáša.

Sámediggi čuovvu mánggabealatvuodajulgaštusa go almmuha virggiid, mas ohcciid geain lea náisionála dahje etnalaš duogáš, doaimbavádjitvuhta, váilevaš CV ávžžuhuvvojit ohcat beroškeahhtá sohkaalalis dahje agis. Dása gullá maiddá seksuála sodju, sohkaalidentitehta, sohkaaldovddaheapmi, fuolahusbarggut, religiovdna ja eallinoaidnu. Sámediggi lea diđolaš iešguđet dilálašvuodaid hárrái go rekruttere, ja aktiivvalaččat atná mánggabealatvuodajulgaštusa rekrutterenbargguin.

Sámediggi bargá rekrutteren-, bálká- ja bargoeavttuiguin ja eará šiehtadallamiiguin aktivitehta- ja válddahallangeatnegasvuoda vuodul, ja dás ovddos guvlui joatká dan.

Oppalohká eai leat mearkkašahhti bálkáerohusat sohkaaliid gaskkas. Ovttaskas dáhphusain sáhttet leat bálkáerohusat, sihke sohkaaliid gaskkas ja joavkkuid gaskkas main lea seammá oahppoduogáš. Dáidda erohusaide sáhttet leat iešguđet sivat, sáhtta leat sáhka rekrutterenhástalusain dahje oanehisáiggi proševttain.

Dearvvašvuhta, biras ja sihkarvuhta (DBS), bargobiras

Jagis 2024 leat joatkán barggu mii álggahuvvui jagis 2023 bargiidiskadeami (MUST) olis, mii čadahuvvui jagis 2023, nu ahte leat čielggasin dahkan ja ovddidan eambo ovdánahttin doaimmaid. Leat lágideuvvon mánga belohakkii digítálaš HMS-beaivvi buot bargiide. HR lea maiddá lágidan oktasaš HMS-

čoahkkaneami masa serve sihke viiddiduvvon jodiheaddjejoavku, luohhtámušolbmot, bargiidáittardeaddjit, bargobiraslávdegoddi (AMU), HR ja kánturbáikkiid ovddasvástideaddjit. Lea dollojuvvon HMS-kursa bargiidáittardeaddjiide ja bargobiraslávdegoddái. Dasa lassin bargiidáittardeaddjit leat dárkkistan buot Sámedikki kánturbáikkiid ja bargiid bargodili ja joatká dan jagis 2025.

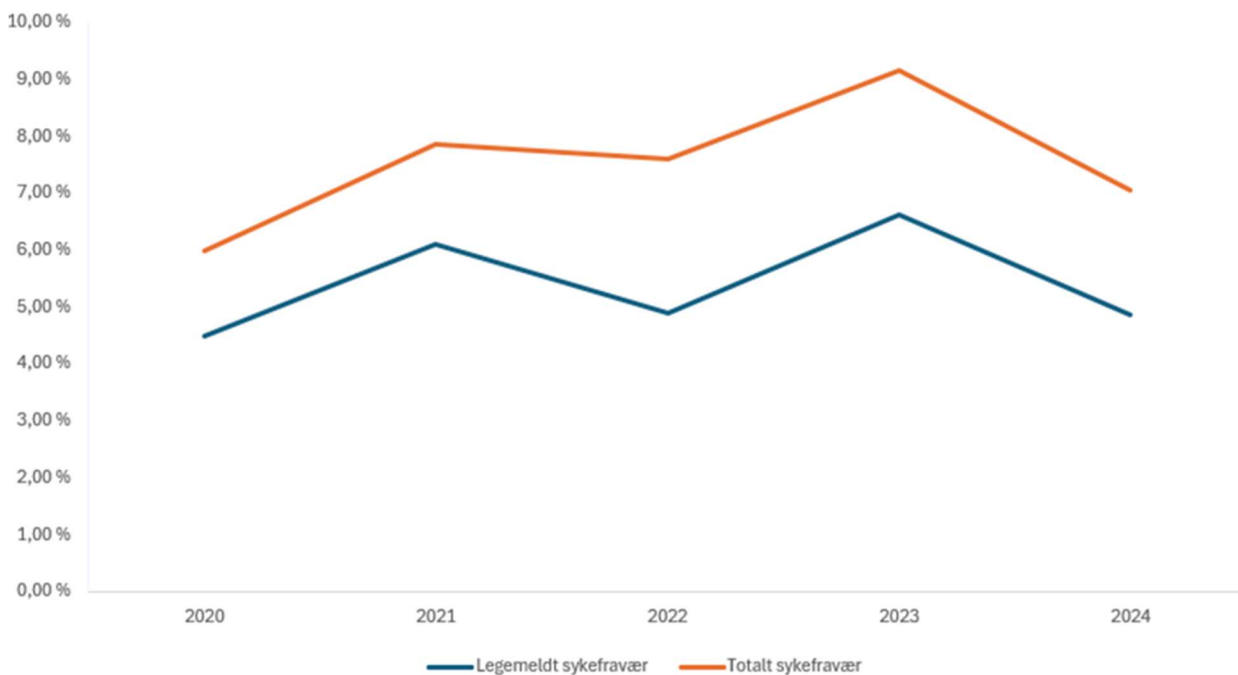
Direktevra lea doallan mánga diehtjuohkinčoahkkima digitálalaččat mii lea oassin das ahte eambbo gulahallat ja juohkit dieđuid bargiiguin, ja eambbo searvvahit bargiid. lešguđet ossodagain leat meroštallame konkrehtalaččat mii guđege ossodagas galggašii bisuhuvvot ja buoriduvvot, ja dan barggu jotket. HR juogus, ovttas direktivrrain, lea ulbmillaččat bargan DBS:in ja dađistaga buoridemiin dán suorggis.

Bargojuvvo árrjalaččat ergonomalaš veahkkeneavvuid standardiseremiin bargosajis. Ergonomalaš veahkkeneavvut, nugo stuolut, čállinbeavddit ja dihtorreaiddut maid sáhtta heivehit, leat mearrideaddji dehálaččat bargovaháigiid eastadeapmái ja vai min bargiin lea buorre dearvvašvuohta. Standardiseremiin sáhttit sihkarastit ahte buot bargiin leat veahkkeneavvut main lea buorre kvalitehta, mat dustejit sin dárbbuid barggu olis.

Sámediggi šattai 2023:s “aktiivvalaš fitnodahkan” (Aktiv bedrift), ja lea bargame ovdánahttit konseptta.

Jávkan buozalmasvuoda geažil

Oppalaš jávkan buozalmasvuoda geažil jagis 2024 lei 7,05 %. Jagis 2023 dat lei 9,14 %. Sámedikkis lea ovdalaččas meroštallojuvvon mihttu, IA-šiehtadusa olis, unnidit doavttirdieđihuvvon buozalmasvuodajávkamiid 5,4 % rádjái. 2024 ollislaš jávkamis dahká doavttirdieđihuvvon jávkan 4,86 %, mii lea sulli 1 % unnit go dat mii lea mihttu. lešdieđihuvvon jávkan lea 2,19 %. Jávkan buozalmasvuoda geažil dagai oktiibuot sulli 10 jahkedoaimma.

Govus 1: Doaktára diedihan buozalmasvuodajávkan ja buozalmasvuodajávkan oktiibuot manemus viđa jagis..

Juolludusreivviid čuovvuleapmi

Fidnooahppit/oahpahallit

Sámediggi lea dahkan ođđa fidnooahppišiehtadusa jagis 2024, huksenfágas. Sámediggi maddái lea soahpan ođđa šiehtadusa fidnooahppiid čuovvuleamis Finnmárkku almmolaš suorggi oahpahuskantuvrrain. Mihttu lea ahte Sámedikkis leat álo golbma fidnooahppi.

Systemáhtalaččat ja ollislaččat bargat dálkkádatgássaluoitimiid, birasváikkuhusaid energijageavaheami unnidemiin

Sámediggi bargagodii golggotmánus 2024 olahit birasčuovgatoartna (Miljøfyrtårn) duođášusa. Mihttu lea ahte Sámedikki Kárášjoga kánturbáiki oažžu duođášusa njukčamánus 2025, ja eará kánturbáikkít ges geassemánus 2025.

Diehtosihkarvuođabargu

Sámediggi lea jagis 2024 joatkán NSM IKT-sihkarvuoda vuodđoprinsihpaid sajáiduhhtima. Dasto lea buot bargiide dollojuvvon e-oahpahuš cyberfallehemiid birra.

Unnidit konsuleantageavaheami

Sámediggi lea deattuhan stáhta konsuleantageavaheami unnideami. Doaimmagolui dahke konsuleantagolut 9,4 % jagis 2024. Jagis 2023 dat dahke 9,7 % ja jagis 2022 11,1 %.

Sámediggi lea atnán 33 miljovna ruvnno konsuleantabálvalusaide jagis 2024. Das adnojuvvui 434 000 ruvdno gulahallanráđdeaddindoaimmaid konsuleantabálvalusaide, ja dat dahká 1,3 % jagi 2024 konsuleantageavaheamis.

Lasáhusat ON guoddevašvuodamihttomeriide

Álggahus

Ollu dain bargguin maid Sámediggi doaimmaha eai dárkilit ovdanbuktojuvvo loguin dahje bušeahhtapoasttain, ja seammás lea hui váttis čatnat buot doaimmaid dihto mihttomeriide. Go leat 17 mihttomeari ja 169 iešguđet oassemihttomeari, de soaitá leat váttis doallat bajilgova das guđiiguin oassemihttomeriiguin Sámediggi bargá ja man muddui. Sámediggi lea danne válljen 20 relevánta oassemihttomearis muhtumiid, maidda Sámedikki doaimmat dávistit. Dasa lassin Sámediggi lea válljen fáttá dan mielde mii politihkalaččat lei dehálaš jagis 2024, ja mii lea leamaš dehálaš ON guoddevašvuodamihttomeriid olaheamis. Dán jahkái válljejuvvon fáddá lea duohtavuohta ja soabadeapmi, ja fáttá dáfus dat buoremusat heive 16. guoddevašvuodamihttomeari vuollái, ráfi ja vuoiggalašvuohta, goavdemihhtomearrin. Sámedikki lasáhus deattuha danne movt min bargu duohtavuođa ja soabadeami olis váikkuha 16. mihttomeari olaheapmái. Jus Sámediggi galgá sáhttit olahit 16. guoddevašvuodamihttomeari, de ferte dan geahččat eará guoddevašvuodamihttomeriid olis nugo 4, 8, 11, 15 ja 17. Jus dáid mihttomeriid dáfus ii leat guoddevaš ovdáneapmi, de lea veadjemeahttun olahit vuoiggalaš ja searvvaheadji servodaga Norggas ja muđui máilmmis.

Duohtavuođa ja soabadeami ceavzilvuohta

Sámediggi politihkalaččat čuovvulišgođii Duohtavuođa- ja seanadankommišuvnna raportta ollásit Sámedikki dievasčoahkkimis njukčamánu, mas olles dievasčoahkkima áiggi meannudedje Duohtavuođa- ja seanadankommišuvnna raporttaid gávdnosiid ja viidáseappot geainnu. Sámediggi lea mearridan ovcci ášši iešguđet surggiin, maid ulbmil lea vuostálastit dáruiduhtima ja revitaliseret, ovdánahttit ja nannet sámi servodagaid, ja main lea sáhka das movt soabadanbargguid sáhttá ovddidit.

Sámediggi doarju kommišuvnna árvvoštallamiid ja doaibmabidjoevttohusaid mat leat raporttas. Sámediggi seammás muittuha ahte raporta ii ovddas historjjá ollislaš gova, eaige das leat dievaslaš listtut doaibmabijuin mat sáhttet leat dahje mat leat dárbbaslaččat njulgen- ja soabahanbarggus. Sámediggái, suohkaniidda, fylkkasuohkaniidda ja organisašuvnnaide ferte dás duohko addit vejolašvuođa čaavdit hástalusaid ja čadahit doaimmaid mat leat dárbbaslaččat vai olahit soabadeami ja dásseárvvu.

Dán jagi dehálaš olahusat Sámedikkis duohtavuođa ja soabaheami olis, 16. guoddevašvuodamihttomeari ektui:

- Historjjálaš dievasčoahkkin man olis ledje kultuvrralaš lágideamit ja seminárat čuvgen dihte raportta sisdoalu ja mearkkašumi
- Sámediggi lea bargan álgoálbmogiid vuoigatvuođaid sihkkarastimiin riikkaidgaskasaš šiehtadusain ja konvenšuvnnain, ja maiddái nannen ovttasbarggu eará álgoálbmogiiguin
- Sámediggi lea almmuhan bagadusa sámiid cielaheami raporteremii ja ásahan doarjjaortnega sámiid cielaheami eastadeapmái
- Sámediggi lea bargan ruhtadit prošeavtta man ulbmil lea ahte sámi fatnasat beaktilit áimmahuššojuvvojit ja ahte daid birra gaskkustuvvo, ja
- Sámediggi lea bargan ruhtadit prošeavtta mii galgá buvttihit sámi fatnasiid beaktilis áimmahuššama ja gaskkusteami daid birra, ja ulbmil áiggi vuollái lea ásahtit fysalaš fanassuodjalanguovddáša

Sámediggi bargá dehálaš barggu go láhčá sápmelaččaide diliid digaštallat ja ságastallat, ja go doaibmá sámiid beroštumiid ovddideaddjin, ja sihkkarastá álgoálbmot- ja olmmošvuoigatvuođaid Norgga eiseválddiiguin deaivvadeamis ja riikkaidgaskasaš arenain. Dáinna lágiin Sámediggi váikkuha dasa ahte lea ráfi ja stabilitehta, ii dušše Norggas, muhto maiddái riikkaidgaskasaččat. Geavahit daid sániid maiguin kommišuvdna loahpaha raportta: «Viljen til forsoning må vises i handling. Her har de som sitter i maktposisjoner et særlig ansvar, og det venter store utfordringer» (Soabahandáhtu ferte čájehit daguiguin. Sis, geain lea váldi mearridit, lea erenoamáš ovddasvástádus, ja stuora hástalusat leat vuordimis)

Bajilgovva Sámedikki bargguin guoddevašvuodamihttomeriid ektui

Sámediggi bargá beaivválaččat guoddevaš ovdánemiin. Sámi kultuvra lea deattu vuolde ja nugo 3. oasis boahká ovdan, de lea sámi servodaga nannen ja ovdánahttin guoddevaš vuogi mielde stuora oassi Sámedikki doaimmas. Danne doaibmá jahkedieđáhusa 3. oassi maiddái raportan das movt mii bargat guoddevašvuodain máŋgga dásis ja máŋgga servodatsuorggis, nugo oidno dán tabeallas:

Mihttomearri	Oassemihttomearri	Doaibmabijut (kapihttalat)
 	2.3) 2030 rádjai galgá buvttadeapmi ja sisaboahu smávva biebmobuvttademiin duppalašjuvvot, erenomážit nissonolbmuid, álgoálbmogiid, bearašeanadoaluid, šibitdoliid ja guolásteddiid buvttadeapmi ja sisaboahu. Sis galget earret eará leat sihkkaris ja ovttalágan vejolašvuodát eatnamiidda, eará buvttadanresurssaide ja doaibmabijuide, dieđuide, ruđalaš bálvalusaide, gávpemárkaniidda, árvolassánemiide ja bargguide eanandoalu olggobealde.	3.2 Areálaid hálddašeapmi 3.2.3 Sámi areála- ja resursavuogiatvuodát – ohcanvuđot doarjja 3.3 Luondduresurssat 4.2 Vuoddoealáhusat 4.2.7 Eanadoallu, gilvvagárdedoallu ja vuovdedoallu 4.2.7 Boazodoallu 4.3 Juohkelágan ealáhusat 4.3.3 Sámi ealáhusgárdi – njuolggodoarjja 4.3.4 Ungt Entreprenørskap - njuolggodoarjja 4.4 Sámi mátkeealáhusat, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš
 	3.5) Eastadit gárrenmirkkuid, earret eará narkotihkkageavaheami ja alkohola boasttugeavaheami, ja nannet divššu.	7.2 Spesialistadearvvašvuodabálvalusat 7.3 Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus
	4.a) Ásahit ja ođastit oahppofálaldagaid mat leat heivehuvvon mánáide, ja vuhtiiváldet sohkahealerohusaid ja doaimmashehttejuvvon olbmuid. Ja mat sihkkarastet dorvvolaš, ráfálaš, searvadahtti ja beaktilis oahppobirrassa buohkaide. 4.1) 2030 rádjai galgá nuvttá ja dásseárvosaš vuoddoškuvlla ja joatkkaskuvlla oahppu sihkkarastojuvvot buot nieiddaide ja bártniide, mii lea buori kvalitehtas, ja mii addá relevánta ja albma oahppanbohtosa.	1.3 Sámegielaid ovdánahttin 1.3.7 Stipeanda joatkkaskuvlaohppiide – ohcanvuđot doarjja ja kap. 1.3.8 Giellastipeanda alit ohppui – ohcanvuđot doarjja 2.7 Sámi sisdoallu skuvllas 2.7.2 Oahppoplánaid revideren – prošeakta 2.8 Psykososiála oahppanbiras 2.8.2 Mánáid mielváikkuheapmi 2.9 Oahpponeavvut 2.8 Psykososiála oahppanbiras 2.4.4 Mánáid mielváikkuheapmi

Mihttomearri	Oassemihttomearri	Doaibmabijut (kapihttalat)
	4.2) 2030 rádjai galgá buot nieiddaide ja bártniide sihkkarastojuvvot vejolašvuohta árra ja buori ovdáneapmái ja fuolahussii ja ahte ovdaskuvla lea olámuttos, vai leat gergosat vuodđoskuvlii álgit.	2.2 Váldi, ovddasvástádus ja rollat mánáidgárddiin 2.3 Nuvttá sámegielat mánáidgárdesajit 2.3.2 nuvttá sámegielat mánáidgárddit, bagadallanruhta – prošeakta 2.3.3 Nuvttá sámegielat mánáidgárddit, váhnenmáksu – ohcanvuđot doarjja 2.3.4 Nuvttá sámegielat mánáidgárddit, ovdánahttinruhta – ohcanvuđot doarjja
	4.7) 2030 rádjai galgá sihkkarastojuvvon ahte oahppit ja studeanttat olahit dan gelbbolašvuođa mii lea dárbbalaš ovddidit guoddevaš ovdáneami, earret eará oahpu bokte guoddevaš ovdáneami ja eallindábiid, olmmošvuoigatvuođaid ja dásseárvvu birra, ja oahpu bokte mii ovddida ráfi, ii ge riiddu, oahpu bokte mii ovddida globála servvodatmiellahttuvuođa ja árvvus atná kultuvrralaš girjáivuoda ja dan movt kultuvrrat váikkuhit guoddevaš ovdáneapmái.	2.7 Sámi sisdoallu skuvllas 2.7.2 Oahppoplánaid revideren – prošeakta 2.12 Rekrutteren 2.12.3 Rekrutteren – prošeakta
 	8.3) Ovddidit politihka mii doarju produktiiva doaimea, ávdđalaš bargosajiid ásaheami, fidnohuttukálašvuođa, hutkáivuoda ja innovašuvnna, ja maidđái doarjut ahte eambbo smávva ja gaskasturrosaš fitnodagat ásaheami ja formaliserejuvvojit, earret eará dan bokte ahte fuolahit ahte ruhtadanbálvalusat leat olámuttos.	4.2 Vuodđoealáhusat 4.2.3 Mariidnaealáhusat 4.2.7 Eanadoallu, gilvvagárdedoallu ja vuovdedoallu 4.2.8 Boazodoallu 4.3 Juohkelágan ealáhusat 4.3.3 Sámi ealáhusgárdi – njuolggodoarjja 4.5 Duodji 4.5.4 Duoji ealáhusšiehtadus
	8.9) 2030 rádjai hábmēt ja johtui bidjat politihka mii ovddida guoddevaš turistaealáhusa mii háhká bargosajiid ja ovddida báikkálaš kultuvrra ja buktagiid.	4.4 Sámi mátkeealáhusat, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš 4.4.2 Sámi mátkeealáhusčoahkit ja innovašuvdnafierpmádagat – prošeakta
 	10.3) Sihkkarastit ovttalágan vejolašvuođaid ja unnidit erohusaid eallindiliin, earret eará dan bokte ahte loahpahit vealaheaddji lágaid, politihkaid ja dábiid, ja ovddidit lágaid, politihka ja doaibmabijuid maid ulbmil lea olahit dán mihttomeari.	1.2 Sámegielaid geavaheapmi 1.2.2. Guovttegielatvuođadoarjja suohkaniidda 1.2.3 Guovttegielatvuođadoarjja fylkasuohkaniidda. 1.3 Sámegielaid ovdánahttin 1.3.2. Giellaovdánahttin suohkaniin – njuolggodoarjja 1.3.3. Giellaovdánahttin fylkasuohkaniin – njuolggodoarjja 1.3.9 Dokumenterendoaimmat – ohcanvuđot doarjja 1.3.10 Sámi giellavahku doaimmat – ohcanvuđot doarjja

Mihttomearri	Oassemihttomearri	Doaimmabijut (kapihttalat)
		1.3.11 Giellaovddidandoaimmat – ohcanvuđot doarjja 1.3.12 Sierra gielladoaimmat julev-, lulli- ja márkosámi guovllus – ohcanvuđot doarjja 7.3 Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus 7.4 Álbmotdearvvašvuolta 8.6 Dásseárvu 8.6.2 Sámedikki dásseárvodieđáhusa čuovvuleapmi ja sámiid cielaheami eastadanbargu – prošeakta 9.2 Regionála ovttasbargu 12.3 Sámediggeráđdi 12.2.2 Sámedikki vuorasolbmuidráđdi
	11.4) Nannet máilmmi kultur- ja luondduárbbi gáhttema ja suodjaleami.	1.5 Sámegielaid ovdánahttin 1.5.4 Sámi giellaguovddášat - njuolggodoarjja 1.5.5 Sámi giellaguovddášat, aktivitehtadoarjja – njuolggodoarjja 1.5.6 Giellaguovddášdeavvadeapmi – konferánša 3.4 Areálaid hálddašeapmi 3.4 Luondduvalljivuolta 3.4.2 Suodjalanguovlostivraseminára 6.2 Kulturmuittuid hálddašeapmi 6.2.2 Sámi kulturmuittohálddašeapmi – ohcanvuđot doarjja 6.4 Sámi kulturárbbi heiveheapmi ja gaskkusteapmi 6.4.2 "Dovddus ja dohkkehuvvon" – ánggiruššan máttasámi kulturárbbiin - prošeakta 6.4.3 Sámi kulturbirrasiid ealáskahttin "Fotefar mot Nord"-prošeavttas - prošeakta 6.5 Sámi viste- ja fanasárbbi hálddašeapmi 8.2 Sámi ovttasbargu 8.2.2 Sámi Giellagáldu 8.4 Álgoálbmotvuoigatvuođat
	12.8) 2030 rádjai galgá buot olbmuid máilmmis sihkkarastojuvvot relevánta diehtu guoddevaš ovdáneami birra ja juohkehaš galgá leat diđolaš ja eallit dáinna lágiin ahte ii vahágahte luonddu.	3.6 Luondduvalljivuolta 3.6.2 Suodjalanguovlostivraseminára 8.4 Álgoálbmotvuoigatvuođat 8.4.5 Álgoálbmogiid biebmovuogádagat – prošeakta 3.3 Luondduresurssat

Mihttomearri	Oassemihttomearri	Doaimmabijut (kapihttalat)
		
	13.1) Nannet buot riikkaid návccaid vuosttildit dálkkádatrivdamiid ja heivehit iežaset birasváraide ja luondduroasuide	4.2 Vuodđoealáhusat 4.2.8 Boazodoallu
	13.3) Nannet ovttaskas olbmuid ja ásaheami návccaid unnidit dálkkádatgássaide luoitima, unnidit dálkkádatrivdamiid ja heivehit iežaset daid váikkuheami, nannet sin návccaid árrat dieđihit, ja maidái nannet oahpu ja diđolašvuoda dáid birra.	3.3 Luondduresursat 3.4 Luondduvulljivuohta 8.2 Sámi ovttasbargu 8.4 Álgoálbmotvuoigatvuođat
	14.b) Dahkat mariidna resurssaid ja gávpemárganiid olámuddui smávvaskála guolásteddjiide mat bivdet smávit bivdoneavvuiguin.	4.4 Vuodđoealáhusat 4.4.2 Mearrasámi vuoigatvuođat – Borjjadat – prošeakta 4.4.3 Mariidnaealáhusat
	14.c) Vel buorebut áimmahuššat ja guoddevaččabut ávkkaštallat meara ja mearraresurssaid dan bokte ahte čadahit álbmotrivttálaš mearrádusaid nu movt dat leat mearriduvvon ON mierrariiektekonvenšuvnnas, mii lea meara ja mearraresurssaid suodjaleami ja guoddevaš geavaheami riektivuodđun, nu go maidái bohtá ovdan 158. čuoggás ON raporttas “The Future We Want”.	4.3 Vuodđoealáhusat 4.2.3 Mariidnaealáhusat 4.2.4 Luossa 4.2.6 Bivdu – njuolggodoarjja
	16.2 Bissehit mánáid illasteami, geavaheami, vuovdima ja buotlágan veahkaválddalašvuoda ja biinnideami.	2.8 Psykososiála oahppanbiras 2.8.2 Bargu givssideami vuostá 7.5 Ovttaárvosaš mánáidsuodjalusbálvalus
	16.7 Sihkkarastit guldaleaddji, searvadahtti, oassálasti ja ovddasteaddji mearridanproseassaid buot dásiin.	Sámedikkis leat konsultašuvnnat ráđđehusain fáttáid birra mat gusket sámi beroštusaide. (geahča konsultašuvdnalisttu).
	16.10 Sihkkarastit ahte dieđut leat olámuttos buohkaide ja ahte vuđolaš friddjavuohta	7.3 Dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalus 7.6 Sosiála dilit ja buresbirgenbálvalus 8.6 Dásseárvu

Mihttomearri	Oassemihttomearri	Doaibmabijut (kapihttalat)
	suodjaluvvo, nationála lágaid ja internationála šiehtadusaid vuodul.	8.6.2 Sámedikki dásseárvodieđáhusa čuovvuleapmi ja bargu sámiid cielaheami vuostá – prošeakta
17 OVTTAS JOKSAT MIHTTOMERIID 	17.14) Olahit eambbo ollislaš politihkalaš ovttaoaivilvuoda guoddevaš ovdáneami hárrái.	8.4 Álgoálbmotvuoigatvuodát 8.5 Ovttaárvosašvuohta ja solidaritehta
	17.17) Doarjut ja ovddidit buresdoaibmi searvevuoda almmolaš dásis, almmolaš ja priváhta beliid gaskka ja siviila servodagas, searvevuodaid vásáhusaid ja resursastrategiijaid vuodul.	2.7 Sámi sisdoallu skuvllas 2.9.6 Skuvlaovdánahttin-konferánša 4.2 Vuodđoealáhusat 4.2.2 Mearrasámi vuoigatvuodát – Borjjadat – prošeakta 4.2.3 Mariidnaealáhusat 7.2 Spesialistadearvvašvuodabálvalusat 7.3 Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus 8.2 Sámi ovttasbargu

5. oassi - Boahtteáiggi vejolašvuodaid árvvoštallan

Okta stuorámus hástalusain min ovddabealde, leat čadnon birrasii ja dálkkádahkii. Sámi kultuvra ja ealáhusat leat erenoamáš raši dálkkádatrievdademiide, go dál juo eanet eahpedássedis ja ravdamearálaš dálkkait čuhcet. Meahcásteapmi, boazodoallu ja guolásteapmi leat suorggit maidda čuohcá garrasit.

Areálagáržžideamit leat ollu ja daid ákkastit dávjá energijahuksemiiguin ja dálkkádatdoaimbajiguin. Fápmodássádat gaskkal Sámedikki ja almmolaš eiseválddiid lea áibbas botnjut go sápmelaččaid materiálalaš kulturárbi dávjá doaimmahuvvo doaimbajuid bokte ja gáržžideamiid ákkastallan lea ahte stuorraservodagas leat dárbbut. Danne leage dehálaš vuđolaš gulaskuddanproseassaide ja ahte Sámediggi geavaha cealkineiseválddis suodjalit sámi kultuvrra ja ealáhusovdáneami luondduvuodu boahttevaš buolvvaide, gokko lea dárbu.

Muolkkuid-ášši lea čielga ovdamearka dan deattu mii lea sámi kultuvrra ja ealáhusaid vuostá. Muolkkuid elektrifieren buvttaha duodalaš váikkuhusaid sámi meahcásteapmái ja boazodollui. Sámediggi galgá geahččat bearrái ahte Norgga eiseválddit sihkkarastet sámi vuoigatvuodaid fuolaheami dákkár áššiin. Danne nanne Sámediggi kapasitehtas ja gelbrolašvuodas dáid surggiin.

Vuoigatvuodarahčan joatkašuvvá mángga suorggis. Kárášjot-ášši, gos Kárášjoga ássit vuoittáhalle Alimusrievttis unnimus margiinain, čájeha ahte sámi kollektiivvalaš oamastanvuoigatvuodaid rahčamuš ii leat nohkan ja ahte ollu bargu lea báhcán sámi vuoigatvuodaid identifiseremis ja dohkkeheamis. Sámediggi áigu ain viššalit vuojehit vai dákkár vuoigatvuodaid identifiserejuvvojit ja dohkkehuvvojit. Sámediggi áigu maid joatkit bargguin sámi riekteipmárdusa doahttaluvvomiin.

Fovse-ášši lea bidjan guovddášii mo sámi vuoigatvuodaid eai vuhtiiváldo eanaplánemiid ja industrijahuksenprošeavttaid oktavuodas. Lea vealtameahttun ahte ráđđehus váldá dán duodas ja duodalaččat ráđđádallá áigumušain dákkár áššiin juksat ovttamielatvuoda Sámedikkiin ja sámi vuoigatvuodaguoddiin.

Sámediggi ferte maid giedahallat daid ollu fápmoprošeavttaid maid ohcamat leat mannan NVE:i, ja sihkkarastit ahte vuoigatvuodaguoddit dovdet ođđa ráđđádallanlága. Sámediggi bidjá deattu dasa ahte bieggafápmoprošeavttat berrejit ovdánahttot ovttas sámi báikegottiin ja ahte friija diedihuvvon ovdagihtiimiideheami (FPIC) prinsihppa čuvvojuvvo. Dát ii leat dušše nuorra miellačájeheddjiid rahčamuš, muhto min oktasaš rahčamuš.

Riikkaidgaskasaš ovttasbargu lea vuoddu suodjalit álgoálbmot vuoigatvuodaid. Mii leat oaidnán rahčamušaid lassáneami riikkaidgaskasaš arenain, gos muhtin stáhtat geahččalit njeaidit dahje láivudit álgoálbmogiid vuoigatvuodaid bijadettiin álgoálbmogiid ja báikegottiid seammadássasažžan. Sámediggi bargá dan ala ahte sihkkarastit ahte álgoálbmotvuoigatvuodaid eai heajosmahttojuvvo riikkaidgaskasaš forumiin.

Geopolitiikhkalaš ja sihkkarvuođapolitiikhkalaš beroštumi lassáneapmi sámi guovlluide vuorjá ollugiid. Militearalaš doaimma lassáneapmi čuohcá sámi beroštumiide, ja Sámedikkis ferte leat dajamuš sihke našuvnnalaš ja riikkaidgaskasaš politiikas. Okta ovdamearka lea militearahárjehallamat sámi guovlluin. Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna ja Ruošša beale sápmelaččaid dilli leat maid dehálaš fáttát. Davvin fertet mii hukset luohhtevašvuoda gaskkal álbmotválljejuvvon dásiid ja álbmogiid sihkkarastin dihtii posiitiiva ovdáneami buohkaide.

Areáladeaddu oainnusin dahká kulturmuittuid kártema. Sámi kulturmuittut leat dehálaš máhttogáldut min kulturhistorijá birra ja láhčá vuodu plánaid bidjamiidda ja sisabahkkemiidda. Bargu duodaštit sámi kulturmuittuid ja daid logahallan ferte nannejuvvot.

Dearvasvuotta ja čálgu leat eará suorggit gos boahtteáiggi sámi álbmogis šaddet stuorra hástalusat. Stuorradiggediedáhus sámi giela, kultuvrra ja sámi servodateallima birra (2023-2024) čalmmustahtta álbmotdearvasvuoda ja eallindilálašvuoda. Diedáhusa gávdnosat leat vuorjašuhhti, nu go ovdamearkka dihtii ahte sakka eanet sápmelačča go eai-sápmelačča vásihit ekonomalaš váttisvuodaid ja heajubu dearvasvuoda. Sápmelaččat mitalit eanet silolaš váivviid ja mitalit dávjjibu vealahemiid, gos sámi duogáš lea dávjjimus sivvan vealahempmái. Dát deattuha man dehálaš lea ollašuhhtit álbmotdearvasvuodaikkadeami SAMINOR3, ja ahte sihke Sámediggi ja eanetlohkoservodat váldá dáid dearvasvuodahástalusaid duodas. Sápmelaččat fertejit olahanmuddui oazžut dohkálaš

dearvvvasvuodabálvalusaid, ja Sámediggi reagere sámi dearvvvasvuodafálaldaga váilevaš nannemii ja go sámi buohccit eai álo oaččo sámástit, ja go ášahuvvon vuogádagat dagahit ahte eai buot sámi buohccit oaččo fálaldaga sámi erenoamášdearvvvasvuodabálvalusas. Govda eanetlohku Sámedikkis lea mearridan gulaskuddancealkámuša Helse Nord guorahallamii “Tiltak for bærekraft i Helse Nord”, gos mii čujuhat dáid vuorjašumiide.

Nuorat ja alitoahppu leat mearrideaddji dehálaččat sámi servodaga boahtteáigái. Stuora hástalus lea sámegielat bargiid rekrutteren, erenoamážit oahpaheddjiid ja mánáidgárdebargiid. Sámi mánáidforum lea leamaš dehálaš rávveaddji midjiide, ja lea dehálaš fuolahit ahte sámi mánáin ja nuorain lea vejolašvuohta leat mielde mearridanproseassain mat sidjiide gusket. Sámediggi bargá dan ovdii ahte sámi ohppiin leat dásseárvosaš oahppofálaldagat ja ahte leat doarvái oahpponeavvut sámegielaide. Sámi ohppiin lea vuoigatvuohta sámegieloahpahussii skuvllas, beroškeahttá gos riikkas orrot. Oahpaheddjiid váiluma dihte oahpahus dávjá fállujuvvo gáiddusčovdosiid bokte. Dehálaš lea maiddá fuolahit ahte suohkaniin lea buorre gelbbolašvuohta sámegiela gáiddusoahpahusfálaldagain, ja ahte gávdnojit ortnegat mat nannejit suohkaniid siskkáldas sámegielgelbbolašvuođa. Sámediggi lea dehálaš aktevra rekrutterema sihkkarastimis mánáid ja nuoraid ovdas. Danne lea dehálaš fuolahit ahte sámegiela hálddašanguovllu suohkanat ožžot doarvái doarjaga hástalusaid čovdimii. Ođđa KS-raporta čájeha ahte sámi suohkaniin leat liigegolut maid dálá sisaboahtovuogádat ii govčča. Sámediggi bargá doarjagiid stuorideami ovdii ja gelbbolašvuođa nannema ovdii sámi áššiin.

Guolástuspolitihkka ain bissu suorgin maid deattuhit boahtteáiggis. Ođđa earrediedáhus «Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling» ii šaddan dakkár veahkkeneavvun go lei sáhttit šaddat. Norgga álbmotrievttálaš geatnegasvuodát sápmelaččaid hárrái gáibidit ahte stáhta váldá ovddasvástádusa mearrasámi kultuvrra viidáset fievrredeamis. Árbevirolaš sámi bivdofanas, masa vuostazettiin gullet unnit fatnasaččat, leat guovddázis mearrasámi kultuvrras.

Earrediedáhusas leat muhtun buorit doaibmabijut, muhto maiddá jearaldagat maidda eai leat vástádusat. Feastonuotteráidalasa ođđasis ásaheapmi mas lea dynámalaš juogadančoavddus, lea buorre giddejuvvon joavkku bivdofatnasiidda, muhto mii fertet fuolahit ahte hivvodat mii várrejuvvo rabas jovkui lea doarvái stuoris. Mii fertet bargat mearrasámi guolástanrivttiid lágadeami ovdii ja dan ovdii ahte earrediedáhus miellidubbuktá duohta buoridemiid mearrasámi guolásteddjiiide.

Buot dát hástalusat čájehit man dehálaš lea bissehit ja jorgalahttit luonddu ja ekovuogádagaid billahuvvama. Luonddušiehtadus mii mearriduvvui jagis 2022, lea dehálaš olahus álgoálbmogiidda. Sámediggi searvvai jagis 2024 biologalaš mánggabelatvuoda konvenšuvnna (COP16) oasálaščoahkkimii, mii lei Luonddušiehtadusa čuovvoleami birra. Sámediggi ovddidii nana ja vuodustuvvon cealkámušaid dasa movt ráđdehus sáhtta Luonddušiehtadusa doibmiibidjat riikkas vai sihkkarastá sámi kultuvrra ja ealáhusaid luondduvuđđosa, muhto cealkámušaid eai leat doarvái váldán vuhtii. Ráđdehusa doaibmaplána luondduvalljivuoda várás, mii almmuhuvvui jagis 2024, dađi bahábut deattuhii areálasisabahkkemiid ja elfápmohuksemiid. Sámediggi áigu ain bargat dan ovdii ahte sámi álgoálbmotmáhtu oinnolašvuohta, geavaheapmi ja sajáiduhhtin nannejuvvo luondduvalljivuoda nanaguoddevaš geavaheamis.

Telemarksforskning hábme jahkásaččat analysa sámi guovlluid ealáhusovdáneamis Sámedikki ovdas. Analysa fáttmasta 22 válljejuvvon sámi suohkana. Sámi guovlluid veahkadatnjiedjan lea leamaš 11,5 proseantta jagi 2000 rájes, muhto riikka dásis lohku lea sturron lagabui 25 proseanttain. Bargosajit leat dehálaččat vai sámi guovlluin orrot olbmot, ja seamma analysa čájeha ahte almmolaš suorggi bargiidlohu lea mihá unnit ovdánan sámi guovlluin go muđui riikkas. Áigodagas 2016–2023 ledje 1155 eambo bargi priváhta suorggis, muhto 416 unnit almmolaš suorggis. Sámi guovlluid boahttevaš vejolaš diliid hárrái ii leat movttiidahtti ahte jagis 2050 doppe sáhttet leat lagabui 10 000 unnit ássi. Dan fertet váldit duodalaččat vai sáhttit bisuhit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima. Dalle eai sáhte dušše Akershusas ja eará stuora gávpogiin lassánit bargosajit, muhto maiddá sámi guovlluin fertejit leat bargosajit.

Kultuvra, giella ja identitehta leat geađejuolggit. Ja dasto fertejit buohkat ángiruššat. Danne Sámediggi ovttasbargá sihke gávpotsuohkaniiguin ja fylkkasuohkaniiguin. Ovttas ásaht sámi deaivvadanbáikkiid. Sámi dáidda ja kultuvra leat bures ovdánan mañemus logi jagis go daidda lea leamaš fuomášupmi ja beroštupmi riikkaidgaskasaččat. Dat oidno mángga guovllus go sámi dáiddáriid čájáhusat leat stuora museain olgoriikkas, ovdamearkka dihte Outi Pieski dáidda Tate St.Ivesis Englándas jagis 2024. Jagis 2024 maiddá lei stuora riikkaidgaskasaš beroštupmi sámi filmmaide ja tv-ráidduide, maiddá go Netflix vuoruhii filmma Stolen ja Sara Margrethe Oskala filbma Eallogierdu, mii oaččui mángga riikkaidgaskasaš bálkkašumi. Dákkár stuora sámi dáidda- ja kulturángeruššamat eai livčče vejolaččat sámi ovttasbarggu haga riikkarájiid rastá. Vai sámi dáidda kultuvra ain ovdána ja oainnusmahttojuvvo riikkaidgaskasaččat, de ferte Sámediggi lánčit diliid dasa ahte sámi dáidda- ja kultursuorgi sáhttet njuovžilit ja álkit ovttasbargat riikkarájiid rastá. Lagat ja buoret ovttasbargu Sámedikkiiguin, sámi dáidda- ja kultursurggiin ja nationála

dáiddárráđiiguin/direktoráhtaiguin lea áibbas dárbbaslaš vai sámi dáidaga ja kultuvrra sáhtta ovddidit vel eambbo.

Sámi Giellagáldu, sámegielaid oktasaš fágaorgána, ruhtadit Norgga, Ruota ja Suoma eiseválddit. Lea mearrideaddji dehálaš ahte ruhtadeamis lea sihkkaris boahtteáigi, ja ahte riikkat ovtta Sámedikkiiguin barget sámegielaid nannema ja seailluheami ovdi.

Sámediggi dájá oažžu máhcahagaid das ahte dárbbasuvvo eambbo ruhta giella- ja kulturdoaimmaide. Erenoamážit Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta meannudeami oktavuodas. Ásahusat, museat, máhttobirrasat ja kultursuorgi leat dehálaččat soabadanpolitihkas mii galgá fievrriduvvot boahtteáigis. Dál lea áigi dahkat juoidá ja čuovvulit Stuoradikki ándagassii átnuma.

2025 lea válgajahki ja Sámediggi lea mángga doaimma bokte fuolahat ahte sámediggeválgat lágiduvvo buori vuogi mielde. Sámi demokratiija ovdáneapmái lea buorre ahte jienastuslohku lea sturron. Dat duođašta ahte Sámedikkis lea dehálaš servodatrolla. Mihttu maiddái lea ahte Sámediggi šaddá čielgaset servodataktevran. Mii áigut váldit stuorat saji politihkalaččat sihke riikka dásis ja máilmmiviidosaččat, ja ovddidit čielga oktasaš oaiviliid dain arenain main mii vuoruhit leat. Sámedikki politihka ja hálldašearmi bokte mii leat nagodan seailluhit ja ovddidit sámi gielaid, kultuvrra ja servodateallima.

6. oassi - Jahkerekhetdoallu

Jodiheddjiid mearkkašumiid

Ulbmil

Sámediggi lea organiserejuvvon hálddašanorgánan mas leat sierra bruttofievrrideami fápmudusat stáhta bušeahta olggobealde (nettobušeteren doaibma). Stuorradiggi lea mearridan juolludannjuolggadusaid bruttobušeterenprinsihpas ja duodaštuvvo juohke jagi netto juolludanmearrádusain gollopoastta 50 vuolde.

Stuorradikki mearrádus mearkkaša ahte doaibma:

- Lassin sisaboáduide 50.-poasta juolludusas sáhtta hálddašit olggobeale sisaboáduid ollásit doaimma ulbmili.
- Oažžu fievrridit dán jagi doaibmabohtosa čuovvovaš bušeahttajahká. Doaibma hálddaša vejolaš positiivvalaš jahkebohtosa ja das lea ovddasvástádus vejolaš negatiivvalaš jahkebohtosa gokčamis.

Sámediggi juohká juolludusaid iežas vuoruhemiid mielde, muhto Stuorradikki bušeahttamearrádusa vuodul.

Duodaštus

Jahkerekhetdoallu dahkkojuvvo čuovvovaččaid vuodul:

- Stáhta ekonomijastivrema njuolggadusat ja stáhta ekonomijastivrema mearrádusat.
- Johtočálus 115 stáhtalaš doaimmaid jahkerekhetdoalu ráhkadeapmi ja ovdanbidjan.
- Johtočálus 114 Stáhta rehketdoallostandárdmaid (SRS) geavaheapmi doaibmarehketdoalus.
- Gielda- ja ođasmahttindepartemeantta mearridan njuolggadusat Sámedikki ekonomijahálddašeami várás.
- Gielda- ja guovlodepartemeantta juolludusreive 2024 várás.

Moai oaivvildetne ahte rehketdoallu addá buori gova dain juolludusain maid Sámediggi beassá hálddašit, Sámedikki rehketdollui fievrriduvvon goluin, boáduin, omiin ja velggiin.

Rehketdoalu dehálaš bealit

Sámedikki rehketdoallu lea bordojuvvon ja biddjojuvvon stáhta rehketdoallostandárdmaid ja dasa gullevaš bagadallannotáhtaid mielde, maid Finánsadepartemeanta ja Ekonomijastivrema direktoráhtta leat ráhkadan.

Sisaboahu juolludusain lea lassánan 16,5 miljovnnain ruvnnuin 2023 ektui, vuosttažettiin dan dihte go juolludusat ja sirdimat leat lassánan, ja jagi 2024 bálká- ja haddemuddema dihte. Gávpe- ja láigodienas lea lassánan 3,8 miljovnnain ruvnnuin jagi 2023 ektui, diđoštanoáduid dihte.

Bálkágolut leat lassánan 14,5 miljovnnain ruvnnuin dahje 11 proseanttain jagi 2023 ektui, vuosttažettiin jagi 2024 bálkálásahusaid dihte ja go ollu rabas virggiide leat virgáduvvon olbmot.

Eará doaibmagolut leat lassánan 14 miljovnnain ruvnnuin dahje 15 proseanttain jagi 2023 ektui, vuosttažettiin dan dihte go lanjaid láigoheami, konsuleantabálvalusaid, dulkoma ja jorgaleami golut lassánedje, ja maiddái go mátkkoštan- ja čoaħkkindoaimmaid golut lassánedje.

Doarjja earáide lea lassánan 45,5 miljovnnain ruvnnuin jagi 2023 ektui. Válđoágga lea juolludusa stuorideapmi Sámediggái, 25,4 miljovnnain ruvnnuin, bálká- ja haddemuddema gokčamii, ja 10 miljovnnain stuoriduvvon juolludus vrd. soahpamušain maid ráđđehus šiehtai SG:in jagi 2023 salderejuvvon bušeahtas. Dasa lassin Sámediggi oaččui 8,3 miljovnnain ruvnnu Sámi Našunálateáhtera Beaivváža viessoláiggu divruma gokčamii, ja vel lassi 3,6 miljovnnain juolludusa mánáidgárdiid, vuodđooahpahusa ja alitoahpu gelbbolašvuoda- ja rekrutterenbargguide.

Oanehisáigge vealgi lea sturron 4 miljovnnain ruvnnuin jagi 2023 ektui, jagi 2024 bálkášiehtadallamiidda várrejumi dihte, geahča 16. nohta.

Revišuvdnaortnet

Riikarevišuvdna lea Sámedikki revisora ja duođašta Sámedikki jahkerekketdoalu. Jahkerekketdoallu ii leat vel gárvvisin reviderejuvvon, muhto jáhkkit ahte revišuvdnadieđáhus boahtá nuppi njealjehasas 2024. Revišuvdnadieđáhus almmuhuvvo dalán go Riikarevišuvdna ovddida dan, ja dat almmuhuvvo go oažžut dan.

Karášjohka, guovvamánu 10. beaivi 2025

Silje Katrine Muotka
Sámedikki presideanta

Inger Marit Eira-Åhren
Direktevra

Prinsihppanohta jahkerekhetdollui

Sámediggi lea hálddašanorgána mas leat sierra fápmudusat bruttofievrreapmái stáhta bušeahta olggobealde (nettobušeteren doaimmat). Sámedikki jahkerekhetdoallu lea ráhkaduvvon ja bordojuvvon stáhta ekonomijastivrema njuolggadusaid lagat njuolggadusaid mielde. Rehketdoallu ovddiduvvo čuoggá 3.4.1 mearrádusaid gáibádusa mielde Finánsadepartemeantta johtočállosa R-115 juovlamánnu 2022 lagat mearrádusaid mielde ja vejolaš lassigáibádusaid mearrida Gielda- ja guovlodepartemeanta, mii lea ráđđehusa ovddasvástideaddji departemeanta ráđđehusas sámepolitihka ovttahttimii.

Ovttasráđiid Gielda- ja guovlodepartemeanttain (GGD) lea Sámediggi mearridan fievrredit jahkerekhetdoalu stáhta rehketdoallostandáridaid (SRS) mielde. gč. mearrádusaid čuoggáin 3.4.2 ja 3.1.6 «Sámedikki 31.08.2020 ekonomijahálddašeami njuolggadusat». Ovddit rehketdoalloáigodaga buohtastahttinlogut oidnojit guđege rehketdoallolinjá ja nohtaid oktavuodas.

Sirdinvuđot boadut

Sisaboadut sisafievrriiduvvojit go dat leat dinejuvvon. Sirdimat boadusfievrriiduvvojit dainna árvvuin mii mávssus lea go sirdin čađahuvo. Bálvalluvuodvin fievrriiduvvo sisaboahtun dađi dađistaga.

Sisaboadut juolludusain ja sisaboadut doarjagiin ja sirdimiin

Sisaboadut juolludusain ja sisaboadut doarjagiin ja sirdimiin boadusfievrriiduvvojit dan áigodagas go dat doaimmat mat leat eaktuduvvon ruhtaduvvot sisaboaduiguin, leat čađahuvvon, dat mearkkaša dan áigodagas go golut gártet (vuostálas buohtastahttin). Vuostálas buohtastahttinprinsihppa geavahuvo jagi loahpas. SRS 10 hárrái máksujuvvon juolludusat, mat gullet oppalaččat loahpahuvvon aktivitehtaide, fievrriiduvvojit bohtun, vaikke dat addet positiivvalaš bohtosa.

Dat oassi juolludussisaboaduin ja sullasaččain mat geavahuvojit eahpeávnaslaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid háhkamii mat fievrriiduvvojit balánsii, eai fievrriiduvvo sisaboahtun háhkanáigemuttus, muhto fievrriiduvvojit dan rehketdoallolinjá balánsii, mii čájeha stáhta eahpeávnaslaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeami.

Dađi mielde go eahpeávnaslaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid geahpádusat fievrriiduvvojit gollun, de fievrriiduvvo sisaboahtun vástideaddji submi stáhta eahpeávnaslaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeamis. Áigodaga sajusteami sisaboahtofievrreapmi boadusfievrriiduvvo sisaboahtun juolludusain. Dat mielldisbuktá ahte gollun fievrriiduvvon geahpádusat leat mielde doaimma doaibmagoluin almmá dan haga ahte dat váikkuhit bohtosii.

Sisamáksimat mat disponerejuvojit máksimiid váste earáide (doarjjahálddašeapmi ja eará fievrreameit stáhtas) eai fievrriiduvvo bohtun, muhto merkejuvojit balánsii dan boddii go vuordit máksima loahpalaš vuostáiváldái.

Golut

Golut mat gusket sirdinvuđot sisaboaduide fievrriiduvvojit gollun seamma áigodagas go gullevaš sisaboahtu.

Golut mat ruhtaduvvojit juolludussisaboaduin ja doarjja- ja sirdin sisaboaduin, fievrriiduvvojit gollun dađistaga go doaimmat čađahuvojit.

Penšuvdna ja joavkoeallindáhkádus

SRS 25 addosat bargiide bidjá vuodđun álkiduvvon rehketdollui guoski lahkoneami penšuvnnaide. Stáhtalaš doaimmat eai galgga balánsii fievrredit netto penšuvdnageatnegasvuodaid Stáhta penšunkássa ortnegiidda (SPK).

Sámediggi duodašta bargoaddioasi bohtosiid penšuvdnamávssus penšuvdnagollun. Penšuvdna fievrriiduvvo gollun dego SPK penšunortnet livččii vuodđuduvvon ruhtabidjui.

Sámediggi máksá penšuvdnamávssu vuodđuduvvon erenoamáš dáhphusaide oassin doaimmahaga bargoaddioassái. Ahte máksu lea erenoamáš doaimmahakkii, mearkkaša ahte dat meroštallojuvo ovttaskas doaimmahaga vuodul, ii doaimmahaga joavkkuiguin ovttas. Ahte dat lea dáhphusaide vuodđuduvvon, mearkkaša ahte dat vuhtiiváldá duohta dáhphusaid doaimmahaga miellahttomearis, nu ahte lassibáiká lea ovttafade miellahtu dietnasa ektui. Miellahttooassi mii lea 2 % báikávuodus ii leat rievdan.

Sámediggi máksá penšunmávssu ja bargoadddioasi Stáhta penšunkássii (SPK) bargiid, politihkalaš ráđđeaddiid ja ollesáiggepolitihkkariid várás, Sámedikki juolludus gokčá goluid.

Sámediggi gullá doaimmahagaide mat eai mávsse bargiideallindáhkádusa SPK:i. SRS olis galgá Sámediggi čájehit bargiideallindáhkádusa doaimmahaga rehketdoalus sihke gollun ja meroštalli sisabohtun.

Láigošiehtadusat

Sámediggi lea válljen atnit álkit vuogi SRS 13:s láigošiehtadusaid birra ja klassifisere buot láigošiehtadusaid operašuvnnalaš láigošiehtadussan.

Vuođđorusttegiid klassifiseren ja árvvoštallan

Vuođđorusttegit leat bistevaš ja hui stuorra oamit maid doaibma hálddaša. Bistevaš mearkkaša ahte ávkkástallanáigi lea 3 jagi dahje eanet. Hui stuoris mearkkaša bođuháhkkan (oastin) mas háhkkanárvu lea 50 000 ru dahje eanet. Vuođđorusttegit fievrriiduvvojit balánsii háhkkanárvun mas leat gessojuvvon eret geahpádusat.

Dekomponeren geavahuvvo stuorra vuođđorusttegiidda mat leat mángga oasis ja maid ávkkástallanáigi lea iešguđetlágan. Doaibmaruđas fievrriiduvvo juohke oassi mas lea mearkkašahtti háhkkanárvu doaibmaruđa ollislaš háhkkanárvvu ektui balánsii sierra ja dain vuolideuvvo árvu lineáralaččat dan mielde man guhká daid navdet bistit doaimmas ekonomalaččat.

Kánturgálvvut ja dihtorat (PCat, bálvvárat jed.) maid ávkkástallanáigi lea 3 jagi dahje eanet, leat fievrriiduvvon balánsii sierra joavkun.

Vuolidanvuohki mii adnojuvvo vuođđorusttegiidda lea lineára vuolideapmi bargoreaiddu ekonomalaš ávkkástallanáiggi badjel doaimmahagas.

Vuođđorusttegiin njeidojuvvo árvu duohta árvui vejolaš geavahanrievdama geažil, jus duohta árvu lea uhcit go balánsii fievrriiduvvon árvu.

Ossosiid ja osiid investereren

Go sirddiimet SRS:i 01.01.2016 de oasuspoasttaid árvu rehkenastojuvvui ja dat girjejuvvodje Sámedikki oassin iežas kapitála girjemis fitnodagain. Ossosiid ja osiid investeremat njeidojuvvot duohtaárvui jos árvonjiedjan ii vurdojuvvo leat gaskaboddosaš.

Ossosiid ja osiid ođđa háhkamat girjejuvvot oastingoluid balánsii.

Johtoomiid ja oanehisáigge velggiid klassifiseren ja árvvoštallan

Johtoomiide ja oanehisáigge velggiide gullet poasttat maid máksináigemearri lea jahki maŋŋá oastináigemuttu. Eará poasttat leat klassifiserejuvvon vuođđorusttegiin/guhkesáigge vealgin. Johtuoamit árvvoštallojuvvot dan vuolimus árvui háhkangolus ja duohtaárvvus. Oanehisáigge vealgi fievrriiduvvo balánsii dainna supmiin mii lei go vealgi ásaheavvui.

Gáibádusat

Oastigáibádusat ja eará gáibádusat leat fievrriiduvvon balánsii dainna árvvuin mii gáibádusas bohtá ovdan maŋŋá go lea gessojuvvon eret submi mii fievrriiduvvo vurdojuvvon vealgevehágin. Vealgevehát fievrriiduvvo rehketdollui juohke gáibádusa oktagaslaš árvvoštallama vuodul.

Vealgi doarjjahálddašeami oktavuođas ja eará sirdimat

Rehketdoallolinjjás "Vealgi mii guoská doarjjahálddašeapmái ja eará juolludemiide stádas" dássetvuodas bustávva D romalaš lohku IV, leat sihke dán jagáš dohkkehuvvon doarjagat mat eai leat máksojuvvon rehketdoallojagi áigge, ja ovddit jagiid dohkkehuvvon doarjagat mat eai leat máksojuvvon rehketdoallojagi áigge.

Rehketdoallolinjjás "vuostáiváldojuvvon doarjjajuolludusat mat eai leat juhkkajuovvon", leat sisamáksimat maid Sámediggi disponere olggosmáksiin earáide, mas olggosmáksin loahpalaš vuostáiváldái ii dáhpáhuva ovdalgo maŋŋel rehketdoallojagi.

Stáhta kapitála

Stáhta kapitála dahká doaimmahaga omiid ja vealggi netto supmi. Stáhta kapitálai gullet doaibmakapitála, lidnemat ja juolludusaid manijuvvon sisaboahtofiervvrideapmi (nettobušetterejuvvon). Oassi čájeha mo stáhta ollislaččat ruhtada doaimma.

Doaibmakapitála

Sámediggi ii leat gártadan doaibmakapitála.

Lidnen

Nettobušetterejuvvon doaimmaid oktavuodas lea buot balánsapoasttaid netto submi earret eahpeávnnašlaš oamit ja bistevas doallobiergasat, ruhtaduvvon lidnejuvvon juolludusruhtaduvvon doaimmain dahje juolludusain mat eai leat fievrriiduvvon sisaboahatun.

Mo stáhta ruhtada eahpeávnnašlaš omiid ja bistevas doallobiergasiid

Stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bistevas doallobiergasiid ruhtadeapmi čájeha sisaboadu juolludusain ja vástideaddji doaimmain mat leat geavahuvvon immateriála omiid ja bistevas doallobiergasiid skáhppomii. Eahpeávnnašlaš omiid ja bistevas doallobiergasiid árvvus, mii lea fievrriiduvvon balánsii, lea danin vuostepoasta rehketdoallolinjás stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bistevas doallobiergasiid ruhtadeamis.

Doarjagat mat eai leat fievrriiduvvon sisaboahatun

SRS 10 č. 9 mielde nettobušetterejuvvon doaimmat eai galgga fievrriidit juolludemiid mat gusket doaimmaide mat eai leat čadahuvvon ovdal 31.12 rehketdoallojagi. Juolludus ovdanbukto doarjjan mii ii leat fievrriiduvvon boahatun dássádatlogahallamis, C. Stáhta kapitála vuolde.

Doarjjahálddašeapmi ja eará stáhtalaš juolludeamit

Doarjjahálddašeapmi j eará stáhtalaš juolludeamit čájehuvvojit áigodatprinsihpa vuođu. Juolluduvvon doarjagat girjejuvvojit dan jagi go gollu miediuvvo gollun vealgekonttuposteremiin gollokottus ja lágideaddjivealggi kredittaposteremiin. Doarjagiid máksimis šaddá lágideaddjivealgekonttu velggiid vuollai ja bánkkokonttu ovdagihtii máksá.

Reaidaruhtabardin

Reaidaruhtabardin lea ráhkaduvvon dan njuolgga málle vuođu, mii lea heivehuvvon stáhta doaimmaide.

Stáhta rámmaeavttut

Ieš-dáhkideaddjiprinsihppa

Stáhta doaibma iešdáhkeaddjin. Danne eai leat vel váldojuvvon mielde daidda poasttaide balánsas dahje boadusrehketdoalus, mat geahččalit čájehit molssaektosaš netto dáhkádusgoluid dahje geatnegasvuodaid.

Stáhta konseardnakontoortnet

Stáhta doaimmaide guoská stáhta konseardnakontoortnet. Konseardnakontoortnet mearkkaša ahte buot beaivválaš máksimat loahpahuvvojit daid loahpparehkenastinkonttuid ektui mat leat doaimmas Norgga Bánkkus.

Sámediggi lea čadnon stáda konseardnakontoortnegii Norgga Bánkkus mearrádusa gáibádusaid olis č. 3.7.1. Sámediggái biddjojit máksinnávccat jeavddalaččat birra jagi máksinplána olis geatnegas departemeanttas KDD ja disponere sierra loahpparehketdoallokonttu Norgga Bánkku konseardnakontoortnegis. Reantu ii rehkenastojuvvo. Nettobušetterejuvvon doaimmat doalahit máksinnávcca jagi loahpas.

Juolludusraporteren

Nettobušeteren doaimmat ožžot juolludusaid geavahussii eará vuogi mielde go bruttobušeteren doaimmat ja dain lea álkidahttojuvvon raporteren stáhtarehketdollui. Juolludusraporterema hábmen speadjalastá dan.

Listemis lea mielde bajit oassi, mii čájeha, maid doaibma lea ožžon geavahussii juolludusreivves juohke stáhtakonttu (kapihtal/poasta) nammii. Listema gaskkamus oasis oidno mii lea raporterejuvvon

likviditehtaraporttas stáhtarehketdollui. Likviditehtaraporttas oidno doaimma sálđo ja likviditehtalihkadeamit Norgga Bájkku loahpparehketdoallokonttus. Listema vuolimus oasis bohtet ovdan buot finánsalaš eaiggátoasit ja doaimma geatnegasvuodát leat biddjojuvvon mielde stáhta kapitálarehketdollui.

Boađusrehketdoallu

	Nohta	31.12.2024	31.12.2023
Doaibmaboađut			
Juolludusboađut	1	231 904 857	229 230 147
Doarjja- ja sirdimiid boađut	1	16 533 705	6 589 932
Vuovdin- ja láigoboađut	1	7 745 857	3 915 390
<i>Submi doaibmaboađut</i>		<i>256 184 419</i>	<i>239 735 469</i>
Doaibmagolut			
Bálkágolut	2	146 310 281	131 793 236
Geahpádusat eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiorgasiid	3,4	6 158 691	6 353 233
doallobiorgasiid eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiorgasiid			
Eará doaibmagolut	5	105 782 160	91 517 489
<i>Submi doaibmagolut</i>		<i>258 251 132</i>	<i>229 663 958</i>
Doaibmaboađus		-2 066 713	10 071 511
Finásaboađut ja finánsagolut			
Finásaboađut	6	3 821	442
Finánsagolut	6	3 416	7 544
<i>Submi finásaboađut ja finánsagolut</i>		<i>405</i>	<i>-7 102</i>
Áigodaga doaimmaid boađus		-2 066 308	10 064 409
Rehkenastimat ja juogadeapmi			
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain (nettobušeahhta)	7	-2 066 308	10 064 409
<i>Submi rehkenastimat ja juogadeapmi</i>		<i>-2 066 308</i>	<i>10 064 409</i>
Doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas			
Doarjjamáksimat earáide	8	455 960 732	410 509 098
Rehkenastimat stahtákassa doarjjahálddašeapmi	8	-455 960 732	-410 509 098
<i>Submi doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas</i>		<i>0</i>	<i>0</i>

Balánsa

	Nohta	31.12.2024	31.12.2023
OPMODAGAT			
A. Rusttetruđat			
I Eahpeávnnašlaš oamit			
Prográmmagáivu ja eará sullaslaš rievttit	3	309 502	616 243
<i>Submi eahpeávnnašlaš oamit</i>		309 502	616 243
II Bistevaš doallobiergasat			
Viessosajit	4	1 790 000	1 790 000
Visttit ja eará gittaopmodat	4	79 977 546	82 261 377
Gándin viessodávvirat ja reaiddut jna.	4	2 552 983	2 205 884
Fastá viessodávvirat, sierra visti	4	8 360 146	9 212 129
Dihtor bálvvárat, AV-reaiddut, mángenmašiidna	4	3 918 997	5 126 294
<i>Submi bistevaš doallobiergasat</i>		96 599 673	100 595 684
III Ruđalaš rusttetruđat			
Ossosiid ja osiid investeremat	9	9 027 748	9 027 748
<i>Submi ruđalaš rusttetruđat</i>		9 027 748	9 027 748
Submi rusttetruđat		105 936 923	110 239 676
B. Johtooamit			
II Gáibádusat			
Oastigáibádusat	10	3 795 672	3 747 260
Eará gáibádusat fordringer	11	4 564 117	4 884 845
<i>Submi gáibádusat</i>		8 359 789	8 632 105
III Bánkobijut, reaidoruhta ja sullasaččat			
Bánkobijut	12	206 550 991	207 427 098
<i>Submi bánkobijut, reaidoruhta ja sullasaččat</i>		206 550 991	207 427 098
Submi johtooamit		214 910 781	216 059 203
Submi opmodagat		320 847 704	326 298 879

	Nohta	31.12.2024	31.12.2023
STÁHTA KAPITÁLA JA VEALGI			
C. Stáhta kapitála			
II Rehkenastin			
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain	7	16 974 156	19 040 464
<i>Submi rehkenastin</i>		<i>16 974 156</i>	<i>19 040 464</i>
III Manjiduvvon sisaboahtofievrrideapmi juolludusain (nettobušeterejuvvon)			
Stáhta eahpeávnnašláš omiid ja bistevaš doallobiorgasiid ruhtadeapmi	3,4	96 909 175	101 211 928
Juolludusat mat eai leat sisaboahtofievrriiduvvon	13	15 119 425	7 691 563
<i>Submi manjiduvvon sisaboahtofievrrideapmi juolludusain (nettobušeterejuvvon)</i>		<i>112 028 600</i>	<i>108 903 491</i>
Submi stáhta kapitála		129 002 756	127 943 955
D. Vealgi			
III Oanehisáiggi vealgi			
Lágideaddjivealgi		17 073 190	15 840 942
Velggolaš vearrogešossat		5 645 692	5 784 081
Velggolaš almmolaš divadat		1 052 487	1 043 638
Sajuštuvvon luopmoruđat		11 715 221	10 949 448
Ožžon ovdagihtii mávssu	14	50 000	252 442
Doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriiduvvon (nettobušeterejuvvon)	15	21 052 900	20 805 900
Eará oanehisáiggi vealgi	16	9 537 993	7 147 552
<i>Submi oanehisáiggevealgi</i>		<i>66 127 483</i>	<i>61 824 003</i>
Submi vealgi		66 127 483	61 824 003
Submi doaibmakapitála ja vealgi		195 130 239	189 767 957
IV Vealgi guoskevaš doarjjahálddašeapmái ja eará sirdimiidda			
Vealgi guoskevaš doarjjahálddašeapmái ja eará sirdimiidda stáhtas	8	118 243 465	127 734 922
Vuosttáiváldojuvvon juolludusat doarjagiidda mat eai leat juhkkojuvvon	8	7 474 000	8 796 000
Submi vealgi guoskevaš doarjjahálddašeapmái ja eará sirdimiidda		125 717 465	136 530 922
Submi stáda kapitála ja vealgi		320 847 704	326 298 879

Nohtat jahkerekhetdollui

Nohta 1 Doaibmagolut

	31.12.2024	31.12.2023
Juolludusboadut		
Juolludus bajimus departemeanttas	227 337 300	225 176 264
- brutto investeren eahpeávnnaš omiide ja bastevaš doallobiorgasiidda	-1 855 938	-2 542 364
+ manjduvvon fievrrideamit várrejuvvon investeremii (geahpádus)	6 158 691	6 353 233
+ sisaboahu penšungoluid ja joavkodáhkádusa gokčamii (ii máksi)	264 804	243 015
Submi juolludusboahu	231 904 857	229 230 147
Doarjja- ja sirdimiid boahu		
Doarjja eará stáhtalaš doaimmain	0	305 000
Eará doarjagat	16 533 705	6 284 932
Submi doarjja- ja sirdimiid boahu	16 533 705	6 589 932
Vuovdin- ja láigoboadut		
Vuovdindietnasat, divatgeatnegahtton	76 017	0
Diđoštallanboadut	6 817 169	3 845 870
Deivvolaš boadut	852 671	69 520
Submi vuovdin- ja láigoboadut	7 745 857	3 915 390
Submi doaibmaboadut	256 184 419	239 735 469

Nohta 2 Bálkagolut

	31.12.2024	31.12.2023
Bálkkát – barggit*	102 354 389	93 018 730
Bálkkát - ollesáige politihkkárat	8 881 647	7 837 921
Luopmoruđat	12 339 291	11 473 971
Eará diedihangeatnegas buhtadusat	11 813 348	10 874 728
Bargoaddidivat	2 636 257	2 555 396
Penšuvdnagolut **	10 595 822	10 800 568
Buohcanruđat ja eará ruovttoluotta máksimat (-)	-4 786 377	-6 526 852
Eará buvttut	2 475 904	1 758 775
Submi bálkagolut	146 310 281	131 793 236

*Dan geažil go stáhta bálkášiehtadallamiiguin 2024 eai geargan ovdal skábmamánu loahpas, de ii leat doaimmahat vuos máksán dan mii 2024 bálkášiehtadallamiin lea šiehttojuvvon. Doaimmahat lea meroštallan guovddáš bálkášiehtadallamiid (bálkkálaš ja guovddáš lasáhusat) bohtosiid, ja sajuštan bálkái 3 535 136 ruvnno. Bálkásajušteapmái maiddá gullá luopmoruhta, ja bálkásajušteamis lea várrejuvvon bargoaddidivat.

Sajušteapmái maiddá gullá doaimmahaga iežas oassi bálkášiehtadallamiidda lassin dasa maid guovddáš šiehtadallamiin leat soahpan.

**Jagi 2024 penšungolut leat vuodđuduvvon penšunmávssu man SPK lea meroštallan, iige duohta penšunmáksui, dan dihte go stáhta jagi 2024 bálkášiehtadallamiiguin eai geargan ovdal skábmamánu loahpas 2024. Jagi 2024 penšunmáksu lea 11,3 % bargiide ja 14,2 % ollesáiggepolitihkkáriidda. Jagi 2023 penšunmáksu lei 11 % bargiide ja 13,8 % ollesáiggepolitihkkáriidda.

Jahkebarggut: 140,8 132,9

Nohta 3 Eahpeávnnašlaš oamit

	Prográmmagáivu j.s. vuoigatvuodat	Submi
Háhkangollu 01.01.	2 302 891	2 302 891
Jagi háhkanvejolašvuohta	0	0
<i>Háhkanárvu</i>	2 302 891	2 302 891
Geahpádusaid akkumuleren 01.01	1 686 648	1 686 648
Jahkásaš dábálaš geahpádusat	306 741	306 741
Fievrriduvvon árvu balánsii 31.12.2024	309 502	309 502

Háhkanárvu máksinmearri (eallinahki) 5 ár / lineært

Nohta 4 Bistevaš doallobiegasat

	Viessosadji	Visttit ja eara gittaopmoda t	Gándin viessosadáv irat ja reaiddut jna.	Fastá viessosadáv vir at, sierra visti	Dihtor bálvvárat, AV- reaiddut, mángenma šiidna	Submi
Háhkanárvu 01.01	1 790 000	136 392 697	8 660 211	38 328 943	22 980 988	208 152 839
Jagi háhkanvejolašvuohta	0	0	716 645	125 461	1 013 832	1 855 938
Jagi háhkanhatti eretbidjan	0	0	0	0	0	0
<i>Háhkanárvu</i>	1 790 000	136 392 697	9 376 856	38 454 404	23 994 820	210 008 777
Geahpádusaid akkumuleren 01.01	0	54 131 320	6 454 327	29 116 814	17 854 694	107 557 155
Jahkásaš dábálaš geahpádusat	0	2 283 831	369 546	977 443	2 221 130	5 851 950
Jagi eretbidjan čoagganan vuolidemiin	0	0	0	0	0	0
Fievrriduvvon árvu balánsii 31.12.2024	1 790 000	79 977 546	2 552 983	8 360 146	3 918 997	96 599 673
Háhkanárvu máksinmearri (eallinahki)	Háhkanárvu ii rievdaduvvo	1,667 %	10 %	3-5%	6-33%	
Eallináigi	Geažehis eallinahki	60 jagi	10 jagi	20-30 jagi dekomponer ejuvvon	3-10 jagi	

Nohta 5 Eará doaibmagolut

	31.12.2024	31.12.2023
Viessoláigu	14 936 378	13 802 290
Iežamet visttiid ja rusttegiid ortnegisdoallan	970 093	1 189 107
Láigolanjaid ortnegisdoallan ja rievdadeapmi	910 051	84 633
Eará golut opmodagaid ja lanjaid doaimmaheapmái	5 576 798	4 244 909
Mašiinnaid, stohpogálvvuid ja sullasaččaid láigoheapmi	6 353 042	6 044 081
Smávit reaidooastimat	1 392 749	2 402 010
Mašiinnaid, reaidduid jna. divvun ja ortnegisdoallan	367 263	360 920
Konsuleantabálvalusaid oastin	24 300 468	22 271 788
Amas doaimmaid oastin	12 386 848	10 160 253
Mátkkit ja borramuš	28 320 506	21 772 535
Eará doaibmagolut	10 267 964	9 184 963
Submi eará doaibmagolut	105 782 160	91 517 489

Lassidiedut operationála láigošiehtadusaid birra

Báhcán áigodat	Makkár oapmi			
	Eahpeávnnaš oamit	Viessosajit, visttit ja eará gittaopmodat	Infrastruktur- oamit	Submi
Áigodat gitta 1 jagi		2 298 697		2 298 697
Áigodat 1-5 jagi	3 274 914	0		3 274 914
Áigodat badjel 5 jagi		11 638 216		11 638 216
Áigodaga fievrriiduvvon láigomáksin	3 274 914	13 936 913	0	17 211 827

Tabealla čájeha čohkkejuvvon goluid láigomáksima rehketdoallojagis.

Nohta 6 Finánsaboađut ja -golut

	31.12.2024	31.12.2023
Finánsaboađut		
Reantoboađut	2 771	186
Valutagevinst (agio)	1 050	256
Submi finánsaboađut	3 821	442
Finánsagolut		
Reantogolut	3 416	4 963
Valutatap (disagio)	0	2 581
Submi finánsagolut	3 416	7 544

Nohta 7 Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain (nettobušetterejuvvon ásašusat)

	31.12.2024	31.12.2023	Endring
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain	7 946 408	10 012 716	2 066 308
Rudalaš rusttetruđat	9 027 748	9 027 748	0
Submi rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain	16 974 156	19 040 464	2 066 308

Lidnema jahkásaš divvumat (kongrueansaerohus)

Lidnema rievdadeamit juolludusrulhtaduvvon doaimma balánsas	-2 066 308
Lidnen juolludusrulhtaduvvon doaimma boadusrehketdoallu	-2 066 308

Nohta 8 Doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas

Juolluduvvon doarjagat	31.12.2024	31.12.2023
Doarjagat gielddaide	105 353 610	95 047 231
Doarjagat fylkkagielddaide	15 843 118	11 096 793
Doarjagat eahpegávppálaš fitnodagaide	235 327 018	212 461 473
Doarjagat állodoaluide	19 247 055	15 691 732
Stipeanda	7 394 400	7 024 482
Doarjagat ideála organisašuvnnaide	59 766 754	51 240 037
Doarjagat stáhtahálddašeapmái	3 424 320	7 531 671
Doarjagat olgoriikii	113 000	113 000
Submi juolluduvvon doarjagat	446 469 275	400 206 418

Máksojuvvon doarjagat earáide

Doarjagat ja gessojuvvon ruovttoluotta doarjagiid submi	446 469 275
Doarjja vealggi rievdamat	9 491 457

Maskojuvvon doarjagat earáide 2024:s

455 960 732

Vealgi doarjjahálddašeami oktavuodas	31.12.2024	31.12.2023	Erohus
Lágideaddjivealgi ealáhus	17 412 876	17 639 557	226 681
Lágideaddjivealgi kultuvra	12 650 390	11 412 285	-1 238 105
Lágideaddjivealgi oahpahus	50 945 558	58 490 343	7 544 785
Lágideaddjivealgi giella	8 826 639	8 012 459	-814 180
Lágideaddjivealgi njuolgga doarjagat	843 000	6 941 000	6 098 000
Lágideaddjivealgi eará doaimmat	19 293 770	18 913 772	-379 998
Vealgi eará doarjjaoažžut	8 271 232	6 325 506	-1 945 726
Submi vealgi doarjjahálddašami oktavuodas	118 243 465	127 734 922	9 491 457

Vealggi mii guoská doarjjahálddašeapmái ii sáhte iešguðetlágan sivaiddihte sirret seamma ládje go tabeallas "Juolluduvvon doarjagat".

Juolludusat mat eai leat juogaduvvon	
Várrejumiit 2023 olggobeale ruðat mat eai leat juogaduvvon 2023:s	
Riikaantikvára - Oktasaš kulturárbeáŋgiruššan	300 000
Riikaantikvára - doarjja ráfáidahtton kulturmuittuide priváhta oamastusas kap.1429 poasta 71	8 496 000
Olggobeale ožžon ruða doarjagiid várás 2024:s:	
Riikaantikvára (RA) - Doarjja ráfáidahtton kulturmuittuide priváhta oamastusas kap.1429 poasta 71	3 950 000
Riikaantikvára (RA) - Doarjja fanassuodjaleapmái kap.1429 poasta 74	1 290 000
Riikaantikvára (RA) - Oktasaš kulturárbeáŋgiruššan	800 000
Kultur- ja dásseárvodepartemeanta (KUD) - Spealloruhta sámi valáštallamii 2024	3 500 000
Doarjja juolluduvvon bajábeale poasttaide 2023:s ja 2024:s:	
Juolluduvvon RA - Doarjja ráfáidahtton kulturmuittuide priváhta oamastusas kap.1429 poasta 71	-5 272 000
Juolluduvvon RA - Doarjja fanassuodjaleapmái kap.1429 poasta 74	-1 290 000
Juolluduvvon KUD - Spealloruhta sámi valáštallamii 2024	-3 500 000
Juolluduvvon RA - Eaktodáhtolašvuoda jahki 2023	-300 000
Juolluduvvon RA - Eaktodáhtolašvuoda jahki 2024	-500 000
Submi doarjjajuolludusat mat eai lea juogaduvvon	7 474 000

Nohta 9 Ossosiid ja osiid investereren

	Fitnodatkan- tuvra	Vuodđudan- beaivi	Osso- siid lohku	Eaiggát- oassi	Jienaid lohku	Fitnod. jagi boađus	Balánsii fievrriid. EK finodagas 31.12.2022	Balánsii fievrriid. árvu kap. Rehket- doallu	Balánsii fievrriid. árvu doaibm. Rehket-doalus
Beaivvaš Sámi Našunalteahter AS	Guovdageaidnu	01.02.2010	40	40,0 %	40,0 %	1 781 805	11 030 790	40 000	1 680 000
Davvi álbmogiid guovddáš OS	Gáivuotna	20.04.2009	6 540	30,0 %	30,0 %	826 896	18 570 548	1 308 000	4 819 200
Åarjelhsaemien Teatere AS	Måefie	09.09.2012	55	55,0 %	55,0 %	1 376 789	5 541 037	55 000	654 897
Sámi Viessu Oslo Os	Oslove	10.12.2013	392	49,0 %	49,0 %	195 507	611 685	39 200	145 418
Internašunála Sámi Filbmainstituhtta	Guovdageaidnu	07.04.2014	90	47,4 %	47,4 %	331 140	1 409 521	90 000	76 650
Vardobáiki Romssa Sámi viessu	Skánik	20.03.2015	600	48,3 %	48,3 %	-1 317 048	7 368 513	150 000	338 251
Árran julevsáme guovddášj AS	Romsa	21.02.2023	333	33,3 %	33,3 %	874 244	1 868 674	333 333	333 333
	Ájluokta	14.12.2023	980	49,0 %	49,0 %	0	0	980 000	980 000
Fievrriiduvvon árvu balánsii 31.12.2024									9 027 748

*Árran julevsáme guovddášj AS hárrái, de searvi vuodđuduvvui 2023 loahpas ja registrerejuvvui jagi 2024 álggus.

Sámediggi juolluda juohke jagi doarjaga bajábealde namuhuvvon ásahusaide ja main Sámedikkis lea oamastanoassi. Bajábealde namuhuvvon ásahusaide juolludeapmi maiddá namuhuvvo 3. oasis, kapihttalis 5.4.4 Internašunála Sámi Filbmainstituhtta, 5.4.7 Teáhterat, 5.4.8 Museat ja 5.4.9 Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanáshusat.

Nohta 10 Oastigáibádusat

	31.12.2024	31.12.2023
Oastigáibádusaid árvu	3 795 672	3 747 260
Submi oastigáibádusat	3 795 672	3 747 260

Sámedikkis lea 0,3 miljovna ruvno vealgebuorri doarjagiin ja 3,5 miljovna ruvno vealgebuorri diđoŧtanbođuin.

Nohta 11 Eará oanehisáigge gáibádusat

	31.12.2024	31.12.2023
Mátkeovdamáksu	4 518	48 000
Loatna bargiide	128 125	38 000
Ovddalgihtii máksojuvvon láigu	2 490 823	2 692 759
Ovddalgihtii máksojuvvon golut	502 634	428 307
Eará gáibádusat	1 438 017	1 677 779
Submi eará gáibádusat	4 564 117	4 884 845

Sámediggi lea ovdagihtii máksán viessoláiggu iešguđet láigoheddjiide juovlamánus 2024. Dasa lassin leat oktasaš golut ja doaibmagolut máksojuvvon ovdagihtii iešguđet láigoheddjiide poastta eará ovddalgihtii máksojuvvon golut vuolde. Eará gáibádusaid siva leat NAV gáibádusat.

Nohta 12 Bánkobijut, reaidoruhta ja sullasaččat

	31.12.2024	31.12.2023
Bijut stáhta konsernkontoi	206 550 991	207 427 098
Submi bánkobijut ja reaidoruhta	206 550 991	207 427 098

Nohta 13 Juolludusat mat eai leat fievrriduvvon bohtun

	31.12.2024	31.12.2023	Erohus
Juolludusat fágadepartemeanttain mat eai leat fievrriduvvon bohtun			
Várrejuvpmi 2024 - Gielda- ja guovlodepartemeanta - Lullisámi kulturfoanda	5 000 000	0	-5 000 000
Várrejuvpmi 2024 - Rámmašiehtadusat oahpponeavvobuvttadeddjiiguin	1 160 000	2 845 000	1 685 000
Várrejuvpmi 2021 - Oahpahusdirektoráhta - givssideami eastadanbargu	850 000	1 000 000	150 000
Várrejuvpmi 2024 - Mánáidgárde- ja vuodđoskuvlaoahpaheddjiid rekrutteren	778 000	600 000	-178 000
Várrejuvpmi 2024 - Sámi mátkeealáhusčohkit ja innovašuvdnafierpmádagat	750 000	255 000	-495 000
Várrejuvpmi 2024 - Mearrasámi vuoigatvuodát - Borjjadat	200 000	500 000	300 000
Várrejuvpmi 2024 - Álgolbmogiid biebmovuogádagat	626 188	275 000	-351 188
Várrejuvpmi 2024 - Onteri-viessu/Hallonen-viessu	260 237	275 000	14 763
Várrejuvpmi 2024 - Deanučázadaga báikkálaš hálddašeami modeallat	200 000	0	-200 000

Várrejupmi 2024 - Ásahusovddideapmi - gelbbolašvuodálokten	368 750	0	-368 750
Várrejupmi 2024 - Immateriála kulturárbbi suodjaleami hálddašeami kárten	150 000	0	-150 000
Várrejupmi 2024 - Bargjoavku mii ásaha inst.ruovttu luohtái vuelie/luohti/vuolle	125 000	0	-125 000
Várrejupmi 2024 - Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta čuovvoleapmi	2 331 250	0	-2 331 250
Várrejupmi 2024 - Molssaevttolaš bušeahttamodeallaid čielggadeapmi	400 000	0	-400 000
Várrejupmi 2024 - Snåase kantuvrii kánturdávvirat	920 000	0	-920 000
Várrejupmi 2024 - Sámi báikenammaarkiivva digitaliseren	1 000 000	0	-1 000 000
Várrejupmi 2023 - Gelbbolašvuoda kárten	0	1 500 000	1 500 000
Várrejupmi 2023 - Doarjjadikki jorgalahttin	0	400 000	400 000
Várrejupmi 2023 - Luossaprošeahta - Sjølaksefiskarlag	0	41 563	41 563
Submi juolludusat fágadepartemeanttain mat eai leat fievrriiduvvon boahtun (vealgi)	15 119 425	7 691 563	-7 427 862
Submi juolluduat mai eat leat fievrriiduvvon	15 119 425	7 691 563	-7 427 862

Nohta 14 Sisaboahu, mat eai leat berrojuvvon/ožžon ovdagihtii mávssu

Ožžon ovdagihtii máksima (vealgi)		
	31.12.2024	31.12.2023
Romssa ja Finnmárkku fylkkamánni - báikediðoštallan	50 000	50 000
Statsbygg viessoláigu Guovdageainnus - meattáhus áigodatjuohkin	0	202 442
Submi, ožžon ovdagihtii máksima (vealgi)	50 000	252 442

Nohta 15 Juolludusat ja sirdimat mat eai leat fievrriiduvvon boahtun

	31.12.2024	31.12.2023	Erohus
Juolludusat ja sirdimat mat eai leat fievrriiduvvon boahtun (vealgi)			
Juolludus Suoma ja Ruota Sámedikkis - Giellagáldu	15 625 000	15 264 000	-361 000
Justiisa- ja gearggusvuodádepartemeanta - veahkaváldi lagaš oktavuodain	1 200 000	1 200 000	0
Juolludus Riikaantikváras - KULA	70 000	70 000	0
Kultur- ja dásseárvudepartemeantta - Arctic Arts Summit:a norgga oasi promoteremii doarjja	2 887 000	1 900 000	-987 000
Riikkaantikvára - Kulturमितobargu suohkaniin - KIK	1 100 000	1 346 000	246 000
Walt Disney - sámi veršuvdna Jikŋon 2	170 900	170 900	0
Juolludus Riikaantikváras - "Kompetansemmodell kommune 2020"	0	78 000	78 000
Juolludus Riikaantikváras - "Registering av samiske bygninger "	0	777 000	777 000
Juolludusat ja sirdimat mat eai leat fievrriiduvvon boahtun (vealgi)	21 052 900	20 805 900	-247 000

Nohta 16 Oanehisáiggi vealgi

	31.12.2024	31.12.2023
Velggolaš čoggon bálkágolot	5 437 585	4 848 146
Sajušteapmi 2024 bálkášiehtadallamiidda*	3 535 136	0
Eará oanehisáiggi vealgi	-27 199	-2 562
Čoggon golot	592 471	2 301 967
Submi eará oanehisáiggi vealgi	9 537 993	7 147 552

*Dan geažil go stáhta bálkášiehtadallamiiguin 2024 eai geargan ovdal skábmamánu loahpas, de ii leat Sámediggi vuossámánsán dan mii 2024 bálkášiehtadallamiin lea šiehttojuvvon. Sámediggi lea danne meroštallan guovddáš bálkášiehtadallamiid (báikkálaš ja guovddáš lasáhusat) bohtosiid, ja sajuštan bálkái ruđa, vrd. 2. nohtain. Sajušteapmái maiddái gullá iežas oassi bálkášiehtadallamiidda lassan dasa maid guovddáš šiehtadallamiin leat soahpan.

Eará oanehisáigge vealgi lea sturron vuosttažettiin 2024 bálkášiehtadallamiidda várrejumi dihte.

Reaidaruhtabardin njuolgga vuogi mielde

	31.12.2024
Reaidaruhtajohtu jodiheami doaimmain	
Sisamáksimat	
juolludusaid sisamáksimat	238 011 725
sisamáksimat doarjagiin ja sirdimiin	10 906 142
sisamáksimat gálvo- ja bálvalusvuovdimiin	6 330 942
eara sisamáksimat	308 650
<i>Sisamáksiid submi</i>	255 557 459
Olggsmáksimat	
olggsmáksimat gálvo- ja bálvalusoasitimiid ovddas	-97 031 719
bálká- ja sosiála goluid olggsmáksimat	-97 055 547
vearuid ja almmolaš goluid olggsmáksimat	-37 587 842
eará olggsmáksimat	-13 411 063
<i>Olggsmáksiid submi</i>	-245 086 171
Netto reaidaruhtajohtu jodiheami doaimmain	
	10 471 288
Reaidaruhtajohtu investerendoaimmain	
olggsmáksimat eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiegasiid vuodima oktavuodas	-1 855 938
Netto reaidaruhtajohtu investerendoaimmain	
	-1 855 938
Reaidaruhtajohtu sirdimiid oktavuodas	
Máksimat stáhtakássas doarjagii earáide	446 469 275
doarjagiid ja sirdimiid olggsmáksimat earáide	-455 960 732
Netto reaidaruhtajohtu sirdimiid oktavuodas	
	-9 491 457
Netto rievdadus reaidoruđain ja reaidoruhtaekvivaleanttain	-876 107
Reaidoruđa ja reaidoruhtaekvivaleanttaid rádjju áigodaga álggus	207 427 098
Reaidoruđa ja reaidoruhtaekvivaleanttaid rádjju áigodaga loahpas	
	206 550 991
Buohtastahttin	
Lidnen juolludusruhtaduvvon doaibma	-2 066 308
dábálaš geahpádusat	6 158 691
Biddjojumit manjduvvon sisabođuide (háhkamat rusttegat)	-1 855 938
reivadás sáhta finansieremis eahpeávnnaš gaskaomiin ja bistevaš doallobiegasat	-4 302 753
reivadás juolludusat mat eai lat fievrriduvvon bohtun	7 427 862
reivadás oastigábádusat	-48 412
reivadás lágideaddjivealgi	1 232 247
reivadás doarjagat ja sirdimat mat eai lat fievrriduvvon bohtun	247 000
poastat klassifiserejuvvon investerem- ja finánsadoaibman	1 855 938
poastat klassifiserejuvvon reaidaruhtajohtun čadnon sirdimiidda	9 491 457
reivadás doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon bohtun	-10 813 457
reivadás eara áigeráddjenpoasttain	3 144 961
Netto reaidaruhtajohtu doaimmain	
	10 471 288

Juolludusraporteren

Juolludusraporteremis oidnojit dat rehketdoallologut maid Sámediggi lea raporteren stáhtarehketdollui. Dat biddjojuvvot daid kapihttaliid ja poasttaid mielde maid Sámedikkis lea fápmudus hálddašit. Das oidnojit buot ruđalaš opmodagat ja geatnegasvuodát mat Sámediggái leat biddjojuvvon stáhta kapitálarehketdoalus. Kolonnas juolludus oktiibuot oidno maid Sámediggi lea ožžon geavahussii juolludusreivves juohke buohtalas kapihttalii/postii.

Juolludusraporterema bidjamis lea mielde bajit oassi mii čájeha mii lea raporterejuvvon stáhtarehketdoalu likviditehtaraporttas. Likviditehtaraporttas oidnojit doaimma sálđo ja likviditehtalihkadusat ruhtačilgehuskontos Norgga Bánkkus.

Rádjoruđat mat leat raporterejuvvon kapitálarehketdollui logahallama vuolit oasis, čájehit buot ruđalaš opmodagaid ja geatnegasvuodaid mat doibmii leat biddjojuvvon stáhta kapitálarehketdoalus.

Juolludusraporterema bardin

Gollopostta	Kapihttala namma	Poasta	Poastateaksta	buohkanassii
226	Máhtodepartemeanta	21	Juolludus buvttadeapmai sámi oahpponeavvuin	6 000 000
325	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	72	Arctic Arts Summita Norgga oasi prosjekteremii doarjja	500 000
325	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	72	Arctic Arts Summita Norgga oasi prosjekteremii doarjja	1 500 000
328	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	78	Doarjja sámi-duiska ovtasbargoprošektii	2 220 000
560	Sámediggi	50	Sámediggi	661 721 000
561	Sámediggi	50	Sámediggi- sámi giella, kultuvra ja servodateallin - Lullisámi kulturfoanda	5 000 000
1429	Riikaantikvára	60	Kulttormuitobargu suohkaniiguin -KIK	100 000
1429	Riikaantikvára	70	BARK - Rana	21 600
1429	Riikaantikvára	70	BARK - Valdres	152 000
1429	Riikaantikvára	77	Oktasaš ángiruššan kulturárbbi ovddas Lulli-Romssas	800 000
1429	Riikaantikvára	71	Doarjja ráfáiduvvon kulturmuittuide priváhta eaiggádiin	3 950 000
1429	Riikaantikvára	74	Doarjja fanassuodjaleapmái	1 290 000
-	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	-	Speallanruđat sámi valáštallamii 2023	3 500 000
Gollopoastta submi				686 754 600

		Nohta	Rehketdoallu 2023
Rájut diedihuvvon likvidaraporttas			
Sisasaldo Norgga Bánkku loahpparehketdoallokonotos		12	207 427 098
Rievdadusat áigodagas			-876 107
Submi olggos saldós Norgga Bánkku koahpparehketdoalus		12	206 550 991

Ruhtarájut diedihuvvon kapitálarehketdollui (31.12)

Konto	Teaksta	Nohta	2024	2023	Rievdadus
1961	Rádjoruđat konto(in) Norges Bank:as	12	206 550 991	207 427 098	-876 107
1350	Beaivvaš Sámi Našunalateahter AS	9	40 000	40 000	0
1350	Senter for Nordlige Folk AS				
	Davvi álbmogiid quovddáš OS	9	1 308 000	1 308 000	0
1350	Åarjelhsaemien Teatere AS	9	55 000	55 000	0
1350	Samisk Hus Oslo AS*	9	39 200	39 200	0
1350	Internasjonalt Samisk Filminstitutt AS	9	90 000	90 000	0
1350	Vardobáiki	9	150 000	150 000	0
1350	Romssa Sámi Viessu/Samisk hus i Tromsø	9	333 333	333 333	0
1350	Arran Julevsame Guodasj SUS	9	980 000	980 000	0

Mearkkašupmi

Mearkkašupmi 1 - Bargiiddellodat, áirras Arild Pettersen Inga

Sámedikkis leat čuovvovaš mearkkašumit Sámedikki jahkediedáhussii 2024:s.

055/24 Sámedikki bušeahtta 2025.

Ráđđehusa bušeahttasohpamuš mielddisbuvttii mearkkašahtti lasáhusa 50 milljovvna ruvnnuin Sámediggái, mas lei čielgavuoruheapmi sámi gillii ja kultuvrii Dát boahťá lassin 50 milljovvna ruvnnu lassáneapmái Sámediggái jagis 2025. Ruđat addet vejolašvuoda nannet sámi oahpaheddjiid rekrutterema, doarjut giellahálddašansuohkaniid ja čuovvulit “váibmogiela” doaibmabijuid. Sámedikki oainnu mielde ii leat stáhtas rámmasirdimiid sturrodas mii lea váldováttisvuotta, muhto eanetlogu váilevaš vuoruheapmi.

Bargiiddellodat ovddidii ollislaš bušeahttaevttohusa mas čielgasit vuoruhedje servodaga vuodđodárbbuid. Mii evttoheimmet:

- Measta 8 milljovvna ruvnnu sámi oahpaheddjiid rekrutteremii ja stipeanddaide.
- 16,5 milljovvna ruvnnu gielladoaibmabijuide mat nannejit sámegiela.
- Badjel 8 milljovvna ruvnnu gielddaid ja fylkkagielddaid guovttegielalašvuhtii.
- 6,5 milljovvna ruvnnu mearrasámi vuoigatvuodaid kártemii, konsultašuvdnaguovddáži ja árbedieđu bagadallanbálvalussii.
- 3 milljovvna ruvnnu ealáhusaide, dás 1,5 milljovvna vuodđoealáhusaide ja 1,5 milljovvna Innovašuvdna Sápmi álggaheapmái.
- 1,2 milljovvna ruvnnu sámegillii buohkaide
- 0,5 milljovvna ruvnnu Sámi váhnenfierpmádaga álggaheapmái.

Bargiiddellodat hástalii Sámediggeráđi ja eanetlogu sin vuoruhemiid oktavuodas, erenoamážit go jurddašit mo sii válljejit geavahit ruđaid kulturprošeavttaide seammás go vuđolaš servodatdárbbut eai leat čovdovuvvon. Bargiiddellodat oaiivvilda ahte resursat berrejit biddjot dasa gos lea eanemus dárbu, ovdamearkka dihtii eanet sámi mánáidgárdeohpaheddjiid ja pedagogaid oahpaheapmái.

Ášši 028/24: Dieđ. St. 12 (2023-2024): Sámi giella, kultuvra ja servodateallin - sámi álbmoga álbmotdearvvašvuotta ja eallindilli.

Bargiiddellodaga áirasat deattuhedje nannet sámi álbmotdearvvašvuoda ja dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid. Bargiiddellodat čujuhii dasa ahte lea dárbu viidábut geográfalaččat,gielalaččat ja kultuvrralaččatvuodđuditboarásmuvvann barggu sámi servodagaide ja evttohii konkrehta doaibmabijuid movt heivehit álbmotdearvvašvuodabarggubáikkálaš dárbbuide.

Viidáset deattuhii Bargiiddellodat dárbbu viiddiduvvon dulkonbálvalusaide, maiddái vuodđodearvvašvuodabálvalusas, ja buoret oahpahussii sámi kultuvrras ja historjjás dearvvašvuodabargiide. Bargiiddellodat deattuhii dehálažžan siskkildit sámi perspektiivvaid nationála oahpahusprográmmaide nugo ABC psyhkalaš dearvvašvuoda, mas deattuhuvvo ovttasbargu guovddáš fágaásahusaiguin nugo USHT Sámi. Bargiiddellodat doarjjui doarjjaruđaid nannema sihkkarastin dihte buoret gelbbolašvuoda ja kvalitehta sámi dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusain.

Duohtavuoda- ja seanadankommišuvvna raporta

Guovvamánus ja njukčamánus 2024 attii Sámediggi ollu áiggi Duohtavuoda- ja seanadankommišuvvna raportta giedahallamii. Olles lávdegoddi- ja dievasčoahkkinn dán áigodagas adnui ságastallat raportta gávdnosiid ja váikkuhusaid birra, ja sátnádit Sámedikki árvvoštallamiid ja rávvagiid.

Gávccii ášši giedahallamis, mat oktiibuot dahke stuora barggu, áirasat čalmmustuhtte historjjálaš vearrivuodaid ja bidjat vuodu viidáset soabadanbargui. Giedahallamis lei maid viiddiduvvon kultuvrralaš ja fágalaš prográmma, mii lei mielde bidjamin raportta fáttáid viidát servodatlaš ja historjjálaš kontekstii.

Lassin áššiide mat ledje biddjojuvvon ovdan, ovddidii Bargiiddellodat oktasaševttohusa bajitdási cealkámuša birra mii galgai dovddahit Sámedikki oainnu raportii. Evttohus mearriduvvui buot joavkkuid viiddes doarjagiin earret Davvikalohttaálbmoga ja Ovddádusbellodaga. Cealkámušas giittii Sámediggi Duohtavuoda- ja seanadankommišuvvna vuđolaš ja dehálaš barggu ovddas, ja doarjjui kommišuvvna árvvoštallamiid ja evttohuvvon doaibmabijuid. Sámediggi deattuhii ahte raporta čalmmustahtta soabahanproseassa álggu ja deattuhii dárbbu viidáset politihkalaš dáhttui, ekonomalaš resurssaide ja

ovttasbargui iešguđet servodatoassálastiiguin čuovvolan dihte kommišuvnna rávvagiid ja sihkkarastin dihte sámi álbmogii bistevaš boahtteáiggi.

Bargiibellodat lea duhtavaš go Stuorradiggi eanas muddui čuovvulii oktasaš evttohusa áigumuša mii oaččui eanetlogu Sámedikkis.

Ášši 037/24: Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta regionála čuovvleapmiČakčamánu 2024 meannudii Sámediggi ášši Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta regionála čuovvleami birra. Bargiibellodaga áirasat dovddahedje stuora áktejumi kommišuvnna viiddis bargui ja dan čielga rávvagiidda dárbašlaš doaibmabijuid ektui divvun dihte dáruiduhttinpolitihka vahágiid.

Gieđahallamis deattuhii Bargiibellodat dattetge fuolastuvvama go sámediggeráđdi evttoha mángaođđa doaibmabiju lassin kommišuvnna rávvagiidda. Bargiibellodat várrii ahte dán váikkuhus sáhtá leat ahte láivuda dan čielga doaibmabidjolisttu maid kommišuvnna lei ráhkadan vuđolaš barggu vuđul. Bargiibellodat deattuhii man deahtalaš lea ahte lea nana ja viiddis čanastat sámi servodahkii ovdal go ođđa doaibmabijut árvvoštallojuvvojit.

Bargiibellodat bijai gažaldaga Sámediggerádi evttohussii álbmotčoahkkimiid birra ja regionála gulaskuddanprosessii manágo dievasčoahkkin lei juo gieđahallanmánga ášši mat gulle raportii árat jagis. Orui dovddastus dasa, ahte ovddit gulaskuddanproseassa ii lean doarvái vuđolaš, vaikko ovddeš čuoččuhusat leat leamaš nuppe gežiid. Bargiibellodat cuiggodii dán váilevaš einnostahttivuoda ja rabasvuoda, mii láivuda luohhtámuša prosessii ja dagaha demokráhtalaš hástalusaid.

Bargiibellodat deattuhii ahte Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta čuovvleamis ferte leat buorre plánen, galget vuđolaš proseassat ja viiddis searvan sihkkarastin dihte legitimehta ja luohhtámuša sámi servodagas. Bargiibellodat lea fuolastuvvan go heajos plánen ja váilevaš čatnaseapmi lea láivudan ollislašvuoda dán deahtalaš áššis.

Ášši 040/24: Sámedikki cealkámuš 2026 stáhtabušehtti

Go meannudii Sámedikki cealkámuša 2026 stáhtabušehtti, de deattuhii Bargiibellodat čielga vuoruhanlisttu mávssolašvuoda. Bargiibellodat čujuhii ahte konkreta vuoruhemiid váilun diimmá jagi 2025 stáhtabušehta meannudeamis lei funonidan Sámedikki váikkuhanfámu ja dahkan váddáseabbon ráđdehussii ipmirdit makkár suorggit leat deahtalepmosatsámi servodahkii.

Bargiibellodat lei danne duhtavaš go eanetlohku ja Sámediggeráđdi dán jagi leat bidjan ovdan konkreta ja vuoruhuvvon listtu dain surggiin mat berrejit oažžut earenoamáš fuomášumi 2026 stáhtabušehtas. Dát lea deahtalaš lánki rievttis guvlui, mii min mielas nanne Sámedikki návcca ovddidit sámi beroštumiid nationála bušehttaproseassas.

Bargiibellodat deattuhii dehálažžan joatkit dán geavada čielga ja konkreta árvalusaiguin stáhtabušehtti maddái boahtteáiggis, sihkkarastin dihte ahte ruđat mat dárbašuvvojit sámi vuoigatvuodaid, kultuvrra ja giela nannemii, ožžot ruhtadoarjaga.

Ášši 045/24 Sámedikki cealkámuš NÁČ 2024:10 - Ođđa mohtorjohtolatláhki Bargiibellodat ovddidii ollislaš evttohusa mas deattuhuvvui man deahtalaš lea ahte ođđa mohtorjohtolatláhka hábmejuvvo dakkár njuolggadusaiguin ja geavadiin mii sihkkarastá báikkálaš álbmogii sámi guovlluin beassama árbevirolaš ávkkástallanguovlluide. Bargiibellodat deattuhii ahte árbevirolaš luonddugeavaheapmi lea geađejuolgi sámi kultuvrras ja dan ferte suodjalit nuovžilis njuolggadusaiguin mat vuhtiiváldet geográfalaš ja dálkkádatlaš erohusaid, erenoamážit Davvi-Romssas ja Finnmárkkus.

Evttohus deattuhii ahte lea dárba báikkálaš iešstivrejupmái mohtorjohtolaga hálddašeamis, mas gieldat ovttas báikkiolbmuiquin ja boazodoaluin ožžot ovddasvástádusa mearridit muddemiid ja máđijaid, ja Stáhtahálddašeaddji fas vuosttažettiin doaibma bearráigeahččaneiseváldin. Bargiibellodat deattuhii ahte dálá njuolggadusat eai doarvái bures vuhtiiváldde luonddurovtudoalu ja beassama árbevirolaš ávkkástallanguovlluide, ja ahte lea eahpegovttolaš gáibidit ekonomalaš vuoittu mohtorjohtolahkii mehciin.

Viidáseappot čujuhii Bargiibellodat dasa ahte mohtorjohtolatnjuolggadusat fertejit heivehuvvot riikkaidgaskasaš álgoálbmotriektái ja sámi riekteipmárdussii, ja deattuhit bivddu, guolásteami, sállasa ja fievrriidandárbuid. Bargiibellodat deattuhii ahte suodjalanláhkaásahusat eai berre gáržžidit sámi boazodoalu dahje árbevirolaš meahccegeavaheami luonddusovdjaluovlluin.

Bargiibellodat ii sáhte doarjut mohtorjohtolatlága mii ii vuhtiiváldde sámi meahccegeavaheami, ja deattuhii ahte lea dárba konsultašuvnnaide stáhtalaš eiseválddiiguin sihkkarastin dihte sámi beroštumiid ovdal go láhka mearriduvvo.